

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**AMASYA BAYEZİD İL HALK KÜTÜPHANESİ'NDEKİ 17. VE 18. YÜZYIL
CİLTLERİ**

MASTER TEZİ

**Hazırlayan
Gülçin KARAMAN**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Halit ÇAL**

Ankara-2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Gülçin KARAMAN'a ait "Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri" adlı çalışma, jürimiz tarafından Sanat Tarihi Anabilim dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Üye.....

Prof. Dr. Halit ÇAL (Danışman)

Üye.....

Yrd. Doç. Dr. Seyfi BAŞKAN

Üye.....

Doç. Dr. Nermin DOĞAN

ÖNSÖZ:

Çok zengin ve köklü bir kültüre sahip olan Türkler, yüzyıllar boyunca meydana getirdikleri sanat birikimlerini Orta Asya'dan Anadolu'ya taşıyarak geliştirme imkanı yaratmışlardır. Özellikle el sanatlarında muhteşem eserler ortaya koyan Türkler bu konuda kendilerini dünyaya kabul ettirmişlerdir. Böyle olmakla birlikte el sanatları içinde yer alan bir çok sanat kolu halen incelenememiştir.

Bu sanat kollarından biri olan cilt sanatı ile ilgili yapılan araştırmalar, İstanbul kütüphanelerindeki 15-16 yüzyıl ciltlerinden öte gidememektedir. Bu eksiklik göz önünde bulundurularak hem İstanbul dışındaki bir kütüphane hem de klasik dönem dışındaki bir dönem ele alınarak “Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. yüzyıl Ciltleri” çalışılmıştır.

Çalışma süresi boyunca konuyu planlanıp ele alınış yöntemi ve değerlendirmesinde yol gösteren değerli danışmanım Prof. Dr. Halit ÇAL'a teşekkürü bir borç bilirim.

Cilt sanatı ve yapım teknikleri konusunda beni bilgilendirerek ilgilenen, katalogdaki örneklerimi inceleyerek görüşlerini paylaşan Doç. Dr. Ahmet Saim ARITAN'a çok teşekkür ederim. Kütüphanedeki çalışmalarım boyunca yardımlarını esirgemen İsa BEKLEVİÇ'e, citlerin fotoğraflanmasında katkısı olan Şahin KUL, Muzaffer DOĞANBAŞ ve Celal ÖZDEMİR'e; çizimlerimi sabırla yapan arkadaşlarım Savaş MARAŞLI ve Osman SARIKAYA'ya teşekkür ederim. Son olarak yüksek lisans öğrenimim boyunca büyük fedakarlık gösteren aileme ve nişanlıma şükranlarımı sunarım.

Gülçin KARAMAN

Ankara, 2006

İÇİNDEKİLER

Sayfa Nu:

KISALTMALAR

ÇİZİM LİSTESİ

TABLO LİSTESİ

FOTOĞRAF LİSTESİ

1-GİRİŞ.....	1
1.1- Konunun Tanımı, Amaç ve Sınırları.....	1
1.2- Yararlanılan Kaynaklar.....	2
1.3- Yöntem.....	8
 2- AMASYA TARİHİ VE KÜLTÜREL ORTAM.....	12
2.1- Amasya Tarihi.....	12
2.2- Amasya'da Kültürel Ortam.....	15
 3- CİLT VE TÜRK CİLT SANATI.....	25
3.1- Bir Cildi Meydana Getiren Bölümler.....	25
3.2- Türk Cilt Sanatı'nın Tarihi Gelişimi.....	27
 4- AMASYA BAYEZİD İL HALK KÜTÜPHANESİ'NDEKİ 17. VE 18. YÜZYIL CİLTLERİ KATALOĞU.....	34
 5- AMASYA BAYEZİD İL HALK KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN 17. VE 18. YÜZYIL CİLTLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	170
5.1- Malzeme	170
5.2- Teknik	174

5.2.1- Kakma Tekniği	175
5.2.2- Boyama Tekniği	176
5.2.3- Baskı-Kabartma Tekniği.....	176
5.2.3.1- Soğuk Şemse.....	176
5.2.3.2- Mülevven Şemse.....	177
5.2.3.3- Mülemma Şemse.....	178
5.2.3.4- Alttan Ayırma Şemse.....	178
5.2.3.5- stten Ayırma Şemse.....	179
5.2.3.6- Gömme Şemse.....	180
5.3- Süsleme.....	180
5.3.1- Bitkisel Süsleme.....	180
5.3.1.1- Kıvrımdal	180
5.3.1.2- Yaprak.....	182
5.3.1.3- Őićek	185
5.3.1.3.1- Hatayi Tarzı Őićekler.....	185
5.3.1.3.2- Naturalist Tarzı Őićekler.....	190
5.3.1.4- Rumi.....	191
5.3.1.5- Palmet.....	193
5.3.1.6- Lotus	194
5.3.2- Geometrik Süsleme.....	195
5.3.2.1- Zencerek.....	195
5.3.3- Çin Bulutu.....	196
5.3.4- Ortabağ.....	198
5.4- Kompozisyon.....	199
5.4.1- Genel Düzenleme.....	200
5.4.1.1- Kapak.....	200
5.4.1.2- Şemse.....	202
5.4.1.3- Salbek.....	205
5.4.1.4- Mikleb.....	206
5.4.1.5- Köşebent.....	208
5.4.1.6- Sertab.....	209
5.4.1.7- Cetvel ve Zencerek.....	210

5.4.2- Genel Düzenleme Eleman Kompozisyonları.....	211
5.4.2.1- Kapak Şemsesi Kompozisyonları.....	211
5.4.2.1.1- Sarmal kompozisyon.....	211
5.4.2.1.2- Tek Şakayık Merkezli Kompozisyon.....	213
5.4.2.1.3- Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon.....	214
5.4.2.1.4- Rumili Kompozisyon.....	218
5.4.2.1.5- Serbest Kompozisyonlar	221
5.4.2.1.6- Münferit Kompozisyonlar	222
5.4.2.2- Salbek Kompozisyonları.....	224
5.4.2.3- Mikleb Şemsesi Kompozisyonları.....	226
5.4.2.3.1- Sarmal Kompozisyon.....	226
5.4.2.3.2- Tek Şakayık Merkezli Kompozisyon.....	227
5.4.2.3.3- Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon.....	228
5.4.2.3.4- Rumili Kompozisyon.....	229
5.4.2.4- Köşebent Kompozisyonları.....	230
5.5- Üslup.....	231
 6- SONUÇ.....	 238
 KAYNAKÇA.....	 246
EKLER.....	253
ÖZET.....	321
ABSTRACT.....	322

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı Geçen Eser

a.g.m. : Adı Geçen Makale

a.g.md. : Adı Geçen Madde

a.g.t. : Adı Geçen Tez

Ba. : Bayezid

Bkz. : Bakınız

Bil.: Bilimler

c. : Cilt

cm.: santimetre

Çev: : Çeviren

Ens.: Enstitü

Env. : Envanter

Fak.: Fakülte

Fot. : Fotoğraf

H. : Hicri

kal. : kalınlık

M. : Miladi

M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı

mm. : Milimetre

M.Ö. : Milattan Önce

Nu. : Numara

s. : Sayı

S. : Sayfa

Sos.: Sosyal

T.D.V. : Türkiye Diyanet Vakfı

T. T. K. : Türk Tarih Kurumu

Üniv. : Üniversite

vb. : ve başka

Yay.: Yayın

ÇİZİM LİSTESİ:

- Çizim 1: 13. Örneğin Kıvrımdal Düzeni
- Çizim 2: 34. Örneğin Kıvrımdal Düzeni
- Çizim 3: Şemse Biçimleri
- Çizim 4: Salbek Biçimleri
- Çizim 5: Mikleb Biçimleri
- Çizim 6: Köşebent Biçimi
- Çizim 7: 60. Örneğin 1. Tip Sarmal Kompozisyonu
- Çizim 8: 71. Örneğin 2. Tip Sarmal Kompozisyonu
- Çizim 9: 16. Örneğin Tek Merkezli Şakayık Kompozisyonu
- Çizim 10: 75. Örneğin 1. Tip Çin Bulutu Merkezli Kompozisyonu
- Çizim 11: 2. Tip Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon (K. HACİMEYLİÇ'ten)
- Çizim 12: 30. Örneğin 3. Tip (a) Çin Bulutu Merkezli Kompozisyonu
- Çizim 13: 86. Örneğin 3. Tip (b) Çin Bulutu Merkezli Kompozisyonu
- Çizim 14: 88. Örneğin 1. Tip Rumili Kompozisyonu
- Çizim 15: 35. ve 92. Örneklerin 2. Tip Rumili Kompozisyonları
- Çizim 16: 101. Örneğin Serbest Düzenlemesi
- Çizim 17: Salbek Süslemeleri
- Çizim 18: Sarmal Kompozisyon (S. MARAŞLI'dan)
- Çizim 19: Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon (K. Hacımeyliç'ten)
- Çizim 20: Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon

TABLO LİSTESİ:

Tablo 1: Deri Renk Tablosu

Tablo 2: Teknik, Süsleme ve Üslup Tablosu

Tablo 3: Genel Düzenlemeler Tablosu

FOTOĞRAF LİSTESİ

- Fot. 1- 1. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 2- 1. Örneğin İç Kapak Genel Görünümü
 Fot. 3- 2. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 4- 3. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 5- 4. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 6- 5. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 7- 6. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 8- 7. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 9- 8. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 10- 9. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 11- 10. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 12- 11. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 13- 12. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 14- 13. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 15- 14. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 16- 15. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 17- 16. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 18- 17. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 19- 18. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 20- 19. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 21- 20. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 22- 21. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 23- 22. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 24- 23. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 25- 24. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 26- 25. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü
 Fot. 27- 26. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 28- 27. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü
 Fot. 29- 28. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 30- 29. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 31- 30. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 32- 31. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 33- 32. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 34- 33. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 35- 34. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 36- 35. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 37- 36. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 38- 37. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 39- 38. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 40- 39. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 41- 40. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 42- 40. Örneğin İç Kapak Genel Görünümü
 Fot. 43- 41. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 44- 42. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 45- 43. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 46- 44. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 47- 45. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 48- 46. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 49- 47. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 50- 48. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 51- 49. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü
 Fot. 52- 50. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 53- 51. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 54- 52. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 55- 53. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü
 Fot. 56- 54. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 57- 55. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 58- 56. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 59- 57. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 60- 58. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 61- 59. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 62- 60. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 63- 61. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 64- 62. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 65- 63. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 66- 64. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü
Fot. 67- 65. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü
Fot. 68- 66. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 69- 67. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü
Fot. 70- 68. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 71- 69. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 72- 70. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 73- 71. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 74- 72. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 75- 73. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 76- 74. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 77- 75. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 78- 76. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 79- 77. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 80- 78. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 81- 79. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 82- 80. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 83- 81. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 84- 82. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 85- 83. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 86- 84. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 87- 85. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 88- 86. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 89- 87. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 90- 88. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 91- 89. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 92- 90. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 93- 91. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
Fot. 94- 92. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 95- 93. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 96- 94. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 97- 95. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 98- 96. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 99- 97. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 100- 98. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 101- 99. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 102- 100. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 103- 101. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 104- 102. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 105- 103. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 106- 104. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 107- 105. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 108- 106. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 109- 107. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 110- 108. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 111- 109. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 112- 110. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 113- 111. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü
 Fot. 114- 112. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

1- GİRİŞ:

1.1- Konunun Tanımı, Amaç ve Sınırları:

Bu araştırmanın konusu “Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi’ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri” dir. Osmanlı cilt sanatında dönemlerdeki üslup farklılıkları takip edilebilmektedir. Ancak 17. yüzyılda bu ayırım çok açık olarak yapılamamaktadır. 18. yüzyılda ise yeni akımlar olmasına rağmen yine de klasik anlayıştan vazgeçilememiştir. Türk cilt sanatının genelinde olduğu gibi 17-18. yüzyıl için de sadece İstanbul kütüphaneleri taranarak genel kanaatlere varılmış, İstanbul dışındaki merkezlere bakılamamıştır. Bu tez; bu boşluğun bir bölümünü doldurmak arzusu ile hazırlanmıştır.

Cilt sanatının gelişim gösterdiği Anadolu’da özellikle Osmanlı döneminde basit anlayışta yapılmış ciltler bırakılıp üstün nitelikli eserler verilmeye başlanmıştır. Osmanlı dönemine ait en değerli cilt örneklerinin İstanbul kütüphanelerini süslediği bilinmekle birlikte Anadolu kütüphanelerinde de seçkin örneklerle rastlanmaktadır. Başkentten uzak ama ona yakın ilişkileri olan Amasya’da da cilt sanatının güzel örneklerini görmek mümkündür.

Cilt sanatı ile ilgili yapılan araştırmalar gün geçtikçe artmasına rağmen, bu çalışmalar belirli dönemlerin dışına çıkmamaktadır. Bu konuda özellikle İstanbul kütüphaneleri ve klasik dönem çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Nadir de olsa son yıllarda Anadolu kütüphaneleri de taranmaya başlanmıştır. Özellikle Ahmet Saim ARITAN’ın İstanbul kütüphaneleri ve Osmanlı dönemi dışında bir tez hazırlaması¹ Anadolu kütüphanelerinin taranması için bir başlangıç sayılabilir.

¹ A. Saim ARITAN: Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri (Konya, 1987)

Osmanlı dönemi cilt sanatı içinde 17. ve 18. yüzyıl ciltlerinin payı çok azdır. Bu dönemlerle ilgili hazırlanan yeterli bilimsel çalışma da yoktur. Bu çalışmada; çerçeve olarak Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 17. ve 18. yüzyılda yazılan deri ciltli yazma eserlerin durumu ele alınmıştır. 1600-1799 tarihleri arasında yazılan 112 cildin boyut, malzeme, renk, yapım tekniği, süsleme, kompozisyon gibi özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu örnekler kompozisyon özelliklerine göre belirli bir kronolojik sıra içinde ele alınmıştır. Böylelikle incelenen eserlerin geçmişle olan bağının görülmesi sağlanmış ve yazıldıkları dönemde eklenen değişiklikler tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.2- Yararlanılan Kaynaklar:

Cilt sanatı ile ilgili yayınlar ve tezler gün geçtikçe artmaktadır. Ancak yayınlanan eserler genellikle İstanbul kütüphanelerindeki klasik dönem cilt örneklerinden ileriye gidememektedir.

Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi yazma eserlerin ciltleri şimdiye kadar genel olarak incelenmemiştir. Bu konuda yazılmış en önemli eser 1990-2002 yılları arasında T.C. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'ne bağlı TÜYOTAK'ın hazırladığı "Türkiye Yazma Eser Kataloğu" dur. İlk 5 cildini Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi yazma eserlerinin oluşturduğu kitapta; yazma eserlerin envanter numarası, konusu, adı, yazarı, hattatı, dili, boyutları, kullanılan yazı kağıdı, tarihi sırası ile yazılmıştır. Son olarak yazma eserin cildinin durumu (şemseli, düz deri, şirazesini dağınık) ve cildin rengi verilmiştir. Bu eser Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki yazma eserlerin ayrıntılı tanımını yapmayıp sadece envanter bilgilerini vermiştir. Bu durum kitap kapakları için de geçerlidir.

Savaş MARAŞLI'nın "Amasya İl. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri" adlı yüksek lisans tezi şimdiye kadar bu konuda

kütüphane ve ciltleri hakkında bilgi veren önemli çalışmalardan birisidir. Bu tezde kütüphanede bulunan 59 cilt ayrıntılı olarak tanımları yapılmış, ciltlerin şemse süslemeleri 15-16. yüzyılda Amasya'da yapılmış mimari eserlerin süslemeleri karşılaştırılmıştır. Bu tezin ulaştığı en önemli sonuç; ele alınan 15. yüzyıl deri ciltlerinin Selçuklu üslubunu yansıttığını göstermesidir².

Ahmet Saim ARITAN “Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cilt Kapakları” adlı doktora tezinde, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde yer alan erken tarihli ciltleri de ele almıştır. A. Saim Arıtan Selçuklu dönemi ciltlerini tipolojik açıdan değerlendirmiş ve Selçuklu cilt tipinin belirlenmesi ile ilgili araştırmalar yapmıştır³.

Ahmed ATEŞ “Anadolu Kütüphanelerinden Bazı Mühim Yazma Eserler (Amasya)” adlı makalesinde kütüphanede bulunan yedi yazmanın yazarı, kağıdı, dili, yazı türü, içeği hakkında bilgi vermektedir. Yazmaların cildinin durumuna da kısaca değinilmiştir⁴. Bu yazmalardan ikisi katalogta yer almaktadır (örn: 14, 80).

Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi yazma eserlerini inceleyen başka eser yokken cilt sanatı tarihi gelişimi, malzeme, teknik, alet, kompozisyon ve üslup alanında bir çok makale ve kitap yayınlanmıştır.

Rıfki Melul MERİÇ “Türk Cild San'atı Tarihi Araştırmaları” adlı eserinde Mevâcib Defteri'ndeki vesikalarda ismi geçen 140 mücellit bulunduğunu belirtmektedir⁵. Mücellit isimlerinin ilk defa verildiği eser olması bakımından önemlidir.

² Savaş MARAŞLI: Amasya İl. Bayezid İl Halk Kütüphanesindeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri (Kayseri, 2005)

³ A Saim ARITAN: Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cilt Kapakları (Konya,1992)

⁴ Ahmed ATEŞ: “Anadolu Kütüphanelerinden Mühim Yazma Eserler (Amasya)”, Tarih Vesikaları, c. 1, s. 1 (1955), 142-153

⁵ Rıfki Melûl MERİÇ: Türk Cild San'atı Tarihi Araştırmaları, I, Vesikalar (Ankara, 1954)

Türk ciltleri hakkında ilk bilimsel araştırma yapan Topkapı Sarayı Müzesi eski müdürü Kemal ÇİĞ'dır. Bu konuda birçok makale yazmış "Türk Kitap Kapları" adlı kitabında edindiği bilgileri topluca vermiştir. Bu kitapta Türk cilt sanatı ile ilgili o güne kadar yapılan araştırmalardaki yanlışlıklar ortaya konmuş, Türk cilt sanatının başlangıcı ve ilk cilt örnekleri tanıtılmıştır. Anadolu'da cilt sanatının başlangıcı, gelişimi ve bu doğrultuda ortaya çıkan üsluplara değinilmiştir. Osmanlı dönemi ciltleri 15. yüzyıldan itibaren yüzyıllara göre teknik, motif ve kompozisyon açısından ayrıntılı biçimde anlatılır. Kitabın örneklerini Topkapı Sarayı Müzesi ciltleri oluşturur⁶.

İsmet BİNARK "Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı" adlı makalesinde; cilt ve ciltçilik, cilt sanatının önemi, Türklerde cilt sanatının başlangıcı ve gelişimi, cilt sanatının üslupları, cilt sanatında malzeme ve teknik, cilt üzerindeki süslemeler başlıkları altında Türk cilt sanatını tanıtmıştır. Bu makalede örneklemeye gidilmemiştir. "Eski Kitapçılık Sanatlarımız" adlı makalesinde; bir kitapta yer alan bütün sanatlar tanıtılmıştır. Bu makale doğrudan cilt sanatı ile ilgili değildir; fakat bir kitabı meydana getiren sanatları vermesi bakımından önemlidir. Yazar makalelerini Fatih devri ciltlerini esas alarak hazırlamıştır⁷.

Belkıs MUTLU "Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış" adlı makalesinde; Türk cilt sanatı ile ilgili o güne kadar yazılan yazıların kritiğini yapmış, ciltleri malzeme ve süslemelerine göre belirli başlıklar altında toplamıştır. Ehl-i Hiref defterinde yer alan mücellitlerle ilgili bilgiler vermiş ve yüzyıllara göre cilt sanatındaki değişiklikler belirtilmiştir. Makale sonunda Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde yer alan önemli cilt örnekleri tanıtılmıştır⁸.

⁶ Kemal ÇİĞ'in cilt sanatı ile ilgili çalışmaları için bakınız: "Türk Kitap Kapları Asır XV-XX", Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fak. Dergisi, s. 1 (Ankara, 1952); "Türk Kitap Kapları" (İstanbul, 1971); "Türk Kitap Kapları", Türkiyemiz, s. 9 (İstanbul, 1973)

⁷ İsmet BİNARK'ın cilt sanatı ile ilgili çalışmaları için bakınız: "Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı", Türk Kültürü, s. 36 (Ankara, 1965); "Eski Kitapçılık Sanatlarımız", Hayat Tarih Mecmuası, c. 2 (İstanbul, 1967); "Türkiye Kütüphanelerindeki Yazmalar Hakkında Yerli-Yabancı Kaynaklar Bibliyografyası", Türkiye Kütüphaneciler Derneği Bülteni, c. 23 (Ankara, 1974)

⁸ Belkıs MUTLU:"Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış", Akademi (1966), 5

Müjgan CUNBUR'un "Türk Kitap Sanatlarına ve Minyatürlerine Genel Bir Bakış" ve "Türklerde Cilt Sanatı" adlı makalelerinde; cilt sanatının doğuşu, gelişimi ve yayılışı, Türk cilt sanatının tarihi gelişimi, üslupları, teknikleri, mücellitleri hakkında ayrıntılı bilgi verir. 17. yüzyıl ciltlerini klasik dönem içinde değerlendirir⁹.

Oktay ASLANAPA "Osmanlı Devri Cild Sanatı" adlı makalesinde, Osmanlı döneminde cilt sanatının gelişimini yüzyıllara göre süsleme özellikleriyle vermiştir¹⁰.

Emel ESİN "Bitig" (İlk Devir Türk Kitap Sanatları) adlı makalesinde, Uygur Türklerinin yazı özellikleri anlatmış ve Türk cilt sanatının kökenini açıklanmaya çalışmıştır¹¹.

Zeren TANINDI'nın "İslam'da Kitap Kapları ve Ustaları" adlı makalesinde; cilt sanatının başlangıcı, ilk ciltlerin yapım teknikleri ve bu tekniklerin gelişimi ile isimleri, Osmanlı kitap kapları ile Timurlu ve Memluklu kitap kapları arasındaki farklılıkları ele alınmıştır. Daha sonra Ehl-i Hiref defterine dayanarak Osmanlı sarayında görevli saray mücellitlerinin isimleri verilerek hangi padişah döneminde çalıştıkları ve hangi eserleri meydana getirmiş olabilecekleri hakkında bilgi verilmiştir. "Osmanlı Sanatında Cilt" adlı makalesinde, Osmanlı devrinde yapılmış olan ilk değerli cilt örneği tanıtılır ve yüzyıllara göre cilt sanatı ile bu dönemlerin üslup özellikleri belirtilir. Bununla birlikte bu dönemin cilt ustaları hakkında da bilgi verir¹².

⁹ Müjgan CUNBUR'un cilt sanatı ile ilgili çalışmaları için bakınız: "Türk Kitap Sanatlarına ve Minyatürlerine Genel Bir Bakış", Türk Kütüphaneciler Derneği, c: 17 (Ankara, 1968); "Türklerde Cilt Sanatı", Türk Dünyası El Kitabı, c. 2 (Ankara, 1992)

¹⁰ Oktay ASLANAPA: "Osmanlı Devri Cild Sanatı", Türkiye'miz (1982)

¹¹ Emel ESİN: "Bitig", Kemal Çiğ'a Armağan (İstanbul, 1984)

¹² Zeren TANINDI'nın cilt sanatı ile ilgili çalışmaları için bakınız: "İslamda Kitap Kapları ve Ustaları", Yeni Boyut, s. 23 (Mayıs 1984); "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Ortaçağ İslam Ciltleri", Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık: 4 (İstanbul, 1990); "Osmanlı Sanatında Cilt", Osmanlı Ansiklopedisi, c. 11 (Ankara 1999)

Mine E. ÖZEN'in "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri" adlı makalesinde ve "Türk Cilt Sanatı" adlı kitabında, bir cildin nasıl yapıldığı ve bölümleri ile ciltte uygulanan malzeme, teknik ve bu tekniklerin aldığı isimler detaylı bir şekilde yazılmıştır. Memluk, Selçuklu ve Osmanlı ciltlerinin genel özellikleri belirtili, Osmanlı devri ciltleri yüzyıllara göre önemli özellikleriyle ayrıntılı olarak açıklanmıştır¹³.

Yılmaz ÖZCAN "Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi" adlı kitabında; şemse süslemelerinin yapılış tekniğini, kalıba ve işleme biçimine göre şemse tekniklerini, şemse kalıbında bulunan süslemeleri belirtmiş, bir kitaptan şemse örneğinin nasıl çıkarıldığını detaylıca anlatmıştır. Eserin önemli özelliği Anadolu kütüphanelerinde bulunan deri ciltli örneklerin şemse çizimlerini vermesidir¹⁴.

Cahit KARADANA "16. YY Türk Kitap Kapaklarının Özellikleri" adlı yüksek lisans tezinde; bir cildi oluşturan bölümleri, ciltte kullanılan malzeme ve teknikleri, cilt çeşitlerini ayrıntılı olarak anlatmıştır¹⁵.

Habib İŞMEN "Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri" adlı sanatta yeterlilik tezinde; cilt sanatında kullanılan malzemeler, teknikler, üsluplar verilmiş ve Fatih devri ciltlerinin özellikleri ortaya konulmuştur¹⁶.

Meral ERKAN'ın "Osmanlı Dönemi El Yazması Deri Cilt Kitap Süsleme Örnekleri (Ankara Milli Kütüphane, TTK ve Etnografya Müzesi)" adlı yüksek lisans tezinde verilen üç kurumdaki otuz kitap tanıtılmış, ayrıntılı çizimleri yapılmıştır¹⁷.

¹³ Mine E. ÖZEN'in cilt sanatı ile ilgili çalışmaları için bakınız: Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü (İstanbul, 1985); "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri", Antika, s. 25 (1987); Türk Cilt Sanatı (Ankara, 1998)

¹⁴ Yılmaz ÖZCAN: Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi (Ankara, 1990)

¹⁵ Cahit KARADANA: 16. YY Türk Kitap Kapaklarının Özellikleri (İstanbul, 1990)

¹⁶ Habib İŞMEN: Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri (İstanbul, 1992)

¹⁷ Meral ERKAN: Osmanlı Dönemi El Yazması Deri Cilt Kitap Süsleme Örnekleri (Ankara Milli Kütüphane, TTK ve Etnografya Müzesi) (Ankara, 1994)

Kazım HACİMEYLİÇ'in "Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması" adlı doktora tezinde; cilt sanatında kullanılan malzeme, teknik, motif ve üslup verildikten sonra bu kütüphanedeki kitaplar çizimlerle tanıtılmıştır¹⁸.

Gürcan MAVİLİ'nin "Süleymaniye Kütüphanesindeki 13 ve 14. YY'lara Ait Cilt Sanatı Örnekleri" adlı yüksek lisans tezinde cilt sanatında kullanılan malzeme, teknik, motif ve üslup verildikten sonra bu kütüphanedeki erken dönem kitapları tanıtılmıştır¹⁹.

Ayrıca birçok farklı araştırmacının çeşitli dergi, kitap, ansiklopedilerde makale ve bildirileri vardır. Konu ile ilgili bir çok yazının yazılması sevindiricidir. Fakat bu yazıların bir çoğu tekrardan ibarettir. Bütün yazı ve makalelerde anlatım biçimlerinde, örneklendirmelerde aynı üslup hakimdir. Bir de cilt sanatı terminolojisinin oturmaması nedeniyle her yazar aynı anlamda farklı terimler kullanmaktadır. Buna agraf ve ortabağ örnek verilebilir. Ortabağ Türkçe, agraf ise Fransızca bağlayıcı demektir. Bu tür karışıkları önlemek için yabancı kökenli kelimelerin kullanımından kaçınılmalıdır.

Bir başka sorun ise sanat tarihçilerinin ve süsleme ustalarının aynı motiflere farklı isimler vermesidir. Bu tür anlam karışıklığının önlenmesi için bir an önce cilt sanatı terminolojisi oluşturulması gerekmektedir.

Amasya tarihini çeşitli yönleriyle ele alan en önemli kaynak Hüseyin Hüsameddin'in "Amasya Tarihi" adlı 12 cilt olarak hazırlanmış kitabıdır. Bu kitabın ilk 4 cildi yayımlanmış, 5. cildi kaybolmuş diğer ciltleri ise bugün İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Yayımlanan ciltler

¹⁸ Kazım HACİMEYLİÇ: Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması (İstanbul, 1997)

¹⁹ Gürcan MAVİLİ: Süleymaniye Kütüphanesindeki 13 ve 14. YY'lara Ait Cilt Sanatı Örnekleri (İstanbul, 2002)

içerisinden Ali Yılmaz ve Mehmet Akkuş tarafından Türkçeleştirilmiş 1. ciltte; Amasya'nın mahalleleri, mimari yapıları, kütüphaneleri hakkında ayrıntılı bilgi verir. Osmanlıca olarak yayınlanan 2 cilt, İslam ve genel Türk tarihini; 3 cilt, Amasya'nın Beylikler ve Osmanlı dönemini; 4 cilt, Amasya'da yaşayan şahsiyetlerini içermektedir²⁰. Amasya'yı başta tarihsel olmak üzere kültürel ve sosyal yönden ele alan ve anlatan temel bir çalışma niteliği taşır.

Amasya'daki kültür ve kitap ortamı konusunda ise, Serpil Bağcı'nın "Minyatürlü Ahmedî İskendernameleri: İkonografik Bir Deneme", "Erken Osmanlı Sanatında Amasya" ve Beyhan Karamağralı'nın "Cerahiyetü'l Haniyye" adlı çalışmaları ile Amasya'daki kütüphaneler için İsmail Erünsal'ın "Türk Kütüphaneleri Tarihi II Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri" yararlanılan diğer kaynaklardır.

Araştırma sürecinde yararlanılan diğer yayınlar kaynakça bölümünde verilmiştir.

1.3- Yöntem:

Çalışmaya cilt sanatı ile ilgili bugüne kadar yayınlanmış olan makale, kitap, bildiri, yazı ve yayınlanmış veya yayınlanmamış olan tezler taranarak başlanmıştır. Bunun dışında konuyla ilgili salname, şer'iyye sicilleri, vakfiye ve seyahatnamelerde geçen notlar da dikkate alınmıştır.

Saha çalışmasından önce Türkiye Toplu Yazmalar Kataloğu taranarak incelenecek döneme ait ciltler listelenmiştir. Bu işlem sırasında 17. ve 18. yüzyıla ait 500'e yakın kitap tespit edilmiştir. Kitap sayısının fazla olması ve tezin kapsamını aşacağı düşüncesiyle sadece deri ciltli örneklerin incelenmesine karar verilmiştir. Tezin ismi önceden belirlenerek, bu

²⁰ Hüseyin Hüsameddin: Amasya Tarihi (Ankara, 1982)

doğrultuda Kütüphaneler ve Yazmalar Genel Müdürlüğü'nden izin alma işlemleri başlatılmış, fakat bu işlemler uzun sürmüştür. Kütüphanede de sadece deri ciltli eserlerin 300'e yakın olmasından dolayı 112 cilt kataloğa dahil edilebilmiştir. Tezin ismiyle çelişkili olsa da diğer deri ciltler süslemesiz, düz veya sadece zencerekli olduğu için kataloğa alınmamıştır. Şirazesı dağılan, kapakları kopan zarar görmüş ciltlerde süsleme olmasına rağmen kütüphane görevlilerince izin verilmediği için inceleme yapılamamıştır.

Belirlenen 112 cildin kapak, mikleb, sertab, sırt ve şemse boyları ölçülmüş, stampajları çıkartılmış, ayrıntılı tanımları önceden hazırlanan gözlem fişlerine işlenmiş, son olarak genel ve ayrıntı fotoğrafları çekilmiştir. İncelenen her cilt, kompozisyon özelliklerine göre kronolojik sıra içinde gruplandırılarak, künyelenmiştir. Kaynak araştırması ve kütüphane çalışmasından sonra elde edilen bütün veriler ve kaynaklar birleştirilerek tezin yazım sürecine geçilmiştir.

Bu araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; konunu tanımı, amaç ve sınırları, yararlanılan kaynaklar ve çalışma yöntemi belirtilmiştir.

İkinci bölümde; Amasya'da yaşanan tarihi süreç içerisinde Türk ve Osmanlı dönemi verilmeye çalışılmıştır. Daha sonra, Amasya'nın Osmanlı dönemlerdeki kültürel ortamı her yönüyle ele alınmış ve gelişmeler yine kronolojik çerçeve doğrultusunda sunulmuştur. Bu bölümün sonunda ise Amasya'daki medrese, kütüphane ve kitap arasındaki bağı gösteren bir bölüm oluşturulmuş, Amasya'nın ne derece bir kitap üretim merkezi olduğunu ve bu alandaki birikimi gösterebilmek adına burada yazılmış / çoğaltılmış eserlerin tablosu oluşturulmuştur.

Üçüncü bölüm, "Cilt ve Türk Cilt Sanatı" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde bir cildin bölümleri ve cilt sanatının tarihi gelişmi verilmiştir. Cilt

sanatının tarihi gelişiminin 16. yüzyıla kadar olan kısmı bu bölümde, 17-18. yüzyılları kapsayan bölüm değerlendirme kısmında ele alınmıştır.

Dördüncü bölüm, Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde incelenen örnekleri kapsamaktadır. Kataloğun sıralanmasında yüzyıllara göre kronoloji takip edilmiştir. Her yüzyıl kendi içinde benzer süslemelere sahip kompozisyonlar esas alınarak sıralanmıştır. Her örnek için bir tablo oluşturulmuştur. Her tabloda eserin; örn., env., fot. numaraları, adı, yazarı, hattatı, konusu, vakıf kaydı, tarihi, yazıldığı yer, cildinin iç ve dış kapak malzeme rengi, teknik ve süsleme özellikleri ile ölçüleri verilmiştir. Oluşturulan tabloda eserin env. nu.sı, adı, yazarı, hattatı, konusu, vakıf kaydı, tarihi, yazıldığı yer adlı başlık bilgileri "Türkiye Toplu Yazmalar Kataloğu"ndan alınmıştır. Dipnot sayısının fazla olacağı endişesiyle her örnekte ayrı ayrı dipnot verilmemiştir.

Her tablonun altına incelenen örneğin durumu, şemse, mikleb, sertab, zencerek veya cetvel özellikleri ile şemse içlerinde kullanılan kompozisyon belirli bir metin içinde ayrıntılı olarak verilmiştir. 112 örnekteki şemselerde belli kalıplar tekrar edildiği için bunlar tip olarak ayrılmış ve her tip olabilecek küçük farklarına dikkat edilerek örneklerde tekrar edilmiştir.

Beşinci bölüm "Değerlendirme" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde; 17-18. yüzyıl ciltleri malzeme, teknik, süsleme, kompozisyon ve üslup açısından hem kendi içlerinde karşılaştırılarak hem de İstanbul ve Anadolu kütüphanelerindeki benzer örnekleri ele alınarak değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bazı örneklerde birkaç teknik ve uygulama bir arada kullanılmıştır. Bu örnekler değerlendirmede bir karışıklığa yol açmaması için numaralarının altı çizili verilmiştir.

Altıncı bölüm "Sonuç" başlığını taşımakta olup, araştıma sürecinde varılan sonuçlar topluca verilmiştir. Çalışmanın sonuna kaynakça

eklenmiştir. Tezin sonuna konuyu görsel olarak destekleyen tablo ve fotoğraflar yerleştirilmiştir.

2- AMASYA TARİHİ VE KÜLTÜREL ORTAM:

2.1- Amasya Tarihi:

Orta Karadeniz bölgesinde iki sıra dağ arasında Yeşilırmağın aktığı vadi içinde kurulan şehir denizden 400 m yükseklikte olup; kuzeyinde Samsun, doğusunda Tokat, güneyinde Yozgat, batısında Çorum illeri yer alır. Amasya çevresinde ve Suluova'daki höyüklerde ele geçen keramikler bölgenin M.Ö. 3000 yıllarından itibaren iskan gördüğünü ortaya koymuştur²¹.

Kentin adı ilk kez Hitit yazılı belgelerinde “Hakmış” olarak geçmektedir. Frigler, Medler, ve Persler dönemi ile ilgili kesin bilgiler yoktur. Bununla birlikte Amasya ismi ilk defa yazılı olarak Helenistik dönemde Pontus şehir sikkeleri üzerinde görülmüştür. M.Ö. 2. yüzyıl son çeyreğinde Amasya kenti adına, Mitrades zamanında, sikke bastırılmış ve üzerinde AMESİA-AMAΣΣİA, yine M.Ö. 65 yılında basılmış olan ve halen Amasya Müzesi'ndeki sikkelerde AMAEΣΣİAΣ yazıları okunmaktadır. Yine Roma döneminde, sikke darp edilen Amasya'nın adını koruduğu ve AMACIA, AMACIAC olarak bir çok Roma imparatoru adına sikke basılmasından anlaşıyor²². M.Ö.60-M.Ö.19 yılları arasında yaşayan ve Amasya'da doğan eski çağın bilim adamlarından Strabon, Amasya'dan Amesia olarak söz etmektedir²³. Bu dönemlerden sonra Bizans ve Türk hakimiyetine giren şehrin ismi günümüze Amasya olarak gelmiştir. Bir çok kaynakta şehrin isminin Amazonlardan, Mısır kralı Amesis'ten veya Ermeni kralı Amizus'tan geldiği²⁴ söylene de bu görüşlerin hiçbir bilimsel kaynağı yoktur.

²¹ Erdem YÜCEL: “Amasya” Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni (1970), 11

²² Ahmet YÜCE: Amasya Müzesi (Amasya, 2004), 6

²³ Yurt Ansiklopedisi: “Amasya” Md (İstanbul, 1981), 419

²⁴ Hüseyin Hüsameddin: a.g.e., 11-13

Anadolu'ya 1071 Malazgirt zaferi ile giren Alparslan komutasında bulunan üst düzey komutanlar düzenli fetih hareketlerine başlamıştır. Bu akınlar sonucunda Anadolu'daki Bizans egemenliği sona ermiş ve kazanılan topraklarda, fetihleri yapan komutanlar Selçuklu devletinin izniyle bağımsız beylikler kurmuşlardır²⁵.

Bu beyliklerden birisi Kuzey Anadolu bölgelerini hakimiyetine alan Danişmentlilerdir²⁶. Amasya'da Danişmentlilerin yaklaşık yüzyıl süren egemenlik dönemi Selçuklu sultanı 2. Kılıçarslan'ın 1175 yılında burayı ele geçirmesiyle sona ermiştir²⁷.

Anadolu Selçuklu devleti döneminde "Darü'ül-İz" adıyla da bilinen şehir²⁸ 2. Kılıçarslan tarafından çocukları arasında paylaştırılan şehirlerdendir. Daha sonra oğlu Rükneddin Süleyman tarafından merkeze bağlanmıştır²⁹. Baba İshak liderliğindeki Babai isyanını yaşayan şehir, 1243 Köseadağ savaşından sonra Moğolların hakimiyetine girmiş, şehir de Moğol valilerince yönetilmiştir³⁰.

İlhanlıların Amasya'daki hakimiyeti 1341 e kadar sürmüştür³¹. Daha sonra Sivas'ta hüküm süren Eretna ve onun halefleri şehri almıştır. Bir süre sonra Eretna ve Kadı Burhaneddin arasında çıkan anlaşmazlıktan yararlanan Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bayezid şehri kendi topraklarına katmıştır (1389)³². Kadı Burhaneddin devleti birkaç kez şehri alma girişiminde bulunsa da 1393 yılından itibaren kesin olarak Osmanlıya bağlı bir eyalet olmuştur³³.

²⁵ Muzaffer DOĞANBAŞ: Kültürel ve Sanatsal Boyutuyla Amasya (Ankara, 2003), 20

²⁶ Doğan KUBAN: "Amasya ve Sivas", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, s. 26 (1970), 3

²⁷ Osman TURAN: "2. Kılıçarslan" Md., T.D.V.İslam Ans., c. 6 (İstanbul, 1994), 692

²⁸ YİNANÇ Halil: "Amasya" Md, M.E.B. İslam Ans., c. 2 (İstanbul, 1966), 245

²⁹ Ali SEVİM: Selçuklu Devletleri Tarihi (Ankara,1995), 446

³⁰ Yurt Ansiklopedisi: a.g.md., 424

³¹ Yurt Ansiklopedisi: a.g.md., 424

³² Yurt Ansiklopedisi: a.g.md., 424

³³ Türk Ansiklopedisi: "Amasya" Md. (İAnkara, 1963), 245

Kısa bir süre sonra meydana gelen Ankara savaşından sonra Yıldırım Timur'a esir düştü. Bu dönemde Yıldırım'ın oğlu Çelebi Mehmet Amasya'da şehzadelik yapmaktaydı ve burada öğrendiği devlet yönetimi ile ülkeyi fetret devrinden çıkartmış, ikinci defa Osmanlı birliğini sağlamıştır.

Amasya, 15. yüzyılın ilk yarısından itibaren şehzadelerin görev yaptığı bir sancak ve Rum vilayetinin merkezi konumuna geçti. Ayrıca Rum beylerbeyi de burada oturmaktaydı³⁴.

Amasya ve çevresi 15. yüzyıl sonları ve 16. yüzyıl başlarında Safevi tahrikleriyle doğu bölgelerinde çıkan isyanların tesiri altına girdi. 2. Bayezid'in oğulları arasındaki taht kavgalarında önemli rol oynadı. Aynı şekilde Kanuni'nin oğulları 2. Selim ve Bayezid arasındaki mücadelede de adı sık sık geçti. Şehir, 16. yüzyıl ortalarında taht varislerinin bulundukları yer olma özelliğini kaybetti³⁵.

16. yüzyılın başlarında ortaya çıkan "Celali" isyanları Osmanlı tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. İsyancılar, Amasya, Tokat ve Çorum yörelerini de etkilemiştir. Bu isyanlar içerisinde özellikle Amasya sancak beyliği yapan Urfalı Kara Yazıcı Abdülhalim'in yaşattığı kargaşa Amasya'da meydana gelmiş önemli bir olaylardan biridir. 1603 tarihinde yaşanan bu olayda Kara Yazıcı taraftarları Amasya'yı yakmışlardır. Bu isyanlar 7 yıl sürmüş ve 1608 yılına kadar Anadolu'da "Büyük Kaçgunluk" devri yaşanmıştır, ayaklanmalar 1608'de Kuyucu Murat Paşa'nın müdahalesi sonucunda önlenmiştir³⁶.

³⁴ Tayyib GÖKBİLGİN: "15 ve 16. Asırlarda Eyalet-i Rum, Vakıflar Dergisi, c. 6 (İstanbul, 1965), 51

³⁵ T.D.V. İslam Ans., "Amasya Maddesi", c. 3 (İstanbul, 1991), 1

³⁶ Mustafa AKDAĞ: Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası-Celali İsyancıları (İstanbul, 1995), 479

1608'den sonra Amasya'da sakin bir dönem başladı³⁷ ve bir süre sonra 1634'de Köprülü Mehmet Paşa altı ay kadar burada sancak beyliğinde bulundu³⁸.

Osmanlı İmparatorluğu 18. yüzyılda yaptığı savaşlar nedeniyle sosyo-ekonomik ve askeri açıdan yıpranması ve zayıf düşmesi sonucunda bazı bölgelerde derebey aileleri ortaya çıkmıştır³⁹. Bu ailelerden biri olan Canikli bir dönem Amasya'yı nüfuzu altına almış ve bu aileden Canikli Ali Paşa 1772 tarihinde Amasya sancağı mutasarrıfı olmuştur. Sonrasında ise Amasya "Arpalık" olarak Mikdat Ahmet Paşa'ya verilmiştir⁴⁰. Canikli ailesinden sonra başka bir derebey ailesi olan Çapanoğulları 18. yüzyılın sonlarına doğru Amasya'da egemen olmuştur. Çapanoğlu Süleyman Bey zamanında Amasya dahil Orta Anadolu'nun büyük bir bölümü bu aile tarafından yönetilmektedir⁴¹.

2.2- Amasya'da Kültürel Ortam:

1200'lü yıllardan itibaren Halifet Gazi, Gökmedrese gibi medreselerle Amasya'da eğitim hayatının temelleri atılmıştır. Şehrin Osmanlının eline geçmesi ve şehzadelerin yetiştirilmesi için seçilmesi ise eğitim sisteminin oturmasını sağlamış ve dönemin kültür başkentlerinden biri sayılmıştır.

Amasya tarih kitaplarında, şer'iyye sicillerinde, ilmi ve tasavvufi icazetnamelerde; "Medinetü'l Hükema", "Bağdadü'r-Rum", "Rumiyye-i Suğra", "Ermeniyye-i Kübra", "Hısnü'l-Mi'rat", "Kubbetü'ül Ulema", "Türbetü'l Evliya", "Darü'n-Nasr", "Daü'l-İzz", "Darü'l Fütuh" ve "Kasru's-Selatin" gibi

³⁷ Yurt Ansiklopedisi: a.g.md., 429

³⁸ Tayip GÖKBİLGİN: "Köprülüler" Md., T.D.V. İslam Ansiklopedisi, c. 6 (İstanbul, 1994), 893

³⁹ Musa ÇADIRCI: Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı, s.12 den; Muzafer DOĞANBAŞ: a.g.e., 28

⁴⁰ Mert ÖZCAN: 18 ve 19. Yüzyıllarda Çapanoğulları (Ankara,1980), 44

⁴¹ Muzafer DOĞANBAŞ: a.g.e., 29

özel isimlerle anılmıştır. Bu da şöhretinin ulaştığı noktayı göstermesi açısından önemlidir⁴².

17. yüzyılda Amasya'yı gezen Evliya Çelebi şehirde 10 adet medresenin olduğunu bildirir. Bunların 6'sının ismini de belirtmiştir. Bunlar; Sultan Bayezid, Mehmed Paşa, Gökmedrese, Büyük Ağa, Küçük Ağa, Bayezid Paşa medreseleridir⁴³. Hüseyin Hüsameddin "Amasya Tarihi" adlı kitabında 36 medresenin ismini vermiş, bunlardan "Mesudiye" adlı yapının medrese değil, türbe olduğunu ayrıca belirtmiştir⁴⁴.

Bu medreselerden en erken tarihli Halifet Gazi Medresesidir. Diğer erken örnekler; 1224 tarihli Doğrakiye, 1267 tarihli Gökmedrese, 1327 tarihli Atabey, 1373 tarihli Alaca Yahya medreseleridir⁴⁵.

Osmanlının erken ve klasik döneminde; 1412 tarihli Yakup Paşa, 1453 tarihli Hüsamiye, 1466 tarihli Hızır Paşa, 1485 tarihli Abdullah Paşa, 1486 tarihli Bayezid, 1489 tarihli Yörgüç Paşa ve Büyük Ağa, 1495 tarihli Kadı, Mehmed Paşa, Küçük Ağa, 1527 tarihli Darülhadis medreseleri yapılmıştır⁴⁶.

17. yüzyılda yapılmış hiçbir medrese ismi geçmemekle birlikte bu medreselerin bir kısmı bu dönemde onarılarak veya genişletilerek kullanılmıştır⁴⁷.

18. yüzyılda yapılmış birçok medrese vardır. Bunlar; 1703 tarihli Burmalı Minare, 1736 tarihli Osmaniye, 1738 tarihli Fevziye, 1740 tarihli Fatimiye, 1750 tarihli Sungurlu, 1751 tarihli Bekir Paşa, 1753 tarihli

⁴² Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 17

⁴³ Evliya ÇELEBİ: Seyahatname, c. 2 (İstanbul, 1970),186

⁴⁴ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 219-256

⁴⁵ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 219-256

⁴⁶ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 219-256

⁴⁷ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 219-256

Narlıbahçe, 1761 tarihli Kaşifiye, 1792 tarihli Rahmaniye, 1795 tarihli Hayriye medreseleridir⁴⁸.

17-18. yüzyıllarda kullanılan medrese sayısı 20' yi aşmaktadır. 19. yüzyılda yazılmış salnamelerde ise mederece sayısı 27 olarak verilmiştir⁴⁹. Her ne kadar medrese sayısı 20'nin üstünde olsa da bazı medreseler bakımsızlıktan veya yanarak kullanılamaz hale gelmiştir⁵⁰. Yine de Amasya gibi bir merkezde bu kadar çok medrese (mekteb ve darulkuralar hariç) olması şehrin eğitim alanında bir mehenk taşı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Nitekim 1861'de şehri gezen Georges Perrot:

“...Selçuklulardan bu yana Amasya aydın bir kent, bir üniversite kenti olarak tanınmıştı. Yani Amasya'ya Anadolu'nun Oxford'u denilebilirdi. Kentin yaklaşık 25.000 nüfusu vardı. Bu nüfusun 2.000'i 18 medrese ve kolejde öğrenim gören softa ve öğrencilerdi. Kolejler kendilerine ait taşınmaz mal varlıklarına sahiptiler. Öğrencilerine yalnızca barınacak odalar sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda her hafta ekmek, pirinç ve zeytinyağı dağıtıyorlardı. Hatta medreselerde öğrencilere harçlık bile veriyorlardı...”⁵¹ demektedir.

İncelenen yüzyıllarda bir çok medresenin olması ve burda birçok öğrencinin yetiştirilmesi için gerekli olan kitapların bir kısmı bu dönemlerde açılmış kütüphanelerden sağlanmaktaydı.

Amasya'da bilinen ilk kütüphaneyi 1466 da Hızır Paşa kendi adına yaptırdığı medresesinin yanında kurmuştur⁵².

Bir külliye olarak yapılan Beyler Sarayı'nda bir kütüphanenin olduğu bilinmektedir⁵³. 2. Bayezid döneminde aralarında Deftardar Kasım Paşa ve

⁴⁸ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 219-256

⁴⁹ Fikri KARAMAN: Salname-i Vilayet-i Sivas (Sivas, Amasya, Tokat ve Karahisar-ı Şarki) (1308-1890) (İstanbul, 2001), 108

⁵⁰ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 219-256

⁵¹ Yurt Ansiklopedisi: a.g.md., 442

⁵² Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 212

veziri Yakup Paşa'nın da bulunduğu yönetici sınıfına mensup kişiler, bir çok dini ve kültürel yapının baniliğini yapmakla beraber, sanatla da ilgilenmekte ve sanatçıları koruyup destekleyerek, bazı kitaplar ısmarlamaktaydılar. Bu denli canlı bir kültürel ortamda bu sarayda bol sayıda kitap bulunduğunu düşünmek yanlış olmaz⁵⁴.

2. Bayezid'in Amasya'da yaptırdığı külliyyede, caminin içinde 1485'de bir kütüphane yaptırdığı bilinmektedir⁵⁵. Kurulan bu kütüphanede kaç kitap olduğu bilinmemekle birlikte külliyenin vakfiyesi bazı ipuçları vermektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde bulunan 901 (1495-1496) tarihli 2. Bayezid'in Amasya'daki külliyesine ait Arapça vakfiye 1948'de vakıflarca Türkçeleştirilmiştir. Vakfiyede; medresedeki kütüphane için bir Hıfz-ı Kütüb'ün atandığı ve görevinin günde iki yevmiyeden kütüphanede bulunan kitapları koruması, dışarıya vermemesi, yararlanmak isteyenlerin medresede kitapları okuduğu bilgisi yazılıdır. Ayrıca zarar gören kitapların Hıfzı Kütüb'ün yevmiyesinden kesileceği belirtilmiştir. Bir de vakfiye içerisinde camiye ait mushaf-ı kebir ismi geçmektedir.

Bu durumda Amasya'da sadece 2. Bayezid'in yaptırmış olduğu iki ayrı kütüphaneden sözedilebilir⁵⁶. Fakat Amasya'da bulunan bu yazma eserlerin çoğu padişah olan şehzadeler ve onlarla birlikte ayrılan ilim adamları tarafından İstanbul'a ve Edirne'ye götürülmüştür⁵⁷. 15. yüzyılda Müeyyed zadenin 7000 değerli yazmaya sahip olduğu ve Amasya'dan giderken yanında götürdüğü de bilinmektedir⁵⁸. Bu dönemde birçok önemli yazma Amasya'dan gitse de kitap yazma faaliyetleri veya kütüphane faaliyetlerinde duraklama olmamıştır.

⁵³ Serpil BAĞCI: a.g.t., 30

⁵⁴ P.KAPPERT: Die Osmanischen Prinzen Und Ihre Residenz Amasya Im 15. Und 16. Jahrhundert (İstanbul, 1976), 49 dan; Serpil BAĞCI: Minyatürlü Ahmedi İskendernameleri: İkonografik Bir Deneme (Ankara, 1989), 30

⁵⁵ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 212

⁵⁶ Serpil BAĞCI: "Erken Osmanlı Sanatında Amasya", Tarih Çevresi, s. 8 (Ocak-Şubat1994), 25

⁵⁷ Sabiha ACUN ve bşk.: Türkiye Toplu Yazmaları Kataloğu (Ankara, 1990), 5

⁵⁸ Sabiha ACUN ve bşk.:a.g.e., 5

17. yüzyılın başından itibaren büyük merkezlerin dışına kütüphanelerin yayılmaya başlamıştır. Bunun nedeni halk arasında okuma yazma oranının artması ve kitaba duyulan ihtiyaçla açıklansa da bu kütüphanelerin koleksiyonlarının halkın ihtiyacından çok medrese öğrencilerinin ihtiyacının göz önünde tutulduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle bu dönemde bağış yapma yoluyla bir çok kütüphane kurulmuştur⁵⁹. 1608 tarihinde Müeyyed-zade Piri Çelebi'nin Hatuniye Cami yanında kurduğu kütüphane⁶⁰ ve yüzyılın sonunda kurulan Hüseyin Ağa Mescidi Kütüphanesi⁶¹ buna örnek verilebilir.

18. yüzyılda, başta devrin padişahı 1. Mahmud olmak üzere, devlet erkanı, ulema ve diğer sınıflara mensup kimseler, imparatorluğun bazı bölgelerinde, genellikle öğretim kurumlarında veya yakınlarında birçok kütüphane kurmuşlardır⁶². 1734'te Burmalı Minare camii türbe odasında Hıfzı-zade Osman Faik Efendi'nin kurduğu kütüphane⁶³, 1746'de Emir İmam Abdüllatif Efendi'nin Sultan Bayezid mektebi karşısında kurduğu kütüphane⁶⁴ ve Emir İmam Kütüphanesi⁶⁵ bu döneme örnek gösterilebilir. Burmalı Minare içindeki Hıfzı-zade Osman Faik Efendi'nin kendi kitaplarını vakfederek kurduğu kütüphane, daha sonra kitapları muhafazayla görevli kişilerin vazifesini yapmaması yüzünden emanet verilerek kaybedilmişken,⁶⁶ Emir İmam Abdüllatif Efendi kütüphanesinin kitapları Hatice Hatun adlı bir kişi 28 Şubat 1820'de dükkanının gelirlerini buraya vakfetmesiyle korunabilmiştir⁶⁷.

⁵⁹ İsmail ERUNSAL: Türk Kültür Tarihi II Kuruluştan Tanzimata Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri (Ankara, 1988), 54

⁶⁰ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 212

⁶¹ İsmail ERUNSAL: a.g.e., 66

⁶² İsmail ERUNSAL: a.g.e., 97

⁶³ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 212

⁶⁴ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 212

⁶⁵ İsmail ERUNSAL: a.g.e., 119

⁶⁶ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 95

⁶⁷ Sıtkı ULUERLER: 71 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili (Elazığ, 1999), 10

Bu kütüphanelerin dışında 1832’de Saçlı el-Hac Mahmud Efendi, kendi türbesinin üzerinde; 1842’de Kapancı zade el-Hac Hüseyin Zeki Efendi, Muvakkithane içinde; 1911’de Yamuk Osman zade Mehmed Hamdi Efendi, Sultan Bayezid avlusunda birer kütüphane kurmuşlardır⁶⁸.

Amasya’nın en büyük kazası olan Merzifon’da 1417 yılında tamamlanan Çelebi Mehmet camisi ve medresesine günlüğü iki akçe olan bir mücellit atanması, bu kurumda bir kütüphane olduğunu göstermektedir⁶⁹. Yine Merzifonlu Kara Mustafa Paşa’nın aynı yerde 1668 tarihli bir kütüphane kurduğu bilinmektedir⁷⁰. Ayrıca Mustafa bin Ahmed Efendi 1798’de Amasya’ya bağlı Kedeğra camisi ve zaviyesinde bir kütüphane kurmuştur⁷¹.

İncelenen dönemde Amasya’da 20’nin üstünde medrese ve 8 kütüphane olması medrese-kütüphane arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bazı medreselerde kitapların kopyalandığı da bilinmektedir⁷². Kitap kopyalama işi, daha erken dönemlerden itibaren oturmuş bir eğitim sistemi bulunan, Amasya için şaşırtıcı değildir. Nitekim erken dönemlerden iki minyatürlü örnek de bunu kanıtlamaktadır.

1330 larda Amasya, Sivas veya Germiyan’da doğduğu ileri sürülen Ahmedî’nin, Anadolu Türkçesi ile yazdığı içeriğinde de çok geniş Osmanlı tarihinin anlatıldığı “İskender-name” adlı kitabının, Osmanlılar için hazırlanmış üç kopyasından en erken tarihli olanı Muhammedi İbn Mevlana Pir Hüseyin el-Hacı Baba el-Sivasi tarafından 13 Temmuz 1416’da Amasya’da kopya edilmiştir. Bu da Amasya’da daha 15. yüzyılda resimli el yazmalarının üretildiğini gösteren önemli bir örnektir⁷³. Bu kopyaya ait minyatürlerin en önemli özelliği çerçevelerine yapılan bezemelerdir. Bu

⁶⁸ Hüseyin HÜSAMEDDİN: a.g.e., 212

⁶⁹ İsmail ERUNSAL: a.g.e., 7-8

⁷⁰ İsmail ERUNSAL: a.g.e., 7-8

⁷¹ İsmail ERUNSAL: a.g.e., 118

⁷² Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi’nde bulunan bazı kitapların Amasya’daki çeşitli medreselerde kopyalandığı kitapların ketebelerinden anlaşılmaktadır.

⁷³ Serpil BAĞCI: a.g.t., 30

bezemeler erken devir Anadolu-Osmanlı süsleme sanatlarında kullanılan motif ve üslubun taşrada yapılmış bir el yazmasındaki belki de tek örneğini oluşturmaktadır. Bu nedenle de Osmanlı el ve süsleme sanatlarının gelişim çizgisi içinde önemli yerleri vardır⁷⁴.

Amasyalı Cerrah ve Hekim olan Şerafeddin Sabuncuoğlu (1385-1470?) “Cerrahatü'l Haniyye” adlı tıp kitabını 15. yüzyılda Amasya’da yazmıştır. Bu tıp eserinin üç nüshasından ikisini yazar kendi el yazısıyla 1465’te yazmış ve muhtemelen Amasya’da resimlenmiştir. Üçüncü nüshanın 17. yüzyılda hazırlandığı bilinse de nerede ve kim tarafından kopya edildiği bilinmemektedir⁷⁵. Bu eserin minyatürleri, İslam resim sanatının üstün ürünleriyle yarışacak düzeyde değildir. Fakat Osmanlı resimli el yazma üretiminin henüz tam anlamıyla gelişmediği, yerleşmiş atelyelerde yapılmaya başlanmadığı dönemlerde bu şehirde kitap resimlenmesi çok önemlidir⁷⁶.

Bu iki kitabın en önemli özelliği 15. yüzyılda Amasya’da Türkçe olarak yazılmaları ve minyatürlenmeleridir. Her ne kadar taşra özelliğini yansıtan minyatürlere sahip olsalar da bu şehirde mahalli bir atelyenin / atelyelerin varlığını göstermeleri açısından büyük değer taşırlar⁷⁷.

⁷⁴ Serpil BAĞCI: a.g.m., 30

⁷⁵ İler UZEL: Amasyalı Hekim ve Cerrah Sabuncuoğlu Şerafeddin (Ankara, 2004), 29

⁷⁶ Serpil BAĞCI: a.g.m., 22

⁷⁷ Beyhan KARAMAĞARALI: “Sanat Tarihinde Cerrahatü'l Haniyye”, Bilim ve Teknik, s. 316 (Ankara, 1954), 61

Amasya'da yazılan/çoğaltılan kitaplar :

Env. Nu.	Eserin Adı	Tarihi	Yazıldığı Yer
05 Ba 645	Adabü'l-Adudiye	1666	Abdullah Paşa Medresesi
05 Ba 658	Risale-i Beyan-i Tarik-i Nakşibendi	1677	-
05 Ba 1055	Fıkhu'l- Ekber	1679	Acem Ali Mektebi
05 Ba 580	Haşiye ala Dibaceti'l-Muhtasar	1679	Sultan Bayezid Medresesi
05 Ba 914	Adabü'l-Adudiye	1680	Acem Ali Mektebi
05 Ba 546	H. ala Risale fi İsabeti'l-Vacibi'l-Kadim	1680	Acem Ali Mektebi
05 Ba 966	Haşiye ala Şerhi Nuhbeti'l-fiker	1682	-
05 Ba 882	Risale fi'l Fark Beyne Mezhebi'l.....	1683	-
05 Ba 1056	Şerhu Tezhii'l-Mantık ve'l-Kelam	1684	Sultan Bayezid Kütüphanesi
05 Gü 13	Kitabu'l-İsagoci	1690	-
05 Ba 1181	Cila'ul-Kulub	1692	Sultan Bayezid Kütüphanesi
05 Ba1805	İkazu'n-Na'imin ve İfhamu'l-Kasırin	1692	-
05 Ba 1615	El-Felah fi Şerhi'l-Merah	1695	-
05 Ba 551	Risale fi İsbati'l-Vacibi'l-Kadime	1697	-
05 Ba 912	Şerhü'l-Aka'idi'l-Adudiye	1697	-
05 Ba 788	Fetava	1699	-
05 Ba 1043	Kuçek	1700	Büyük Ağa Medresesi
05 Ba 317	Suretü'l-Fetava	1701	-
05 Ba 1171	-	1701	-
05 Ba 159	El-Camiu'l-Asgar	1706	-
05 Ba 572	Hidayetü'l-Mürid li –Cevhereti't-Tevhid	1712	-
05 Ba1493	-	1714	-
05 Ba 1888	Kuran-ı Kerim	1715	-
05 Ba 432	Mülteka'l-Ebhur	1715	Mehmed Paşa Medresesi
05 Ba 959	Haşiye ala Hulasati'l-Hisab	1720	Hızır Paşa Medresesi
05 Ba 572	Hidayetü'l-Mürid li Cevhereti't-Tevhid	1721	
05 Ba 1138	Risaletü'l Tevcid	1726	-
05 Ba 1112	Esile li'l-Haşiyeti's-Sagire	1734	Amasya Medresesi
05 Ba 1867	Kand-i Nebat	1761	-
05 Ba 167	Cami'ul-Usul fi Ehadisi'r-Rasul	1768	-
05 Ba 823	-	1769	Sultan Bayezid Medresesi

05 Ba 905	Şerhü'l-Tezhibi'l-Mantık ve'l-Kelam	1770	Sultan Bayezid Medresesi
05 Ba 918	Davü'l- Ma'ali fi Şerhi Bedi'il- Emali	1771	-
05 Ba 1110	Mecami'ul-Menkulat	1779	-
05 Ba 1704	El-Mükaşefe li-Ed'iyeti'n-Nebi	1785	-
05 Ba 185	El-Hulasa fi Ma'rifeti'l-Hadis	1785	-
05 Ba 972	El-fıkhu'l-Ekber	1786	-
05 Ba 1081	Bedai'uz-Zuhur fi Vaka'id-Duhur	1788	-
05 Ba 1515	Manzum İlm-i Hal	1797	Büyük Ağa Medresesi
05 Ba 709	-	1797	Ahmediye Medresesi
05 Ba 692	-	1798	-

Yukarıdaki listede görüldüğü gibi 16 kitap 17. yüzyılda, 23 kitap ise 18. yüzyılda Amasya'da yazılmıştır⁷⁸. Amasya'da yazılan bu kitapların ortak özelliklerine bakıldığında bir çoğu kopya eserdir. Ciltlerine bakıldığında, büyük çoğunluğunda ebru kağıt kaplı veya düz kağıt kaplı çarkuşe cilt görülmektedir. 39 eserden 6 tanesi ise deri ciltlidir. Bu durum Amasya'daki mücellitlerin çok az deri cilt yaptıklarını düşündürmektedir. Bu deri ciltli yazmaları daha çok ekonomik durumu iyi olanların yaptırdığı da akla gelmektedir. H. 1182 / 1768 tarihli Şer'iye sicilinde; lakaplarla ilgili kısımda "Mücellid Hafız Mehmed "ismi geçmekle"⁷⁹ birlikte ne tür cilt yaptığı konusunda bir bilgi yoktur. Bu 39 kitap içinde bulunan deri ciltli eserlerden 3 tanesi katalogta görülmektedir. Fakat diğer 3 tanesi yıprandığı ve kütüphane görevlisince izin verilmediği için kataloga dahil edilememiştir.

Amasya ile ilgili salname ve şer'iyye sicillerinde Amasya'da bulunan bazı kitaplar ile ilgili bilgilere rastlanmaktadır. Amasya 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Sivas vilayetine bağlanmıştır. Sivas vilayetiyle ilgili

⁷⁸ Detaylı bilgi için bakınız. Sabiha ACUN ve bşk: Türkiye Yazmalar Toplu Kataloğu, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi, c: 1, S. 12, 51, 63, 69, 99, 114, 117, 162, 172, 174, 185, 190, 228, 231, 273, 274, 301,311; c: 2, S. 83, 91, 111, 137, 161, 223, 227, 228, 232, 252, 253, 254, 274, 286, 312, 318; c: 3, S. 23, 25, 209, 228, 27 ; c: 4, S. 13, 154, 160, 227, 240, 246; c: 5, S. 58, 139, 149, 275, 293, 359, 378, 388 Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul

⁷⁹ Yılmaz KARADENİZ: H. 1182 Şer'iyye Siciline Göre Amasya'nın İdari, Sosyal, Siyasi ve İktisadi Yapısı (Malatya, 1996), 21

yazılmış salnameden 1870, 1871, 1872, 1876, 1881 ve 1885 tarihli salnamelerde, Amasya'nın tarihi eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. 1883, 1887, 1888, 1890, 1903 ve 1907 tarihli salnamelerde ise Amasya'da bulunan bir kütüphane ve bu kütüphanenin sahip olduğu 259 nadir kitaptan söz edilmektedir.

1182 tarihli Şer'iye Sicili'nde; bir belgede Abdizade el-Hac Mehmed Efendi'nin Cami-i Enderun mahallesinde ölümünün ardından düzenlenen terekesinde 106 adet kitabının olduğu ortaya çıkmış, kitapların ismi ve fiyatları belirtilmiştir⁸⁰.

Bu iki kaynaktan verilen kitaplar ile ilgili başka bilgiye ulaşılamamıştır.

Amasya'da kurulan kütüphanelerden geriye yalnızca Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi kalmıştır. Bazı kütüphaneler halk tarafından talan edilmiştir⁸¹. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan kitapların bir kısmı dağılan diğer kütüphanelerden gelmiştir. Bu konuyla ilgili kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte son olarak Gümüş'teki kütüphanenin buraya taşınması bir kanıt sayılabilir.

Bugün Bayezid İl Halk kütüphanesinde kaç kitap olduğu kesin değildir. Demirbaş defterinde kayıtlı son kitap numarası 1899 iken, kitapların teşhir edildiği bölümde son kitap numarası 2084'tür.

⁸⁰ Yılmaz KARADENİZ: H. 1182 Şer'iyye Siciline Göre Amasya'nın İdari, Sosyal, Siyasi ve İktisadi Yapısı (Malatya, 1996), 21

⁸¹ Hüseyin HÜSAMİDİN: a.g.e., 95

3- CİLT VE TÜRK CİLT SANATI:

Cilt sözcüğü Arapça olup; deri ve kap anlamına gelmektedir. Ancak kitap sanatlarında cilt, bir mecmua ya da kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak ve sırayla bir araya toplamak için ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kağıt ve bez gibi malzemeler kaplı mukavvadan yapılan kaplara verilen genel isimdir⁸². Telcid (ciltleme) işini yapanlara ise Mücellit denir⁸³.

Bu nedenle cilt sanatının gelişiminde kağıdın icadı ve üretiminin ilerlemesi etkili olmuştur. Bununla birlikte dericilik; Türklerin en eski sanatlarından ve bu malzemenin kolay bulunup, işlenmesi cilt sanatının batıya nazaran ileri gitmesinin sebeplerinden biri olmuştur⁸⁴.

3.1- Bir Cildi Meydana Getiren Bölümler:

İslami cilt kapakları, Hristiyan cilt kapaklarından farklı özellikler gösterir. Bu özellikler ilk kitapların ciltlenmesi ile ilgili gelenekten geliyor olabilir. Örneğin miklep ve miklebi sol kapağa bağlayan sertab Hristiyan yazmalarında yoktur. Eskiden el yazmalarının kenarlarını korumak için kullanılan deri parçalarının yerine 9. yüzyıldan itibaren kitabın yalnızca ön tarafını koruyan bir kapak (sertab) yapılmıştır. Buna kapağa aynı uzunlukta yapılan bir de mikleb eklenmiştir. Miklepte 14. yüzyıla kadar genellikle sağ ve sol kapakta varolan süslemelerden farklı, ama aynı üslupta desenler

⁸² Yıldırım ÖZBEK: Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'ndeki Kitap Kapakları (Kayseri, 2005), 15

⁸³ Mine E. ÖZEN: Türk Cilt Sanatı (Ankara, 1998), 9

⁸⁴ Kemal ÇİĞ: Türk Kitap Kapları (İstanbul, 1971), 6

görülmektedir. 14. yüzyılın son çeyreğinden sonra mikleb süslemeleri sağ ve sol kapakta kullanılan kalıplarla yapılmıştır⁸⁵.

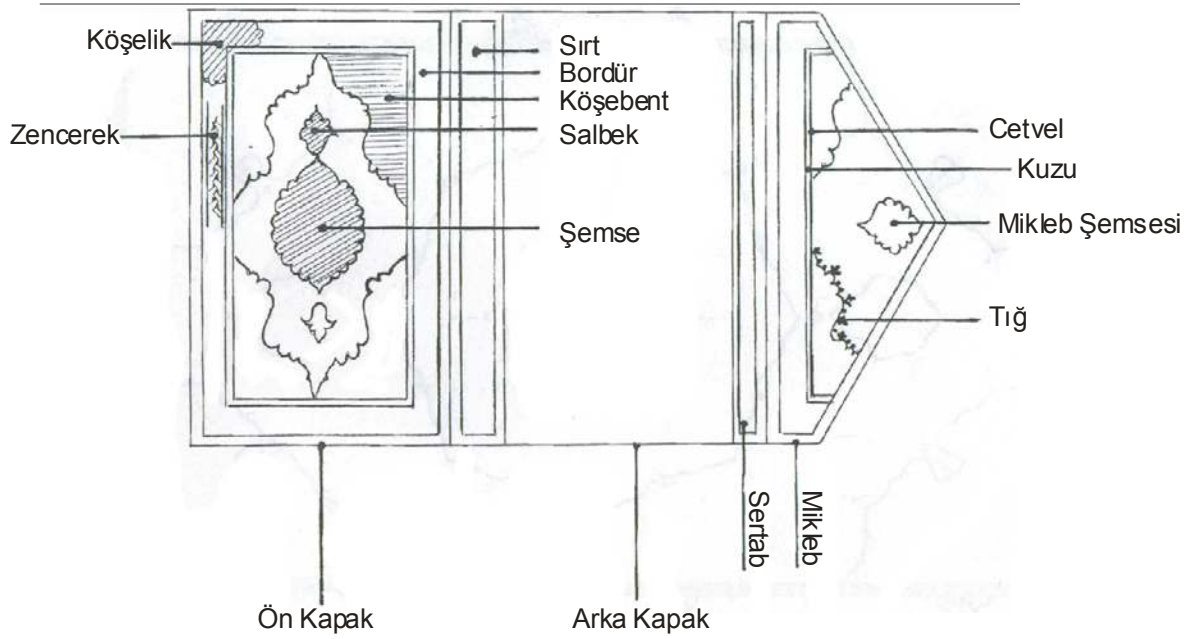
Bir cilt; üst (ön) ve alt (arka) kapak, mikleb, sertab, sırt (dip) olmak üzere dört bölümden oluşur. Bunlara bir yazma cildi yıpranmadan koruyan ve cilbent adı verilen kab ile şiraze de ilave edilebilir⁸⁶. Ayrıca sırt ile kapaklar arasında, kapakların rahat açılmasını sağlamak için bırakılan boşluğa “mukat payı”, kapaklar ile mikleb ve sertab arasındaki boşluğa da “dudak” denmektedir⁸⁷. Bir Cildin bölümleri:

- 1- Üst ve Alt Kapak:** Kitabın sağında ve solunda bulunan kapaklardır.
- 2- Mikleb:** Kitabın ağız kısmını örten alt kapağa bağlı, ucu üç köşe biten, üst kapakla kitabın iç kapağı arasına giren bölümdür.
- 3- Sertab:** Mikleb ile kapak arasında yapılmış olup, miklebe hareketlilik kazandırmaktadır.
- 4- Sırt:** Kitabın üst ve alt kapağını dipte birleştiren düz kısımdır.

⁸⁵ Gürçan MAVİLİ: Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki 13. ve 14. YY'lara Ait Cilt Sanatı Örnekleri (İstanbul, 2002), 18

⁸⁶ İsmet BİNARK: Eski Kitapçılık Sanatlarımız (Ankara, 1975), 8

⁸⁷ A. Saim ARITAN: T.D.V. İslam Ansiklopedisi, c. 7 (İstanbul, 1993), 554

Cilt Bölümleri (Y. ÖZCAN'dan değiştirilerek)

3.2- Türk Cilt Sanatının Tarihi Gelişimi:

İnsan yaşantısının en önemli unsuru olan, geçmişi geleceğe bağlayarak devamlılığı sağlayan yazı önceleri tabletlere, papirüslere, parşömenlere ve kağıtlara yazılırdı. Bu dönemde yazı hem elle yazıldığı, hem de yazılan malzemelerin korunması gerektiğinden dolayı çok kıymetliydi. Bu nedenle yazılı malzemenin korunması için çeşitli çareler düşünülmüş ve zaman içinde günümüzdeki kitap biçimi ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda insanın estetik duygusuyla oluşturduğu kitap süslemeleri de cilt sanatının temelini oluşturmuştur.

Antik dönemde gerçek anlamda ciltlemenin, papirüs yapraklarından oluşan kitaplara uygulandığı bilinmektedir. Formaların katlanması, üst üste konulması ve bunların baş, orta ve sonda delinerek, buradan geçirilen iplerle tutturulması, kitap cildinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Böylece deri veya ağaç bir kılıf yada kutuya konularak ilk cilt örnekleri

verilmiştir⁸⁸. Ele geçmiş en eski cilt kapakları 4. yüzyıla ait olup papirüs üzerine sade ve gösterişsiz bir şekilde meşin kaplanarak yapılmıştır⁸⁹.

Sanat eseri niteliği taşıyan ilk ciltler ise 8-9. yüzyıllarda Mısır'da Koptlar ve Orta Asya'da Uygurlar tarafından meydana getirilmiştir ve bunların aralarında büyük benzerlikler olduğu görülmektedir⁹⁰. Bu da Türk cilt sanatının Uygur Türkleri ile başladığını göstermektedir.

Turfan şehri Arkeoloji heyeti başkanı Albert Von Le COQ Karahoço'da yaptığı kazıda Manichean yazmaları arasında iki cilt parçası bulmuştur. Bunlar üzerinde yapılan incelemelerle bulunan parçaların 8-9. yüzyıllara ait olması gerektiği, aynı zamanda bunların üstündeki süslemenin Mısır'ın Kıpti ciltleri üstündeki süslemeyle benzer olduğu ortaya konulmuştur⁹¹. Yine Uygurlar dönemine ait üçüncü bir örnek P.K. Koslov tarafından bulunmuş ve bu cildin üzerinde yapılan araştırma ile 13. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁹². Uygurlar döneminde ciltler, deriden veya tirşeden kalıp usulünde hazırlanıp, oymalar ile, altın ve fildişi kakmalar ile süslenerek rengarenk de boyanmıştır⁹³.

Cilt sanatı, Türklerin islamiyeti kabullerinden sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Müslüman Türkler yazı ve kitabı kutsal sayıldığı için kitaplar, özellikle dini kitaplar daima bel seviyesinden yukarı konmuştur. Yazı ve kitaba gösterilen bu özel hassasiyet, onun süslemesi ve ciltlenmesi işine de ayrı bir önem verilmesine neden olmuştur. Bu şekilde ciltçilik güzel bir sanat dalı haline getirilmiştir⁹⁴.

⁸⁸ Nuray YILDIZ: Eski Çağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu (Ankara, 2000), 211

⁸⁹ A. Saim ARITAN: a.g.md., 551

⁹⁰ A. Saim ARITAN: a.g.md., 551

⁹¹ Kemal ÇİĞ: a.g.e., 6

⁹² A. Saim ARITAN: "Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildine Etkileri", V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu (Ankara 2001), 29

⁹³ Emel ESİN: "Bitig" (İlk Devir Türk Kitap Sanatları), Kemal Çiğ'a Armağan (İstanbul, 1984), 113

⁹⁴ İsmet BİNARK: "Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı", Türk Kültürü (Eylül, 1965), 36

Türk cilt sanatının Anadolu'daki örnekleri 12. yüzyıldan itibaren görülür. Bilinen en erken tarihli Selçuklu cilt örneği 1154 tarihli, "Kitabü'l-Ğaribeyn fi'l-Kur'an ve'l-Hadis" isimli kitabın kapağıdır. Anadolu Selçuklu ciltlerinde Uygur, Büyük Selçuklu ve Gazneli sanatının yansımaları görülmektedir. Ayrıca Selçuklu ve Selçuklu üslubunu taşıyan ciltler incelendiğinde dönemin diğer sanat kollarıyla olan büyük paralellik dikkat çekicidir. Anadolu Selçuklu cilt kapağında, gerek kendinden önceki ve sonraki Türk ciltleri, gerekse diğer İslam ciltleri ile bölümleri itibariyle bir farklılık görülmez. Fark, cildin iskeletinde değil, bunların uygulanması ve süslemesindedir. Anadolu Selçuklu cildi diğer ciltlerde olduğu gibi arka ve ön kapaklar, mikleb, sertab ve sırt bölümlerinden meydana gelir⁹⁵. Deri ciltlerde genellikle kahverenginin tonları hakim olup az da olsa siyah renkli deriler de görülmektedir⁹⁶.

Anadolu Selçuklu ciltlerinin en önemli özelliklerinden biri, ön ve arka kapakların farklı karakterde yapılmasıdır. Örneğin, ön kapak geometrik zeminli iken, arka kapak dairesel şemseli; ön kapak rumi zeminli iken, arka kapak dairesel şemseli; ön kapak geometrik zeminli iken arka kapak bitkisel ve ovalimsi olarak yapılırken, dairesel şemseler içinde ön ve arka kapak farklı süslemeli; ön kapak dilimli dairesel, arka kapak sekiz kollu yıldız şemseli ciltler yapılmaktadır. Selçuklu ciltlerinde görülen süsleme, geometrik, rumi, bitkisel, yazılı, geçme ve grift örgüler, muhtelif ara dolgusu gibi kısımlara ayrılır⁹⁷.

Türk cilt sanatı içerisinde önemli bir yere sahip olan Selçuklu cildi; Orta Asya cilt sanatı birikimini Anadolu'ya taşıyıp geliştirmiş, kendinden sonra da Anadolu Beylikleri'ne örnek olmuş ve Osmanlı cildine köprü vazifesi görmüştür. Anadolu Selçuklu cilt üslubu 13. yüzyılın 3. çeyreğinde

⁹⁵ A. Saim ARITAN: "Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı'nın Özellikleri", I-II. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirleri (Konya, 1993), 182

⁹⁶ Mine E. ÖZEN: a.g.e., 17

⁹⁷ A. Saim ARITAN: a.g.m., 182

Memluk cildini etkilemiştir. Bu etki 14. yüzyılda Anadolu beylikleri, hatta Fatih döneminde 15. yüzyıl sonlarına kadar Osmanlılar'da devam etmiştir⁹⁸.

Beylikler dönemindeki kitap ciltleme işlerine ait bilgilerin çoğunun kaybolması ve 14. yüzyılda Anadolu'nun diğer önemli merkezlerindeki ciltçilikle ilgili çok az kanıt olması nedeniyle, 15. yüzyılda Anadolu'daki Osmanlı ciltleme sanatıyla ilgili kesin bir tablo oluşturmak imkansızdır. Osmanlı ciltleme sanatı iki ana kaynaktan etkilenmiştir. Bunlardan biri Suriye ve Mısır Memlûk devleti, diğeri ise İran'dır⁹⁹. Ancak 15. yüzyılda Osmanlı cilt sanatının etkilendiği bir başka ve belki de en önemli kaynaklardan biri ise Selçuklulardır¹⁰⁰. Amasya Bayezid Kütüphanesi'nde bulunan bazı ciltler, özellikle 15. yüzyıl boyunca Anadolu Selçuklu cilt üslubunun Osmanlı cildini etkilediği görüşünü desteklemektedir¹⁰¹.

1402 yılındaki Ankara savaşı, Osmanlı'da her alanda olduğu gibi sanat alanında da büyük etki yaratmıştır. Böyle bir dönemde Bursa, Timur istilasından çabuk kurtulmuş ve 15. yüzyıl boyunca ekonomik, siyasi ve kültürel olarak önemini korumuştur. Bu döneme ait çok az sayıda el yazmasının kökeni buraya aittir. Ancak Bursa'da hiç eser yapılmadığı anlamına gelmemelidir. 1453'ten önceki dönemde Edirne'de de el yazması çok azdı. Kaldı ki bu dönemde Sultan, Edirne'de yaşıyordu ve bu kent döneminin edebiyat merkeziydi. Bu, mevcut yazmaların tamamının bilinmemesine bağlanabilir. Anadolu'nun diğer yerlerinde de durum belirsizdir. Çünkü 15. yüzyıla ait ciltlemelerin çok azı Konya ve Amasya gibi kültürel merkezlerle alakalıdır¹⁰².

Sultan 2. Murad devrinden önceki dönemlere ait el yazmalarının çok azı yayınlanmıştır ve hiçbirinin orijinal kapakları mevcut değildir. Ancak

⁹⁸ A. Saim ARITAN: a.g.m., 30

⁹⁹ Julian RABY ve Zeren TANINDI: "Turkish Bookbinding in the 15 th Century", The Foundation of an Ottoman Court Style, ed. (London, 1993), 7

¹⁰⁰ A. Saim ARITAN: a.g.m., 29

¹⁰¹ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 50

¹⁰² Julian RABY ve Zeren TANINDI: a.g.e., 7

“Kitab el-nashr Fi'l-gira'at” adlı kitap, 1396 yılında Bursa'da yazılmaya başlanmış ve 1400 yılında tamamlanmıştır. Bursa'da yazılan en eski eserdir. Kitabın cildi kahverengi deridir ve sivri uçlu oval desen ön kapakta arabesk motiflerle doldurulmuştur¹⁰³.

Sultan 2. Murad'a 1435-36'da sunulan bir müzik kitabı, Osmanlı cilt sanatı tarihi içinde sanat değeri olan önemli örneklerden biridir. Açık kahverengi derili cildin şemse içinde sarmal düzenli bitkisel süsleme görülmektedir¹⁰⁴.

El yazma eserlerin sanat değerinin olması için yoğun bir çabanın ve özenin gösterilmesi Fatih Sultan Mehmed'in desteğinde olmuştur. Bilimsel konulu eserlerin yazıldığı veya kopyalarının getirildiği Fatih Kütüphanesi'ndeki kitaplar her açıdan sanatsal nitelik taşır. Bu dönemde saray mücellitlerinin hazırladıkları deri ciltlerde genelde uygulanan düzenleme; dış yüzeylerde cilt yüzeyine oranla iri, kenarları dilimli, salbekli oval şemse ve köşebentlerdir. Şemse ve köşebentlerin içi aletle yapılmış, iri hatayiler, rumiler ve dallarla bezenmiş, aletin oyuntuları altın yaldızla veya maviyle boyanmıştır¹⁰⁵.

Osmanlı ciltçiliği, Fatih döneminde olgunlaşmıştır. Fatih devri ciltlerinde üç çeşit görülür. Bunlardan bir kısmı kahverengi deri üzerine üstten ayırma yaldız şemselidir. Selçuklu ciltlerinde görülen yuvarlak şemseler kısmen ovalleşmiştir. 2. türde bezemeler siyah deri üzerine ince çizgilerle oya gibi işlenmiş, soğuk ince şemse ve köşebentli ciltlerdir. 3. tür ciltlerde ise çarküşe denilen, kenarları deri, ortası kumaş veya ebru kâğıt kullanılan cilt uygulamalarıdır¹⁰⁶. Bu dönem cilt süslemesinde tabiattan stilize edilmiş üçlü yaprak, gonca, nilüfer, ıtır yaprağı, gül, palmet, hatayi

¹⁰³ Julian RABY ve Zeren TANINDI: a.g.e., 7

¹⁰⁴ Zeren TANINDI: “Osmanlı Sanatında Cilt”, Osmanlı Ansiklopedisi, c. 11 (Ankara, 1999), 103

¹⁰⁵ Zeren TANINDI: a.g.m., 103

¹⁰⁶ Müjgan CUNBUR: “Türklerde Cild San'atı”, Türk Dünyası El Kitabı, c. 2 (Ankara, 1992), 454-455.

tarzında çiçekler, bulut ve geçme ile rumi motifleri kullanılmıştır¹⁰⁷. Kütüphane koleksiyonlarında pek çok örneği bulunan Fatih devri ciltleri, güzellikleriyle dikkat çekerler¹⁰⁸.

Sultan 2. Bayezid zamanında sarayda bir loncaları olan saray mücellitleri, Topkapı sarayı Ehl-i Hiref defterlerinde ser mücellit, ser bölük, ser oda, ser kethüda ve şagird gibi rütbelerle gösterilmiştir¹⁰⁹. Bu dönem ciltlerde deri renklerine vişne de katılmış olup, daha önceki motiflerin daha da çoğaldığı ve inceldiği görülmüştür¹¹⁰. Stilize motifler zemine göre yüksek kabartma halinde üstün bir zevk ve ahenkle düzenlenmiştir. Soğuk damga ile yapılan motiflere bazı ciltlerde teber denilen ucu sivri demirle altın yaldız üzerine yapılan tarama süsler yavaş yavaş yeni bir üslubun doğuşuna işaret eder¹¹¹. Ayrıca deri ciltler yanında iki renkli, küçük kareli veya çubuklu ipek kumaşlardan yapılmış ciltler de mevcuttur¹¹².

16. yüzyılın başında Yavuz Sultan Selim sürekli doğu seferleri yapmış ve burada bulunan sanatçıları sarayına getirmiştir. Yavuz Sultan Selim dönemi klasik anlayışa geçiş sürecini oluşturmaktadır¹¹³.

Kanuni devri, hem siyaset hem ekonomi hem de sanat faaliyetleri açısından klasik çağdır. Bu dönemde mücellitler klasik gelenekten esinlenmekle birlikte yenilikler de yapmışlardır. Bu yeni anlayışta oval, dilimli şemse ve köşebentler içindeki bir yaprak kümesinden veya birkaç saptan çıkan ince dal şemse içinde dağılır, kıvrılır veya kırılarak aşağıya uzar. Bu dallar üzerinde hançer yaprakları, tomurcuk halinde, açmış veya buket halinde hatayi tarzında çiçekler sıralanır. Saz üslubu olarak tanımlanan bu düzenleme, miklebin şemse ve köşebentlerinde de tekrarlanır. Bezemeler

¹⁰⁷ Oktay ASLANAPA: "Osmanlı Devri Cild Sanatı", Türkiyemiz, s. 38 (Ekim, 1982), 14

¹⁰⁸ Mine E. ÖZEN: a.g.e., 17

¹⁰⁹ Oktay ASLANAPA: a.g.m., 14

¹¹⁰ Müjgan CUNBUR: a.g.m., 493

¹¹¹ Oktay ASLANAPA: a.g.m., 14

¹¹² Mine E. ÖZEN: a.g.m., 17

¹¹³ Kemal ÇIĞ: a.g.m., 14

sıvama altın yaldızla boyanır. İç kapaklar da derin gömme şemseli ve köşebentlidir. Burada saz üslubundaki bezemeye bulut motifleri de katılmış, zeminler altın yaldızla boyanmıştır. Saz üsluplu cilt düzenlemeleri, bu dönemden itibaren Türk kitap kaplarının esas ögesi olmuştur. Saz üslubunda hazırlanan ilk cilt örneği; 1557-1558 yılı yılında Kanuni Sultan Süleyman için hazırlanan “Süleymanname” adlı eserin cildir¹¹⁴.

¹¹⁴ Zeren TANINDI: a.g.m., 104

4- AMASYA BAYEZİD İL HALK KÜTÜPHANESİ'NDEKİ 17. VE 18. YÜZYIL CİTLERİ KATALOĞU:

Katalogta yer alan 1,2, 3,....., 55. ciltler 17 yüzyıl; 56,57, 58,, 112. ciltler 18. yüzyıl ciltleridir.

Örnek Nu:	1	Env. Nu:	05 Ba 765	Fot. Nu:	1, 2		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Osman bin Osman bin Abdurrahman						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	Hıfızade Osman Efendi				
Tarihi:	H. 1012 / M.1603		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	200	310	4
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Yeşil Deri			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse,Köşebent			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Şemse						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir görmüştür. Sertab ve mikleb kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı, boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak köşelerine köşebent, merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, şemse zemini yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki bir çiçekten çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci sarmal dal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında şakayık, goncalar, beş ve altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler birer baskı çiçekle şemseye bağlanmış olup palmet biçimlidir. İçlerinde hatayı tarzında birer çiçek vardır.

Köşebent süslemesinde sarmal olarak birbirine dolanan iki kıvrımdal üzerinde hançer yaprakları, hatayi tarzında goncalar ve beş yapraklı çiçekler görülmektedir.

B) İç Kapak Yüzü:

İç kapak şemsesi kenar ve kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, şemse zemini yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezden ters simetrik olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona ermektedir. Ana şemayı oluşturan bu kompozisyonun zeminini serberst düzende dolaşan kıvrımdallar oluşturur. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayık, gül, goncalar ve hançer yaprakları görülmektedir.

Dış ve iç kapak kenarlarını yaldızla yapılmış, içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış yaldızlı ve yivli s harfleri vardır. Cildin şemseleri, salbekleri ve köşebentleri dıştan altın yaldızla çerçevelenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	2	Env. Nu:	05 Ba 656	Fot. Nu:	3		
Adı:	Ruhu'l – Kudus						
Yazarı:	Muhyi ed-din Ebu Abd-Allah Muhammed bin Arabi						
Hattatı:	-						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1015 / M.1606		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	210	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	75	210	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	42	210	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Kitabın dört kenar ortasından şemseye doğru birer çizgi uzanmaktadır.

Salbekler aletle yapılmıştır. Palmet biçimli salbeklerin içi boş bırakılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu iki kıvrımdal üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgilerden oluşan çerçeve dolanır. Çerçeve içinde ucuca eklenmiş s harfleri vardır. Şemselerin dış hattı aletle belirtilmiş, dilim aralarına tığlar yapılmıştır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertab kenarlarını aletle yapılmış iki çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Sertabın kısa kenarlarında kapak ve mikleb kenarlarındaki çerçeve devam

etmektedir. Sertab merkezinden geçen paralel bir çizginin uçları birer lotus ile sonuçlanır. Bu çizginin merkezinde ve yanlarında ikili lotus yapılmıştır.

Örnek Nu:	3	Env. Nu:	05 Ba 1502	Fot. Nu:	4		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Ahmed bin Mehmed						
Konusu:	Toplum ve Ahlak	Vakıf Kaydı:	2. Bayezid				
Tarihi:	H.1015 / M 1606		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma			Kapak:	160	255	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	75	255	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	40	255	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Kapak kenarları, sırtı, miklebi ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki bir çiçekten çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Miklebi Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde iki Çin bulutu ortabağla bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir ortabağ ile bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir. Bu kompozisyonun zeminini hançer yapraklı kıvrımdallar çerçevelemektedir.

Cildin kapak kenarlarında aletle yapılmış çerçeve izleri görülmektedir.

Örnek Nu:	4	Env. Nu:	05 Ba 443	Fot. Nu:	5		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Mustafa bin Abdulkerim Saruhani						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1040 / M.1631		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	130	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	60	205	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	25	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	Gelgit Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt oldukça harap durumdadır. Aşınmadan dolayı deri rengi siyah gibi algılanmaktadır. Kapak kenarları siyah, sertab kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı şakayıktan çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi

tarzında şakayık, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdal üzerinde hatayi tarzında şakayık, gonca, beş ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	5	Env. Nu:	05 Ba 1744	Fot. Nu:	6		
Adı:	Fetava						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Mehmed bin Ali Milasi						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Ali Çorumî				
Tarihi:	H. 1043 / M.1633		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	210	1
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	70	210	1
Malzeme İç Kapak:	Kağıt			Sertab:	30	210	1
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Konstantiniye			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt oldukça harap durumdadır. Aşınmadan dolayı deri rengi siyah gibi algılanmaktadır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki

hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki şakayıktan çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında şakayıklar, güller, goncalar, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezdeki hatayı tarzındaki bir gülü çevreleyen hançer yaprakları görülmektedir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	6	Env. Nu:	05 Ba 266	Fot. Nu:	7		
Adı:	-						
Yazarı:	Sa'di Çelebi Sa'd-Allah bin İsa -						
Hattatı:	Ahmed bin Hüseyin -						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Hıfzı zade Osman				
Tarihi:	H. 1049 / M.1639		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	175	250	3
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	80	250	3
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	40	250	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yüzeyi yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı gülden çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında güller, goncalar, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezde hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu kompozisyonu hançer yaprakları ve aralarındaki beş yapraklı çiçekler tamamlamıştır.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	7	Env. Nu:	05 Ba 941		Fot. Nu:	8	
Adı:	El-Camiü's-Sagir						
Yazarı:	Ebu Abd-Allah Muhammed bin el-Hasan eş-Şeybani						
Hattatı:	Esad,Mustafa ve Ali						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Halil Halim Efendi				
Tarihi:	H. 1054 / M.1644		Ölçü		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	55	210	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	20	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Trabzon			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdal üstündeki hatayı tarzındaki şakayıktan çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal dıştan içe sarmal biçimde biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Kitabın dört kenar ortasından şemseye doğru birer çizgi uzanmaktadır. Bu çizgilerin başlangıç ve bitiş yerlerine üçlü noktacıklar yapılmıştır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi yapılmamıştır. Mikleb merkezinden geçen dikey çizginin başlangıç ve bitiş yerlerine üçlü noktacıklar yerleştirilmiştir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış üçlü çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	8	Env. Nu:	05 Ba 1952	Fot. Nu:	9		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Farça dil Bilgisi	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1056 / M.1646		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	105	150	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Suluboyalı Kağıt			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb yapılmamıştır. Cildin tek yüzünde süsleme görülmektedir. Diğer yüz mukavvadır. Boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kiremit rengi deri yapıştırılmış, zemini yıldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hatayı tarzındaki goncadan çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Goncadan çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı beş yapraklı çiçekten çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Goncadan çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler şemseye birer baskı çiçek ile bağlanmış olup baklava biçimlidir. Salbeklerin içinde birer stilize çiçek vardır.

Cildin kapak kenarlarında aletle yapılmış çerçeve izleri görülmektedir. Kapak kenar ortalarına, şemsenin ve salbeklerin ucuna üçlü baskı çiçek yapılmıştır. Şemsenin ve salbeklerin çevresinde aletle yapılmış s harfli izler görülmektedir.

Örnek Nu:	9	Env. Nu:	05 Ba 2062	Fot. Nu:	10		
Adı:	Kaşifü'l-Kına						
Yazarı:	Abd el-Kerim zade Mehmed bin Abd el-Vehhab						
Hattatı:	Hasan bin Veysi						
Konusu:	Farsça Dil Bilgisi	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1059 / M.1649		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	70	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt oldukça harap durumdadır. Cildin sırtı ve miklebi kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan üç kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdal içten dışa sarmal düzendedir. Hançer yaprağından çıkan ikinci ve üçüncü kıvrımdallar ise ilk kıvrımdalın aksine dıştan içe sarmal düzende sonuçlanır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Miklebi Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	10	Env. Nu:	05 Ba 76	Fot. Nu:	11		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid				
Tarihi:	H. 1062 / M.1652		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	200	290	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	85	290	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	290	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sertabı yırtılmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayi tarzındaki şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu

kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında nar, güller, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezden çıkan iki kıvrımdal şemse içini dolanarak birleşirler. Bu kıvrımdallar üzerinde beş yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Şemseler dıştan aletle belirtilmiştir. Şemsenin iki ucuna birer küçük baskı çiçek yerleştirilmiştir. Bunların ucundan çıkan birer ince çizgi kapak kenarlarına ulaşır.

Örnek Nu:	11	Env. Nu:	05 Ba 258	Fot. Nu:	12		
Adı:	El-Meslekü'l Mütekassit fi'l-Menkesi'l-Mütevassıt						
Yazarı:	Nur ed-din Ali bin Sultan Muhammed el-Kari						
Hattatı:	Mustafa bin Ramazan						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1066 / M.1655		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	70	205	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	35	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Konstantiniye Sultan Süleyman Med.			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki

hançer yaprağından çıkan üç kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki goncadan çıkan dal içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan üçüncü kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki gülden çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimlidir. Şemse süslemesinde merkezdeki hatayı tarzındaki gül iki hançer yaprağı tarafından çerçevelenmektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	12	Env. Nu:	05 Ba 1746	Fot. Nu:	13		
Adı:	Netaicü'l-Efkar						
Yazarı:	Azmi zade Mustafa bin Mehmed Haleti						
Hattatı:	İbrahim binYahya						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Numan Bey Medresesi				
Tarihi:	H. 1072 / M.1661		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	140	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	70	205	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	25	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: Konstantiniye				
Süsleme İç Kapak:	Şal Ebrusu						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cildin yüzeyi aşınmış ve dudakların bir kısmı kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki gülden çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci sarmal dal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında şakayık, gül, gonca, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Köşebent yerine üçgen yerleştirilmiş ve içlerine birer noktacık konulmuştur.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemse içini dolduran hatayı tarzında büyük bir şakayık görülmektedir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Bu çerçevenin içinden ve iç köşesinden uçları noktacıklarla biten yaldızla yapılmış birer çizgi çekilmiştir. Kapak ve mikleb şemsesi dilimleri içten ve dıştan yaldızla çerçevelenmiş ve tığlarla sona ermiştir.

Örnek Nu:	13	Env. Nu:	05 Ba 771	Fot. Nu:	14
Adı:	El-Camiü's-Sagır Min Hadisi'l Beşeri'n-Nazır				
Yazarı:	Celal ed-din Abd er-Rahim bin Ebi Bekr es-Suyuti				
Hattatı:	-				
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	Abdullatif Kütüphane-i Cedid		
Tarihi:	H. 1094 / M.1683	Ölçü mm	en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma		Kapak:	165	264
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri		Mikleb:	75	264
Malzeme İç Kapak:	Ebru		Sertab:	50	264
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse	Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru				

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlam durumdadır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine iri salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, şemse zemini yaldızlanarak, sıcak kalıp ile baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki gülden çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında güller, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler palmet biçimli olup ince bir fiyonkla şemseye bağlanmıştır. Salbek süslemesinde iki hançer yaprağı arasında hatayı tarzında bir şakayık vardır.

B) Dış Kapak Mikle Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında güller, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıp ile yapılmış yaldızlı sarmal zencerek vardır. Cildin şemseleri ve salbekleri dıştan altın yaldız ile çerçevelenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	14	Env. Nu:	05 Ba 974	Fot. Nu:	15		
Adı:	El-Tarikatü'l-Aliyeti'h-Nakşibendiye						
Yazarı:	Tac ed-din Muhamed						
Hattatı:	Decu Muhammed bin Hammad bin Ebi'l Hayr						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1100 / M.1689		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	60	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	40	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine vişne renkli deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayi tarzındaki şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer

yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal da ikiye ayrılır. İlk kıvrımdal s biçiminde şemsenin üst ucunda sonuçlanırken, ikinci kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimlidir. Şemse süslemesinde; hatayi tarzında stilize bir çiçek görülmektedir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolanır.

Örnek Nu:	15	Env. Nu:	05 Ba 494	Fot. Nu:	16	
Adı:	El-Megram fi'l-Virdi'l-A'zam					
Yazarı:	Muhyi ed-din Ebu Zekeriya Yahya bin Şeref en Nevevi					
Hattatı:	-					
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	-			
Tarihi:	H. 1102 / M.1691	Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	150	200	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri		Mikleb:	60	200	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	20	200	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlamdır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki çiçekten çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal da ikiye ayrılır. İlk kıvrımdal s biçiminde şemsenin üst ucunda sonuçlanırken, ikinci kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında şakayık, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu iki dal üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten iki, dıştan bir çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	16	Env. Nu:	05 Ba 827	Fot. Nu:	17		
Adı:	Nakdû'd-Dürer						
Yazarı:	Vankulu Mehmed Efendi bin Mustafa						
Hattatı:	Ahmed Seyfullah Çerkezi						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1026 / M.1617		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	130	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Yeşil Deri			Mikleb:	65	210	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	30	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	Battal Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolanır.

Örnek Nu:	17	Env. Nu:	05 Ba 88	Fot. Nu:	18		
Adı:	Fihrisu Tabakati'l-İmami'l-Azam						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H.1038 / M.1628		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	75	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	35	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: Nemçe				
Süsleme İç Kapak:	-		/Serem Livası (Avusturya)				

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cildin yüzeyi aşınmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdal üzerinde hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	18	Env. Nu:	05 Ba 176	Fot. Nu:	19		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Muhammed el Lemevni						
Konusu:	Toplum ve Ahlak	Vakıf Kaydı:	İbrahim bin Mahmud				
Tarihi:	H. 1046 / M.1636		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	140	240	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	70	240	3
Malzeme İç Kapak:	Kahverengi Deri			Sertab:	70	240	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı siyah deri ile, mikleb ve sertabı ise vişne renkli deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, şemse zemini yıldızlanarak sıcak kalıp ile baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır.

Salbekler şemseye birer baskı çiçek ile bağlanır. Palmet biçimli salbeklerin içlerinde birer stilize çiçek vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten iki, dıştan bir çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış ucuca yerleştirilmiş dilimli ve yıldızlı s harfleri vardır. Cildin şemseleri ve salbekleri dıştan aletle belirtilmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiş ve yıldızlanmıştır.

Örnek Nu:	19	Env. Nu:	05 Ba 984	Fot. Nu:	20		
Adı:	Şerhü Feraizi Şihabi'd-din						
Yazarı:	Abd el-Halim bin Abd-Allah el-Musriki						
Hattatı:	Hasan bin Yusuf						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1085 / M.1674		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	130	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	55	205	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	25	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Erzurum			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru			Hatuniye Medresesi			

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı, sertabı ve kapak kenarları siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Miklebte süsleme yapılmamıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	20	Env. Nu:	05 Ba 454	Fot. Nu:	21		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Ahmed bin Ahmed						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1054 / M.1615		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	130	190	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	55	190	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	190	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlamdır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan stilize palmet ve basit çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üzerinde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan basit çiçeklerin ucundaki iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal biçimdedir. Diğer iki uçtaki palmetlerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde beş, altı yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde basit üç yapraklı üç çiçek ile bir buket oluşturulmuştur.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan iki çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	21	Env. Nu:	05 Ba 306	Fot. Nu:	22		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Hüseyin bin Behram						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Osman Beyzade Abdullah				
Tarihi:	H.1040 / M.1630		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	70	205	3
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	60	205	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlamdır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayı tarzındaki şakayıklar oluşturur. Merkezdeki bu karenin üzerinde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki şakayığın ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki

şakayıklardan çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayıklar, goncalar, dört, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; iki stilize Çin bulutu palmetle bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir palmetle bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir. Bu kompozisyonun zeminini hançer yapraklı dallar çerçevelemektedir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	22	Env. Nu:	05 Ba1567	Fot. Nu:	23		
Adı:	Feraidü'l-Haraid						
Yazarı:	Ebu Ya'kub Yusuf bin Tahir el-Hüveyyi						
Hattatı:	-						
Konusu:	İran Edebiyatı	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1040 / M.1630		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	140	225	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı açık kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Miklebi kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer ortabağla birbirlerine bağlanmıştır. Bu ortabağların uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen dalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayı tarzındaki çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üzerinde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan hatayı tarzındaki iki çiçeğin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer uçtaki çiçeklerden çıkan dallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve yapraklar vardır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Bu çerçevenin içinden ve iç köşesinden yaldız çekilmiştir. Şemse dilimleri içten yaldızla, dıştan aletle belirtilmiştir. Şemsenin iki ucuna birer baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	23	Env. Nu:	05 Ba 1372	Fot. Nu:	24		
Adı:	Minahu'r-Ravzi'l-Ezhar fi Şerhi'l-Fıkhı'l-Ekber						
Yazarı:	Nur ed-din Ali bin Sultan Muhammed el-Kari						
Hattatı:	-						
Konusu:	Akaid ve Kelam	Vakıf Kaydı:	Es-Seyyid Yahya b. Abdurrahman				
Tarihi:	H. 1072 / M.1662		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	120	195	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	65	195	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	17	195	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, şemse zemini yaldızlanarak sıcak kalıp ile baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayı tarzındaki çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üzerinde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan hatayı tarzındaki iki çiçeğin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki çiçeklerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve yapraklar vardır.

Köşebent yerine ikili baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezdeki goncanın alt ucundan çıkan birer kıvrımdal şemse içini dolandır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Bu çerçevenin içinden ve iç köşesinden yaldız çekilmiştir. Şemse dilimleri içten yaldızla, dıştan aletle belirtilmiştir. Şemsenin iki ucuna birer baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	24	Env. Nu:	05 Ba1788		Fot. Nu:	25	
Adı:	Haşiyeye Ala Şerhi Tezhibi'l Mantık Ve'l Kelam						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Şerif bin İsmail						
Konusu:	Mantık	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1037 / M.1663		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	125	237	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	61	237	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	237	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: Malatya			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan palmetler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki palmetlerin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki palmetlerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar vardır.

Salbekler şemseye ince bir çizgi ile bağlanmış olup palmet biçimlidirler. İçlerine hatayı tarzında çiçek yerleştirilmiştir.

Köşebent yoktur. Bunun yerine bordürün iç köşeleri pahlanarak köşebent yeri belirtilmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; merkezdeki hatayi tarzındaki çiçeği çevreleyen kıvrımdallar görülmektedir.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	25	Env. Nu:	05 Ba 1465	Fot. Nu:	26
Adı:	Uddetü Ashabi'l-Bidaye Ve'n-Nihaye Tecridi Mesaili'l-Hidaye				
Yazarı:	Taşköprü zade Kemal ed-din Mehmed bin Ahmed				
Hattatı:	Kadı Ahmed bin Zeyneddin el-Germiyani				
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Abdülbaki Arif, Seyyid Mehmed...		
Tarihi:	H. 1029 / M.1620	Ölçü mm	en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	160	260
Malzeme Dış Kapak:	Yeşil Deri		Mikleb:	-	-
Malzeme İç Kapak:	Ebru		Sertab:	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -		
Süsleme İç Kapak:	Gelgit Ebru				

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Mikleb kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın

taşıdığı şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında gül, nar, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Bu kompozisyonun üzerine merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona erecek şekilde oturtulmuştur. Şemsenin iki köşesinde ters simetrik olarak yerleştirilmiş birer bağımsız Çin bulutu görülmektedir.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Bu çerçevenin içinden ve iç köşesinden yıldız çekilmiştir. Şemse dilimleri içten kalın, dıştan ince yıldızla çerçevelenmiştir.

Örnek Nu:	26	Env. Nu:	05 Ba 29	Fot. Nu:	27
Adı:	-				
Yazarı:	-				
Hattatı:	Muhammed bin Zeyneddin				
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	Emirzade Abdüllatif		
Tarihi:	H. 1057 / M.1647	Ölçü	en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	200	295
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri		Mikleb:	100	295
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	45	295
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse		Yazıldığı Yer: -		
Süsleme İç Kapak:	-				

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Kapak kenarları kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine açık renkte kahverengi deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır

(Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki çiçekten çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar görülmektedir. Bu kompozisyonun üzerine merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona erecek şekilde oturtulmuştur. Şemsenin iki köşesinde ters simetrik olarak yerleştirilmiş birer bağımsız Çin bulutu görülmektedir.

Salbekler palmet biçimli olup içlerine hatayı tarzında küçük birer çiçek yerleştirilmiştir.

B)Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb kapaktan ayrılmıştır. Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; kıvrımdalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Bu çerçeve kapak kenarlarına çekilen deri kaplamanın altında kalmıştır. Miklebtteki aletle yapılmış çerçeve görülebilmektedir.

Örnek Nu:	27	Env. Nu:	05 Ba 1353	Fot. Nu:	28		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Ali bin Ahmed						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Mustafa b. Abdüllahim				
Tarihi:	H. 1109 / M.1697		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Mikleb kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı gülden çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayık, gül, nar, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Bu kompozisyonun üzerine merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona erecek şekilde oturtulmuştur. Şemsenin iki köşesinde ters simetrik olarak yerleştirilmiş birer bağımsız Çin bulutu görülmektedir.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Bu çerçevenin içinden ve iç köşesinden yaldız

çekilmiştir. Şemse dilimleri içten kalın, dıştan ince yaldızla çerçevelenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	28	Env. Nu:	05 Ba 1761	Fot. Nu:	29		
Adı:	Camiü'd-Dürrer						
Yazarı:	Abd el-Muhsin bin Mecd ed-din Kayseri						
Hattatı:	-						
Konusu:	İran Edebiyatı	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1043 / M.1633		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	210	1
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Yaldızlı Kağıt			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Çiçekli Kağıt						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı siyah deri ile tamir edilmiştir. Miklebe yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki kenar ortaları çiçekli karenin uçları birer palmetle sona ermektedir. Simetrik iki palmetin ucundan çıkan ikişer dal şemsenin uzun ucunda şişkin bir u harfine benzer Çin bulutu ile sonuçlanır. Bu Çin bulutları içine hilal biçiminde birer Çin bulutu yerleştirilmiştir. Diğer iki palmetin ucundan çıkan ikişer Çin bulutu yanlara doğru dalgalı biçimde kıvrılır. Bu ikişer Çin bulutunun çıkışları hilal biçimli Çin bulutları ile belirtilmiştir. Bu ana kompozisyonun zeminini hilal biçimli Çin bulutlarının merkezlerine yerleştirilen hatayi tarzındaki çiçeklerden çıkan kıvrımdallara bağlı goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları dolandır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	29	Env. Nu:	05 Ba 1795	Fot. Nu:	30		
Adı:	Keşfü'r-reyn Va Nezhu's-Şeyn Ve Nurü'l-Ayn						
Yazarı:	Avlan el-Hamavi Ala'ed-din Ali bin Atiye						
Hattatı:	Muhammed bin Ahmed						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	Emirzade Abdüllatif				
Tarihi:	H.1101 / M.1690		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma			Kapak:	135	200	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	60	200	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	200	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki kenar ortaları çiçekli karenin uçları birer palmetle sona ermektedir. Simetrik iki palmetin ucundan çıkan ikişer dal şemsenin uzun ucunda şişkin bir u harfine benzer Çin bulutu ile sonuçlanır. Bu Çin bulutları içine hilal biçiminde birer Çin bulutu yerleştirilmiştir. Diğer iki palmetin ucundan çıkan ikişer Çin bulutu yanlara doğru dalgalı biçimde kıvrılır. Bu ikişer Çin bulutunun çıkışları hilal biçimli Çin bulutları ile belirtilmiştir. Bu ana kompozisyonun zeminini hilal biçimli Çin bulutlarının merkezlerine yerleştirilen hatayi tarzındaki çiçeklerden çıkan kıvrımdallara bağlı, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları dolandır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende şemse içini dolandır. Bu kıvrımdallar üzerinde beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Kapak kenarları ortasına üçlü baskı çiçek uygulanmıştır. Sertabta da altın yaldız cetvel vardır. Sertab merkezine dörtlü çiçek baskı yapılmıştır. Şemselerin dış hattı altın yaldızla belirtilmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Şemsenin iki ucuna beşli baskı çiçek konulmuştur.

Örnek Nu:	30	Env. Nu:	05 Ba 251	Fot. Nu:	31		
Adı:	Camiü'n-Rumuz						
Yazarı:	Şems ed-din Muhammed bin Hüsam ed-din el-Kuhistani						
Hattatı:	Bostani zade Ahmed bin Mehmed Samsuni						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Hafızzade Abdurrahman b. Ali				
Tarihi:	H. 1099 / M.1697		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Boyama			Kapak:	185	285	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	80	285	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	40	285	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Konstantiniye			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka kapak şemsesi yırtılmıştır. Sertab bordo deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki kenar ortaları çiçekli karenin uçları birer palmetle sona ermektedir. Simetrik iki palmetin ucundan çıkan ikişer dal şemsenin uzun ucunda şişkin bir u harfine benzer Çin bulutu ile sonuçlanır. Bu Çin bulutları içine hilal biçiminde birer Çin bulutu yerleştirilmiştir. Diğer iki palmetin ucundan çıkan ikişer Çin bulutu yanlara doğru dalgalı biçimde kıvrılır. Bu ikişer Çin bulutunun çıkışları hilal biçimli Çin bulutları ile belirtilmiştir. Bu ana kompozisyonun zeminini hilal biçimli Çin bulutlarının merkezlerine yerleştirilen hatayi tarzındaki goncalardan çıkan kıvrımdallara bağlı goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar dolandır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; iki stilize Çin bulutu birer palmetle bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir palmetle bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir. Bu kompozisyonun zeminini hançer yapraklı dallar çerçevelemektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıp ile yapılmış yaldızlı s harfleri vardır. Şemseler dıştan yaldızla belirtilip, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertab kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıp ile yapılmış yaldızlı s harfleri vardır. Sertab yüzeyi üç bölüme ayrılmış, her bölüm ortasına birer düğüm motifi yerleştirilmiştir.

Örnek Nu:	31	Env. Nu:	05 Ba 1242	Fot. Nu:	32		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Sözlük	Vakıf Kaydı:	Hüseyin, Mahmud b. Mustafa				
Tarihi:	H. 1048 / M.1638		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	185	295	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	85	295	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	295	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı açık kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları hatayi tarzında birer şakayık ile sonuçlanır. Şakayıkların ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar üzerinde beş yapraklı çiçekler vardır. Merkezdeki karenin içinden dört yana uzanan kıvrımdallar rumiler ile sonuçlanır ve bu rumilerin ucundan çıkan birer çizgi şakayıkları çerçeveler. Şemsenin dış hattı belirtilmiştir.

Salbekler palmet biçimli olup, içlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutları şemse uçlarında sona ermektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış en dıştan iki, ortadan dört ve içten iki çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Sertabta da aletle yapılmış dıştan ve içten ikişer çizgiden oluşan çerçeve vardır.

Örnek Nu:	32	Env. Nu:	05 Ba 370	Fot. Nu:	33		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Abdülaziz bin Abdülkerim						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Müderres Süleyman Efendi				
Tarihi:	H. 1062 / M.1651		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma			Kapak:	140	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	55	205	2
Malzeme İç Kapak:	Damarlı Kağıt			Sertab:	45	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse, Köşebent			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bu kitabın cildi tamamen yenilenmiştir. Eski cildin kapakları ve miklebi düzgünce kesilerek bu yeni cildin yüzeyine yapıştırılmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse ve köşelere de birer köşebent yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kırmızı deri yapıştırılmış, şemse yüzeyi yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülemma). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları birer palmetle bağlanmış ve bu uçlardan çıkan laleye benzer ikili rumilerin uçları birleşerek bir çerçeve oluşturmuştur. Şemsenin alt ve üst ucundaki rumilerin ucundan çıkan birer gonca bu çerçeve içinde kalmıştır. Şemsenin alt ve üst

ucundaki bu goncalardan çıkan ikili dallar dıştan içe sarmal düzende olup üzerlerinde beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin salbeki yoktur; ama şemseyi dolanan baskı çiçeklerden salbek yerlerine çiçek uygulaması yapılmıştır.

Köşebentlerde serbest düzende kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında beş yapraklı çiçekler vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimli olup, içine stilize palmet yerleştirilmiştir. Miklebin köşebentleri kapak köşebentlerinin tekrarıdır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yeşil boya ile yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıp ile yapılmış yeşil boyalı s harfleri vardır. Şemseler dıştan baskı çiçeklerle belirtilmiştir.

Örnek Nu:	33	Env. Nu:	05 Ba 676	Fot. Nu:	34		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Kuran ve İlimleri	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1077 / M.1665		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	147	203	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	75	203	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	15	203	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Deri yüzeyi yer yer dökülmüştür. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; ortasında beş yapraklı çiçek bulunan merkezdeki kenar ortaları içe kavisli karenin iki ucu şakayık, diğer iki ucu palmet motifleri ile sona ermiştir. Palmetlerin ucundan iki yana doğru uzanan kıvrımdallar hançer yaprakları ile sona ermektedir. Merkezdeki karenin içindeki beş yapraklı çiçekten çıkan dört dal rumi ile sonuçlanıp, karenin iki ucundaki şakayıkları çerçevelemektedir. Şakayıkların iki ucundan çıkan hançer yapraklı dallar dıştan içe sarmal düzende olup kompozisyonu tamamlar.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılarak içlerine birer baskı çiçek yerleştirilmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Miklepte süsleme yoktur.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	34	Env. Nu:	05 Ba 1641	Fot. Nu:	35		
Adı:	Hadaiku'l-Hakaik						
Yazarı:	Zeyn ed-din Muhammed bin Ebi Bekr er-Razi						
Hattatı:	-						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1087 / M.1675		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Cildin miklebi kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları hatayi tarzında birer şakayık ile sonuçlanır. Şakayıkların ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar üzerinde goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır. Merkezdeki karenin içinden dört yana uzanan dallar rumiler ile sonuçlanır ve bu rumilerin ucundan çıkan birer çizgi şakayıkları çerçeveler. Şemsenin dış hattı belirtilmiştir.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıp ile yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	35	Env. Nu:	05 Ba 1442	Fot. Nu:	36		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Mehmed bin Recep Bursavi						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1056 / M.1646		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	115	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	55	205	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	20	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı açık kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezde kenar ortaları kavisli karenin uçları birer palmetle bağlanmıştır. İki palmetin ucundan çıkan ikişer dal iki uçta birer rumi ile sonuçlanmıştır. Diğer iki palmetin ucundan çıkan dallar ise şemsenin iki ucuna doğru rumi biçiminde birleşip, bir palmet meydana getirmişlerdir. Merkezdeki karenin içindeki beş yapraklı çiçekten çıkan dört dal birer rumi oluşturur ve uçları birleşerek merkezdeki karenin dışında ikinci bir kare meydana getirir. Bu ikinci karenin iki ucu birer lotusla sonuçlanırken, diğer iki ucu birer palmetle bağlanmış ve tekrar ikiye ayrılıp birer rumiyle bitmiştir.

Salbekler palmet biçimli olup içlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde şemsenin ucundan çıkan iki dal birbiri içinden geçerek palmet biçiminde sona ermektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan bir çerçeve dolandır. Çerçeve içi sarmal zencereklidir. Cildin şemseleri ve salbekleri dıştan aletle belirtilmiştir.

Örnek Nu:	36	Env. Nu:	05 Ba 678	Fot. Nu:	37		
Adı:	Risale Der İlm-i Kiraat						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Kuran ve İlimleri	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1074 / M.1663		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	120	166	1
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Cildin miklebi yoktur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezde yer alan kenar ortaları içe kavisli karenin uçları uzatılarak ortabağ ile bağlandıktan sonra iki yana ayrılarak birer rumi ile sona ermiştir. Karenin merkezinden çıkan dört dal rumi ile bitmiş ve bu rumilerin iki uçlarından çıkan dallar da palmet ile sonuçlanmıştır.

Salbekler ince bir çizgi ile şemseye bağlanmış olup palmet biçimlidir. İçlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Kapak kenarlarını aletle yapılmış içten bir, dıştan iki çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içi aletle yapılmış tombul s harflidir. Kapakta şemse ve salbeklerin merkezinden geçen dikey ve yatay çizgiler vardır.

Örnek Nu:	37	Env. Nu:	05 Ba 125	Fot. Nu:	38		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Ahmed el-Feyumi						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	Osman Bey Küt.Seyyid Ali Çorumi				
Tarihi:	H. 1083 / M.1672		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	160	215	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	75	215	3
Malzeme İç Kapak:	Damarlı Kağıt			Sertab:	60	215	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Bu kitabın cildi tamamen yenilenmiştir. Eski cildin kapakları ve miklebi düzgünce kesilerek bu yeni cildin yüzeyine yapıştırılmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak şemse). Şemse süslemesinde; merkezde kenar ortaları kavisli karenin uçlarından çıkan ikişerli dalların uçları iki uçta birer rumi ile sonuçlanır. Diğer ikişerli dallar ise şemsenin iki ucuna doğru rumi biçiminde birleşip, tekrar iki dala ayrılıp rumi ile biter. Merkezdeki karenin içinden geçen dört dal rumi oluşturur ve uçları birleşerek merkezdeki karenin dışında ikinci bir kare meydana getirir. Bu ikinci karenin iki ucu iki dala ayrılıp rumi ile

sonuçlanırken, diğer iki ucu bir ortabağ ile bağlanmış ve tekrar ikiye ayrılıp uçları birer sencide rumi ile bitmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezdeki kenar ortaları kavisli karenin dört ucu birer palmetle sonuçlanmıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıp ile yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	38	Env. Nu:	05 Ba 894	Fot. Nu:	39		
Adı:	Cevahirü'l-Feraiz						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Vaiz Hasan Efendi				
Tarihi:	H. 1091 / M.1680		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	200	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	60	200	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	200	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt harap durumdadır. Arka kapak şemsesi kısmen silinmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde merkezdeki kenar ortaları kavisli karenin uçlarından çıkan ikili rumilerin uçları birleşmiştir. Merkezdeki karenin içinden geçen dört dal rumi biçiminde sonuçlanıp bu

rumileri bir çerçeve içine almıştır. Merkezdeki karenin ucundaki rumilerden çıkan ikişer dallar dıştan içe sarmal düzende olup, rumi ile sona ermektedir. Bu rumilerin ucundan çıkan dallar ise palmet biçiminde biter.

Cildin salbeği yoktur, ama şemseyi dolanan baskı çiçeklerden bir çiçek uygulaması yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Miklepte şemse yapılmayıp, bunun yerine baskı çiçek uygulanmıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde aletle yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	39	Env. Nu:	05 Ba 793	Fot. Nu:	40	
Adı:	Asarü'l-Üvel fi Tertibi'd-Düvel					
Yazarı:	El-Hasan bin Abd-Allah el-Safadi					
Hattatı:	Abdülmuhsin bin Ali					
Konusu:	Tarih	Vakıf Kaydı:	-			
Tarihi:	H. 1095 / M.1683	Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	135	250	1
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri		Mikleb:	70	250	1
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	10	250	1
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlamdır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezde kenar ortaları kavisli karenin uçları birer palmetle bağlanmıştır. Palmetlerin uçlarından çıkan ikişerli dallar dıştan içe sarmal düzende şemse içini dolanarak uçları birer palmetle birleşir. Merkezdeki karenin içinden geçen dört dal rumi oluşturur ve uçları birleşerek merkezdeki karenin dışında ikinci bir kare meydana getirir. Bu ikinci karenin iki ucu iki dala ayrılıp rumi ile sonuçlanırken diğer iki ucu birer palmetle bağlanmış ve tekrar ikiye ayrılıp uçları basit rumiyle bitmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi içindeki süslemeye göre şekillenmiştir. Şemse süslemesinde tek bir hatayı dalı görülmektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış sarmal s harfleri vardır.

Örnek Nu:	40	Env. Nu:	05 Ba 6	Fot. Nu:	41-42		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Yusuf bin Derviş Muhammed						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	Emir İmamzade Kütüphanesi				
Tarihi:	H. 1095 / M.1683		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet, Boyama			Kapak:	175	280	3
Malzeme Dış Kapak:	Kırmızı Deri			Mikleb:	90	280	3
Malzeme İç Kapak:	Kırmızı Deri			Sertab:	30	280	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse,Köşebent			Yazıldığı Yer: Bağdat			
Süsleme İç Kapak:	Salbekli Şemse,Köşebent						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlamdır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse, köşelere ise birer köşebent yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse içinde iki ayrı uygulama görülmektedir. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanarak sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altan Ayırma Mülevven). Şemsenin bordürü diyebileceğimiz alanın süslemeleri, yaldızlanarak sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Üstten Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki karenin uçları birer ortabağla bağlanmış ve burdan çıkan ikişerli dalların ikisi ters rumi biçiminde sonuçlanmıştır. Diğer iki ortabağın ucundan çıkan ikişer dal birer rumi oluşturmuştur. Bu rumilerin uçları da birer palmetle son bulmuştur. Merkezdeki karenin içinden geçen dört dal rumi oluşturup bunların uçları birleşerek merkezdeki karenin dışında ikinci bir kare meydana getirmiştir. Bu ikinci karenin iki ucundaki ortabağlardan çıkan iki dal birer rumi ile sona ermiştir. Bu kompozisyonun dışında kalan ve kalın bir bordür havası verilen kısımda, şemsenin dört ucunda bulunan ve yarım daire içine alınan birer palmet vardır. Palmetlerin arasında kalan boşluğu kıvrımdalların taşıdığı beş ve altı yapraklı çiçekler doldurur.

Salbekler palmet biçimli olup şemseye ince tığlar ile bağlanır. Salbeklerin içinde çerçeve içine alınan birer palmet görülmektedir.

Köşebent süslemesinde serbest düzende dolanan kıvrımdallara bağlı rumiler görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi üçgen biçimlidir. Şemse süslemesinde iki yandan merkeze doğru gelen rumili dallar merkezde ters rumi ile sonuçlanır. Ters ruminin ortasında bir palmet ve ucunda iki rumi bulunur.

Mikleb köşebent süslemesinde serbest düzende dolanan kıvrımdallara bağlı rumiler görülmektedir.

C) İç Kapak Yüzü:

İç kapak şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse boyama tekniğinde yapılmıştır (Yazma). Şemse süslemesinde; merkezdeki karenin iki ucu birer palmet, diğer iki ucunda birer ortabağ ile bağlanmıştır. Palmetlerin ucundan çıkan birer dal yaprak ve dört yapraklı çiçeklerle, ortabağların ucundan çıkan ikişer dal birer rumi ile sonuçlanır. Bu ikili rumilerin arasında birer palmet vardır. Merkezdeki karenin içinden çıkan dört dal birer rumi ile sonuçlanıp bunların uçları birleşerek birer palmet oluşturmuşlardır.

Salbekler palmet biçimli olup şemseye birer volüt ile bağlanmıştır. Salbeklerin içinde çerçeve içine alınan birer lotus görülmektedir.

Köşebent süslemesinde serbest düzende dolanan kıvrımdallar rumilerle sonuçlanır.

D) İç Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi üçgen biçimindedir. Şemse süslemesinde iki yandan merkeze doğru gelen rumili dallar merkezde ters rumi ile sonuçlanır. Ters ruminin ortasında bir palmet ve ucunda iki rumi bulunur.

Köşebent süslemesinde serbest düzende dolanan dallar rumilerle sonuçlanır.

E) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertapta boyama tekniğinde ulama olarak yapılmış sarmal düzendeki dallara bağlı palmetler ve rumiler görülmektedir.

Cildin dış ve iç kapak kenarları ile miklebin dış ve iç kapak kenarlarını içten ve dıştan iki yaldız çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içini kalıpla yapılmış dilimli s harfleri dolandır. Dış ve iç kapak şemseleri, salbekleri ve köşebentleri altın yaldızla çerçevelenmiş ve dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	41	Env. Nu:	05 Ba 380	Fot. Nu:	43		
Adı:	Hadiyetu's-Su'luk fi Şerhi Tuhfetü'l-Müluk						
Yazarı:	Muharrem bin Mehmed bin el-Arifi Zili						
Hattatı:	İbrahim bin Muhammed						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1105 / M.1693		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	160	210	4
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	80	210	4
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	210	4
Süsleme Dış Kapak:	Şemse, Köşebent			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse, köşelere ise birer köşebent yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezde kenar ortaları kavisli karenin uçlarından çıkan ikişerli dalların uçları iki uçta birer rumi ile sonuçlanır. Diğer ikişerli dallar ise şemsenin iki ucuna doğru rumi biçiminde birleşip, tekrar iki dala ayrılıp rumi ile biter. Merkezdeki karenin içinden geçen dört dal stilize rumi oluşturur ve uçları birleşerek merkezdeki karenin dışında ikinci bir kare meydana getirir. Bu ikinci karenin iki ucu iki dala ayrılıp rumi ile sonuçlanırken diğer iki ucu bir ortabağ ile bağlanmış ve tekrar ikiye ayrılıp uçlarında birer yaprakla bitmiştir.

Köşebent içlerinde serbest düzendeki dallar rumiler ile sona ermektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi ovaldir. Şemse süslemesinde şemsenin ucundan çıkan iki ruminin ucu birleşerek palmet biçiminde bitmiştir .

Mikleb köşebent içlerinde serbest düzendeki dallar dolanır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten bir, dıştan iki çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Kapak ve mikleb şemsesi uçlarına üçlü baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	42	Env. Nu:	05 Ba 1312	Fot. Nu:	44		
Adı:	Tenvirü'l-Ezhan Ve'z-Zamair						
Yazarı:	Celeb Muslih ed-din Mustafa bin Hayr ed-din er-Remli						
Hattatı:	Kadı Ahmed Efendi						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1057 / M.1647		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Alet			Kapak:	150	215	3
Malzeme Dış Kapak:	Yeşil Deri			Mikleb:	75	215	3
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	40	215	3
Süsleme Dış Kapak:	Geometrik Süsleme			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cildin deri yüzeyi aşınmıştır. Miklebi kopmak üzeredir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine geometrik süsleme yerleştirilmiştir.

Cildin şemsesi yoktur. Motif önce yekşah denilen aletle belirtilerek yapılmıştır (Yekşah). Şemse yerine uçları uzun bırakılmış geometrik geçme

motifi yapılmıştır. Motifin merkezinden kapak kenarlarına doğru uzanan çizgiler vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Miklepte şemse yerine basit bir geçme yapılmıştır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertapta üç çerçeve içine alınmış üç basit geçme vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını içten ve dıştan birer yıldız çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içi sarmal zencereklidir.

Örnek Nu:	43	Env. Nu:	05 Ba 478	Fot. Nu:	45		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1087 / M.1676		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Alet			Kapak:	125	200	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Geometrik Süsleme			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cildin yıpranmıştır. Miklebi kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine geometrik süsleme yerleştirilmiştir.

Cildin şemsesi yoktur. Motif önce yekşah denilen aletle belirtilerek yapılmıştır (Yekşah). Şemse yerine baklava biçimli geçme yapılmıştır. Motif

merkezinden kapağın dört kenarına ulaşan ince çizgiler birer baskı dairecik ile son bulmaktadır. Çizgilerin başlangıç ve bitiş noktaları tığlarla da belirtilmiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını içten ve dıştan birer yaldız çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	44	Env. Nu:	05 Ba 145	Fot. Nu:	46		
Adı:	Şerh-i Hadis-i Erbain						
Yazarı:	Muhammed bin Ali bin Hatun el-Amili et-Tusi						
Hattatı:	Mehmed Kasım bin Mehmed Emin						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1009 / M.1600		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma			Kapak:	190	300	3
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Yeşil Deri			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse, Köşebent			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Kapak kenarları ve sertabı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Cildin miklebi kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse, köşelere ise birer köşebent yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse derisi ve mukavvası çıkartılıp, kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Gömme, Altan Ayırma Mülevven Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki karenin uçları ortabağla bağlanmış ve bunlardan çıkan ikili rumilerin uçları birleşmektedir. Bu ikili rumilerin içindeki boşluğa birer küçük palmet yerleştirilip, bunlar ince dallarla birbirlerine bağlanmıştır. İkili rumilerin arasında kalan boşluklara birer altı yapraklı çiçek

yerleştirilmiştir. Bu çiçeklerin uçlarından çıkan ikişerli dallar kompozisyonu tamamlar.

Salbekler palmet biçimli olup ince bir çizgi ile şemseye bağlanırlar. Salbeklerin içinde birer yaprak vardır.

Köşebentlerde serbest düzenli kıvrımdallara bağlı rumiler görülmektedir.

Cildin kapak kenarları kahverengi deri ile onarıldığı için burada yer alan yıldız çerçeve deri kaplamanın altında kalmıştır.

Örnek Nu:	45	Env. Nu:	05 Ba 479	Fot. Nu:	47		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1092 / M.1611		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	125	185	1
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	60	185	1
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	15	185	1
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Beşiktaş			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı yer yer kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları palmetle bağlanarak, bunların ucundan çıkan iki Çin bulutu iki

yana doğru devam etmektedir. Çin bulutlarının arasına hilal biçiminde birer bulut daha yapılarak içlerine birer gonca yerleştirilmiştir. Goncaların ucundan çıkan ikişerli kıvrımdallar dıştan içe sarmal düzende şemse içini dolandır. Kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve basit yapraklar vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde bir kıvrımdalın taşıdığı hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	46	Env. Nu:	05 Ba 1131	Fot. Nu:	48	
Adı:	Muammeyat					
Yazarı:	Hüseyin Bin Muhammed eş-Şirazi en-Nisaburi					
Hattatı:	-					
Konusu:	Edebiyat	Vakıf Kaydı:	-			
Tarihi:	H. 1032 / M.1623	Ölçü		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	130	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri		Mikleb:	70	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	20	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse	Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki hatayi tarzındaki şakayıktan çıkan sarmal düzendeki kıvrımdallar üzerinde hatayi

tarzında çiçekler, dört, beş ve altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Salbekler şemseden bağımsız olup palmet biçimlidir. Salbeklerin içinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; merkezdeki hatayi tarzındaki şakayığın iki ucundan çıkan ikişer kıvrımdal yapraklarla sonuçlanır. Şakayığın iki yanında yer alan birer ruminin uçları birleşerek şemsenin iki ucunda birer palmet oluşturur.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış ucuca getirilmiş s harfleri vardır.

Örnek Nu:	47	Env. Nu:	05 Ba 296	Fot. Nu:	49		
Adı:	Vikayetü'r-Rivaye fi Mesaili'l-Hidaye						
Yazarı:	Burhan Mahmud bin Sadr eş-Şeria el-Evvel Ubeyd Allah						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1035 / M.1625		Ölçü (mm)		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	130	180	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	65	180	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	180	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak şemse). Şemse süslemesinde; aynı aks üzerine yerleştirilen hatayi tarzındaki üç çiçek basit yapraklarla birbirine bağlanmıştır. Bu çiçeklerin alt ucundan çıkan ikişer kıvrımdallar içten dışa sarmal düzende şemse içini dolandır. Bu dallar üzerinde hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler, goncalar ve hançer yaprakları vardır. Bu kompozisyonu şemsenin iki ucunda birer palmetle sonuçlanan dört rumi tamamlamaktadır.

Köşebent yerine basit birer üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb kapaktan ayrılmıştır. Mikleb şemsesi dilimli ve ovaldır. Şemse süslemesinde; sarmal düzendeki kıvrımdalların taşıdığı hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	48	Env. Nu:	05 Ba 261	Fot. Nu:	50		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Abdurrahman bin İbrahim Karamani						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1038 / M.1629		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	120	195	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	60	195	3
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	45	195	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı kahverengi, kapak kenarları bordo deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezde yer alan büyük palmetin alt ucundan çıkan iki Çin bulutu yanlara doğru devam etmektedir. Bu iki Çin bulutu arasına hilal biçimli bir bulut yerleştirilmiştir. Palmetin üst ucuna da hilal biçimli bir Çin bulutu yapılmıştır. Bu ana kompozisyonun zeminini kavisli bir kare oluşturan dalın ucunda hatayi tarzındaki altı yapraklı çiçekler ve yapraklar tamamlamaktadır.

Salbekler palmet biçimli olup birer baskı çiçekle şemseye bağlanırlar. Salbeklerin içinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb kapaktan ayrılmıştır. Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde sarmal düzendeki kıvrımdalar, hançer yaprakları ile sona ermektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçevenin içinden ve iç köşesinden yaldız çizgi çekilmiştir. Çerçeve içi sarmal zencereklidir. Kapak ve mikleb şemsesi dilimleri içten ve dıştan altın yaldızla çerçevelenmiştir.

Örnek Nu:	49	Env. Nu:	05 Ba 1856	Fot. Nu:	51		
Adı:	El-Fevai'dü'l-İbadiye fi Halli'l-Mie						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Muhammed Kuli bin Kurban						
Konusu:	Farsça Dil Bilgisi	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1043 / M.1634		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Alet			Kapak:	147	185	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Geometrik		Yazıldığı Yer: Şirvan				
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine çizgisel süslemeler yapılmıştır.

Cildin şemsesi yoktur. Cilt süslemesi aletle yapılmıştır. Cilt süslemesinde; merkezdeki çarkıfelekten dört yana uzanan çizgiler yarım çarkıfeleklerle sonuçlanmıştır. Köşelere de birer çeyrek çarkıfelek yapıldıktan sonra bu kompozisyon içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve içine alınmıştır. Bu çerçeve içini aletle yapılmış zikzak dolanır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Çerçeve içinde aletle yapılmış zikzak vardır. Bu çerçevenin iç köşelerine birer çeyrek çarkıfelek motifi yapılmıştır.

Örnek Nu:	50	Env. Nu:	05 Ba 3	Fot. Nu:	52		
Adı:	Haşiye Ala envari't-Tenzil						
Yazarı:	Molla Hüsrev Muhammed bin Feramurz						
Hattatı:	Abdullah bin Müstakim						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	İmam Abdüllatif Efendi				
Tarihi:	H. 1076 / M.1666		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	156	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	70	210	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	20	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: Konstantiniye			
Süsleme İç Kapak:	Gelgit Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki küçük karenin uçlarından çıkan ikişerli dallar birbirleri ile dört yaprak oluşturacak şekilde sonlanmıştır. Bu dört yaprağın uçlarına hatayi tarzında birer çiçek yerleştirilmiştir. Bu çiçeklerin uçlarından çıkan ikişer kıvrımdal yanlara doğru uzanarak birbirleri ile bağlanır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında goncalar, dört, beş yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır. Tüm bu zemin süslemesinin üstüne; iç kavisleri merkezdeki karenin oluşturduğu dört yaprak içinden geçen, dış kavisleri şemsenin simetrik olarak uçlarında biten dört yapraklı yoncaya benzer Çin bulutu oturtulmuştur.

Salbekler ikişer baskı çiçek ile şemseye bağlanmış olup palmet biçimlidir. İçlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimlidir. Şemse süslemesinde; hatayi tarzında bir şakayık vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	51	Env. Nu:	05 Ba 1150	Fot. Nu:	53		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Bayram kulu bin hacı Perverdi						
Konusu:	Akaid ve Kelam	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1089 / M.1678		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	210	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	70	210	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	210	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine sarıya yakın kahverengi deri yapıştırıp, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezden geçen yatay ve dikey çizgi üstündeki küçük noktacıklarla hareketlendirilmiştir. Bu çizgiler basit yarım dairelerle çerçevelenerek merkezde haça benzer bir motif meydana gelmiştir.

Salbekler palmet biçimli olup ince bir çizgi ile şemseye bağlanırlar. Salbeklerin içine basit çizgisel motif yerleştirilmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimli olup, içine basit bir çizgisel motif yerleştirilmiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten bir, dıştan üç çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	52	Env. Nu:	05 Ba 1762	Fot. Nu:	54		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Mantık	Vakıf Kaydı:	El-Hac Osman Efendi				
Tarihi:	H. 1090 / M.1679		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	162	215	2
Malzeme Dış Kapak:	Yeşil Deri			Mikleb:	75	215	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	40	215	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: Halhal			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Cilt üstünde kurt yenikleri görülmektedir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, yüzey yaldızlanmış ve kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülemma). Şemse süslemesinde; merkezdeki gülbezekten çıkan dört kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende şemse içini dolandır. Bu kıvrımdallara bağlı dört, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar vardır.

Salbekler şemseye ince bir çizgi ile bağlanmış olup palmet biçimlidir. Salbek süslemesinde palmetin alt ucundan çıkan iki dal rumi biçiminde sonuçlanır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimli olup, içinde palmetin alt ucundan çıkan iki dal rumi biçiminde sonuçlanır.

Miklebte kapaktan farklı olarak köşebent vardır. Köşebent süslemesinde; bir kıvrımdala bağlı beş yapraklı çiçekler görülmektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten iki, dıştan üç çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	53	Env. Nu:	05 Ba 1055	Fot. Nu:	55		
Adı:	El-Münebbinat Ale'l-İstidad Li-Yevmi'l-Miad						
Yazarı:	Zeyn-el 'Kuzat Ahmed Bin Muhammed El- Hacci						
Hattatı:	Hafız Ali bin Hasan						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H.1090 / M.1679		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Amasya Acem Ali Mektebi			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Cildin miklebi kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak şemse). Şemse süslemesinde; serbest düzendeki kıvrımdallar hançer yaprakları ile sona ermektedir. Bu kıvrımdallar arasında hatayi tarzında üç ve beş yapraklı çiçekler, güller vardır. Kitabın dört

yanından şemseye doğru çizgiler uzanmaktadır. Bu çizgilerin başlangıç ve bitiş yerlerine üçlü noktacıklar konulmuştur.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan iki çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	54	Env. Nu:	05 Ba 457	Fot. Nu:	56		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	İbrahim bin Mehmed bin Maden						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	İbrahim b. Mahmud Boluvi				
Tarihi:	H. 1094 / M.1683		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	65	205	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; dıştan içe sarmal düzendeki dallar merkezdeki hatayı tarzındaki bir gülü çerçevelemektedir. Bu kıvrımdallar üzerinde dört ve beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır. Kitabın dört yanından şemseye doğru çizgiler uzanmaktadır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesi; kıvrımdalların taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve hançer yapraklarından oluşur.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	55	Env. Nu:	05 Ba 1303	Fot. Nu:	57		
Adı:	İthafu Fuzala'il-Beşer Bi'l-Kıraati'l-Erbaate Aşer						
Yazarı:	Şehab ed-din Ahmed bin Muhammed el-Benna ed-Dımyati						
Hattatı:	Muhammed bin el Magribi						
Konusu:	Kuran ve İlimleri	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H.1108 / M.1696		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	157	222	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	80	222	1
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	75	222	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak şemse). Şemse süslemesinde; merkezde yer alan kenar ortalarında beş yapraklı çiçek bulunan içe kavisli karenin iki ucuna birer gülbezek diğer iki ucuna da ortabağ ile bağlanmış birer şakayık yerleştirilmiştir. Merkezdeki karenin içinde yer alan gülbezeğin iki ucundan iki yana doğru ikişer hatayı tarzında gül uzanır. Bu dört gülün uçlarından çıkan ikişer hançer yaprağı şemse içini dolanarak kompozisyonu tamamlamaktadır.

Salbekler palmet biçimli olup içlerinde birer hatayı tarzında çiçek yerleştirilmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; çerçeve içine alınmış beş yapraklı çiçek vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	56	Env. Nu:	05 Gü 6	Fot. Nu:	58		
Adı:	Mecaisü'l Ebrar ve Mesalikü'l-Ahyar						
Yazarı:	Ahmed bin Abd el-Kahir Akhisari						
Hattatı:	İbad bin Osmanbin Ebi Bekr						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H.1111 / M.1700		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	220	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	70	220	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	35	220	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Kayseri			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı, boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu dallar

üzerinde hatayi tarzında gül, karanfil, gonca, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; merkezde dört yapraklı bir çiçek görülmektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını, aletle yapılmış, içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde aletle ve iki sıra halinde yapılmış ucuca eklenmiş c harfine benzer çentikler vardır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertab kenarlarını, aletle yapılmış, içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde aletle ucuca eklenmiş c harfine benzer çentikler vardır. Sertab yüzeyi dört bölüme ayrılmıştır.

Örnek Nu:	57	Env. Nu:	05 Ba 533	Fot. Nu:	59		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Halil bin İbrahim bin Muhammed						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1115 / M.1703		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	140	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	70	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı, boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende sonuçlanır. İkinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbeklerin uçları şemse ile birleşmektedir. Palmet biçimli salbeklerin içlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır. Salbeklerin ucundan kapak kenarlarına doğru birer çizgi uzanmaktadır.

Köşebent yerine iç çerçevenin pahlı köşeleri kullanılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında gül, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır. Mikleb şemsesinin iki ucundan birer çizgi kapak kenarlarına doğru uzanmaktadır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını, aletle yapılmış, içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Kapak kenarlarında köşeleri pahlı bir çizgi ile iç çerçeve oluşturulmuştur. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış dilimli s harfleri vardır. Şemseler ve salbekler dıştan aletle belirtilmiştir.

Örnek Nu:	58	Env. Nu:	05 Ba 1522	Fot. Nu:	60		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Ali Bin Osman						
Konusu:	Mantık	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1118 / M.1707		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	210	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	80	210	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	210	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende sonuçlanır. İkinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende, şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler ince birer çizgi ile şemseye bağlıdır. Palmet biçimli salbeklerin içinde altları fiyonkla bağlanmış hatayi tarzında birer çiçek vardır. Salbeklerin ucundan birer çizgi kapak kenarlarına doğru uzanmaktadır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimlidir. Şemse süslemesinde; altları fiyonkla bağlanmış birer şakayık bulunur. Mikleb şemsesinin iki ucundan birer çizgi kapak kenarlarına doğru uzanmaktadır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten bir, dıştan üç çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Mikleb ve sertab kenarlarını ise üç çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Şemseler ve salbekler dıştan aletle belirtilmiştir.

Örnek Nu:	59	Env. Nu:	05 Ba 693		Fot. Nu:	61	
Adı:	El-Vesiletü'l Ahmediye Ve'z Zariatü's-Sermediye						
Yazarı:	Recep bin Ahmed Bursavi						
Hattatı:	Mehmed bin Ali bin Abdullah						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	İbr. b.Mahmud b.Ahmed Boluvi				
Tarihi:	H. 1124 / M.1712		Ölçü (mm)		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	175	310	3
Malzeme Dış Kapak:	Kırmızı Deri			Mikleb:	85	310	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	40	310	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine siyah deri yapıştırıp, zemin yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki gülden çıkan iki kıvrımdaldan birincisi, dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu

kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayık, goncalar, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler ince birer çizgi ile şemseye bağlıdır. Palmet biçimli salbeklerin içinde hatayi tarzında birer çiçek vardır. Salbeklerin ucundan birer çizgi çekilmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; üç Çin bulutu merkezdeki beş yapraklı çiçeği çerçevelemektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içi kalıp ile yapılmış yaldızlı sarmal zencereklidir. Sertabta yaldızla yapılmış bir çizgiden oluşan çerçeve içi iki bölüme ayrılmıştır. Şemseler ve salbekler dıştan yaldızla belirtilip, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	60	Env. Nu:	05 Ba 206	Fot. Nu:	62	
Adı:	-					
Yazarı:	-					
Hattatı:	-					
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid			
Tarihi:	H. 1125 / M.1713	Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	120	195	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri		Mikleb:	65	195	3
Malzeme İç Kapak:	Tülbent		Sertab:	20	195	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı sarıya yakın açık kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen

cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine bordo deri yapıştırıp, zemin yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki gülden çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal da dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında gül, karanfil, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; hatayı tarzında şemse içini dolduran büyük bir şakayık görülmektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıp ile yapılmış aralarına noktacıklar konulmuş yaldızlı s harfleri vardır. Şemseler ve salbekler dıştan yaldızla belirtilip, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	61	Env. Nu:	05 Baa 565	Fot. Nu:	63		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Hüseyin bin Süleyman						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1161 / M.1748		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	160	220	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	65	220	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	220	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki gülden çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb süslemesi bozulmuştur.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Şemse uçlarından birer çizgi kapak kenarlarına doğru uzanır.

Örnek Nu:	62	Env. Nu:	05 Ba 341	Fot. Nu:	64		
Adı:	El-İfazatü'l-Medeniye fi'l-İrade fi'l-Cüziye						
Yazarı:	Ebu'l-Hasan Muhammed bin abd el-Hadi es-Sindi						
Hattatı:							
Konusu:	Akaid ve Kelam	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1178 / M.1764		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	160	235	2
Malzeme Dış Kapak:	Kırmızı Deri			Mikleb:	75	235	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	25	235	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Gelgit Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlamdır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yeri mukavvası çıkartılıp, aynı renk deri yapıştırıldıktan sonra yüzey yaldızlanıp kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Gömme, Mülemma). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan üç kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki goncadan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Hançer yaprağından çıkan son kıvrımdal ise dıştan içe sarmal biçimdedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler şemseye baskı çiçeklerle bağlanmıştır. Oval biçimli salbeklerin içinde ters palmetten çıkan iki laleye benzer rumi merkezdeki goncayı çerçeveler. Goncanın ucundan iki yana birer hançer yaprağı uzanmaktadır.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezdeki karenin üst ucuna bir gonca yerleştirilmiştir. Karenin yan uçlarından şemsenin alt ucuna doğru inen iki beş yapraklı kıvrımdal birer hançer yaprağı

ile biter. Hançer yapraklarının ucundan çıkan birer kıvrımdal içten dışa doğru birer rumi ile sonuçlanıp bu iki rumi arasına bir gonca yerleştirilmiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını gümüş yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemse uçlarından birer çizgi kapak kenarlarına doğru uzanır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış gümüş yaldızlı s harfleri vardır. Şemseler ve salbekler dıştan yaldızla belirtilmiş, dilim aralarına uçları tıgılı baskı çiçekler yapılmıştır. Şemseden ve salbeklerden kapak kenar ortalarına uzanan baskı çiçekli çizgi üçlü baskı çiçeklerle tamamlanmıştır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertapta sadece dudakların altına mukavva yerleştirilmiş ve süsleme de bu yüzey üzerine yapılmıştır. Burada iki şeritin yüzeyi önce çerçeve içine alınıp, sekizer bölüme ayrılmış ve her bölüm içine üçer baskı çiçek yerleştirilmiştir.

Örnek Nu:	63	Env. Nu:	05 Ba 1664	Fot. Nu:	65		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Arif Ebubekir bin Yakub						
Konusu:	Edebiyat	Vakıf Kaydı:	Arifi Ebubekir ve Hafız Osman				
Tarihi:	H. 1184 / M.1770		Ölçü (cm)		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	70	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: Harput			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine açık kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanıp kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan üç kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı altı yapraklı çiçekten çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Hançer yaprağından çıkan son kıvrımdal ise dıştan içe sarmal biçimdedir. Bu kıvrımdallar üzerinde altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimlidir. Şemse süslemesinde; iki rumi dalı bir palmet oluşturmaktadır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	64	Env. Nu:	05 Ba 270	Fot. Nu:	66		
Adı:	El-Mecmuatü'l-Âliye fî Fiehül'Hanefiye						
Yazarı:	İstanbul Kadısı Şerifzade Mehmed						
Hattatı:	Abdülğani bin Hızır						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid				
Tarihi:	H. 1186 / M.1772		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	165	270	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Hatip Ebrusu						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb kopmuştur. Sırtı bordo deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yeri mukavvası çıkartılıp, kiremit rengi deri yapıştırıldıktan sonra yüzey yaldızlanıp kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülemma). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdal dıştan içe sarmal biçimde sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında şakayık, gül, gonca, dört, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler yaldızlı çiçekle şemseye bağlanır. Palmet biçimli salbeklerin süslemesinde iki yaprak arasındaki altı yapraklı bir çiçekten çıkan iki dal ters rumi biçiminde sona ermektedir.

Köşebent yerine uçları tıgılı birer baskı çiçek yapılmıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış yaldızlı s harfleri vardır. Kapak kenar ortalarında üçlü baskı çiçekler bulunur. Şemse ve salbekler dıştan yaldızla belirtilmiş, dilim aralarına baskı çiçek ve tıgılar yapılmıştır.

Örnek Nu:	65	Env. Nu:	05 Ba 1701	Fot. Nu:	67		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Mantık	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H.1192 / M.1777		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb kopmuştur. Sırtı ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Cildin tek yüzünde süsleme görülmektedir. Diğer yüz mukavvadır. Boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende şemse içini dolandır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış s harfleri vardır. Şemse dıştan aletle belirtilmiştir. Şemsenin dört ucuna üçlü baskı çiçek yapılmış ve uçlarından kapak kenar ortalarına çizgiler uzanmıştır. Bu çizgiler de üçlü baskı çiçeklerle sonuçlanmaktadır.

Örnek Nu:	66	Env. Nu:	05 Ba 183	Fot. Nu:	68		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1195 / M.1781		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	220	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	70	220	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	220	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki goncadan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki şakayıktan çıkan kıvrımdal sarmal düzende içten dışa şemsenin üst ucunda tamamlanır. Bu dallar üzerinde hatayı tarzında gonca, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Salbekler şemseye bitişik olup, palmet biçimlidir. Salbeklerin içine birer hatayı tarzında şakayık yerleştirilmiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	67	Env. Nu:	05 Ba 1656	Fot. Nu:	69		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Mehmed Esad bin Seyyid Mahmud						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	Ahmed Yetkin Emiri armağanıdır				
Tarihi:	H. 1206 / M.1792		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	125	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse, Köşebent			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak kenarlarına köşebent merkezine ise salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine açık kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yeşil yaldızlanıp, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayi tarzındaki şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ikiye ayrılıp her iki kıvrımdal da dıştan içe sarmal düzende biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında gül, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Köşebent süslemesinde sarmal olarak birbirine dolanan iki kıvrımdalın taşıdığı beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Cildin köşebent kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış s harfleri vardır.

Örnek Nu:	68	Env. Nu:	05 Ba 1898	Fot. Nu:	70		
Adı:	Fetava						
Yazarı:	Menteşi zade Abd er-Rahim bin Mahmud Bursavi						
Hattatı:	Muhammed bin Ahmed						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1212 / M.1797		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	230	340	3
Malzeme Dış Kapak:	Kırmızı Deri			Mikleb:	115	340	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	50	340	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yeşil yaldızlanıp, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu

kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayık, gül, gonca, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Miklepte süsleme yapılmamıştır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içi kalıpla yapılmış sarmal zencereklidir.

Örnek Nu:	69	Env. Nu:	05 Ba 572	Fot. Nu:	71		
Adı:	Hidayetü'l-Mürîd li-Cevheretî't-Tevhid						
Yazarı:	Ebu'l-İmdad Burhan ed-din İbrahim bin İbrahim el-Lakani						
Hattatı:	-						
Konusu:	Akaid ve Kelam	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1134 / M.1721		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	140	215	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	75	215	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	215	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: Amasya			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine vişne renkli deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin yan yüzündeki iki hançer yaprağından çıkan dört kıvrımdal sarmal düzende birbirlerini keserek şemse içini dolandır. Uçları hançer yaprakları ile sonuçlanan kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında goncalar ve beş yapraklı çiçekler görülmektedir.

Salbekler palmet biçimli olup içlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdal üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	70	Env. Nu:	05 Ba 107	Fot. Nu:	72		
Adı:	Lübabu't -Te'vil fi Menaati't –Tenzil						
Yazarı:	Ala'ed-din Ali bin Muhammed el- Hazin el- Bağdadi						
Hattatı:	-						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	Hacı Halil				
Tarihi:	H. 1151 / M.1738		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	190	310	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	90	310	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	60	310	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin yan yüzündeki iki hançer yaprağından çıkan dört kıvrımdal, sarmal düzende

birbirlerini keserek şemse içini dolandır. Uçları hançer yaprakları ile sonuçlanan kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında gül, goncalar ve beş yapraklı çiçekler görülmektedir. Bu ana kompozisyonu hançer yaprakları ve beş yapraklı çiçeklerden oluşan bir dal çevrelemektedir.

Salbekler palmet biçimlidir. Salbek süslemesinde baklava biçimli karenin üst ucu palmet biçiminde sonuçlanır. Baklavanın içinden çıkan iki dal yanlarda birer rumi meydana getirmektedir ve rumilerin ucundan çıkan birer dal palmeti çevreler. Bu kompozisyonun zeminini noktacıklar süslemektedir.

Köşebent yerine basit birer üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde aletle yapılmış ortaları noktalı s harfleri vardır.

Örnek Nu:	71	Env. Nu:	05 Ba 241	Fot. Nu:	73		
Adı:	Behcetü'l-Fetava						
Yazarı:	Yenişehirli Abd-Allah Efendi bin Mehmed						
Hattatı:	Abdullah bin Osman						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid				
Tarihi:	H. 1163 / M.1750		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	165	280	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	80	280	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	280	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yeşil yaldızlanıp, kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin yan yüzündeki iki hançer yaprağından çıkan dört kıvrımdal, sarmal düzende birbirlerini keserek şemse içini dolandır. Uçları hançer yaprakları ile sonuçlanan kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayık, gül, goncalar ve beş yapraklı çiçekler görülmektedir.

Salbekler birer baskı çiçekle şemseye bağlanmış olup palmet biçimlidir. Salbeklerin içine hatayi tarzında birer gonca yerleştirilmiştir.

Köşebent yerine üçlü baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdal üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve miklebe kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış yaldızlı s harfleri vardır. Şemse ve salbeklerin dış hattı altın yaldızla belirtilmiş dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Kapak kenar ortalarına üçer, miklebe kenar ortalarına birer baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	72	Env. Nu:	05 Ba 147	Fot. Nu:	74		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid				
Tarihi:	H. 1111 / M.1700		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	160	250	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	80	250	3
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	45	250	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Battal Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı siyah, sertabı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kiremit rengi deri yapıştırılmış, yüzey yaldızlanıp, kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülemma). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayi tarzındaki güller oluşturur. Merkezdeki bu karenin üzerinde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki gülün ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki şakayıklardan çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında güller, goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve yapraklar vardır.

Salbek yapılmayıp, yerine yedili baskı çiçek yapılmıştır.

Köşebent yerine uçları tıgılı baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; iki Çin bulutu ortabağla bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir ortabağ ile bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarına yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve çekilmiştir. Çerçeve içini kalıpla yapılmış yivli s harfleri dolandır. Şemse ve salbeklerin dış hattı altın yaldızla belirtilmiş dilim aralarına tıgılarla sonuçlanan baskı çiçekler yapılmıştır. Kapak kenar ortalarında da üçlü baskı çiçek vardır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertab kenarlarına yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Sertab yüzeyi üç bölüme ayrılmış, her bölüm ortasına birer altılı baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	73	Env. Nu:	05 Ba 174	Fot. Nu:	75		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Mansur bin Ali bin Mehmed Amasi						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1133 / M.1720		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma			Kapak:	132	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb kopmuştur. Sırtı ve kapak kenarları kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer ortabağla birbirlerine bağlanmıştır. Bu ortabağların uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayı tarzındaki çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki hatayı tarzındaki çiçeğin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki hatayı tarzındaki çiçekten çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Salbek yapılmamıştır. Salbek yerine şemse ucundan çıkan üç ince çizgi önce iki, sonra üç baskı çiçekle sonuçlanmış bir süsleme yapılmıştır.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

Cildin kapak kenarlarına yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve çekilmiştir. Çerçeve içini kalıpla yapılmış yivli s harfleri dolandır. Kapakta altın yaldızla bir iç çerçeve daha oluşturulmuş, bu çerçevenin köşelerine ve kenar ortalarına birer baskı çiçek yapılmıştır. Şemse dilimleri dıştan yaldızla belirtilmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	74	Env. Nu:	05 Ba 240	Fot. Nu:	76		
Adı:	Nisabü'l-Ihtisab						
Yazarı:	Ömer bin Mehmed bin İvaz eş-Şami						
Hattatı:	Halil bin Ali						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1132 / M.1720		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	80	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	40	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yeşil yaldızlanıp, kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayı tarzındaki çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki çiçeğin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki çiçekten çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Salbekler palmet biçimli olup ince bir çizgi ile şemseye bağlanır. Salbeklerin içinde birer stilize çiçek vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; iki Çin bulutu ortabağla bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir ortabağ ile bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. İçte bir iç çerçeve daha oluşturulup, köşeleri pahlanmıştır. Şemse ve salbeklerin dış hattı aletle belirtilmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir.

Örnek Nu:	75	Env. Nu:	05 Ba 1327	Fot. Nu:	77		
Adı:	Şerhu't-Tarikati'l-Muhammediye						
Yazarı:	Hoca zade Abd en-Nasır bin Abd-Allah Akşehri						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Mustafa Tevfik bağışdır				
Tarihi:	H. 1138 / M.1725		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	160	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	75	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa

kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan goncalar oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki goncanın ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki goncalardan çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde goncalar, beş yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Salbekler palmet biçimli olup birer baskı çiçekle şemseye bağlanır. Salbeklerin içinde hatayi tarzında birer şakayık vardır.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; iki Çin bulutu ortabağla bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir ortabağ ile bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemse ve salbeklerin dış hattı aletle belirtilmiş, dilim aralarına baskı çiçekler yapılmıştır. Kapak kenar ortalarında da üçlü baskı çiçekler vardır.

Örnek Nu:	76	Env. Nu:	05 Ba 1138	Fot. Nu:	78		
Adı:	Risaletü'l Tevcid						
Yazarı:	Saçaklı zade Muhammed bin Ebi Bekr el-Mar'aşi						
Hattatı:	Hasan bin Yusuf el-Amasi						
Konusu:	Kuran ve ilimleri	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1139 / M.1726		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	225	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	70	225	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	225	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: Amasya				
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayi tarzındaki güller oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki gülün ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki şakayıklardan çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında güller, goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; iki Çin bulutu ortabağla bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir ortabağ ile bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemse ve salbeklerin dış hattı aletle belirtilmiş, dilim aralarına baskı çiçekler yapılmıştır. Şemseden dört yana uzanan çizgiler kapak kenar ortalarında da üçlü baskı çiçeklerle sonuçlanır.

Örnek Nu:	77	Env. Nu:	05 Ba 404	Fot. Nu:	79		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Mustafa						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid				
Tarihi:	H. 1138 / M.1726		Ölçü		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	285	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	65	285	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	285	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki

kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayi tarzındaki güller oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki gülün ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki şakayıklardan çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında güller, goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve yapraklar vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu iki kıvrımdal üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Örnek Nu:	78	Env. Nu:	05 Ba 253	Fot. Nu:	80	
Adı:	-					
Yazarı:	-					
Hattatı:	Hafız Muhammed bin Ali					
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid			
Tarihi:	H. 1141 / M.1729	Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	150	220	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri		Mikleb:	75	220	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	40	220	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer ortabağla birbirlerine bağlanmıştır. Bu ortabağların uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan goncalar oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki goncanın ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki goncalardan çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde goncalar, beş yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; iki Çin bulutu ortabağla bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir ortabağ ile bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir.

Cildin kapak, mikleb ve sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemsenin dış hattı aletle belirtilmiş, dilim aralarına baskı çiçekler yapılmıştır. Kapak kenar ortalarında üçlü baskı çiçekler vardır.

Örnek Nu:	79	Env. Nu:	05 Ba 66	Fot. Nu:	81		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Ömer bin Mehmed Çorumi						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1163 / M.1750		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	185	280	3
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	88	280	3
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	55	280	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse,Köşebent			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Hatip Ebrusu						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kopmuş, setabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak kenarlarına köşebent, merkezine ise salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Sıcak Şemse). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan hatayi tarzındaki çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan hatayi tarzındaki iki çiçeğin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki hatayi tarzındaki çiçeklerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Salbekler palmet biçimli olup içlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Köşebent süslemesinde; dalgalı iki Çin bulutu köşebentin köşesinde birleşir. Bu kompozisyonun zeminini sarmal düzendeki kıvrımdala bağlı beş yapraklı çiçekler tamamlar.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin ucundaki palmetten çıkan iki Çin bulutu kavisli bir biçimde sonuçlanır. Çin bulutları ortasındaki beş yapraklı çiçekten çıkan dört kıvrımdaldan ikisi beş yapraklı çiçekle, diğer ikisi birer basit yaprakla tamamlanır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarına aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolanır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış s harfleri vardır. Şemseler, salbekler ve köşebentler baskı çiçekler ile çevrelenmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Şemseden dört yana uzanan baskı çiçekli çizgiler kapak kenar ortalarında da üçlü baskı çiçeklerle sonuçlanır.

Örnek Nu:	80	Env. Nu:	05 Ba 579		Fot. Nu:	82	
Adı:	Haşiye Ala Şerhi'l Akaidi'l-Adudiye						
Yazarı:	Muhammed bin Abd el-Hamid el Kefevi						
Hattatı:	Mehmed bin Abdullah						
Konusu:	Akaid ve Kelam	Vakıf Kaydı:	Hamdi Efendi-zade Mustafa				
Tarihi:	H. 1178 / M.1764		Ölçü (cm)		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	70	210	2
Malzeme İç Kapak:	Damarlı Kağıt			Sertab:	25	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt sağlamdır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, yüzey yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülemma). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan palmetler ve beş yapraklı çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki beş yapraklı çiçeğin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal bir biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki palmetlerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde dört, beş, altı yapraklı çiçekler, goncalar ve basit yapraklar vardır.

Köşebent yerine uçları tıgı birer baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; ortabağ ile çerçeve içine alınmış beş yapraklı bir çiçek vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde ortaları noktalı yaldızlı s harfleri vardır. Şemselerin dış hattı yaldızla belirtilmiş, dilim aralarına tıgılar çekilmiştir. Kapak kenar ortalarına uçları tıgı birer baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	81	Env. Nu:	05 Ba 1749	Fot. Nu:	83		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	İbrahim bin Seyyid Ali bin İbrahim						
Konusu:	Mantık	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1190 / M.1776		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	215	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	65	215	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	15	215	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan palmetler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki palmetin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki palmetlerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde beş, altı yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Salbekler palmet biçimli olup ince birer çizgi ile şemseye bağlanır. Salbeklerin içinde hatayi tarzında birer şakayık vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende şemse içini dolandır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	82	Env. Nu:	05 Ba 111	Fot. Nu:	84		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Derviş Ahmed bin Ebi Bekr Merzifoni						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1205 / M.1790		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	260	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	65	260	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	45	260	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı açık kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört

ucundan çıkan palmetler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan iki palmetin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal biçimde şemselerin ucunda tamamlanır. Diğer iki uçtaki palmetlerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kıvrımdallar üzerinde beş, altı yapraklı çiçekler ve basit yapraklar vardır.

Köşebent yerine basit birer üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimli olup, içinde stilize bir şakayık vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış üçer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemsenin dört ucundan kapak kenar ortalarına doğru birer çizgi çekilmiştir.

Örnek Nu:	83	Env. Nu:	05 Ba 175	Fot. Nu:	85	
Adı:	-					
Yazarı:	-					
Hattatı:	Muhammed bin Muhammed Abdülhaceli El-Umri					
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid			
Tarihi:	H. 1112 / M.1700	Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	145	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri		Mikleb:	70	205	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	20	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı gülden çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Bu kompozisyonun üstüne merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona erecek şekilde oturtulmuştur. Şemsenin iki köşesinde ters simetrik olarak yerleştirilmiş birer bağımsız Çin bulutu görülmektedir.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; çerçeve içine alınmış altı yapraklı bir çiçek vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	84	Env. Nu:	05 Ba 154	Fot. Nu:	86		
Adı:	Meşariku'l-Envaru'n-Nebeviye min Sihahi'l-Ahbari'l- Mustafaviye						
Yazarı:	Radi ed-din el-Hasan b. Muhammed es Sagani						
Hattatı:	-						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	İbr. b. Mahmud b. Ahmed Boluvi				
Tarihi:	H. 1158 / M.1745		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma			Kapak:	203	302	4
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	100	302	4
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	35	302	4
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Şal Ebrusu						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı gülden çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında nar, güller, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Bu kompozisyonun üstüne merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona erecek şekilde oturtulmuştur. Şemsenin iki köşesinde ters simetrik olarak yerleştirilmiş birer bağımsız Çin bulutu görülmektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutları şemse uçlarında sona ermektedir. Bu ana şemanın zeminini kıvrımdallara bağlı hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları süslemektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	85	Env. Nu:	05 Ba 1075	Fot. Nu:	87		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1129 / M.1716		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	150	200	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	60	200	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	20	200	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı bordo deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları palmetle bağlanmıştır. Palmetlerin iki ucu hilal biçimli Çin bulutları ile sonuçlanırken, diğer iki ucu kavisli Çin bulutları şeklinde şemse uçlarına ulaşır. Bu ana kompozisyonun zeminini hilal biçimli bulutların içindeki hatayı tarzındaki güllerden çıkan beş yapraklı çiçekli kıvrımdallar dolandır.

Salbekler palmet biçimlidir. Salbek süslemesinde; şemsenin merkezindeki palmetin alt ve üst ucundan çıkan ikişer dal rumi biçiminde sonuçlanır. Rumilerin uçları da birleşerek tekrar palmet oluşturur.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimlidir. Salbek süslemesinde; şemsenin merkezindeki palmetin alt ve üst ucundan çıkan ikişer dal rumi biçiminde sonuçlanır. Rumilerin uçları da birleşerek tekrar palmet oluşturur.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	86	Env. Nu:	05 Ba 491	Fot. Nu:	88		
Adı:	Mirkatü'l Vusul İla İlmî'l-Usul						
Yazarı:	Molla Hüsrev Muhammed bin Feramurz						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H.1142 / M.1729		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma			Kapak:	140	210	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Pembe Yıldızlı Kağıt			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Yıldızlı Çiçekler						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb kopmuştur. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yıldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları birer palmetle bağlanmıştır. Palmetlerin iki ucu hilal biçimli Çin bulutları ile sonuçlanırken, diğer iki ucu kavisli Çin bulutları şeklinde şemse uçlarına ulaşır. Bu ana kompozisyonun zeminini hilal biçimli bulutların içindeki hatayı tarzındaki çiçeklerden çıkan beş yaprak çiçekli kıvrımdallar dolandır.

Salbekler ince bir çizgiyle şemseye bağlanmıştır. Palmet biçimli salbeklerin içinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

Cildin kapak kenarlarını yıldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış yıldızlı s harfleri vardır. Şemselerin dış hattı yıldızla belirtilmiştir. Kapak kenar ortalarına üçlü baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	87	Env. Nu:	05 Ba 148	Fot. Nu:	89		
Adı:	Cemü'l-Vesail fi Şerhi's-Şemail						
Yazarı:	Nur ed-din Ali bin Sultan Muhammed el-Kari						
Hattatı:	Muhammed Salih						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	Muhammed b. Abdullah el-Amasi				
Tarihi:	H. 1117 / M.1705		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	210	295	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Yaldızlı Kağıt			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse, Köşebent			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Yaldızlı Yaprak						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka kapak sırtı kadar, ön kapak kısmen kurt yeniklidir. Bu nedenle mikleb yapılıp, yapılmadığı anlaşılamıyor. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları bordür ile belirtilmiş, kapak köşelerine köşebent, merkezine ise salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları birer beş yaprak çiçekle

sonuçlanmıştır. Bu çiçeklerin iki yanındaki birer hançer yaprağının ucundan çıkan dallar merkezdeki karenin içindeki altı yapraklı çiçeğe ulaşır.

Salbekler ile şemse arasına dört yapraklı bağlayıcı konulmuştur. Salbekler palmet biçimli olup, içlerinde birer karanfil dalı vardır.

Köşebentler birbirlerine birer çizgi ile bağlanmıştır. Köşebent süslemesinde; sarmal düzendeki rumiler ve aralarındaki beş yapraklı çiçekler görülmektedir.

Kapak kenarlarındaki bordür farklı oluşturulmuştur. Kapağın uzun kenarlarında üçer, kısa kenarlarında birer ve köşelerde birer mihrabiye çerçeveli bordür bulunur. Köşe bordür süslemesinde; köşede büyük, yanlarda ikişer küçük daire içerisinde dört yapraklı çiçekler vardır. Kenar bordür süslemesinde dalgalı Çin bulutu arasında ters-düz düzende palmetler birbirlerine ince dallarla bağlanmıştır. Şemse, salbek ve köşe bodür zeminleri nokta ile süslenmiştir.

Örnek Nu:	88	Env. Nu:	05 Ba 967	Fot. Nu:	90		
Adı:	El- Ahadisü'l- Erbainiye						
Yazarı:	Muhyi ed-din Ebu Zekeriya Yahya bin Şeref en- Nevevi						
Hattatı:	-						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1137 / M.1724		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	156	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	65	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	35	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin iki ucunda hatayi tarzında birer gül, diğer iki ucunda hatayi tarzında birer şakayık vardır. Bu çiçeklerin ucundan çıkan ikişer dal birer yaprakla sonuçlanır. Merkezdeki kavisli karenin içindeki dört yapraklı çiçekten çıkan dört dal da rumi biçiminde biter. Rumilerin uçları birleşerek hatayi tarzındaki çiçeklere çerçeve oluşturmuştur.

Salbekler palmet biçimli olup içlerinde bir dala bağlı yapraklar vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Miklebte süsleme yapılmamıştır.

Örnek Nu:	89	Env. Nu:	05 Ba 1032	Fot. Nu:	91		
Adı:	Risale-i Muzafferiye						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Ali bin Muhib Kuli Karamanlı						
Konusu:	Toplum Bilim	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1155 / M.1742		Ölçü	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	120	195	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	65	195	3
Malzeme İç Kapak:	Tütün Rengi			Sertab:	20	195	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Altın Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları hatayi tarzında birer şakayıkla sonuçlanır. Merkezdeki kavisli karenin içindeki beş yapraklı çiçekten çıkan dört dal rumi biçiminde biter. Rumilerin uçlarından çıkan dallar birleşerek şakayıklara çerçeve oluşturmuştur. Bu kompozisyonu şakayıkların uçlarından çıkan üç ve beş yapraklı çiçeklerden oluşan kıvrımdallar tamamlar.

Salbekler palmet biçimli olup, içlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb palmet biçimli olup, içinde bir hatayi tarzında bir çiçek vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yaldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış dilimli s harfleri vardır.

Örnek Nu:	90	Env. Nu:	05 Ba 1065	Fot. Nu:	92		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Hasan bin Yusuf						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1118 / M.1706		Ölçü (mm)	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	70	205	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	205	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine vişne deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki karenin yan uçlarından çıkan ikili rumilerin uçları merkezdeki karenin alt ve üst uçlarına birleşmektedir. Buradan çıkan ikili dallar şemsenin uçlarında ikili rumilerle sonuçlanmaktadır. Bu kompozisyonu ikili rumiler arasına yerleştirilen basit yapraklar tamamlamaktadır.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki bir hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve miklebe kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemse dilimleri dıştan aletle belirtilmiştir. Şemsenin dört ucundan çıkan çizgiler kapak kenarları ortasında üçlü baskı çiçeklerle sonuçlanmaktadır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Sertab merkezinde sekiz baskı çiçekle yapılmış bir çiçek uygulaması vardır.

Örnek Nu:	91	Env. Nu:	05 Ba 425	Fot. Nu:	93		
Adı:	Mevkîfû'l-Ukul fî Vakfî'l-Menkul						
Yazarı:	Ebû's-Suud Muhammed bin Muhammed el-İmadi						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1149 / M.1736		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	165	220	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb yapılmamıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki gülbezeğin iki ucundan çıkan ikili rumilerin bir uçları birleşmiş, diğer uçları tekrar ikili rumi oluşturup bir kare meydana getirmiştir. Rumilerin birleşmesiyle oluşan boşluklara beş yapraklı birer çiçek yerleştirilmiştir.

Köşebent yerine basit birer üçgen yapılmıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	92	Env. Nu:	05 Ba 416	Fot. Nu:	94		
Adı:	Fuşulü'l Bedai fi Usulî'l-Şerai						
Yazarı:	Şems ed-din Muhammed bin Hazma en-Fenari						
Hattatı:	İsmail Halebi İslamboli						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif Kütüphane-i Cedid				
Tarihi:	H. 1182 / M.1768		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Alet			Kapak:	150	270	2
Malzeme Dış Kapak:	Yeşil Deri			Mikleb:	77	270	2
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	40	270	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Hatip Ebrusu						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli ve dilimli dikdörtgendir. Şemse yerine bordo deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanarak süsleme yekşah denilen aletle oluşturulmuştur (Yekşah). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları palmetle sonuçlanmıştır. Palmetlerin ucundan çıkan iki dal rumi ile, rumilerin ucu da palmet ile sonuçlanmıştır. Merkezdeki karenin içinden çıkan dört dal rumi ile biter. Rumilerin uçları palmet, palmetlerin uçları da rumi oluşturur. Böylece bir aks üzerinde rumi-palmet ikilisi şemsenin kompozisyonunu meydana getirir. Şemsenin zeminini noktacıklar tamamlar.

Salbekler palmet biçimli olup, içlerinde rumi-palmet kompozisyonu vardır.

Köşebent yerine uçları tıgılı baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-ovaldır. Şemse süslemesinde; rumi-palmet kompozisyonu vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yıldızla yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış yıldızlı s harfleri vardır. Şemseler ve salbekler dıştan yıldızla belirtilmiş, dilim aralarına uçları tıgılı baskı çiçekler yapılmıştır. Kapak kenar ortalarına üçlü baskı çiçek yapılmıştır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Cildin sertab kenarlarını yıldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Sertab yüzeyi dört çerçeveye bölünmüş, her çerçeve içine yedi baskı çiçekle bir çiçek uygulaması yapılmıştır.

Örnek Nu:	93	Env. Nu:	05 Ba 1255	Fot. Nu:	95	
Adı:	-					
Yazarı:	-					
Hattatı:	-					
Konusu:	İran Edebiyatı	Vakıf Kaydı:	-			
Tarihi:	H. 1193 / M.1779	Ölçü (mm)		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	170	280	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri		Mikleb:	70	280	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	40	280	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse, Köşebent	Yazıldığı Yer: -				
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak köşelerine köşebent, merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları palmetle bağlanmış ve bunların uçları ikili rumilerle sonuçlanmıştır. Merkezdeki karenin içinden çıkan dört dal rumi biçiminde tamamlanarak palmetlere çerçeve oluşturur.

Salbekler palmet biçimli olup birer çizgi ile şemseye bağlanır. Ters yerleştirilmiş salbeklerin içinde iki ruminin birleşerek oluşturduğu bir palmet vardır.

Köşebent süslemesinde kıvrımdallara bağlı basit yapraklar vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimli olup birer çizgi ile şemseye bağlanır. Ters yerleştirilmiş salbeklerin içinde iki ruminin birleşerek oluşturduğu bir palmet vardır.

Mikleb köşebent süslemesi sarmal dallarla bağlı yapraklardan oluşur.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış dıştan bir çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Cildin köşebent ve salbekleri ikinci bir çerçeve içine alınmış, merkezdeki şemsenin dört ucundan çıkan çizgiler bu çerçeveye ulaşmıştır.

Örnek Nu:	94	Env. Nu:	05 Ba 663		Fot. Nu:	96	
Adı:	Cevahürü'n-Nüsus fi Halli Kelimetü'l-Füsus						
Yazarı:	Abd el-Gani bin İsmail en- Nablusi						
Hattatı:	Muhammed bin İbrahim Acluni						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	İbr.b. Mahmud b. Ahmed Boluvi				
Tarihi:	H. 1195 / M.1780		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Alet			Kapak:	170	280	1
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	83	280	1
Malzeme İç Kapak:	Damarlı Kağıt			Sertab:	40	280	1
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve sertabı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli ve dilimli dikdörtgendir. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin yaldızlanarak süsleme yekşah denilen aletle oluşturulmuştur (Yekşah). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları palmetle sonuçlanmıştır. Palmetlerin ucundan çıkan iki dal rumi ile, rumilerin ucu da palmet ile tamamlanır. Merkezdeki karenin içinden çıkan dört dal rumi ile biter. Rumilerin uçları palmet, palmetlerin uçları da rumi oluşturur. Böylece bir aks üzerinde rumi-palmet ikilisi şemsenin kompozisyonunu oluşturur. Şemsenin zeminini noktacıklar tamamlar.

Salbekler ince bir çizgi ile şemseye bağlanmıştır. Palmet biçimli salbeklerin içinde rumi-palmet kompozisyonu vardır.

Köşebent yerine uçları tıgılı birer baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; rumi-palmet kompozisyonu vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yıldızla yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış yıldızlı s harfleri nır. Şemseler ve salbekler dıştan yıldızla belirtilmiş, dilim aralarına tığlar çekilmiştir. Şemsenin dört ucundan çıkan birer çizgi kapak kenar ortalarında üçlü baskı çiçeklerle sonuçlanmıştır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Cildin sertab kenarlarını yıldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Sertab yüzeyinde yedi baskı çiçekle beş çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	95	Env. Nu:	05 Ba 464	Fot. Nu:	97		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	İran Edebiyatı	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1185 / M.1771		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	210	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	65	210	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	210	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine aynı renk deri yapıştırılıp, zemini yeşile boyanarak, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Alttan Ayırma Mülevven). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin uçları birer palmetle bağlanmış ve bu uçlardan çıkan laleye benzer ikili rumilerin uçları birleşerek bir çerçeve oluşturmuştur. Şemsenin alt ve üst ucundaki rumilerin ucundan çıkan birer gonca bu çerçeve içinde kalmıştır. Şemsenin alt ve üst ucundaki bu goncalardan çıkan ikili dallar dıştan içe sarmal düzende olup üzerlerinde beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Köşebent yerine beşli baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezdeki gonca laleye benzer iki rumi ile çerçevelenmiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış üç çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemsenin dört ucuna birer baskı çiçek yapılmış ve bunların ucundan çıkan birer çizgi kapak kenar ortalarında beşli baskı çiçeklerle sona ermiştir. Köşebent ve kapak kenar ortaları arasında kalan boşluğa üçlü baskı çiçekler yapılmıştır. Mikleb şemsesinin iki ucundan çıkan birer çizgi baskı çiçekle sona ermektedir. Miklebin kapak kenar ortalarına üçlü baskı çiçek yapılmıştır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertab kenarlarını aletle yapılmış üç çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içini dokuzar baskı çiçekle yapılmış iki çiçek uygulaması yapılmıştır.

Örnek Nu:	96	Env. Nu:	05 Ba 1443		Fot. Nu:	98	
Adı:	Şerhü Mebadi'l-Vusul						
Yazarı:	Ali bin Muhtar el-Ulvi el-Hüseyni						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Mustafa Tevfik Efendi bağışdır				
Tarihi:	H. 1114 / M.1703		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	120	200	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	70	200	3
Malzeme İç Kapak:	Siyah Deri			Sertab:	15	200	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki iki kavak yaprağı arasından çıkan üç dal basit gül ve goncalarla sonuçlanır.

Salbekler palmet biçimlidir. Salbek süslemesinde; iki yaprak arasından çıkan bir dal üzerinde üç ve beş yapraklı üç çiçek vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb palmet biçimlidir. Mikleb süslemesinde; iki yaprak arasından çıkan bir dal üzerinde üç ve beş yapraklı üç çiçek vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. İçte tek çizgi ile yapılmış ikinci bir çerçeve daha vardır.

Örnek Nu:	97	Env. Nu:	05 Ba 1812	Fot. Nu:	99		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Molla Yusuf						
Konusu:	Mantık	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1121 / M.1709		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	65	205	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	15	205	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: Diyarbakır			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse yerine açık kahverengi deri yapıştırılmış, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki iki yaprak arasından çıkan bir dal üzerinde üç lale ve üçlü yapraklar görülmektedir.

Salbekler ince bir çizgi ile şemseye bağlanır. Palmet biçimli salbeklerin içinde hatayı tarzında birer çiçek vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimli olup, içinde bir şakayık vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içi dilimli ve tombul s harflidir. İçte tek çizgi ile yapılmış ikinci bir çerçeve daha vardır.

Örnek Nu:	98	Env. Nu:	05 Ba 1156	Fot. Nu:	100		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Tasavvuf	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1129 / M.1717		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	122	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	55	205	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	30	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: Medine			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki sekiz yapraklı çiçek, şemsenin alt ucundan çıkan yapraklı bir dal ile çerçevelenmiştir.

Salbekler ince bir çizgi ile şemseye bağlanır. Palmet biçimli salbeklerin içinde iki yapraklı bir dal üç yapraklı çiçek ile sona ermektedir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb palmet biçimli olup, içinde iki yapraklı bir dal üç yapraklı çiçek ile sona ermektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış ortaları

noktacıklı dilimli s harfleri vardır. Şemsenin dört ucundan kapak kenar ortalarına uzanan birer çizgi yapılmıştır.

C) Dış Kapak SertabYüzü:

Cildin sertab kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Sertab içinde ikili ve tekli yapılmış baskı çiçekler sıralanır.

Örnek Nu:	99	Env. Nu:	05 Ba 898	Fot. Nu:	101		
Adı:	Risaletü'l Ferdiz						
Yazarı:	Birgili Mehmed Efendi bin Pir Ali						
Hattatı:	-						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1138 / M.1725		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	140	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	65	205	3
Malzeme İç Kapak:	Ebru			Sertab:	20	205	3
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Taraklı Ebru						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı, sertabı ve kapak kenarları siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki iki hançer yaprağı arasından çıkan hançer yapraklı dallar iki karanfil ile sona ermiştir.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; merkezde beş yapraklı bir çiçek görülmektedir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	100	Env. Nu:	05 Ba 143	Fot. Nu:	102		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Abdullah bin Muhammed el – Halebi						
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	Seyyid Ali Efendi el-Cevri				
Tarihi:	H. 1145 / M.1732		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	200	295	3
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri			Mikleb:	65	295	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	35	295	3
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı, sertabı ve kapak kenarları siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki iki yaprak arasından çıkan üç dal birer karanfil ile sona ermiştir.

Salbekler ince bir çizgi ile şemseye bağlanmıştır. Palmet biçimli salbeklerin içinde açmış bir lale dalının iki yanında birer üç yapraklı dal vardır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi palmet biçimlidir. Şemse süslemesinde; açmış bir lale dalının iki yanında birer üç yapraklı dal vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten iki, dıştan üç çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Salbeklerin ucundan çıkan birer çizgi çerçevelere kadar uzanır.

Örnek Nu:	101	Env. Nu:	05 Ba 1838	Fot. Nu:	103		
Adı:	Mecmua-i E'şar						
Yazarı:	-						
Hattatı:	-						
Konusu:	Türk Edebiyatı	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1147 / M.1734		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	132	203	1
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, zemin maviye, çiçekler kiremit rengine boyanmıştır. Kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundan çıkan iki gonca ve yapraklı dal üç gül ile sonuçlanmıştır.

Salbek yerinde baskı çiçeklerle yedili çiçek oluşturulmuştur.

Köşebent yerine birer baskı çiçek yapılmıştır.

Cildin kapak kenarlarını yeşil boya ile yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış ortaları noktacıklı dilimli s harfleri vardır. Şemse dıştan yeşil boya ile belirtilmiş, dört ucuna birer baskı çiçek yapılmıştır. Kapak kenar ortalarında birer baskı çiçek daha vardır.

Örnek Nu:	102	Env. Nu:	05 Ba 5	Fot. Nu:	104		
Adı:	-						
Yazarı:	Nizam ed-din el-Hasan bin Muhammed el-A'rac en-Nisaburi						
Hattatı:	Abdülhalim						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	İbr. b. Mahmud b. Ahmed Boluvi				
Tarihi:	H. 1170 / M.1757		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	215	335	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	85	335	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	40	335	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: İstanbul Eyüp			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Kitap ebrulu bir cilibente sahip olduğu için korunmuş ve sağlam kalmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; bir sütun üzerinde duran vazo hilal biçiminde örgü ile çevrilmiştir. Ağzı zikzaklı ve yüzeyi gül işlemeli vazodan çıkan karanfiller, güller, goncalar, çeşitli çiçekler ve bunların yaprakları şemse içini doldurmaktadır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzendedir. Kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış, içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan bir çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	103	Env. Nu:	05 Ba 1724			Fot. Nu:	105	
Adı:	-							
Yazarı:	-							
Hattatı:	-							
Konusu:	Türk Edebiyatı		Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1155 / M.1742			Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet				Kapak:	150	210	1
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri				Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva				Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse				Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-							

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; şemsenin alt ucundan çıkan gonca ve yapraklı üç dal üzerinde iki çiçek vardır.

Köşebent yerine üçlü baskı çiçek yapılmıştır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış, içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Şemsenin dört ucuna birer baskı çiçek yapılmıştır. Kapak kenar ortalarında üçlü baskı çiçek vardır. Köşebent yerine ve kapak kenar ortalarına yapılan üçlü baskı çiçeklerin arasında kalan boşluğa da birer baskı çiçek yapılmıştır.

Örnek Nu:	104	Env. Nu:	05 Ba 374	Fot. Nu:	106		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Mehmed bin Ahmed						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1115 / M.1703		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	125	195	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Vişne Deri			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: Karaman			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb kopmuştur. Sırtı siyah deri ile tamir edilmiştir. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş; kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; aynı aks üzerine yerleştirilen hatayi tarzındaki üç çiçek basit yapraklarla birbirine bağlanmıştır. Bu çiçeklerin alt ucundan çıkan ikişer kıvrımdallar içten dışa sarmal düzende şemse içini dolandır. Bu dallar üzerinde hatayi tarzında beş ve altı yapraklı çiçekler, goncalar ve hançer yaprakları vardır. Bu kompozisyonu şemsenin iki ucunda birer palmetle sonuçlanan dört rumi tamamlamaktadır.

Salbekler palmet biçimli olup, içlerinde birer stilize lale vardır.

Cildin iç ve dış kapak kenarlarını yıldızla yapılmış iki çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	105	Env. Nu:	05 Ba 190	Fot. Nu:	107	
Adı:	-					
Yazarı:	-					
Hattatı:	Azizullah bin Habibullah el-Kurbani					
Konusu:	Hadis	Vakıf Kaydı:	-			
Tarihi:	H. 1116 / M.1705	Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet		Kapak:	150	205	3
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri		Mikleb:	75	205	3
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	60	205	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: Medine-i Münevvere			
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezde yer alan büyük palmetin alt ucundan çıkan iki Çin bulutu yanlara doğru devam etmektedir. Bu iki Çin bulutu arasına hilal biçimli bir bulut yerleştirilmiştir. Palmetin üst ucuna da hilal biçimli bir Çin bulutu yapılmıştır. Bu ana kompozisyonun zeminini kavisli bir kare oluşturan dalın ucunda hatayı tarzındaki güller, goncalar, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları tamamlamaktadır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi dilimli-daireseldir. Şemse süslemesinin merkezi bozulmuştur. Sadece çerçeve olarak sarmal düzende bir kıvrımdala bağlı beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış, içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan bir çerçeve dolandır. Şemsenin dört ucundan kapak kenarlarına doğru birer çizgi uzanır.

Örnek Nu:	106	Env. Nu:	05 Ba 51	Fot. Nu:	108		
Adı:	Haşiyet Ala Haşiyeti Envari't-Tenzil						
Yazarı:	Minkarizade Yahya bin Ömer Alaiyeli						
Hattatı:	Şeyh Ahmed bin Mehmed						
Konusu:	Tefsir	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1121 / M.1709		Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	145	230	1
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı kahverengi deri ile tamir edilmiştir. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Şemse motifleri yaldızlanmış, kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Üstten Ayırma Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki beş yapraklı çiçekten ters yönde çıkan iki kıvrımdal birer gül ile sonuçlanır. Güllerin uçlarında birer hançer yaprağı vardır. Merkezdeki beş yapraklı çiçeğin iki yanında birer bağımsız Çin bulutu vardır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yıldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış yıldızlı s harfleri vardır. Şemse çerçevesi yıldızla belirtilmiş, dilim uçlarına üçlü noktacıklar yapılmıştır.

Örnek Nu:	107	Env. Nu:	05 Ba 445	Fot. Nu:	109		
Adı:	Mecmuatü'l Mesail						
Yazarı:	Müeyyed zade Abd- er- Rahman bin Ali Amasi						
Hattatı:	İbrahim bin Mehmed						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1120 / M.1708		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	135	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri			Mikleb:	68	210	2
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	25	210	2
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki stilize yaprak daire içine alınmış ve üst ucuna beş yapraklı bir çiçek yerleştirilmiştir. Bu motif stilize yapraklar ile çerçevelenerek hatayi tarzında stilize bir şakayık meydana getirmiştir. Bu kompozisyonu stilize yapraklar ve aralarındaki beş yapraklı çiçekler tamamlamıştır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi yapılmayıp yerine üçlü baskı çiçek yapılmıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış s harfleri vardır. Şemsenin dört ucuna birer baskı çiçek yapılmış ve bunların ucundan çıkan birer çizgi kapak kenar ortalarında üçlü baskı çiçekler ile sona ermiştir.

Örnek Nu:	108	Env. Nu:	05 Ba 407	Fot. Nu:	110		
Adı:	-						
Yazarı:	-						
Hattatı:	Hafız Abdurrahman bin Ali						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	Abdüllatif kütüphane-i Cedid				
Tarihi:	H. 1140 / M.1728		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	215	3
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı ve kapak kenarları siyah deri ile tamir edilmiştir. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Şemse mukavvası oyulmuş, kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Gömme, Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki beş yapraklı çiçek simetrik iki bağımsız Çin bulutu ile çerçevelenmiştir. Merkezdeki beş yapraklı çiçekten çıkan iki ters simetrik kıvrımdal sarmal düzende şemse içini dolandır. Kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Salbekler palmet biçimli olup ince bir çizgi ile şemseye bağlanır. Salbeklerin içinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Cildin kapak kenarları deri ile tamir edildiği için kapak çerçevesi görülememektedir. Şemse ve salbekler dıştan aletle belirtilmiştir.

Örnek Nu:	109	Env. Nu:	05 Ba 1695	Fot. Nu:	111		
Adı:	Şerhü'l Vakarat						
Yazarı:	Celal ed-din Muhammed bin Ahmed el-Mahalli						
Hattatı:	Muhammed Gıyasi						
Konusu:	Fıkıh	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1164 / M.1750		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	155	210	2
Malzeme Dış Kapak:	Vişne Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Yaldızlı Kağıt			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	Yaldızlı Çiçekler						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Sırtı bordo deri ile tamir edilmiştir. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki kavisli karenin iki ucu palmetle diğer iki ucu yanlara doğru uzanan Çin bulutları ile sonuçlanmıştır. Merkezdeki karenin içindeki beş yapraklı çiçekten çıkan kıvrımdallar dıştan içe sarmal düzende şemse içini dolandır. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yapılmıştır.

Cildin kapak kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan üçer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

Örnek Nu:	110	Env. Nu:	05 Ba 1373	Fot. Nu:	112
Adı:	Muhtasarü'l – Meani				
Yazarı:	Sa ad-din Mes'ud bin Ömer et-Taftazani				
Hattatı:	Ali bin Ali				
Konusu:	Edebi Bilgiler	Vakıf Kaydı:	-		
Tarihi:	H. 1167 / M.1753	Ölçü	en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma, Boyama		Kapak:	130	185
Malzeme Dış Kapak:	Siyah Deri		Mikleb:	45	185
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	20	185
Süsleme Dış Kapak:	Geometrik Süsleme		Yazıldığı Yer: -		
Süsleme İç Kapak:	-				

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine dikdörtgen bir süsleme yapılmıştır.

Cildin şemsesi yoktur. Süsleme yıldızla yapılmıştır (Zilbahar). Süslemede cilt yüzeyinde altın yıldızla dikdörtgen çerçeve oluşturulup, içi baklava biçiminde bölümlendirilmiş ve her kafes içine yıldızlı bir baskı çiçek yapılmıştır.

Köşebent yerine dörtlü yıldızlı baskı çiçek yapılmıştır.

B) Dış Kapak Mikleb Yüzü:

Mikleb şemsesi yapılmamıştır.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını yıldızla yapılmış içten ve dıştan birer çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içinde kalıpla yapılmış, ucuca yerleştirilmiş yıldızlı ve dilimli s harfleri vardır.

C) Dış Kapak Sertab Yüzü:

Sertab kenarlarını yıldızla yapılmış iki çizgiden oluşan çerçeve dolandır. Çerçeve içine yıldızlı üç baskı çiçek yerleştirilmiştir.

Örnek Nu:	111	Env. Nu:	05 Ba 970	Fot. Nu:	113	
Adı:	Mektub					
Yazarı:	Müftü zade Mehmed Sadık bin Abd er-Rahim Erzincani					
Hattatı:	-					
Konusu:	Türk Edebiyatı	Vakıf Kaydı:	-			
Tarihi:	H. 1195 / M.1780	Ölçü mm		en	boy	kal
Teknik:	Baskı-Kabartma		Kapak:	155	205	2
Malzeme Dış Kapak:	Bordo Deri		Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva		Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Şemse		Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-					

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak merkezine şemse yerleştirilmiştir.

Şemse kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgendir. Şemse yerine kahverengi deri yapıştırılmış, yüzey yıldızlanarak kalıp ile sıcak baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Mülevven, Mülemma). Şemse süslemesinde; merkezden ters simetrik olarak uzanan iki Çin bulutu şemse ucunda sona ermektedir. Bu kompozisyonun zeminini kıvrımdallara bağlı hatayı tarzındaki goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar tamamlamaktadır.

Örnek Nu:	112	Env. Nu:	05 Ba 1555	Fot. Nu:	114		
Adı:	Dürrü'l Akval Ala Şerhi'l Akaid						
Yazarı:	Kirli zade Ahmed bin Erzurumi						
Hattatı:	-						
Konusu:	Akaid ve Kelam	Vakıf Kaydı:	-				
Tarihi:	H. 1201 / M.1786		Ölçü mm	en	boy	kal	
Teknik:	Baskı-Kabartma, Alet			Kapak:	162	217	2
Malzeme Dış Kapak:	Kahverengi Deri			Mikleb:	-	-	-
Malzeme İç Kapak:	Mukavva			Sertab:	-	-	-
Süsleme Dış Kapak:	Salbekli Şemse			Yazıldığı Yer: -			
Süsleme İç Kapak:	-						

Kompozisyon:

A) Dış Kapak Yüzü:

Cilt yıpranmıştır. Mikleb yapılmamıştır. Arka ve ön kapağın aynı düzende yapıldığı boyuna dikdörtgen cildin kapak kenarları çerçeve ile belirtilmiş, kapak merkezine salbekli şemse yerleştirilmiştir.

Şemse dilimli-ovaldır. Kalıp ile soğuk baskı-kabartma tekniği uygulanmıştır (Soğuk Şemse). Şemse süslemesinde; merkezdeki gülden çıkan sarmal düzende iki kıvrımdal aynı yönde başka dallarla çoğalarak şemse içini dolandır. Kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında güller, goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları vardır.

Salbekler palmet biçimli olup içlerinde hatayi tarzında birer çiçek vardır.

Köşebent yerine birer basit üçgen yerleştirilmiştir.

Cildin kapak ve mikleb kenarlarını aletle yapılmış içten ve dıştan ikişer çizgiden oluşan çerçeve dolandır.

5- AMASYA BAYEZİD İL HALK KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN 17. VE 18. YÜZYIL CİLTLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde 17-18. yüzyılda yazılmış 500'e yakın yazılı eser bulunmaktadır. Bu yazılı eserlerin dış kapaklarına bakıldığında; çarküşe, ciltsiz, ebru, mukavva, düz deri, şemseli deri, süslemeli deri gibi bir çok cilt çeşidi görülmektedir. Yazılı eser sayısının fazla olması nedeniyle sadece deri ciltler üzerinde araştırma yapılmıştır.

Kütüphanede 150'si 17. yüzyıla, 139'u 18. yüzyıla ait toplam 289 deri ciltli kitap bulunmaktadır. Bu 289 ciltten 112'si kataloğu teşkil eder. Geriye kalan 177 ciltten 46'sı düz deri, 55'i şirazesi dağılmış veya kapağı kopmuş, 48'nin süslemesi bozulmuş, 20'si basit veya tek çerçeve süslemeli, 6'sı yerinde yok, 2'si erken örnektir. Zarar görmüş örneklerde süsleme olmasına rağmen izin verilmediği için inceleme yapılamamıştır.

17. ve 18. yüzyıl ciltleri malzeme olarak deri; teknik olarak kalıp veya alet; süsleme ve kompozisyon olarak bitkisel ve geometrik; üslup olarak saz üslubu olması açısından benzer özellikler göstermektedir. Kataloğu oluşturan ciltlerin bu şekilde birçok açıdan benzer olması nedeniyle değerlendirme aynı başlıklar altında toplanmıştır.

5.1- Malzeme:

İnceleme yapılan kitapların iskeleti mukavvadır. Mukavva kahverengi, siyah, vişne renkli, bordo, yeşil, kırmızı renkli derilerle kaplanmıştır (Tablo 1). İç kapaklar çoğunlukla mukavva olarak bırakılmakla birlikte, ebru, deri ve süslemeli kağıtlar da kullanılmıştır.

17. yüzyıldan 20, 18. yüzyıldan 17 olmak üzere toplam 37 cilt kahverengi deri kaplıdır. Kahverengi ciltlerden 24 örneğin iç kapağında mukavva¹¹⁵; 6 örneğin iç kapağında ebru (örn: 3, 11, 27, 35, 64, 72); 2 örneğin iç kapağında deri (örn: 18, 96); 1 örneğin iç kapağında süslü kağıt (örn: 8); 1 örneğin iç kapağında yeşil kumaş kullanılmıştır (örn: 60). 2 örneğin iç kapağı ise damarlı kağıttır (örn: 32, 37). Damarlı kağıt kullanılan bu 2 örneğin sonradan tamir gördüğü anlaşılmaktadır. Kahverengi ciltlerden 7 örneğin şemse içinde farklı renkli deri (kahverengi, kiremit, vişne) uygulaması görülmektedir (örn: 8, 14, 18, 32, 64, 72, 95).

Aynı kütüphanede bulunan ve 15. yüzyıldan incelenen 28 ciltten 20'si; 16. yüzyıldan incelenen 31 ciltten 23'ü kahverengi deri ile kaplanmıştır¹¹⁶. Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 20'si; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 35'i kahverengi deridir¹¹⁷. Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 15-16-17 ve 18. yüzyıllara ait ciltlerde kahverengi deri tercih edilmiştir.

17. yüzyıldan 9, 18. yüzyıldan 16 olmak üzere toplam 25 cilt siyah deri kaplıdır. Siyah ciltlerden 20 örneğin iç kapağında mukavva¹¹⁸; 5 örneğin iç kapağında ebru kullanılmıştır (örn: 12, 19, 45, 65); 1 örneğin iç kapağı ise yaldızlı kağıttır (örn: 86). Siyah derili ciltlerden 13 örneğin şemse içinde farklı renkte deri (kahverengi, bordo) uygulaması vardır¹¹⁹.

Kütüphanede incelenen 15. yüzyıla ait 28 ciltten 4'ü; 16. yüzyıla ait 31 ciltten 4'ü siyah deri ile kaplanmıştır¹²⁰. Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 7'si; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 15'i

¹¹⁵ Bkz.örn: 2, 10, 14, 15, 20, 22, 26, 31, 39, 49, 54, 55, 56, 58, 61, 70, 81, 82, 85, 91, 93, 95, 102, 105, 112

¹¹⁶ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 162-178

¹¹⁷ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 262-268

¹¹⁸ Bkz.örn: 17, 29, 30, 33, 38, 41, 67, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 88, 90, 97, 100, 103, 110

¹¹⁹ Bkz. örn: 29, 30, 67, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 86, 88, 90

¹²⁰ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 162-178

siyah deridir¹²¹. Siyah deri kullanımı 15-16-17. yüzyıllar için azken, 18. yüzyılda artmıştır. Aynı artış Raşit Efendi Kütüphanesi ciltleri için de geçerlidir.

17. yüzyıldan 14, 18. yüzyıldan 12 olmak üzere toplam 26 ciltte bordo deri kullanılmıştır. Bordo ciltlerden 14 örneğin iç kapağında mukavva¹²²; 7 örneğin iç kapağında ebru (örn: 4, 13, 21, 36, 48, 84, 99); 3 örneğin iç kapağında süslü kağıt (örn: 5, 28, 87); 2 örneğin iç kapağında (yeşil, kahverengi) farklı renkte deri vardır (örn: 1, 89). Bordo derili ciltlerden 7 örneğin şemse içinde farklı renkte deri (kahverengi) uygulanmıştır (örn: 1, 13, 71, 87, 89, 101, 111).

Kütüphanede incelenen 15-16. yüzyıllara ait ciltlerde bordo deri görülmezken¹²³, Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 10'u; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 12'si bordo deri kaplıdır¹²⁴. İncelenen ciltlere bakarak bordo deri kullanımı 17. yüzyılda başlamıştır denilebilir.

17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıldan 8 olmak üzere toplam 15 ciltte vişne renkli deri kullanılmıştır. Vişne renkli ciltlerden 6 örneğin iç kapağında mukavva (örn: 24, 46, 53, 63, 106, 108); 4 örneğin iç kapağında ebru (örn: 6, 7, 50, 79); 1 örneğin iç kapağında yıldızlı kağıt (örn: 109); 2 örneğin iç kapağında deri (yeşil, vişne) (örn: 44, 104); 2 örneğin iç kapağında ise damarlı kağıt uygulanmıştır (örn: 80, 94). Damarlı kağıt kullanılan bu 2 örneğin sonradan tamir gördüğü anlaşılmaktadır. Vişne renkli ciltlerden 5 örneğin dış kapak şemsesinde farklı renkte deri (kahverengi, vişne) uygulaması vardır (örn: 44, 63, 80, 94, 104).

¹²¹ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 262-268

¹²² Bkz. örn: 9, 23, 34, 43, 47, 51, 57, 66, 71, 83, 98, 101, 107, 111

¹²³ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 162-178

¹²⁴ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 262-268

Katalogta bulunan 17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıldan 8 olmak üzere toplam 15 ciltte vişne renkli deri kullanılmıştır. 15. yüzyıldan incelenen 28 ciltten 2'si; 16. yüzyıldan incelenen 31 ciltten 2'si vişne renkli deri ile kaplanmışken¹²⁵; Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bu renkte ciltlere rastlanmaz¹²⁶. Kütüphanede incelenen ciltler için 15. yüzyılda görülmeye başlayan vişne renkli ciltler 17 ve 18. yüzyıllarda da tercih edilmiştir.

17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 5 ciltte yeşil deri kullanılmıştır. Yeşil derili ciltlerden 1 örneğin iç kapağında mukavva (örn: 52); 4 örneğin iç kapağında ebru vardır (örn: 16, 25, 42, 92). Yeşil derili ciltlerden 1 örneğin dış kapak şemse içinde farklı renkte deri (kahverengi, bordo) uygulanmıştır (örn: 52, 92).

Kütüphanenin 15 ve 16. yüzyıl ciltlerinde yeşil deri görülmezken¹²⁷ Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17 ve 18. yüzyıldan birer örnekte yeşil deri kullanılmıştır¹²⁸.

17. yüzyıldan 1, 18. yüzyıldan 3 olmak üzere toplam 4 ciltte kırmızı deri kullanılmıştır. Kırmızı ciltlerden 2 örneğin iç kapağında mukavva (örn: 59, 68); 1 örneğin iç kapağında ebru (örn: 62); 1 örneğin iç kapağında ise kırmızı deri vardır (örn: 40). Kırmızı derili ciltlerden 3 örneğin dış kapağında farklı renkte deri kullanılmıştır (örn: 40, 62, 68).

Kütüphanede incelenen 15. yüzyıldan 28 ciltten 1'i; 16. yüzyıldan 31 ciltten 2'si kırmızı deri ile kaplanmışır¹²⁹. Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 1'i; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 4'ü kırmızı derilidir¹³⁰.

¹²⁵ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 162-178

¹²⁶ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 262-268

¹²⁷ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 162-178

¹²⁸ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 262-268

¹²⁹ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 162-178

¹³⁰ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 262-268

Kullanılan yeşil ve kırmızı renkli deri sayısına bakarak bu renkli derilerin pek tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

Deri kalitesi 17. yüzyıl örneklerinde çok iyi iken 18. yüzyıl örneklerinde gözle görülen bir düşüş dikkati çekmektedir.

Katalogta yer alan ciltlerde görülen bir başka malzeme ise altındır. Bu malzeme; ciltlerin kapak ve mikleblerinde bulunan şemse, salbek, köşebent, cetvel ve zencereklerinde görülmektedir. Altın 17. yüzyıl ciltlerinden 17, 18. yüzyıl ciltlerinden 18 olmak üzere toplam 35 örnekte kullanılmıştır¹³¹. Ayrıca kitap iç sayfalarında görülen tezhiplerde ve sayfa cetvellerinde de altın çekilmiştir. Bu uygulama 17. yüzyıldan 8, 18. yüzyıldan 14 olmak üzere toplam 22 örnektir¹³².

5.2- Teknik:

Cilt sanatı ile ilgili yazılan kitap, makale ve tezlerde cilt tekniklerinin ayrımlarında bazı sorunlar olduğu dikkat çekmektedir. Yazılan bu kitap ve makalelerde cilt teknikleri ve uygulamaları genellikle birbiri içine girmiştir. Bu konuda en anlaşılır yazı A. Saim ARITAN'ın Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde bulunan "Ciltçilik" maddesidir. Tezin bu bölümü bu maddede anlatılan cilt teknik ve uygulamaları göz önüne alınarak hazırlanmıştır.

İnceleme yapılan kitapların kapakları malzeme olarak deri olduğu için bu ciltlerde uygulanan teknikler de deri üstünde görülen yekşah, boyama, kalıp ile baskı-kabartma teknikleri ile alttan ve üstten ayırma, mülevven, mülemma, soğuk, sıcak, gömme şemse uygulamalarıdır. Ciltler genellikle

¹³¹ Bkz. örn: 1, 8, 12, 13, 18, 22, 23, 25, 27, 29, 30, 32, 40, 42, 43, 44, 52, 59, 60, 62, 63, 64, 71, 72, 73, 74, 80, 86, 89, 92, 94, 95, 106, 110, 111

¹³² Bkz. örn: 1, 2, 4, 13, 20, 28, 40, 43, 59, 63, 64, 67, 70, 72, 77, 78, 79, 80, 92, 94, 98, 110

kalıp ile baskı-kabartma tekniğinde yapılmıştır. Nadir olarak boyama tekniği de görülmektedir (Tablo 2).

5.2.1- Kakma Tekniği:

Bu teknikte varak altın veya biraz daha kalın düz levha halindeki altın, kuvvetli zank sürülmüş deri üzerine konularak içi çukur, kenarları keskin dairesel bir metal aletle vurulmak suretiyle deriye çakılır. Bu teknikle süslenmiş örneklerde altın kaldırıldığı zaman deride izinin kaldığı görülür¹³³. Bu tekniğe benzer altın sürülmüş cildin zeminine yekşah demiriyle baskı yapılarak çizgiler oluşturulan yekşah cilt uygulaması 17. yüzyıl ciltlerinden 3, 18. yüzyıl ciltlerinden 2 olmak üzere toplam 5 örnektir (örn: 42, 43, 49, 92, 94). Yine aynı teknikte yapılan kafes (zilbahar) cilt uygulaması 18. yüzyılın karakteristik cilt özelliği olup sadece 1 örnekte vardır (örn: 110).

Yekşah tekniği ile yapılmış yekşah cilt uygulamaları İstanbul ve Anadolu kütüphanelerinde de bulunur. Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki 1756 tarihli Şerhu'l Delailü'l-Hayrat, 1794 tarihli Delailü'l-Hayrat¹³⁴ adlı kitapların; Ankara Etnografya Müzesi'nde 17. yüzyıla tarihlendirilen 14973 ve Milli Kütüphane'de bulunan 17. yüzyıla tarihlendirilen 3840, 18. yüzyıla tarihlendirilen 3837 nu.lı kitapların¹³⁵; Raşit Efendi Kütüphanesi'de bulunan ve 16-19. yüzyıllar arası yazılmış 22 kitabın¹³⁶; Halet Efendi Kitaplığı'nda bulunan 1759 tarihli Delailü'l-Hayrat adlı kitabın, 1855 tarihli Kuran'ın¹³⁷ cildinde yekşah uygulaması görülmektedir.

¹³³ A. Saim ARITAN: a.g.md., 555

¹³⁴ Kazım HACİMEYLİÇ: Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması (İstanbul, 1997), 45-160

¹³⁵ Meral ERKAN: Osmanlı Dönemi El Yazması Deri Cilt Kitap Süsleme Örnekleri (Ankara Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu, Etnografya Müzesi) (Ankara, 1994), 48-150

¹³⁶ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 61-221

¹³⁷ Mine E. ÖZEN: a.g.e., 51, 77

5.2.2- Boyama Tekniği:

Bu teknik, ezilerek sıvı haline getirilmiş olan varak altının fırça ile deri üzerine sürülmesi ve kuruduktan sonra mühre ile parlatılması şeklinde uygulanmıştır¹³⁸. Bu teknikle oluşturulan yazma cilt uygulaması 17. yüzyıl ciltlerinden sadece 1 örneğin iç kapağında görülmektedir (örn: 40).

5.2.3- Baskı Kabartma Tekniği:

Bu teknikte kalıp esastır. Motiflerin deri üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlayan alete kalıp denilmektedir. Kalıplar kapak üstündeki yerlerine göre “şemse kalıbı”, “köşe kalıbı” gibi isimler alır. Kalıplar ilk zamanlarda demir ve tahtadan yapılmıştır. Fakat her iki madde de sert olmasından ve işlem esnasında deriye zarar verdiğinden dolayı, daha sonra terk edilmiş, bu işlem için sertleştirilmiş deri kullanılmaya başlanmıştır¹³⁹. Motifler kalıba oyularak (dişi) işlenir ve baskı sonunda kabartma (erkek) olarak deri üstüne çıkmaları sağlanır¹⁴⁰. Katalogta kalıpla baskı kabartma tekniğinde yapılmış 106 örnekte çeşitli uygulamalar vardır.

5.2.3.1- Soğuk Şemse:

Şemse kalıbı, altın kullanılmadan doğrudan doğruya cildin üzerine basılırsa buna soğuk şemse uygulaması denir. Bu ciltlerde deri üzerinde renk farklılığı yoktur. Bütün İslam ciltleri 15. yüzyıla kadar bu şekilde yapılmıştır¹⁴¹. Soğuk şemse 17. yüzyıl ciltlerinden 30, 18. yüzyıl ciltlerinden

¹³⁸ A. Saim ARITAN: a.g.md., 555

¹³⁹ Kemal ÇIĞ: a.g.e., 10

¹⁴⁰ A. Saim ARITAN: a.g.md., 555

¹⁴¹ Mine E.ÖZEN: a.g.s., 65

26 olmak üzere toplam 56 örnekte görülmektedir¹⁴². Soğuk şemse uygulamaları içinde 8 örneğin kapak ile şemse derisi arasında renk farklılığı vardır. Bu tür şemselerin nedeni, kalıbın sıcaklığının ayarlanmadan kapak üzerine basılmasından kaynaklanan imalat hatası olabilir. Sıcak şemse denilebilecek bu uygulama 17. yüzyıl ciltlerinden 7, 18. yüzyıl ciltlerinden 1 olmak üzere toplam 8 örnekte görülmektedir¹⁴³.

Kütüphanede 15. yüzyıl için incelenen 28 ciltten 12'si; 16. yüzyıl için incelenen 31 ciltten 12'si soğuk baskı şemsedir¹⁴⁴. Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 8'i; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 17'si soğuk baskılıdır¹⁴⁵. Cilt uygulamaları içinde soğuk şemseler oldukça fazla kullanılır. Bunun nedeni uygulanmasının kolay olmasıdır.

5.2.3.2- Mülevven Şemse:

Şemse kapakta kullanılan esas deriden farklı renkte bir deri ile kaplanır; alttan ve üstten ayırma uygulamalarıyla birlikte¹⁴⁶ mülemma uygulaması da vardır. Fakat mülemma-mülevven şemsenin anlaşılabilmesi için altın yüzeyin ya dökülmesi ya da kaldırılması gerekir. Mülevven şemse 17. yüzyıl ciltlerinden 5, 18. yüzyıl ciltlerinden 10 olmak üzere toplam 15 örnekte görülmektedir¹⁴⁷.

Kütüphanede 15. yüzyıl için incelenen 28 ciltten 2'si; 16. yüzyıl için incelenen 31 ciltten 8'i mülevvendir¹⁴⁸. Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17.

¹⁴² Bkz. örn: 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 28, 31, 33, 35, 36, 38, 39, 41, 45, 46, 48, 50, 54, 56, 57, 58, 61, 65, 66, 70, 81, 82, 83, 84, 85, 91, 93, 96, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 112

¹⁴³ Bkz. örn: 3, 27, 34, 37, 47, 53, 55, 79

¹⁴⁴ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 165-180

¹⁴⁵ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 264-270

¹⁴⁶ A. Saim ARITAN: a.g.md., 552

¹⁴⁷ Bkz. örn: 14, 25, 26, 29, 51, 69, 75, 76, 77, 78, 87, 88, 90, 97, 101

¹⁴⁸ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 165-180

yüzyıl için incelenen 40 ciltten sadece 1'inde mülevven görülürken; 18. yüzyıl ciltlerinde bu uygulamaya rastlanmaz¹⁴⁹.

5.2.3.3- Mülemma Şemse:

Şemse kalıbının hem zeminin hem de motiflerinin yaldızlanmasıyla oluşan şemse uygulamasıdır. Bu uygulamada zemin ve motifte iki ayrı renkte altın kullanılabilir¹⁵⁰. Mülemma uygulaması 17. yüzyıl ciltlerinden 2, 18. yüzyıl ciltlerinden 5 olmak üzere toplam 7 örnekte görülmektedir (örn: 32, 52, 62, 64, 72, 80, 111). Mülemma uygulaması yapılan ciltlerde süsleme yüzeylerinin zamanla aşınması bu örneklerin alttan ayırma şemse olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Kütüphanede 15. yüzyıl için incelenen ciltlerde bu uygulaması yokken, 16. yüzyıl için incelenen 31 ciltten sadece 1'inde görülür¹⁵¹. Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 9'unda; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 9'unda bu uygulama vardır¹⁵². Ayrıca 17. yüzyıla ait bir Kuran ve aynı döneme ait bir kitabın cildinde¹⁵³, 1665 tarihli bir Kuran'ın, 1682 tarihli bir En'am suresinin, 1709 tarihli Zübde-i Asar ve'l-Envar ve 18. yüzyıla ait Meşarik-i Envar-al-Nebeviye adlı kitapların ciltleri de mülemmadır¹⁵⁴.

5.2.3.4- Altan Ayırma Şemse:

¹⁴⁹ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 264-272

¹⁵⁰ A. Saim ARITAN: a.g.md., 552

¹⁵¹ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 165-180

¹⁵² Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 264-272

¹⁵³ Mine E.ÖZEN: a.g.e., 61

¹⁵⁴ Kemal ÇIĞ: a.g.e., 46, 47, 48, 52

Şemse kalıbının zemini altın, motifler kabartma şeklinde üstte ve deri renginde bırakılmış şemse uygulamasıdır¹⁵⁵. Bu uygulama 16. yüzyıldan itibaren görülmektedir¹⁵⁶. Alttan ayırma şemse 17. yüzyıl ciltlerinden 8, 18. yüzyıl ciltlerinden 11 olmak üzere toplam 19 örnekte vardır¹⁵⁷.

Kütüphanede 15. yüzyıl için incelenen 28 ciltten 1'inde; 16. yüzyıl için incelenen 31 ciltten 4'ünde bu uygulama görülür¹⁵⁸. Ayrıca 5 mülevven cilt de alttan ayırma şemselidir. Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 12'si; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 17'si bu uygulamadadır¹⁵⁹. 16. yüzyıla ait Muradi Divanı'nın , 1620 tarihli Mesnevi'nin, 1637 tarihli Kuran'ın, 1679 tarihli Bostan adlı kitabın, 1759 tarihli Delailü'l-Hayrat adlı kitabın iç ve dış kapaklarında, 1790 tarihli bir Kuran'ın cilt ve cilbendinde alttan ayırma şemse uygulaması görülmektedir¹⁶⁰.

5.2.3.5- Üstten Ayırma Şemse:

Şemse kalıbının zemini boş bırakılıp, motifler altınlanmıŖsa buna üstten ayırma şemse denir¹⁶¹. Üstten ayırma mülevven şemse uygulaması 17. ve 18. yüzyıl ciltlerinden birer örnekte görülmektedir (örn: 40, 106).

Kütüphanede incelenen 15-16. yüzyıl ciltlerinde bu uygulama yokken, Raşit Efendi Kütüphanesi 18. yüzyıl ciltlerinden 1'inde görülür. 16. yüzyıla ait Muradi Divanı'nın iç kapağında bu uygulama vardır¹⁶².

¹⁵⁵ Mine E.ÖZEN: a.g.s., 4

¹⁵⁶ Mine E.ÖZEN: a.g.e., 19

¹⁵⁷ Bkz. örn: 1, 8, 13, 18, 23, 30, 40, 44, 59, 60, 63, 67, 68, 71, 73, 74, 86, 89, 95

¹⁵⁸ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 165-180

¹⁵⁹ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 264-272

¹⁶⁰ Mine E.ÖZEN: a.g.e., 45, 47, 51, 58, 63, 66, 67

¹⁶¹ Mine E.ÖZEN: a.g.s., 4

¹⁶² Mine E.ÖZEN: a.g.e., 47

5.2.3.6- G6mme Şemse:

Baskı-kabartma tekniğinde 6nce Şemse derisi ve mukavvası kesilip, çıkartılır. Bu oyuğa aynı veya farklı renkte deri yapıştırıldıktan sonra, Şemse kalıbını Şemse zerine basılır. G6mme Şemse uygulaması 17. yüzyıl ciltlerinden 1, 18. yüzyıl ciltlerinden 3 olmak üzere toplam 4 6rnekte g6rlmektedir (6rn: 44, 62, 64, 108).

Kütüphanede 15. yüzyıl için incelenen 28 ciltten 1'i; 16. yüzyıl için incelenen 31 ciltten 2'si g6mme Őemsedir¹⁶³. Raşit Efendi Kütüphanesi'nde 17. yüzyıl için incelenen 40 ciltten 24'nde; 18. yüzyıl için incelenen 69 ciltten 7'sinde bu uygulama vardır¹⁶⁴.

5.3- Süsleme:

5.3.1- Bitkisel Süsleme:

17-18. yüzyıla tarihlenen ciltlerin Őemselerine bakıldığında başta kıvrımdalların taşıdığı hançer yaprakları ve rumiler olmak üzere sırasıyla bitkisel gruba giren hatayi tarzındaki ekler, doğadan stilize edilmiş bulutlar bu yüzyılların ana süslemelerini oluşturur. Ayrıca 18. yüzyılda g6rlmeye başlayan naturalist üsluptaki güller, karanfiller, laleler ve goncalar bu yüzyıl için karakteristik uygulamalardır. Ciltlerde g6rlen bu süsleme 6geleri aŐaęıda başlıklar halinde sınıflandırılmaya çalışılmıştır (Tablo 2).

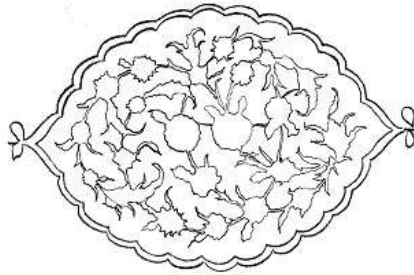
5.3.1.1- Kıvrımdal:

¹⁶³ Savaş MARAŞLI: a.g.t., 165-180

¹⁶⁴ Yıldıray 6ZBEK: a.g.e., 264-272

Bir kompozisyon içinde dalgalı dalların akıcı olarak dolanmasıyla meydana gelen süsleme ögesidir¹⁶⁵. Bitkisel kompozisyon işleneceği yüzey için tasarlanırken önce geometrik alt yapıya dayandırılır. Dallar, bu geometrik alt yapının eksenlerini veya belirli noktalarını ya da süslemeyle doldurulacak yüzeyi dolaşarak kompozisyonun hangi doğrultuda ilerleyeceğini belirler¹⁶⁶. Kısacası kıvrımdal bitkisel süslemenin iskeletidir. Kıvrımdal yoğun olarak çini süslemede görülmektedir. Bununla birlikte taş süslemede de yer alır. Fakat çiniye işlenmesi daha kolay olduğu için en çok bu malzeme tercih edilmiştir. Şemse içinde yer alan kıvrımdallar ise ya hançer yaprakları ya da rumilerle sonuçlanır. 17. yüzyıldan 47, 18. yüzyıldan 38 olmak üzere toplam 85 örnekte bulunan kıvrımdal uygulaması 3 şekildedir :

1- Sarmal ve Çin bulutlu kompozisyonlar ile bazı münferit örneklerde görülen uygulamadır. Burada şemsenin alt ucundan çıkan iki veya üç kıvrımdal şemse içini S yapacak şekilde dolanarak hançer yaprakları ile sona erer. Kıvrımdalın bu şekilde uygulandığı 17. yüzyıldan 22, 18. yüzyıldan 17 olmak üzere toplam 39 cilt örneği vardır¹⁶⁷.

Çizim 1: 13. Örneğin Kıvrımdal Düzeni

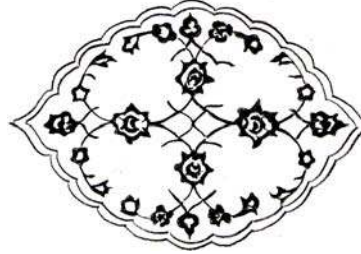
2- Rumili ve Çin bulutlu kompozisyonlarda görülür. Burada merkezdeki kareden çıkan kıvrımdallar şemse içini simetrik biçimde dolandır. Kıvrımdalın

¹⁶⁵ Doğan HASOL: Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü (İstanbul, 1995), 257

¹⁶⁶ Yıldırım ÖZBEK: Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453) (İstanbul, 2002), 554

¹⁶⁷ Bkz. örn: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 25, 26, 27, 46, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 83, 84, 108, 112

bu şekilde uygulandığı 17. yüzyıldan 18. yüzyıla 19 olmak üzere toplam 37 cilt örneği vardır¹⁶⁸.

Çizim 2: 34. Örneğin Kıvrımdal Düzeni

3- Çin bulutlu kompozisyonlarda ve münferit örneklerde görülür. Bu uygulamada kıvrımdallar belirli bir düzen takip etmeden şemse içini dolanır. Kıvrımdalın münferit şekilde uygulandığı 17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıla 7 olmak üzere toplam 14 cilt örneği vardır¹⁶⁹.

Naturalist kompozisyonlarda görülen dal uygulamasını da bu grupta değerlendirmek doğru olur. Bu uygulamada şemsenin alt ucundan çıkan dallar çiçeklerle sonuçlanır. 18. yüzyıldan 7 örnek bu şekilde yapılmıştır (örn:96, 97, 99, 100, 101,102,103).

5.3.1.2- Yaprak:

Bitkisel kökenli yaprak, Selçuklu döneminde geometrik süslemenin hakimiyeti nedeniyle rağbet görmemiş, fakat Osmanlı döneminde özellikle 15. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlamış, 16. yüzyılda en iyi devrini yaşamıştır¹⁷⁰. Çinide, tezhipte, halıda, kumaşta, madende vb. görülen yapraklar hatayi tarzı çiçeklerle birlikte kullanılmış ve kompozisyonu

¹⁶⁸ Bkz. örn: 21, 22, 23, 24, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45, 50, 55, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95

¹⁶⁹ Bkz. örn: 28, 29, 30, 44, 45, 46, 47, 85, 86, 104, 105, 106, 109, 111

¹⁷⁰ İ.BİROL ve Ç. DERMAN: Türk Tezyini Sanatlarında Motifler (İstanbul, 2005), 13

tamamlayıcı bir öge olmuştur. Kıvrımdallar genellikle hançer yaprakları ile sonuçlanır ya da üstlerinde naturalist karakterli yapraklar görülür. 17. yüzyıldan 44, 18. yüzyıldan 51 olmak üzere toplam 95 örnekte bulunan yaprak uygulaması 2 şekildedir:

1- Sarmal ve Çin bulutlu kompozisyonlar ile bazı münferit örneklerde görülen hançer yapraklarıdır. Saz yolu üslubun en önemli ögesi olan hançer yaprakları birkaç şekildedir. Bu yapraklar sade küçük boyda, kıvrımlı, dilimli-geniş ya da kıvrımlı-uzundur.

Basit ve sade yapraklar sarmal ve Çin bulutlu kompozisyonlar ile münferit örneklerde görülür. Bu kompozisyonlarda yapraklar oldukça sadedir. Yapraklarda dilim ve kıvrım yoktur. Basit yaprakların uygulandığı 17. yüzyıldan 18, 18. yüzyıldan 25 olmak üzere toplam 43 cilt örneği vardır¹⁷¹.

Örn:22

28

24

50

53

80

Basit Yaprak Çeşitleri

Kıvrımlı yapraklar sarmal ve Çin bulutlu kompozisyonlar ile münferit örneklerde görülür. Bu yapraklar basit yaprakların bir adım sonrası, uzun kıvrımlı yaprakların bir adım öncesi gibi düşünülebilir. Kıvrımlı yaprakların uygulandığı 17. yüzyıldan 25, 18. yüzyıldan 24 olmak üzere toplam 49 cilt örneği vardır¹⁷².

¹⁷¹ Bkz. örn: 8, 9, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 30, 31, 44, 45, 47, 48, 50, 55, 61, 62, 65, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 88, 89, 95, 104, 107, 108, 111

¹⁷² Bkz. örn: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 25, 26, 27, 33, 46, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 83, 84, 87, 95, 105, 106, 112, 108, 111

Örn: 6 9 10 13 46 53 60 106

Kıvrımlı Yaprak Çeşitleri

Dilimli-geniş yapraklar sarmal ve Çin bulutlu kompozisyonlarda görülmektedir. Sarmal kompozisyonlarda şemsenin alt ucundan çıkan kıvrımdalın başlangıcını dilimli-geniş hançer yaprakları oluşturur. Bu yapraklar bazen de kompozisyon içinde uygulanmıştır. Bu yaprak genellikle iki parçalıdır. Dilimli-geniş yaprakların uygulandığı 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 11 olmak üzere toplam 26 cilt örneği vardır¹⁷³.

Örn: 5 6 10 10 13 60 68 71

Dilimli – Geniş yaprak Çeşitleri

Uzun-kıvrımlı hançer yaprakları sarmal ve Çin bulutlu kompozisyonlar ile münferit örneklerde görülmektedir. Kıvrımdallarının bitiminde yer alan uzun-kıvrım hançer yapraklarının uç kısmı dönerek hareketlilik kazanır. Bu dönüş hareketleri saz üslubunun en önemli özelliğidir. Uzun-kıvrımlı yaprakların uygulandığı 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 14 olmak üzere toplam 29 örnek vardır¹⁷⁴.

¹⁷³ Bkz. örn: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 25, 27, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 68, 71, 84, 87

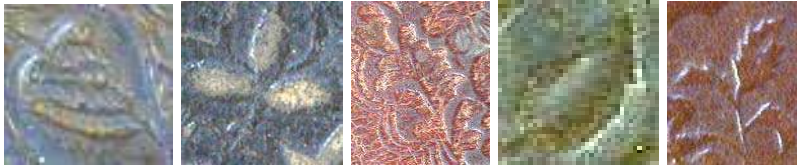
¹⁷⁴ Bkz. örn: 1, 2, 3, 4, 7, 11, 16, 17, 18, 19, 25, 27, 33, 46, 54, 58, 61, 62, 63, 64, 66, 69, 70, 83, 84, 105, 106, 109, 112

Örn: 1 2 13 56 62 84

Uzun-Kıvrımlı Yaprak Çeşitleri

2- Sadece naturalist kompozisyonlarda görülen naturalist karakterli yapraklardır. 18. yüzyıl cillerinden 8 örnek bu tipe dahil edilebilir¹⁷⁵.

Örn: 96 97 98 101 102

Naturalist Karakterli Yaprak Çeşitleri

5.3.1.3- Çiçek:

Cilt sanatında görülen çiçekler hatayi tarzında çiçekler ve naturalist tarzda çiçekler olarak iki bölüme ayrılabilir. Çünkü gül, karanfil, gonca gibi çiçekler bu iki üslupta farklı şekillerde işlenmiştir.

5.3.1.3.1- Hatayi Tarzında Çiçekler:

Hatayi; tezhip sanatında belli oranda üsluplaştırılmış ve şemalaştırılmış şakayık, gülhatmi, nar çiçeği, hatayi çiçeği, nilüfer veya bunların goncalarıyla diğer yaprak motiflerinden oluşmaktadır¹⁷⁶. Hatayi “Hata”, “Hıtay”, “Huten” isimleriyle de anıldığından dolayı kökeni Çin

¹⁷⁵ Bkz. örn: 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103

¹⁷⁶ Yıldız DEMİRİZ: Osmanlı Mimarisinde Süsleme Erken Devir (1300-1453) (İstanbul, 1979), 28

Türkistanı'na bağlanmaktadır¹⁷⁷. Bu çiçeklerin (gül, lale, karanfil vb.) profilden görünüşünün üsluplaştırılmış şekline yine bu çiçeklerin ismi; kuş bakışı görünüşünün üsluplaştırılmış şekline penç veya merkezsiz hatayı; dikine kesitinin üsluplaştırılmış şekline ise hatayı adı verilmektedir¹⁷⁸. Bu çiçekler hatayı grubundan olmakla birlikte çoğu araştırmacı tarafından tek başlık altında toplanmaktadır¹⁷⁹. Bu kitap ve makalelerde çiçeklerin ismi verilmiş, fakat hangi çizimin veya fotoğrafın hangi çiçeğe ait olduğu belirtilmemiştir. Bu çiçeklerle ilgili ayrıntılı tanımlar olduğu halde ayrıntılı görsel öge yoktur. Bu konuda en iyi kaynak C. E. ARSEVEN'in "Les Arts Decoratifs Turcs" adlı kitabıdır. Bu kitapta karanfil, gül, nar çiçeği, düğün çiçeği, lale gibi çiçeklerin hem gerçek hem de stilize olmuş görünüşleri verilmiştir. Bu eser esas alınarak cilt sanatında görülen hatayı tarzındaki çiçekler, belirli başlıklar altında toplanmaya çalışılmıştır. Fakat bazı çiçeklerin kökeni belli olmayacak kadar değiştiği için bu çiçekler hakkında bilgi verilememiştir.

Hataı tarzı çiçeklerden şakayık, gül, gonca, üç, dört, beş, altı yapraklı çiçekler cilt sanatı süslemelerinde en çok karşımıza çıkan süsleme öğeleridir. Bununla birlikte nadir olarak nar çiçeği ve karanfil çiçeği de görülmektedir. 17. yüzyıldan 43. yüzyıla kadar olmak üzere toplam 86 örnekte bulunan hatayı tarzı çiçek uygulaması 4 şekildedir:

1- Şakayık adlı çiçeğin dikine kesitinin verilmesidir. Burada çiçeğin yaprakları tırtıllı olup ortasında yumurta denilen ve nara benzeyen tohum kesesi vardır¹⁸⁰. Şakayık 17. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar olmak üzere toplam 22 örnekte görülmektedir¹⁸¹.

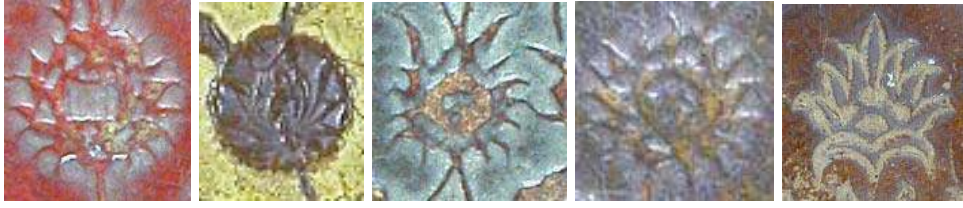
¹⁷⁷ İ.BİROL ve Ç. DERMAN: a.g.e., 65

¹⁷⁸ İ.BİROL ve Ç. DERMAN: a.g.e., 65

¹⁷⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Muhsin DEMİONAT: "Türk Tezyini Sanatlarında Motifler", Akademi, s. 5 (İstanbul, 1966), 49; Azade AKAR ve Cahide KESKİNER: Türk Süsleme Sanatında Desen ve Motif (İstanbul, 1978); Cahide KESKİNER: Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler Hataı (Ankara, 2002); İ.BİROL ve Ç. DERMAN: Türk Tezyini Sanatlarında Motifler (İstanbul, 2005)

¹⁸⁰ Minako Mizuno YAMANLAR: "Hataı Motifinin Menşei", 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, c. 3 (İstanbul, 1995), 447

¹⁸¹ Bkz. örn: 1, 4, 5, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 27, 31, 34, 55, 59, 60, 64, 68, 71, 88, 89

Örn: 6

13

21

27

55

60

64

Şakayık Çeşitleri

2- Gül, nar, karanfil gibi çiçeklerin profilden verilmesidir. Şemse içinde en fazla gül uygulaması vardır. Ufak çeşitlendirmelerle 17. yüzyıldan 17, 18. yüzyıldan 16 olmak üzere toplam 33 örnekte görülmektedir¹⁸².

Örn: 1

5

10

25

25

27

39

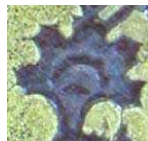
64

71

106

Gül Çeşitleri

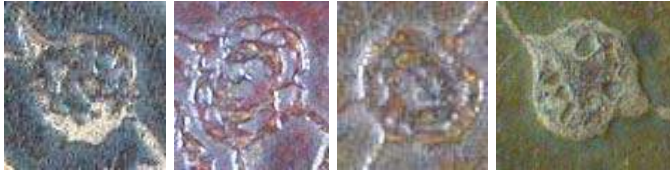
Karanfil çiçeği 18. yüzyıldan sadece bir örnekte görülmektedir (örn: 60).

Karanfil Çeşitleri

¹⁸² Bkz. örn: 1, 4, 2, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 21, 25, 27, 47, 48, 54, 55, 56, 58, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 76, 77, 84, 85, 88, 100, 104

Nar çiçekten çok meyvesine benzetilerek yapılmıştır. Haşhaş veya nar olarak adlandırılan bu bitki Orta Asya'dan bu yana tüm Türk sanatlarında görülmektedir¹⁸³. 17. ve 18. yüzyıllardan 2'ser örnekte vardır (örn:10, 25, 27, 84).

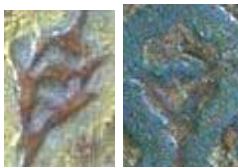
Örn: 10 25 27 84

Nar Çeşitleri

3- Gül, karanfil, şakayık gibi çiçeklerin goncalarının profilden verilmesiyle oluşan motiftir. Genellikle şakayık veya gülden çıkan bir veya iki dalın ucu gonca ile sonuçlanır. Şakayığın ucundan çıkan goncalara şakayık goncası gülün ucundan çıkan goncalara gül goncası denilebilir. Bu motif 17. yüzyıldan 29, 18. yüzyıldan 24 olmak üzere toplam 53 örnekte görülmektedir¹⁸⁴.

Örn: 1 6 7 25 29 34 45 47

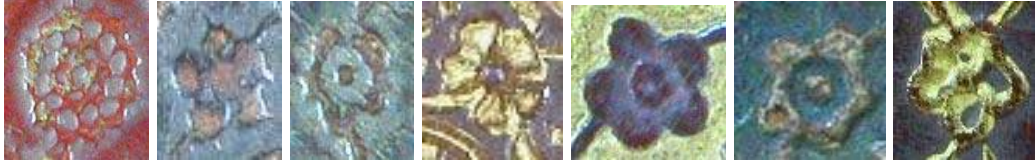
71 95

Gonca Çeşitleri

¹⁸³ Beyhan KARAMAĞRALI: "İslam Sanatında Haşhaş ve Hint Keneviri Motifleri", İslam İlimleri Dergisi, s. 5 (Ankara, 1982), 463

¹⁸⁴ Bkz. örn: 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 45, 47, 48, 50, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 83, 84, 104, 105, 111, 112

4- Gül, gonca, karanfil gibi kuş bakışı çizimi ile penç veya merkezsel hatayı adını alan üç, dört, beş, altı yapraktan oluşan çiçeklerdir. Bazen üç veya beş yapraklı çiçekler katmerli olarak çoğaltılabilir. Bu tipteki çiçeklerden en çok beş yapraklısı sevilmiş olup 17. yüzyıldan 43, 18. yüzyıldan 43 olmak üzere toplam 86 örnekte görülmektedir¹⁸⁵.

Örn: 6

28

34

40

60

95

106

Beş Yapraklı Çiçek Çeşitleri

Örneklerde görülen hiçbir şakayık ve gül motifi birbirine benzemezken, gonca ve merkezsel çiçeklerde bu farklılık biraz daha azdır. Bunlar yukarıda açıklanan genel özelliklerle birbirinden ayrılmaktadır.

Hatayi tarzı çiçekleri ilk olarak Bursa Yeşil Cami ve Türbesi ile Edirne Muradiye Camisi çinilerinde; Milas Firuz Bey Camisi taş süslemesinde; Amasya Yörgüç Paşa Camisi, Edirne Üç Şerefeli Camisi Ve Kırğızlar Türbesi kalemişlerinde görmek mümkündür¹⁸⁶. Ayrıca Ankara'da bulunan ve 15. yüzyılın başlarına tarihlenen Eyup, Geneyi ve Sabuni Mescitlerinin kalemişi süslemelerinde de hatayi tarzı çiçekler görülmektedir¹⁸⁷.

Çiçek asıl gelişimini 16. yüzyılda yapmıştır. Bu dönemde yapılan bir çok caminin çini panolarında hatayi grubu çiçekler en iyi biçimde düzenlenmiştir. Özellikle Sinan yapılarındaki çini panolarda hatayi grubu çiçekler muhteşemdir. Cami çinilerinde yer alan hatayi grubu çiçekler katmerli yapılıp, rengarenk boyanmıştır. Bu şekilde çiçeğin bütün bölümleri ayrıntılı

¹⁸⁵ Bkz. örn: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 89, 95, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112

¹⁸⁶ Yıldız DEMİRİZ: a.g.e., 28

¹⁸⁷ Zekiye UYSAL: Ankara Mescitlerinde Kalem İş Süslemeler (XIV.-XV.Yüzyıl) (Çanakkale, 2001), 107

olarak anlaşılmaktadır. 17. yüzyılda yapılan ve yabancıların Mavi Cami olarak adlandırdıkları Sultan Ahmet Camisi çinilerinde ve Topkapı Sarayı Kadın Efendiler bölümündeki, Sünnet odasındaki ve Altın yoldaki 17. yüzyıl çinilerinde de hatayi tarzı çiçekleri görmek mümkündür¹⁸⁸.

Ayrıca 16 ve 17. yüzyıl taş süslemelerinde, tezhiplerinde, kumaşlarında, kalemişlerinde, maden işlerinde, halılarında, seccadelerinde de hatayi tarzı çiçekleri görmek mümkündür¹⁸⁹.

5.3.1.3.2- Naturalist Tarzı Çiçekler:

16. yüzyılda Türk süsleme sanatına giren lale, gül, karanfil, sümbül, menekşe, koyun gözü, zerrin, zambak gibi naturalist çiçekler yeni bir akımın başlagıcı olmuştur. Bu çiçekler ilk olarak Karamemi'nin süslediği Muhibbi Divanı'nda görülmektedir¹⁹⁰. Şahkulu'nun öğrencisi olmasına rağmen ondan fazla etkilenmeyen, tamamen Türk olan farklı bir karakterle karşımıza çıkan Karamemi "dört çiçek" denilen naturalist üslubu oluşturmuştur. Naturalist süsleme tezhipte, taşta, çinide sıkça kullanılmışken cilt süslemelerinde 18. yüzyıldan itibaren görülmektedir.

Katalogta yer alan 18. yüzyıla ait 8 kitabın şemse süslemesinde naturalist tarzda çiçekler vardır. Naturalist tarzda gül 4 (96, 101, 102, 103);

¹⁸⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.: M. Ayhan UNCÜOĞLU: Topkapı Sarayı Çinileri (İstanbul, 1992); Emine DÖNMEZ: Türk Çini Sanatının Sürekliliği İçinde XVII. Yüzyıl Eserlerinin Yeri (İstanbul, 2001)

¹⁸⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Behiye OĞUZ: XVII., XVIII. ve XIX. Yüzyıl Ankara Evleri Tavan Süslemelerinden Örnekler (Ankara, 1992); Canan CİMİLLİ: Türk Süsleme Sanatında 17. Yüzyıl Taş Süslemesi (İstanbul, 1996); Kadriye F. VARDAR: İstanbul'da 18. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Maden İşinin Kullanım Alanları, Teknik ve Süsleme Özellikleri (İstanbul, 1994); Nurcan SERTYÜZ: 16. Yüzyıl Tezyinatımızda Gül (İstanbul, 1998); İsmail ORHAN: İstanbul'da XVI. Yüzyıl Türbelerinin Çini Süsleme Programları (İstanbul, 1999); Tuba KURTULUŞ: Topkapı Sarayındaki Halı Seccadelerden Bir Grubun İncelenmesi (İstanbul, 2001); Suat ALP: Balkanlar'da Osmanlı Dönemi Maden Sanatı: XV.-XVIII Yüzyıllar Arası Üretilmiş Gümüş Taslar (Ankara, 2003)

¹⁹⁰ Yıldız DEMİRİZ: "16. Yüzyıl Türk Süsleme Sanatında Naturalist Akımın Gelişmesi", Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı (İstanbul, 1988), 104

karanfil iki (99, 102); lale ise 1 (97) şemse süslemesinde görülür. Şemse içlerindeki gül, lale, karanfil gibi çiçekler rahatlıkla seçilirken bazı çiçekler seçilebilmesine rağmen isimleri bilinmemektedir.

Örn: 97

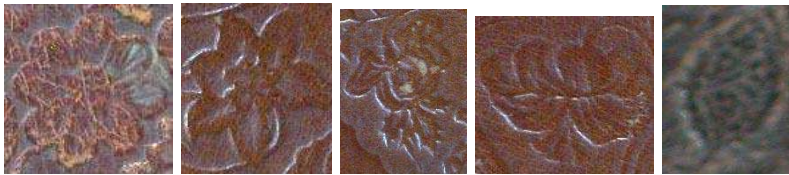
99

102

101

102

Gül, Karanfil, Lale Çeşitleri

Örn: 98

102

102

102

103

İsmi Bilinemeyen Çiçekler

Hatayi ve naturalist tarzlı çiçeklerden en çok kullanılanı gül motifidir. Bunun nedeni motifin İslam dini ve Hz. Muhammed'le alakalı olmasıdır¹⁹¹.

5.3.1.4- Rumi:

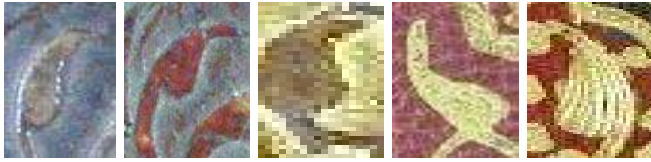
Rumi, virgül biçiminde kıvrılmış tombulca bir gövdeyle bunun sivri ucuna bağlanan yuvarlak bir şekilden oluşur¹⁹². Kökeni olmasa da kelime olarak Anadolu'ya ait anlamına gelmektedir. Motife bu adın verilmesi Anadolu Selçukluları döneminde, Anadolu'da bazı değişiklikler geçirerek, gerek mimaride gerekse el sanatlarında çok sevilerek kullanılması olabilir. Türk süsleme sanatının en önemli elemanlarından olan rumi Gazneli sanatından bu yana Türklerin kurmuş oldukları tüm devletlerin sanatlarında

¹⁹¹ Beşir AYVAZOĞLU: Güller Kitabı (İstanbul, 1996), 22

¹⁹² Selçuk MÜLAYİM: Değişimin Tanıkları, Ortaçağ Türk Sanatında Süsleme ve İkonografi (İstanbul, 1999), 169

görülür¹⁹³. Özellikle Anadolu Selçuklu mimari yapılarında taş, ahşap ve çini süslemelerinin en önemli ögesidir. Bu yapılarda bir çok farklı rumi çeşidini ve kompozisyonunu görmek mümkündür¹⁹⁴. Osmanlı'da özellikle taş ve ahşap, kalemişi, maden, halı gibi bir çok sanat dalında da sıkça kullanılmıştır. Cilt sanatında da kendine yer bulan rumi bazı değişikliklere uğramıştır. Özellikle 18. yüzyıl ciltlerinde şeklinde bazı bozulmalar olmuş ve çerçeve gibi kullanılmıştır. Zamanla da şemse içlerinde iyice azalarak 18. yüzyıl sonlarında ortadan kalkmıştır. Katalogta 17. yüzyıldan 12, 18. yüzyıldan 9 olmak üzere toplam 21 örnekte bulunan rumi uygulaması 2 farklı şekildedir:

1- Bir sapın ucunda tek yapraktan oluşan basit rumidir. Bu tür rumiler 17. yüzyıldan 5, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 6 örnek vardır (örn: 35, 36, 38, 39, 40, 92).

Örn: 35 36 40 40 92

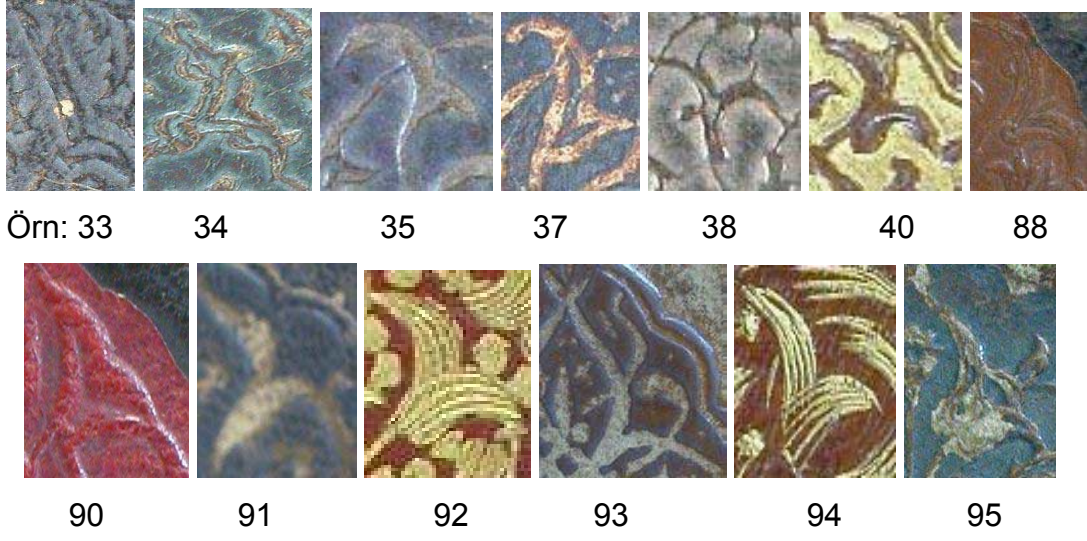
Basit Rumi Çeşitleri

2- Bir sapın ucunda iki yapraktan oluşan kanatlı rumidir. Rumili kompozisyonlarda ve münferit örneklerde ufak farklılıklarla görülen kanatlı rumiler 17. yüzyıldan 12, 18. yüzyıldan 9 olmak üzere toplam 21 örnek vardır. Bu farklılıkta ya rumi dilimleri uzatılarak bir kare meydana getirilmiş ve kanatlar eşit uzunlukta olmuştur ya da rumi kanadının bir ucu iyice uzatılmıştır¹⁹⁵.

¹⁹³ Zekeriya ŞİMŞİR: Konya'daki Selçuklu Mimarisinde Rumi Kullanımı (Konya, 2002), 12

¹⁹⁴ Zekeriya ŞİMŞİR: a.g.e., 197-217

¹⁹⁵ Bkz. örn: 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 109

Kanatlı Rumi Çeşitleri

5.3.1.5- Palmet:

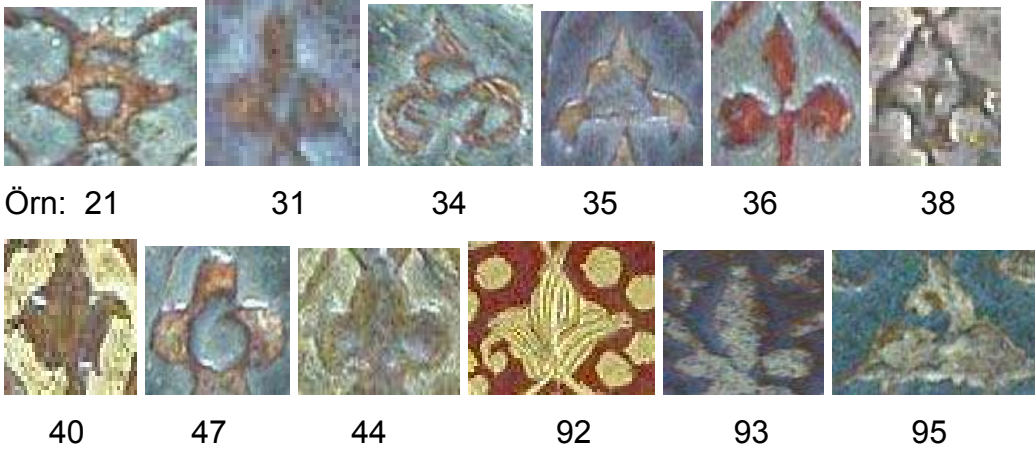
Palmet, düşey eksenin iki tarafında simetrik olarak yer alan yaprakların tabanda sapa bağlandığı, yaprakların üst kısmına da tepe yaprağın yerleştirildiği, üsluplaştırılmış bitkisel süsleme ögesidir¹⁹⁶. Kaynağı tam olarak bilinmemekle birlikte, Sümer ve Mısır eserlerinden Yunan ve Roma eserlerine kadar tüm Akdeniz uygarlıklarında bir süsleme ögesi olarak kullanılmıştır. Akdeniz çevresindeki İslam öncesi tüm uygarlıklarda görülen motif Helenistik akım yoluyla Doğu sanatına da girer ve Abbasilerle birlikte İslam sanatı yoluyla bir ölçüde doğduğu topraklara geri döner¹⁹⁷. Osmanlı sanatında ve öncülerinde, stilize edilerek devrin sanat anlayışına uydurulmuş palmet motifi, bazen lotus-palmet frizleri olarak, fakat çok defa rumili süslemelerde görülmektedir¹⁹⁸. Palmet bir de Osmanlı taç kapıları ile mihaplarının alınlıklarında, kapı kemerlerinin konsollarında tek süsleme ögesi olarak görülmektedir. Palmet, Çin bulutu merkezli ve rumili kompozisyonlar ile bazı münferit örneklerde görülür. Palmet ya kıvrımdallar arasına bağlayıcı

¹⁹⁶ Zekeriya ŞİMŞİR: a.g.e., 25

¹⁹⁷ Yıldırım ÖZBEY: a.g.e., 534

¹⁹⁸ Yıldız DEMİRİZ: a.g.e., 27

olarak ya da kıvrımdalların ucuna yerleştirilmiştir. Ufak değişikliklerle 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar toplam 37 örnekte görülür¹⁹⁹.

Palmet Çeşitleri

5.3.1.6- Lotus:

Lotus nilüfer çiçeğinin Fransızca karşılığıdır. Nilüfer bilindiği üzere tatlı sularda geniş yeşil yapraklar üstünde açan beyaz su çiçeğidir. Türk sanatının İslam öncesi dönemlerinden itibaren görülmeye başlayan lotus Mezapotamya, Eski Mısır, Anadolu uygarlıklarının tümünde genellikle palmetle birlikte kullanılmıştır²⁰⁰. Daha çok mimari süslemede palmetle birlikte friz şeklinde kullanılan lotus nadir olarak cilt sanatı süslemelerinde de görülür. Tek örneği 17. yüzyıldan 35 nu.lı cildin şemsesindedir.

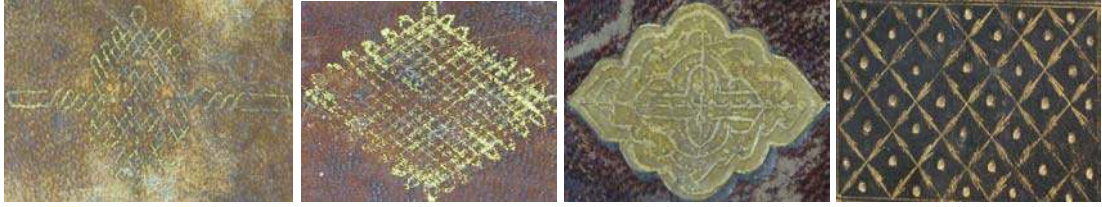
Lotus Örneği

¹⁹⁹ Bkz. örn: 20, 21, 23, 24, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 44, 45, 47, 48, 72, 74, 75, 76, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 88, 89, 92, 93, 94, 95, 105, 109

²⁰⁰ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 550

5.3.2- Geometrik Süsleme:

Cilt sanatında geometrik süslemeler daha çok Selçuklu döneminde ve onun etkisinde gelişen Beylikler ve Osmanlı cilt sanatının erken örneklerinde görülmektedir. Klasik dönem ve daha sonraki dönemlerde ise geometrik süslemelere rastlanmamaktadır. Bununla birlikte 17-18. yüzyılda ortaya çıkan yekşah ve zilbahar uygulamalarının bir kısmı geometrik denilebilecek bir anlayışta yapılmıştır. Katalogta yer alan 4 örnekte geometrik süsleme anlayışı görülmektedir. Belirli bir tip vermeyen bu 4 ciltten 3 ü 17. yüzyılda sonuncusu ise 18. yüzyılda yapılmıştır (örn: 42, 43, 51, 110).

Örn: 42

43

51

110

Geometrik Süsleme Çeşitleri

5.3.2.1- Zencerek:

Osmanlı sanatında kullanılan geometrik motiflerin en basit şekli bordürlerdir. Tek eksen üzerinde gelişen bordürler; iki kırık doğrunun birbirini kesmesiyle ortaya çıkan zencerek motifleridir. Aynı motif doğru yerine eğrilerle çizildiğinde halat (sarmal) motifi ortaya çıkar²⁰¹. Zencereklere genellikle tezhip ve ciltlerde rastlanmaktadır. Belirli bir yüzeyi sınırlandırmak için kullanılan zencerekler bu iki sanat için vazgeçilmez bir süsleme ögesidir. Selçuklu ve Osmanlı mimarisinde de zencereklere sıkça rastlanır. Katalogta yer alan 17. yüzyıldan 21. 18. yüzyıl ciltlerinden 25 olmak üzere toplam 46

²⁰¹ Yıldız DEMİRİZ: a.g.e., 28

örneğin kapak kenarlarında zencerek vardır²⁰². Yıldızla veya aletle yapılmış cetvel içine alınan zencereklerin biçimlerine bakıldığında; sarmal ve s harfli düzen görülmektedir. Çoğunluğu oluşturan s harfli düzende 41 örnek varken²⁰³; sarmal düzende 5 örnek vardır (örn: 13, 35, 48, 59, 68).

Örn: 1

Örn: 13

Zencerek Çeşitleri

5.3.3- Çin Bulutu:

Adından da anlaşılacağı gibi Çin kökenli bulut 15. yüzyılda Bursa 'da 2. Murat Türbesi'nin kalemişlerinde kullanılarak Osmanlı sanatına girmiştir²⁰⁴. 15-17 yüzyıllar arasında sıkça kullanılan motif daha sonra terkedilmiştir²⁰⁵. Bulut ya doğadan stilize edilmiş haliyle ya da ince-uzun ve kavisli olarak kullanılmıştır. Doğadan stilize edilmiş kümeler halinde yapılmış bulut biçimi daha çok minyatürlerde görülmektedir. 2. bulut biçimi uzun ve kıvrımlı olduğu için daha çok ejdere²⁰⁶ veya ejderin gazabını yansıtan buhar ve ateşine²⁰⁷ benzetilmektedir. Şemse içlerinde daha çok bu kıvrımlı bulut biçimi tercih edilmiştir. Fakat bu biçim o kadar stilize olmuştur ki Çin bulutundan çok kalın

²⁰² Bkz. örn: 1, 2, 13, 18, 23, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 46, 48, 49, 51, 52, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 79, 80, 86, 89, 92, 94, 97, 98, 101, 106, 107, 110

²⁰³ Bkz. örn: 1, 2, 18, 23, 30, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 46, 49, 51, 52, 55, 56, 57, 60, 62, 64, 65, 67, 70, 71, 72, 73, 79, 80, 86, 89, 92, 94, 97, 98, 101, 106, 107, 110

²⁰⁴ İ.BİROL ve Ç. DERMAN: a.g.e., 153

²⁰⁵ Azade AKAR ve Cahide KESKİNER: Türk Süsleme Sanatında Desen ve Motif (İstanbul, 1978), 20

²⁰⁶ C.E. ARSEVEN: Les Arts Decoratifs Turcs (İstanbul, 1952), 26

²⁰⁷ İ.BİROL ve Ç. DERMAN: a.g.e., 153

bir kıvrımdala benzemektedir. Doğadan stilize edilmiş bulut ise daha çok bu uzun Çin bulutlarını bağlamak amacıyla kullanılmıştır. 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 19 olmak üzere 34 toplam örnekte bulunan Çin bulutu uygulaması 2 şekildedir:

1- Çin bulutlu kompozisyonlarda ve bazı münferit örneklerde görülür. Genellikle şemse içinde varolan bir kompozisyonun üstüne merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona erecek şekilde yerleştirilir. Şemsenin iki köşesine de birer bağımsız Çin bulutu yapılır. Çin bulutu bu uygulamada kalın bir kıvrımdala benzemektedir. İnce-uzun ve kavisli Çin bulutunun uygulandığı 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 5 olmak üzere toplam 9 cilt örneği vardır²⁰⁸.

Örn: 25

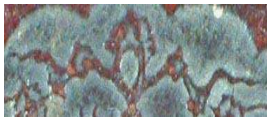
25

106

Simetrik Çin Bulutu Çeşitleri

2- Değişik şekillerdeki Çin bulutları doğadan stilize edilmiş bulutlarla bağlanarak farklı kompozisyonlar oluşturularak şemse içinde varolan bitkisel kompozisyonun üstüne yerleştirilir. Çin bulutunun bu şekilde uygulandığı 17. yüzyıldan 12, 18. yüzyıldan 14 olmak üzere toplam 26 cilt örneği vardır²⁰⁹.

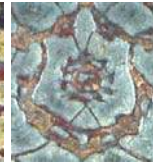
Örn: 21

45

30

22

48

Değişik Çin Bulutu Şekilleri

²⁰⁸ Bkz. örn: 1, 25, 26, 27, 83, 84, 106, 108, 111

²⁰⁹ Bkz. örn: 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 45, 48, 50, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 105

Bulut motifi; ahşap, çini, tezhip, halı süslemelerinde de kullanılmıştır. Amasya Sultan Bayezid Camisi ahşap kapı ve pencere kanatlarında ince, uzun ve kıvrımlı Çin bulutları görülmektedir. Çin bulutunu 1567 tarihli Van Hüsrev Paşa Camisi çinilerinde²¹⁰, 1571 tarihli Kadirga Sokullu Mehmet Paşa Camisi, 1573 tarihli Piyale Paşa Camisi, 1583 tarihli Atik Valide Camisi, 1583 tarihli Manisa Muradiye Camisi, 1591 tarihli Takkeci Camisi, 1595 tarihli 3. Murad Türbesi, 1669 tarihli Yeni Cami, Topkapı Sarayı 1635 tarihli Revan Köşkü, 1638 tarihli Bağdat Köşkü, Şehzadeler Mektebi duvarlarındaki çinilerde görmek mümkündür²¹¹. Yavuz Sultan Selim'in Mevlana Dergahı için dokuttuğu yazılı seccade üstündeki 3 şemse içinde bu Çin bulutu biçimi bulunmaktadır.

Amasya Sultan Bayezid Camisi Kapı Kanadında Yeralan Çin Bulutu Motifi

5.3.4- Ortabağ:

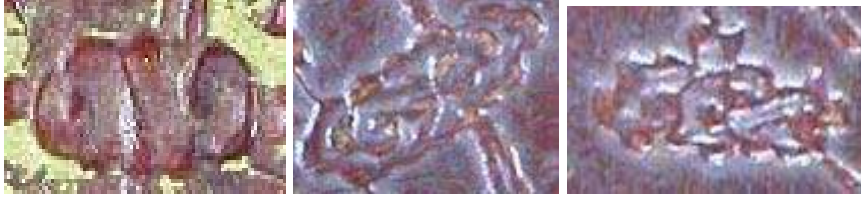
Rumili kompozisyonlarda rumileri, bulutlu kompozisyonlarda bulutları birleştirmek amacıyla yapılan bağlayıcı süsleme ögesidir. Bu süsleme ögesine agrafta²¹² denilmektedir. Sapları veya ince uzun bulutları bağlayan ortabağlar 2 şekildedir:

²¹⁰ Nuray MERCAN: Hüsrev Paşa Kalemîşi ve Çini Süslemeleri (Van, 2001), 125

²¹¹ Emine DÖNMEZ: Türk Çini Sanatının Sürekliliği İçinde XVII. Yüzyıl Eserlerinin Yeri (İstanbul, 2001)

²¹² Fransızca bir kelime olup, kenet-kopça anlamına gelmektedir.

1- İnce-uzun ve kıvrımlı Çin bulutlarını bağlamak amacıyla kullanılan doğadan stilize edilmiş bulut şeklinde yapılan ortabağlar 17 yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 3 olmak üzere toplam 7 cilt örneğinde vardır²¹³.

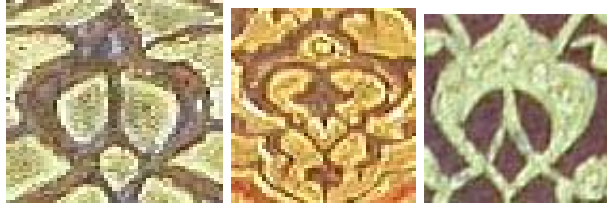
Örn: 1

25

25

Bulut Şeklinde Ortabağ Çeşitleri

2- Rumi saplarını bağlamak amaçlı kullanılan c harfine benzeyen ortabağ 17. yüzyıldan sadece bir örneğin (40) kapak ve mikleb şemsesinde görülür.

Rumi Şeklinde Ortabağ

C harfine benzeyen ortabağlara duvar çinilerinde görülen kompozisyonlarda rastlanmaktadır. Genellikle vazodan çıkan dalları toplamak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca bu motif kapı tokmaklarında da görülmektedir. 1669 tarihli Yeni Valide Camisi avlu kapısı, 1723 tarihli Aksaray Ebu Bekir Paşa Mektebi kapısı, 18. yüzyıl başlarına tarihlenen Feyzullah Efendi Medresesi kapı tokmakların buna birer örnektir²¹⁴.

5.4- Kompozisyon:

²¹³ Bkz. örn: 22, 25, 26, 27, 83, 84, 108

²¹⁴ Kadriye F. VARDAR: İstanbul'da 18. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Maden İşinin Kullanım Alanları, Teknik ve Süsleme Özellikleri (İstanbul, 1994), 50-70

Kompozisyon genel düzenleme (Tablo 3) ve genel düzenleme eleman kompozisyonları (Tablo 2) olarak 2 başlığa ayrılmıştır.

5.4.1- Genel Düzenleme:

5.4.1.1- Kapak:

Katalogta yer alan boyuna dikdörtgen 112 cildin kapak düzenlenişine bakıldığında 5 tip ortaya çıkmaktadır.

1. tipte kapak kenarlarının zencerek / cetvel ile çerçevelendiği, kapak köşelerinin köşebent ile belirtildiği, kapak merkezine salbekli / salbeksiz şemse yerleştirildiği görülmektedir. Bu tipte 17. yüzyılda yapılmış 5; 18. yüzyılda yapılmış 4 olmak üzere toplam 9 örnek vardır²¹⁵.

2. tipte kapak kenarları zencerek ile çerçevelenmiş, kapak merkezine salbekli / salbeksiz şemse yerleştirilmiştir. Bu tipte 17. yüzyılda yapılmış 13; 18. yüzyılda yapılmış 21 olmak üzere toplam 34 örnek vardır²¹⁶.

3. tipte kapak kenarları cetvel ile çerçevelenmiş, kapak merkezine salbekli / salbeksiz şemse yerleştirilmiştir. Bu tipte 17. yüzyılda yapılmış 34; 18. yüzyılda yapılmış 27 olmak üzere toplam 61 örnek vardır²¹⁷.

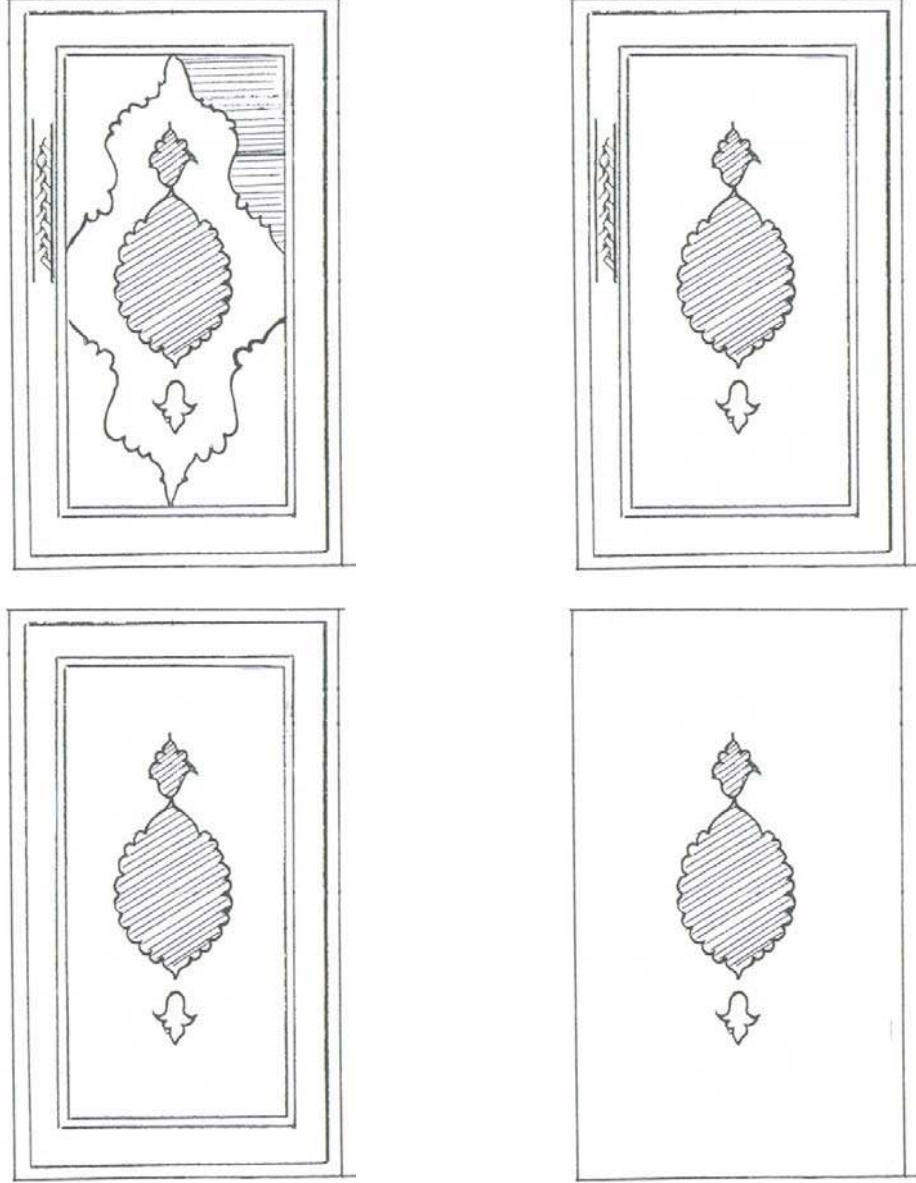
4. tipte kapak merkezine sadece salbekli / salbeksiz şemse yerleştirilmiştir. Bu tipte yapılmış 18. yüzyıldan 3 örnek vardır (77, 88, 111).

²¹⁵ Bkz. örn: 1, 32, 40, 41, 44, 67, 79, 87, 93

²¹⁶ Bkz. örn: 2, 13, 18, 30, 34, 37, 38, 39, 46, 51, 52, 55, 56, 57, 59, 60, 63, 68, 70, 71, 72, 73, 80, 89, 92, 94, 97, 98, 101, 106, 107

²¹⁷ Bkz. örn: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 45, 47, 48, 50, 53, 54, 58, 61, 63, 66, 69, 74, 75, 76, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 90, 91, 95, 96, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 109, 112

5. tipte bu 4 tipe uymayan örnekler vardır. Bu örneklerin kapakları münferit biçimlenişe sahiptir (42, 43, 49, 110).

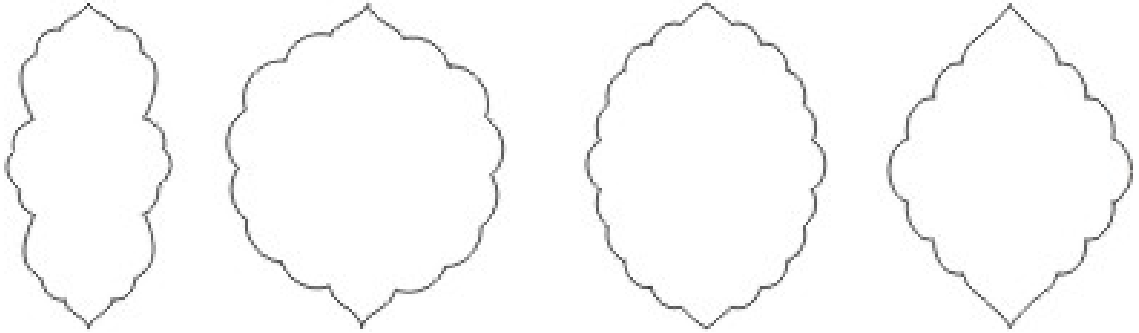
Kapak Çeşitleri (Y.ÖZCAN'dan değiştirilerek)

Bir kapak düzeninde merkezde salbekli / salbeksiz şemse, köşelerde köşebent, bunları çevreleyen zencerek veya cetvel bulunmaktadır. 16. yüzyıl kitaplarında zenzerek ve cetvelle birlikte bordürde bulunmaktadır. Fakat

sonraki dönemlerde bordür ortadan kalkmıştır. Kapaklarda farklılık olarak şemseler salbekli ve salbeksiz yapılmaktadır. Bununla birlikte 17. yüzyıldan itibaren köşebentler de tercih edilmemiştir. Yine de kapak düzenleri tüm kütüphanelerde aynıdır.

5.4.1.2- Şemse:

Katalogu oluşturan 112 ciltten 108 cildin dış kapağını süsleyen şemse biçimine bakıldığında; 91 örnekte klasik üsluptaki oval-dilimli, 2 örnekte dilimli-dairesel, 1 örnekte dilimli-baklava şemse ile 15 örnekte 17. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan uzun dikdörtgen şemseler görülmektedir. Bu şekilde dört şemse biçimi ortaya çıkmaktadır.

Çizim 3: Şemse Biçimleri

Klasik üsluptaki dilimli-oval 91 şemseden 17. yüzyıldaki 16, 18. yüzyıldaki 12 örnekte görüldüğü gibi boyutlar büyümeye başlamıştır²¹⁸.

Katalogun ikinci ve üçüncü tip şemse biçimlerini oluşturan dilimli-dairesel ve dilimli-baklava şemse biçimleri (örn: 60, 91, 96) ve 1 örnekte görülen şemse ve salbeklerin aynı büyüklükte yapılması (örn: 100) klasik şemse anlayışından kurtulmak istendiğinin kanıtı gibidir.

²¹⁸ Bkz. örn: 6, 11, 12, 14, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 34, 37, 39, 45, 56, 57, 59, 63, 66, 67, 68, 72, 73, 83, 84, 102

Kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgen şemseler kataloğun dördüncü tip şemselerini meydana getirir. Bu tür şemseler 17. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamış ve daha çok 18. yüzyılda kendine yer etmiştir²¹⁹.

Şemseler kendi içlerinde 45 örnekte salbekli²²⁰ ve 63 örnekte salbeksiz²²¹ olmak üzere ikiye ayrılır.

Şemse uygulaması sadece cilt sanatında görülmez. Özellikle dilimli-oval şemseler mimaride taş, ahşap, çini, kalemişi, maden, halı, süslemelerinde de görülür.

Taş süslemede, 1382 tarihli Kemalli Asılhan Bey Camisi son cemaat yeri pencere altlarında, 1406 tarihli Yıldırım Türbesi kapı alınlığında salbekli dairesel şemse formuna, 1436 tarihli Yörgüç Paşa Camsine bitişik zaviyenin giriş kapısı üstünde yer alan panoda, 1443 tarihli UzunKöprü'nün bazı kemer kilit taşlarında, 1447 tarihli Edirne Üç Şerefeli Cami yan nişleri üstündeki panolarda, 1585 tarihli Çarşamba Mehmet Ağa Camisi kitabesi, 1603 tarihli 3. Mehmed Türbesi kapı konsolunda, 1669 tarihli Yeni Cami kapı alınlığında 3 dilimli salbeklerle sonuçlanan dilimli-oval şemse formu görülmektedir²²².

Ahşap süslemede, 1419-1425 tarihli Yeşil Cami²²³ ve 1763 tarihli Laleli Cami ahşap pencere kanatlarında dilimli-oval şemse formunu görmek mümkündür²²⁴.

²¹⁹ Bkz. örn: 1, 28, 29, 30, 31, 33, 85, 86, 92, 94, 101, 103, 106, 109, 111

²²⁰ Bkz.örn: 1, 8, 13, 18, 24, 26, 31, 35, 36, 40, 44, 46, 48, 50, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 62, 64, 66, 69, 70, 71, 74, 75, 79, 81, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 104, 108, 112

²²¹ Bkz.örn: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 53, 54, 56, 60, 61, 63, 65, 67, 68, 72, 73, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 84, 90, 91, 95, 99, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 111

²²² Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 39-498

²²³ Alper BİRSEL: Bursa Dini Mimari Yapılarında Görülen Taş-Tuğla- Kalemişi-Ahşap-Çini ve Maden Süsleme Çeşitlerinin İncelenmesi, Fotoğraflarla Belgelenmesi (Bursa, 1995), 100

²²⁴ Kadriye F. VARDAR: a.g.e., 50

Çini süslemede, 1425 tarihli Yeşil Türbe duvarlarındaki çini panolarda²²⁵, 1458 tarihli Eyüp Sultan Türbesi çini panolarında, 1561 tarihli Rüstem Paşa Camisi ve Türbesi çini panolarında, 1568 tarihli Kanuni Sultan Süleyman Türbesi revak duvarındaki çini panolarda, 1570 tarihli Antalya Kuyucu Murat Camisi pencere alınlıklarındaki çini panolarda, 1574 tarihli Edirne Selimiye Camisi çini panolarında, 1576 tarihli 2. Selim Türbesi duvarlarındaki çini panolarda, 1583 tarihli Atik Valide Camisi çini panolarında, 1584 tarihli Siyavuş Paşa Türbesi duvarlarındaki çini panolarda (dikdörtgen şemse formu), 1617 tarihli Sultan Ahmet Camisi ve Türbesi çini panolarında, 1669 tarihli Yeni Cami çini panolarında, 1693 tarihli Turhan Sultan Türbesi çini panolarında²²⁶, Topkapı Sarayı 3. Murad Has Odası çini panolarında, Sünnet Odası çinilerinde, Ağalar Camisi çini panosunda, Harem'de Valide Sultan Taşlığı, Şadırvanlı Sofa, Veliaht Dairesi, Kızlar Ağası Dairesi, Altın Yol çini panolarında²²⁷, dilimli-oval şemse formu görülmektedir.

Kalemişi süslemede, 1639 tarihli Bağdat Köşkünde²²⁸, 1693 tarihli Hatice Turhan Valide Sultan Türbesinde²²⁹, Ankara'da 17. yüzyıla tarihlenen bazı evlerin tavanlarında ve Etnografya Müzesi'nde bulunan 12 tavan pervazında²³⁰ şemse formu görülmektedir.

Maden süslemelerinde, 1509 tarihli Eskişehir Seyit Battal Gazi Türbesi kapısında, 2. Selim dönemine ait bir alemde, Türk İslam Eserleri Müzesi, Üsküp Etnografya Müzesi, Eger Dobo Istvan Müzesi, Sofya Ulusal Arkeoloji Müzesi, Macaristan Ulusal Müzesi'de bulunan bazı gülabdan ve kapların²³¹

²²⁵ Alper BİRSEL: a.g.e., 100

²²⁶ Emine DÖNMEZ: a.g.e. 150-200

²²⁷ M. Ayhan UNCÜOĞLU: Topkapı Sarayı Çinileri (İstanbul, 1992), 100-200

²²⁸ Canan CİMİLLİ: a.g.e., 150

²²⁹ Hakkı ÖNKAL: Selçuklu-Osmanlı Sultanları ve Türbeleri (Ankara, 1999), 108

²³⁰ Behiye OĞUZ: XVII., XVIII. ve XIX Yüzyıl Ankara Evleri Tavan Süslemelerinden Bazı Örnekler (Ankara, 1992), 90-194

²³¹ Suat ALP: a.g.e., 111-147

yüzeylerinde, Amasya Müzesi'nde bulunan bazı bakır eserlerin süsleme programında şemse uygulamalarıyla karşılaşılmaktadır²³².

Halıda, Topkapı Sarayı'nda bulunan ve 17-19. yüzyıllara tarihlenen bazı halı ve seccadelerin göbeklerinde salbeklerle sonuçlanan dilimli şemse formu görülmektedir. 16-17. yüzyıllarda yazılan bazı eserlerin minyatürlerinde resmedilen halıların göbeklerinde dilimli şemse formu vardır. Nüzhet ül Akbar der Seferi Zigatvar adlı eserde Kanuni'nin Erdel kralını kabul sahnesini gösteren ünlü minyatürün halı ve çadır desenlerinde dilimli şemse formları bu minyatürlere örnektir. Askeri Müzede bulunan ve 17. yüzyıla tarihlenen bir çadırın eteğinde²³³ de yine dilimli şemse formu vardır.

Mimari yapılarda genellikle çini panolarda şemse formu görülmektedir. Çini panolarda bordür, göbek gibi bir çok yerde görülen şemse cilt sanatının ana ögesidir. Bu nedenle şemse, cilt sanatında diğer sanatlara oranla daha fazla görülmektedir. Fakat sadece ciltte değil, mimari ve el sanatlarında da şemse formunun kullanılması Osmanlı'nın klasik üslubunu her alana yaydığının göstergesidir. Kısacası şemseler cilt sanatı ile sınırlı kalmamıştır. Mimaride çini, ahşap ve taş üzerinde görülen şemse formları içinde yer alan süslemeler kompozisyon bölümünde değerlendirilecektir.

5.4.1.3- Salbek:

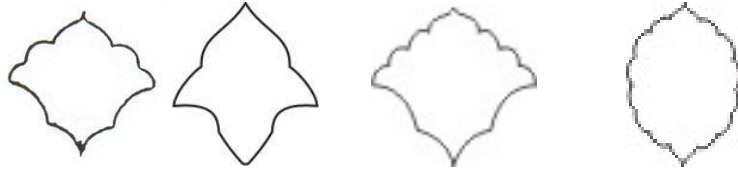
Şemselerin iki ucuna konulan uzantı süslemeye salbek denilmektedir²³⁴. Salbekler ya şemseye bitişiktir ya da şemseden 1-1,5 cm uzaktadır. Genellikle palmet biçimli olan salbekler 17. yüzyıldan 17; 18.

²³² Muzaffer DOĞANBAŞ: Amasya Müzesi'ndeki Osmanlı Devri Kitabeli Bakır Eserler (15-19.yy.) (Ankara, 2005), 17, 22, 115,128,139,143

²³³ H. Canan CİMİLLİ: Türk Süsleme Sanatında 17. Taş Süslemesi (İstanbul, 1996), 37-47

²³⁴ Mine E.ÖZEN: a.g.s., 61

yüzyıldan 28 olmak üzere toplam 45 örnekte görülür²³⁵. Bu 45 salbek biçimlerine göre ayrıldığında 4 tip ortaya çıkmaktadır. Birinci tipi oluşturan örnekler beş dilimli palmet biçimli salbeklerdir. Bu tipte yapılmış 17 yüzyıldan 9; 18. yüzyıldan 18 olmak üzere toplam 27 örnek vardır²³⁶. İkinci tipi oluşturan örnekler üç dilimli palmet biçimli salbeklerdir. Bu tipte yapılmış 17. yüzyıldan 7; 18. yüzyıldan 9 olmak üzere toplam 16 örnek vardır²³⁷. Üçüncü tipi oluşturan yedi dilimli palmet biçimli salbekten sadece 1 örnek vardır (50). Dördüncü tipi oluşturan dilimli-oval salbek 1 örnekte görülmektedir (62).

Çizim 4: Salbek Biçimleri

Salbeklerin boyutları genellikle 1,5 cm ile 2,5 cm arasında değişmektedir. Fakat 17 yüzyılda görülmeye başlayan salbeklerin büyümesi bu kütüphanenin örneklerinde de nadir olsa görülmektedir. 17. yüzyıldan 2; 18. yüzyıldan 5 olmak üzere toplam 7 örnekte salbekler büyük yapılmıştır²³⁸.

Yapıların taş, çini, ahşap, kalemişi süslemelerinde kullanılan salbekler şemselere bitişik yapılmıştır. Genellikle 3 veya 5 dilimli olan bu salbekler oldukça küçük boyutlu olup şemselerin uçlarına atılan düğümlere benzemektedirler.

5.4.1.4- Mikleb:

²³⁵ Bkz. örn: 1, 8, 13, 18, 24, 26, 31, 35, 36, 40, 44, 46, 48, 50, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 62, 64, 66, 69, 70, 71, 74, 75, 79, 81, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 104, 108, 112

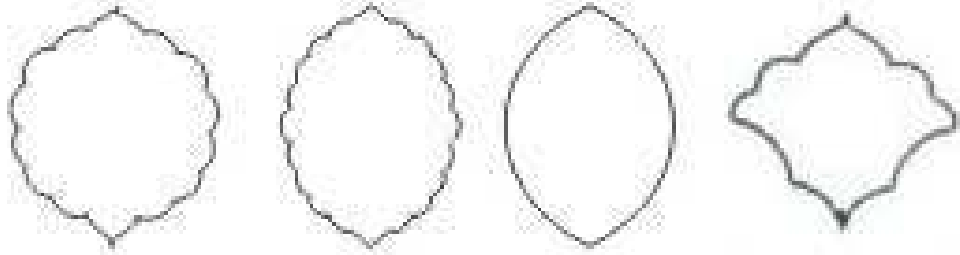
²³⁶ Bkz. örn: 1, 13, 18, 24, 26, 31, 44, 46, 48, 57, 58, 64, 66, 70, 71, 79, 81, 85, 86, 87, 89, 92, 94, 96, 100, 104, 108)

²³⁷ Bkz. örn: 8, 35, 36, 40, 51, 52, 55, 59, 69, 74, 75, 88, 93, 97, 98, 112

²³⁸ Bkz. örn: 13, 46, 62, 85, 87, 92, 96

Katalogu oluşturan 112 ciltten 17. yüzyıldan 39, 18. yüzyıldan 40 olmak üzere toplam 79 örnekte mikleb vardır²³⁹. Miklebi kopmuş cilt sayısı 20 dir²⁴⁰; fakat 6 cildin miklebi muhafaza edilmiştir (örn: 26, 46, 47, 48, 71, 79). Mikleb yapılmamış cilt sayısı ise 12 dir²⁴¹. Miklebi olup olmadığı bilinmeyen 1 örnek vardır (örn:87).

Muhafaza edilmiş olanlarla birlikte 85 miklep biçimlerine göre ayrıldığında 4 tip meydana çıkmaktadır. Birinci tipi oluşturan örnekler dilimli - dairesel şemselerdir. Bu tipte yapılmış 41 örnek vardır²⁴². İkinci tipi oluşturan örnekler dilimli-oval şemselerdir. Bu tipte 15 örnek vardır²⁴³. Üçüncü tipi oluşturan örnek oval şemseidir. Bu tipte sadece 1 örnek görülmektedir (örn: 41). Dördüncü tipi oluşturan örnekler ise palmet biçimli şemselerdir. Bu tipte yapılmış 16 örnek vardır²⁴⁴. Mikleb olduğu halde şemse yapılmamış 8 örnek bulunur (örn:7, 19, 33, 38, 68, 88, 107, 110). Şemsesi olmadığı halde süslemeli olan örnekler olduğu gibi (örn: 42), süsleme biçimine göre şekil almış şemseler de yapılmıştır (örn: 39, 40). 1 örneğin ise süslemesi bozulmuştur (örn: 61).

Çizim 5: Mikleb Biçimleri

²³⁹ Bkz. örn: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 45, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 105, 107, 110

²⁴⁰ Bkz. örn: 1, 22, 25, 26, 27, 34, 43, 44, 46, 47, 48, 53, 64, 65, 67, 71, 79, 73, 86, 104

²⁴¹ Bkz. örn: 8, 28, 36, 49, 91, 101, 103, 106, 108, 109, 111, 112

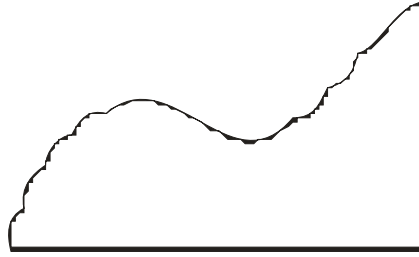
²⁴² Bkz. örn: 2, 3, 5, 6, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 26, 29, 30, 35, 37, 48, 55, 57, 59, 60, 62, 66, 69, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 79, 83, 84, 90, 94, 95, 99, 102, 105

²⁴³ Bkz. örn: 4, 9, 15, 24, 31, 45, 46, 47, 54, 56, 75, 78, 80, 81, 92

²⁴⁴ Bkz. örn: 11, 14, 32, 50, 51, 52, 58, 63, 82, 85, 89, 93, 96, 97, 98, 100

5.4.1.5- Köşebent:

17. yüzyıla ait 55 ciltten 5, 18. yüzyıla ait 57 ciltten 4 olmak üzere toplam 9 örnekte köşebent görülmektedir. Bu köşebentler dış çizgileri dilimlenmiş yarım kemere benzemektedir²⁴⁵. Köşebent yerine genelde bu bölümü belli etmek için 24 örnekte de görüldüğü gibi aletle yapılmış üçgen biçiminde cetvel çekilmiştir²⁴⁶. Yine aletle yapılmış uçları tıgı veya tıgsız tekli, üçlü, dördü veya beşli baskı çiçeklerin kullanıldığı 22 örnek vardır²⁴⁷. Üçgen biçimli cetvellerin arasına baskı çiçek yerleştirilmiş 2 örnek bulunur (örn: 12, 33). Bir örneğin köşebendinde ise çeyrek çarkıfelek motifi görülmektedir (örn: 49). 54 örnekte ise köşebent yoktur²⁴⁸. 1 örneğin kapağında köşebent olmamasına karşın mikleb kenarlarında köşebent bulunmaktadır (örn: 52).

Çizim 6: Köşebent Biçimi

Klasik dönemin özelliği olan köşebentler bu yüzyıl örneklerinde nadiren görülmektedir. Bunun nedeni, köşebent uygulamasının 17. yüzyıldan itibaren terk edilmeye başlanmasıdır. Kalıpla yapılan köşebentlerde belirli bir kompozisyon takip edilememektedir. Bunun nedeni de hem çok az köşebentli örneğin olması hem de varolan köşebentlerin süslemelerinin benzer özellikler göstermemesidir. 17. yüzyılda köşebent yerine birer basit üçgen yapılmışken

²⁴⁵ Bkz. örn: 1, 32, 40, 41, 44, 67, 79, 87, 93

²⁴⁶ Bkz. örn: 6, 7, 11, 14, 16, 19, 20, 21, 24, 31, 35, 47, 48, 54, 57, 65, 70, 74, 82, 83, 91, 107, 109, 112

²⁴⁷ Bkz. örn: 22, 29, 30, 38, 43, 62, 64, 71, 72, 73, 75, 76, 78, 80, 86, 90, 92, 94, 95, 101, 103, 110

²⁴⁸ Bkz. örn: 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 15, 17, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 34, 36, 37, 39, 42, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 63, 66, 68, 69, 77, 81, 84, 85, 88, 89, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 108, 111

18. yüzyıl örneklerinde köşebent yerine daha çok baskı çiçek yapılmıştır. Çoğu örnekte ise hiçbir uygulama görülmemektedir.

5.4.1.6- Sertab:

Katalogu oluşturan 112 ciltten 17. yüzyıldan 39, 18. yüzyıldan 40 olmak üzere toplam 79 örnekte sertab vardır²⁴⁹. Sertabı kopmuş cilt sayısı 20 dir²⁵⁰; fakat 6 cildin sertabı muhafaza edilmiştir²⁵¹. Sertab yapılmamış cilt sayısı ise 12'dir²⁵². 87. örneğin ise kurt yeniğinden dolayı sertabı olup olmadığı bilinmemektedir.

Sertabların yıpranma ve kopma nedeni; mikleb ve kapak arasında hareketi sağlamasıdır. Bunun sonucu olarak da sertablar tamir görmüştür. Tamir gören sertab sayısı 27'dir²⁵³. Bu nedenle 12 sertabın yüzeyinde ne olduğu bilinmemektedir²⁵⁴.

Sertab süslemesine bakıldığında 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 8 olmak üzere toplam 12 örnekte süsleme görülmektedir²⁵⁵. Bu örneklerde belirli bir kompozisyon yoktur. 2. örnekte aletle yapılmış basit lotuslar görülürken, 30. ve 42. örneklerde sertab yüzeyi üç bölüme ayrılmış, her bölüm ortasına birer düğüm motifi yerleştirilmiştir. 40. örnekte ise sertabın dış yüzeyinde boyama tekniğinde ulama olarak yapılmış sarmal düzendeki dallara bağlı palmetler ve rumiler vardır. 18. yüzyıl örneklerinde belirli bir kompozisyon görülmemekle birlikte aletle yapılmış baskı çiçeklerin tekli, ikili,

²⁴⁹ Bkz. örn: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 45, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 105, 107, 110

²⁵⁰ Bkz. örn: 1, 22, 25, 26, 27, 34, 43, 44, 46, 47, 48, 53, 64, 65, 67, 71, 79, 73, 86, 104

²⁵¹ Bkz. örn: 26, 46, 47, 48, 71, 79

²⁵² Bkz. örn: 8, 28, 36, 49, 91, 101, 103, 106, 108, 109, 111, 112

²⁵³ Bkz. örn: 3, 4, 9, 11, 16, 18, 19, 23, 26, 30, 31, 32, 35, 37, 41, 45, 47, 48, 50, 54, 63, 66, 72, 80, 85, 94, 99

²⁵⁴ Bkz. örn: 3, 4, 16, 19, 23, 32, 35, 37, 48, 50, 85, 99

²⁵⁵ Bkz. örn: 2, 30, 40, 42, 56, 62, 72, 78, 90, 92, 94, 98

üçlü, beşli veya yedili sıralanmasıyla oluşturulmuş süsleme düzeni dikkat çeker. Sadece 56. örnekte sertab yüzeyi zikzaklarla 3 bölüme ayrılmıştır.

Sertabların dış yüzeylerinde genellikle kapak kenarlarındaki çerçeve ve zencerekler görülmektedir. Çerçeveli 40 örnek vardır²⁵⁶. 1 örnek ise zencereklidir (örn:13). Sertabında süsleme veya cetvel yapılmayan 20 örnek vardır²⁵⁷.

Kapak ile mikleb arasında bulunan ve miklebe hareketlilik kazandıran sertablarda nadiren süsleme görülmektedir. Bu süsleme bazen cetvel, bazen zencerek bazen de baskı çiçeklerden oluşan basit süslemedir.

5.4.1.7- Cetvel ve Zencerek:

17. yüzyıl ciltlerinden 26, 18. yüzyıl ciltlerinden 26 olmak üzere toplam 52 örneğin kapak kenarlarına aletle yapılmış cetvel çekilmiştir²⁵⁸. Bununla birlikte 7 örnekte alet ve yaldızla yapılmış cetvel bir arada kullanılmıştır (örn:12, 22, 27, 29, 42, 63, 104). Cetvel tek, çift, üç veya kuzulu şekilde çekilmiştir.

17. yüzyıl ciltlerinden 21, 18. yüzyıl ciltlerinden 25 olmak üzere toplam 46 örneğin kapak kenarlarında zencerek vardır²⁵⁹. Bu zencerekler yapılış tarzlarına göre üç gruba ayrılır. Birinci grup kalıpla soğuk tarzda²⁶⁰, ikinci

²⁵⁶ Bkz. örn: 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 21, 24, 29, 31, 38, 41, 45, 46, 47, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 69, 74, 76, 82, 83, 84, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 102, 105, 110

²⁵⁷ Bkz. örn: 9, 20, 33, 39, 51, 52, 54, 55, 61, 66, 68, 70, 75, 77, 79, 80, 81, 88, 89, 107

²⁵⁸ Bkz. örn: 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 31, 33, 41, 45, 47, 50, 53, 54, 58, 61, 66, 69, 74, 75, 76, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 90, 91, 93, 95, 96, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 109, 112

²⁵⁹ Bkz. örn: 1, 2, 13, 18, 23, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 46, 48, 49, 51, 52, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 79, 80, 86, 89, 92, 94, 97, 98, 101, 106, 107, 110

²⁶⁰ Bkz. örn: 2, 23, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 46, 49, 51, 52, 55, 56, 57, 65, 67, 68, 70, 79, 89, 97, 98, 107

grup kalıpla yaldızlı tarzda²⁶¹ ve üçüncü grup ise aletle yapılanlardır (örn: 36, 38, 49).

Kapak tamiri nedeniyle 4 örneğin zencerekli olup olmadığı bilinmemektedir (örn: 3, 4, 44, 108). 4 örnekte ise kapak çerçevesi veya zencerek yapılmamıştır (örn: 8, 77, 88, 111).

Kapakların kenarını belirtmek amacıyla çekilen cetvel veya zencerekler 4 örnek hariç tüm örneklerde görülmektedir. Genelde aletle yapılan cetveller tekli, çiftli veya üçlü çekilmiş olup bazen zencerek boşluğu bırakılmış bazen de bırakılmamıştır. Zencereklerle bakıldığında ise 3 örnek hariç tüm örneklerde aynı tip zencereğin kullanıldığı görülmektedir. Cetvel ve zencerekler kapak kenarları ve miklebte aynı tarzda kullanılmışlardır.

5.4.2- Genel Düzenleme Eleman Kompozisyonları:

Genel düzenleme elemanlarından kapak ve mikleb şemsesi içinde belirli kompozisyonlar takip edilmektedir. Salbekler küçük boyutlu oldukları, köşebentler ise az olduğu için belirli kompozisyonlar yoktur.

5.4.2.1- Kapak Şemsesi Kompozisyonları:

Kütüphanede incelenen citlerin şemse kompozisyonlarına bakıldığında sarmal, tek şakayık merkezli, Çin bulutu merkezli, rumili, serbest ve münferit uygulamalar tespit edilmiştir.

5.4.2.1.1- Sarmal Kompozisyon:

²⁶¹ Bkz. örn: 1, 13, 18, 30, 40, 43, 48, 59, 60, 62, 64, 71, 72, 73, 80, 86, 92, 94, 101, 106, 110

1- Birinci Tip: Bitkisel süslemenin esasını oluşturan kompozisyonda; oval şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki veya üç kıvrımdal şemse içini s şekli oluşturacak şekilde dolandır. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayı tarzındaki gül veya şakayıktan çıkan iki kıvrımdaldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci kıvrımdal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayı tarzında şakayıklar, güller, goncalar, üç, dört, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Bu kompozisyon biçimi çok küçük farklılıklarla çeşitlendirilmiştir. Bu çeşitlendirmede; hançer yaprağından çıkan iki veya üç kıvrımdal, bu kıvrımdallar üstünde şakayık veya gül yerine beş yapraklı çiçek veya gonca kullanımı gibi özellikler dikkat çekmektedir. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 13 olmak üzere toplam 28 cilt örneği vardır²⁶².

Çok sevilen bu kompozisyon hem İstanbul hem de Anadolu kütüphanelerindeki bir çok ciltte dikkat çekmektedir. Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kütüphanesi'nde bulunan 16. yüzyıla ait Nasihat-Name²⁶³, 1530 tarihli Divan-ı Nevai ve 1528 tarihli Divan-i Şahi isimli kitapların²⁶⁴; Emanet Hazinesi'nde bulunan 17. yüzyıla ait albümün²⁶⁵, Süleymaniye Kütüphanesi Laleli Bölümünde bulunan Haşiye ala Havasi'l-Fethiyye adlı kitabın²⁶⁶, Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 17. yüzyıla ait 22 kitabın, 18. yüzyıla ait 10 kitabın²⁶⁷, Ankara Etnografya Müzesi ve Milli Kütüphane'de bulunan 17. yüzyıla ait bazı kitapların²⁶⁸, Gaziantep gibi şehir

²⁶² Bkz. örn: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68

²⁶³ Kemal ÇIĞ: a.g.e., 35

²⁶⁴ Zeren TANINDI: a.g.m., 241- 243

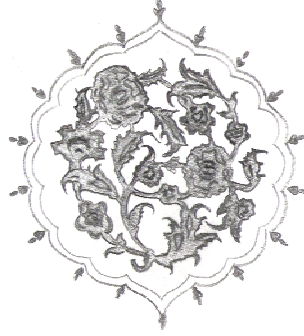
²⁶⁵ Kemal ÇIĞ: a.g.e., 45

²⁶⁶ Mine E.ÖZEN: a.g.e., 91

²⁶⁷ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 118 - 237

²⁶⁸ Meral ERKAN: a.g.t., 48-150

kütüphanelerindeki yazma eserlerin şemselerinde²⁶⁹ bu kompozisyon görülmektedir.

Çizim 7: 60. Örneğin 1. Tip Sarmal Kompozisyonu

2- İkinci Tip: Sarmal örneklerin ikinci tipini oluşturan kompozisyonda; şemsenin yan yüzündeki iki hançer yaprağından çıkan dört kıvrımdal sarmal düzende birbirlerini keserek şemse içini dolandır. Uçları hançer yaprakları ile sonuçlanan bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayık, gül, gonca, beş, altı yapraklı çiçekler vardır. Bu kompozisyon sadece 18. yüzyıldan üç örnekte görülmektedir (69, 70, 71).

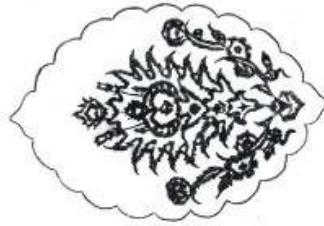
Çizim 8: 71. Örneğin 2. Tip Sarmal Kompozisyonu

5.4.2.1.2- Tek Şakayık Merkezli Kompozisyon:

²⁶⁹ Yılmaz ÖZCAN: Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi (Ankara, 1990), 19, 21

Bitkisel süslemede görülen ikinci kompozisyonda; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 5 cilt örneği vardır (örn: 16, 17, 18, 19, 107).

Bu kompozisyon 17. yüzyıl örneklerinde çok iyi işlenmişken 18. yüzyıl örneğinde iyice stilize edilmiştir. Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 16. yüzyıla ait Mizanü'sh-Şa'raniyye ve 17. yüzyıla ait Haşiye ala Tefsiri'l-Beyzavi adlı kitapların²⁷⁰ ve Ankara Cebeci İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 1158 numaralı kitabın²⁷¹ şemse süslemelerinde bu kompozisyon görülmektedir.

Çizim 9: 16. Örneğin Tek Şakayık Merkezli Kompozisyonu

5.4.2.1.3- Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon:

Çin bulutu merkezli kompozisyonlara bakıldığında birkaç tipin uygulandığını görülmektedir. Bu örneklerde Çin bulutları ayırıcı olarak kullanılsa da bitkisel süsleme ön planda değil zemin süsleyicisi olarak algılanmaktadır. Çin bulutlarının aldığı biçimler kompozisyonun ana özelliğini oluşturmuştur.

²⁷⁰ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 99

²⁷¹ Yılmaz ÖZCAN: a.g.e., 24, 25

1- Birinci Tip: Çin bulutlu örneklerin ilk tipini oluşturan kompozisyonda; şemse içindeki ana çerçeveyi oluşturan dört Çin bulutu köşelerden dışa kavisli olup, kenar ortalarından birer palmetle birbirlerine bağlanmıştır. Bu palmetlerin uçlarından iki yana doğru uzanan Çin bulutları görülmektedir. Bu ana şemanın zeminini süsleyen kıvrımdalların başlangıcını merkezdeki kenarları içe kavisli karenin dört ucundan çıkan palmet ve hatayi tarzındaki çiçekler oluşturur. Merkezdeki bu karenin üstünde birbirine ters dönmüş hilal biçimli iki Çin bulutu görülmektedir. Merkezdeki kareden çıkan hatayi tarzındaki çiçeklerin ucundan iki yana uzanan kıvrımdallar dıştan içe sarmal biçimdedir. Diğer iki uçtaki palmetlerden çıkan kıvrımdallar da bu sarmal düzene katılır. Bu kompozisyon çok küçük farklılıklarla çeşitlendirilmiştir. Bu çeşitlendirilme, merkezdeki karenin ucuna yerleştirilen ve zemini dolanan süsleme elemanlarının değiştirilmesidir (hatayi tarzında şakayık, gül, beş yapraklı çiçek, palmet, vb). Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 5, 18. yüzyıldan 11 olmak üzere toplam 16 cilt örneği vardır²⁷².

Bu kompozisyon Çin bulutu merkezli kompozisyonlar içinde en sevilenidir. İstanbul ve Anadolu kütüphanelerinde bu kompozisyon esas alınarak yapılmış birçok şemseye rastlanmaktadır. Örneğin İstanbul'da Süleymaniye Kütüphanesi'nde Mihrişah Kitaplığı'nda bulunan 16. yüzyıla ait Muradi Divanının, Halet Efendi Kitaplığı'nda bulunan 17. yüzyıla ait Mesnevinin ve Kuranın²⁷³, Topkapı Müzesi 3. Ahmet Kütüphanesi'nde bulunan 18. yüzyıla ait Meşarik-i Envar-al Nebeviye adlı kitabın²⁷⁴, Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 17. yüzyıl ait 8, 18. yüzyıla ait 6 kitabın²⁷⁵, Milli Kütüphane ve Türk Tarih Kurumu'nda bulunan 16.yüzyıla atfedilen bazı kitapların şemselerinde²⁷⁶ bu kompozisyon görülmektedir.

²⁷² Bkz. örn: 20, 21, 22, 23, 24, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82

²⁷³ Mine E.ÖZEN: a.g.e., 47,58,74

²⁷⁴ Belkis MUTLU: a.g.m., 55

²⁷⁵ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 118 - 237

²⁷⁶ Meral ERKAN: a.g.t., 42

Çizim 10: 75. Örneğin 1.Tip Çin Bulutu Merkezli Kompozisyonu

2- İkinci Tip: Çin bulutlu örneklerin ikinci tipini oluşturan kompozisyonunda; şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal ana kompozisyonu oluşturur. Hançer yaprağından çıkan ilk kıvrımdalın taşıdığı hatayi tarzındaki çiçekten çıkan iki daldan birincisi dıştan içe sarmal biçimde, ikincisi içten dışa sarmal düzende sonuçlanır. Hançer yaprağından çıkan ikinci sarmal dal ters yönde kıvrılarak içten dışa sarmal düzende şemsenin üst ucunda biter. Bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında, goncalar, beş yapraklı çiçekler ve yapraklar görülmektedir. Bu kompozisyonun üstüne merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturularak uzanan Çin bulutu şemse uçlarında sona erecek şekilde oturtulmuştur. Şemsenin iki köşesine ters simetrik olarak birer bağımsız Çin bulutu yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 2 olmak üzere toplam 5 cilt örneği vardır (örn: 25, 26, 27, 83, 84).

Bu kompozisyona ait bir deri kalıp korunmuştur. Bu kalıp bugün Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunmaktadır²⁷⁷.

Bu kompozisyon; Topkapı Sarayı Müzesi 'nde bulunan 1506 tarihli bir Kuran'ın²⁷⁸, Mihrişah Bölümü'nde bulunan 16. yüzyıla ait Muradi Divanı iç kapak şemsesinde²⁷⁹, Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 17. yüzyıla ait 2, 18. yüzyıla ait 5 kitabın²⁸⁰, Milli Kütüphane'de bulunan bazı kitapların

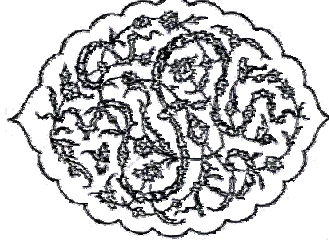
²⁷⁷ Kemal ÇIĞ: a.g.e., 10

²⁷⁸ Kemal ÇIĞ: "Türk Kitap Kapları", Türkiye'miz, S. 9 (İstanbul, 1973), s. 7

²⁷⁹ Mine E.ÖZEN: a.g.e., 48

²⁸⁰ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 118 - 237

şemselerinde²⁸¹ görülmektedir. Bugün Mevlana Müzesi’de bulunan ve 16. yüzyılda yapılmış bir halının göbeği de bu kompozisyondadır.

Çizim 11: 2. Tip Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon (K. HACIMEYLİÇ’ten)

3- Üçüncü Tip: Çin bulutlu örneklerin üçüncü tipini oluşturan kompozisyonda; merkezdeki kenar ortaları çiçekli karenin uçları birer palmetle sona ermektedir. Simetrik iki palmetin ucundan çıkan ikişer dal şemsenin uzun ucunda şişkin bir u harfine benzer Çin bulutu ile sonuçlanır. Bu Çin bulutları içine hilal biçiminde birer Çin bulutu yerleştirilmiştir. Diğer iki palmetin ucundan çıkan ikişer Çin bulutu yanlara doğru dalgalı biçimde kıvrılır. Bu ikişer Çin bulutunun çıkışları hilal biçimli Çin bulutları ile belirtilmiştir. Bu ana kompozisyonun zeminini hilal biçimli Çin bulutlarının merkezlerine yerleştirilen hatayi tarzındaki çiçeklerden çıkan kıvrımdallara bağlı goncalar, beş yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları dolandır. Bu kompozisyon esas alınarak 17. yüzyılda yapılmış 3 cilt örneği vardır (örn: 28, 29, 30).

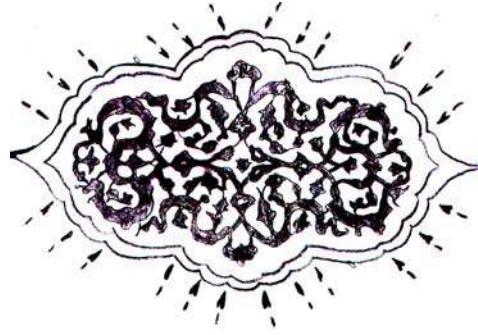
Bu kompozisyon; Topkapı Sarayı Müzesi Emanet Hazinesi’nde 1657 tarihli Murakka’nın²⁸² ve Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi’nde bulunan 17. yüzyıla ait Gül-i Sadberk adlı kitabın²⁸³, Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi’nde bulunan 1706 tarihli Edduru Şerhu’l-Gurur adlı kitabın²⁸⁴ şemselerinde de görülmektedir.

²⁸¹ Yılmaz ÖZCAN: a.g.e., 36, 37, 38

²⁸² Kemal ÇIĞ: a.g.e., 43

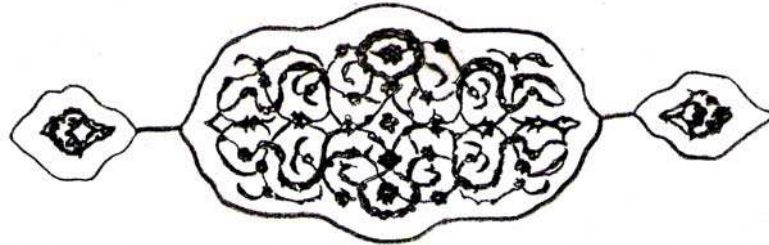
²⁸³ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 148

²⁸⁴ Kazım HACIMEYLİÇ: a.g.t., 107

Çizim 12: 30. Örneğin 3. Tip (a) Çin Bulutu Merkezli Kompozisyonu

Bu kompozisyon 18. yüzyıl içinde biraz değişim göstermiştir. Şemse merkezindeki kavisli karenin uçları palmetle bağlanmıştır. Palmetlerin iki ucu hilal biçimli Çin bulutları ile sonuçlanırken, diğer iki ucu kavisli Çin bulutları şeklinde şemse uçlarına ulaşır. Bu ana kompozisyonun zeminini hilal biçimli bulutların içindeki hatayi tarzındaki şakayıktan çıkan beş yaprak çiçekli kıvrımdallar dolandır. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 2 cilt örneği vardır (örn: 85, 86).

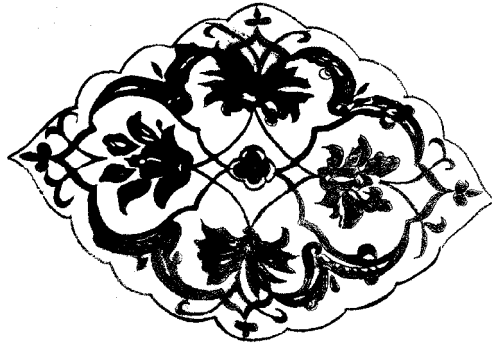
Çizim 13: 86. Örneğin 3. Tip (b) Çin Bulutu Merkezli Kompozisyonu

Çin bulutlu örneklerin üçüncü tipini oluşturan bu kompozisyon genellikle kısa kenarları sivri kemerli, uzun kenar ortaları kavisli dikdörtgen şemselerde uygulanmıştır.

5.4.2.1.4- Rumili Kompozisyon:

1- Birinci Tip: Şemsenin merkezindeki kareden yayılan ve hatayi tarzındaki şakayık, gül, beş yapraklı çiçek, palmet, rumi ve kıvrımdalların bir arada kullanıldığı kompozisyonudur. Bu süsleme elemanlarının kullanıldığı kompozisyonunda; şemse merkezindeki kavisli karenin uçları hatayi tarzında birer şakayık ile sonuçlanır. Şakayıkların ucundan iki yana birer çiçekli kıvrımdal uzanmaktadır. Merkezdeki karenin içinden dört yana uzanan dallar rumiler ile sonuçlanır ve bu rumilerin ucundan çıkan birer dal şakayıkları çerçeveler. Bu kompozisyon çok küçük farklılıklarla çeşitlendirilmiştir. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 3 olmak üzere toplam 7 cilt örneği vardır²⁸⁵.

Bu kompozisyon; Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 17. yüzyıla ait Nakdû'd-Dürer ve'l-Gurer ve 18. yüzyıla ait Şerhu Muaddilü's-Salat adlı kitapların²⁸⁶, Milli Kütüphane ve Etnografya Müzesi'nde bulunan 17. yüzyıla atfedilen bazı kitapların şemselerinde²⁸⁷ görülmektedir. Özellikle Nakdû'd-Dürer ve'l-Gurer adlı kitapla katalogta yer alan 88. örneğin şemse kompozisyonları birebir aynıdır.

Çizim 14: 88. Örneğin 1. Tip Rumili Kompozisyonu

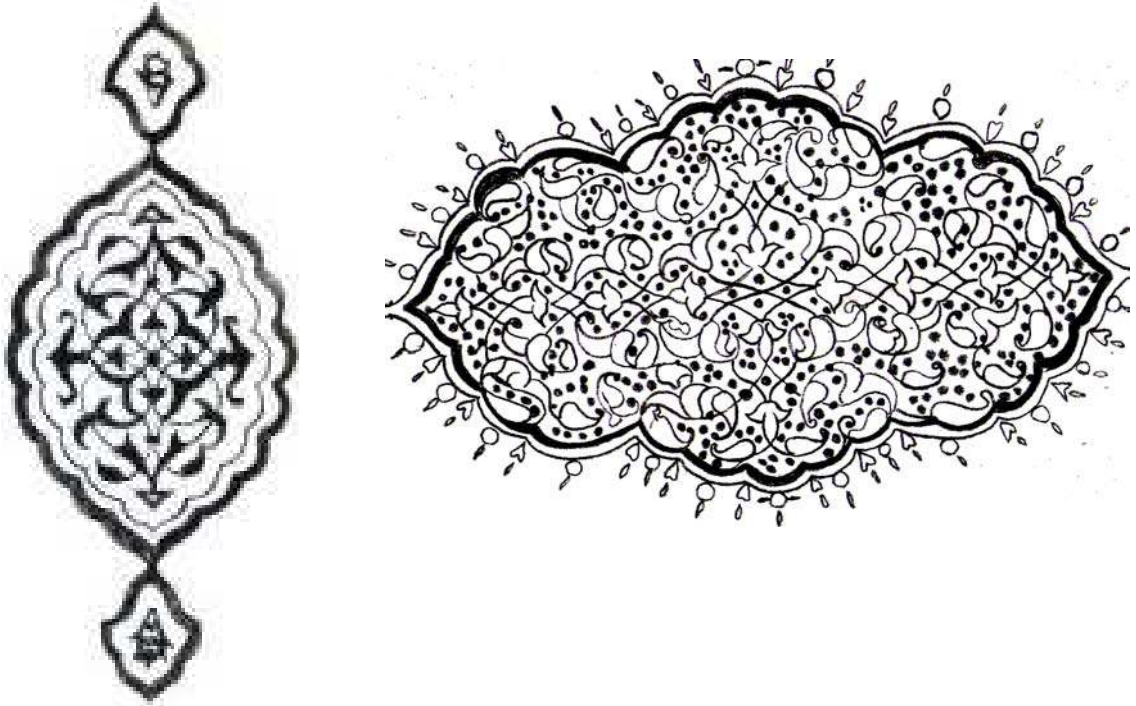
2- İkinci Tip: Rumilerle yapılan bitkisel kompozisyonunda; merkezde kenar ortaları kavisli karenin uçlarından çıkan ikişerli dalların uçları iki uçta birer

²⁸⁵ Bkz. örn: 31, 32, 33, 34, 87, 88, 89

²⁸⁶ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 117, 84

²⁸⁷ Meral ERKAN: a.g.t., 48

rumi ile sonuçlanır. Diğer ikişerli dallar ise şemsenin iki ucuna doğru rumi biçiminde birleşip, tekrar iki dala ayrılıp rumi ile tamamlanır. Merkezdeki karenin içinden geçen dört dal rumi oluşturur ve uçları birleşerek merkezdeki karenin dışında ikinci bir kare meydana getirir. Bu ikinci karenin iki ucu iki dala ayrılıp rumi ile sonuçlanırken, diğer iki ucu bir ortabağ ile bağlanmış ve tekrar ikiye ayrılıp uçları birer sencide rumi ile tamamlanmıştır. Fakat bu kompozisyon tüm rumili kompozisyonları kapsamaz (Yakın örnekler olduğu için aynı başlık altında toplaması uygun bulundu). 17. yüzyıl örnekleri sadece rumili tarzda oluşturulmuş iken 18 yüzyıl örneklerinde rumiler iyice stilize olmuş ve çerçeve gibi kullanılmıştır. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıldan 6 olmak üzere toplam 13 cilt örneği vardır²⁸⁸.

Çizim 15: 35. ve 92. Örneklerin 2. Tip Rumili Kompozisyonları

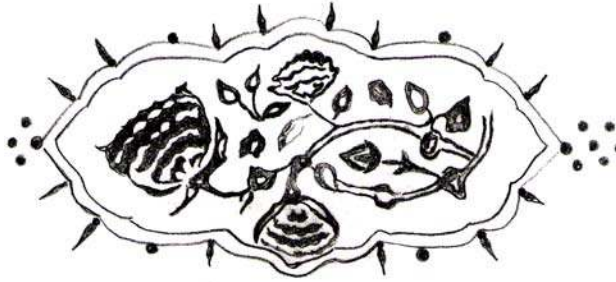
Rumili kompozisyonları sadece cilt sanatında değil mimaride taş, ahşap, çini, kalemşi gibi bir çok alanda da görmek mümkündür. 4 ruminin çerçevelediği 4 çiçek uygulamasını mimaride taş, ahşap, çini ve kalemşinde

²⁸⁸ Bkz. örn: 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 90, 91, 92, 93, 94, 95

sıkça uygulanmıştır. Şemse bölümünde sayılan bir çok yapıda görülen dilimli oval şemse formları içinde bu kompozisyon vardır. Ayrıca Osmanlı döneminde resmedilmiş bir çok minyatür sahnesinde halı, çadır, kıyafet, taht gibi eşyaların süslemesinde dilimli oval şemseler içinde rumili kompozisyonun 1. tipi vardır.

5.4.2.1.5- Serbest Kompozisyonlar:

18. yüzyılda görülmeye başlayan bir uygulama da bitkisel motiflerin doğadaki gibi sembolize edildiği naturalist kompozisyonlardır. Naturalist kompozisyonda; bir vazodan çıkan veya uçları bağlanmış bir buket şeklinde oluşturulmuş laleler, goncalar, güller, karanfiller ve zarif çiçekler şemse içini doldurmaktadır. Bu tarzda yapılmış ciltler daha önce gördüğümüz ciltlerdeki kompozisyonlardaki gibi birbirinin tekrarı biçiminde olmamakla birlikte birbirlerine yakın örneklerdir. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 8 cilt örneği vardır (örn: 96, 97, 98, 99,100, 101, 102,103).

Çizim 16: 101. Örneğin Serbest Düzenlemesi

98. örneğin bir benzeri Milli Kütüphane'de bulunan bir cildin şemsesinde²⁸⁹, 101. örneğin bir benzerini Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 1723 tarihli Müntezehe'l-Uyun ve'l-Elbab fi Ba'zı'l-Müteahhirine min Ehli'l-Adab adlı eserin şemsesinde²⁹⁰, 102. örneğin çok ufak farklılıklarla

²⁸⁹ Yılmaz ÖZCAN: a.g.e., 27

²⁹⁰ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 169

aynısı Topkapı Sarayı'nda 17. yüzyıla tarihlenen, 1262 numaralı cildin şemsesinde²⁹¹, 103. örneğin bir benzerini yine aynı kütüphanede bulunan 1617 tarihli Nur-Name adlı eserin şemsesinde²⁹² görmek mümkündür.

5.4.2.1.6- Münferit Kompozisyonlar:

Belirli bir tip teşkil etmemekle birlikte yapılış tekniğine bağlı olarak oluşturulmuş geometrik süslemeli 2 örnek de 17. yüzyıl ciltleri içinde yerini almıştır (örn: 42, 43).

Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan Bostan ve Haşiye ala Adabi'l-Azudiyye adlı kitapların kapaklarında²⁹³, Milli Kütüphane'de bulunan ve 18. yüzyıla atfedilen bazı kitap kapaklarında²⁹⁴ geometrik kompozisyonlar görülmektedir.

Şimdiye kadar belirtilen bu ana kompozisyonlara uymayan son 17 örnek de münferit tarzda yapılmıştır. Bu örnekler hem belirtilen ana kompozisyonlara hem de birbirlerine benzememektedirler. Bu örneklerin çoğu hatayi tarzında şakayık, gül, gonca, beş, altı yapraklı çiçekler, hançer yaprakları, Çin bulutları, rumi, palmet ile oluşturulmuştur²⁹⁵.

48. ve 105. örnekte görülen kompozisyon Topkapı Sarayı'nda bulunan 13/2029 numaralı halı seccadenin göbeğindeki şemse içinde de vardır.

55. örneğin yazıldığı yer bilinmemekle birlikte yazarı Şehab ed-din Ahmed bin Muhammed el-Benna ed-Dımyati ve hattatı Muhammed bin el Magribi'dir. Hem yazarı hem de hattatının Mısır kökenli olması bu kitabın

²⁹¹ C.Esad ARSEVEN: Les Arts Decoratifs Turcs (İstanbul, 1952), 319-320

²⁹² Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 169

²⁹³ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 138, 143

²⁹⁴ Meral ERKAN: a.g.t., 58

²⁹⁵ Bkz. örn: 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 55, 104, 105, 106, 108, 109, 111, 112

burada yazıldığını düşündürmektedir. Ayrıca şemse süslemesine bakıldığında da farklı bir kompozisyon göze çarpmaktadır.

Teknik kısmında verilmesi gereken kalıpları kompozisyon kısmında vermek daha doğru olacaktır. Çünkü bu kompozisyonlara bakarak kaç farklı kalıp uygulandığı daha açık anlaşılabilecektir. Bu şekilde kalıp içindeki kompozisyonlara bakarak bazı sonuçlara varılmaya çalışılmıştır.

17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 13 olmak üzere toplam 28 örneğin süsleme kalıbı sarmal kompozisyonunda yapılmıştır. 18. yüzyıldan 3 örnek sarmal kompozisyonun bir başka varyasyonudur.

17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 5 örnek şakayık kompozisyonludur.

17. yüzyıldan 5, 18. yüzyıldan 11 olmak üzere toplam 16 örneğin süsleme kalıbı Çin bulutlu kompozisyonun birinci tipinde yapılmıştır. 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 2 olmak üzere toplam 5 örneğin süsleme kalıbı Çin bulutlu kompozisyonun ikinci tipinde yapılmıştır. 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 2 olmak üzere toplam 5 örneğin süsleme kalıbı Çin bulutlu kompozisyonun üçüncü tipinde yapılmıştır.

17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 3 olmak üzere toplam 7 örneğin süsleme kalıbı rumili kompozisyonun birinci tipinde yapılmıştır. 17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıldan 4 olmak üzere toplam 11 örneğin süsleme kalıbı rumili kompozisyonun ikinci tipinde yapılmıştır.

18. yüzyıldan 8 örneğin süsleme kalıbı naturalist kompozisyonunda yapılmıştır.

17. yüzyıldan 11, 18. yüzyıldan 7 olmak üzere toplam 18 örneğin süsleme kalıbı münferit tarzdadır.

17. yüzyıl ciltlerinden 42, 43, 49. ve 18. yüzyıl ciltlerinden 92, 94, 110. örnekler aletle, geriye kalan 106 örnek kalıpla yapılmıştır. Kalıpların en önemli özelliği birden çok defa kullanılabilmesi²⁹⁶ denilmektedir. Kütüphanede incelenen ve kompozisyonları birbirine benzeyen ciltlerin şemselerinden alınan ölçümler sonucunda boyutlar farklı çıkmıştır. Kütüphanede en çok görülen sarmal kompozisyonlu 28 örneğin süsleme ayrıntılarında farklılıklar görülmüştür. Bu durum Çin bulutlu, rumili kompozisyonlar için de aynıdır. Kalıp boyları ve süsleme kompozisyonları aynı olan 6 örnek vardır (örn:16 ve 17, 32 ve 95, 47 ve 104). Bu 3 çift örneğin süsleme ayrıntılarında ufak farklılıklar görülmüştür. Bunun nedeni kalıpların şemse üzerine basılması esnasında yapılan farklı uygulamalar olsa gerektir. Kalıp kullanılarak yapılmış 106 ciltten sadece 6 örneğin kalıp boyutu ve kompozisyonu birbirine benzemektedir. Bu halde geriye kalan 100 cilt için 100 ayrı kalıptan sözedilebilir. Bu da kalıp sayısı olarak çok fazladır. Sadece kütüphanede incelediğimiz dönem için 100 ayrı kalıpla yapılmış cildin olması bu şehirde kitap alış-verişini göstermekle birlikte, İmparatorluğun sınırları içinde bir çok cilt atelyesi olduğunu da kanıtlar. Nitekim Evliya Çelebi Seyehatnamesinde sadece İstanbul için 100 dükkandan ve buralarda çalışan 300 mücellitten bahsetmektedir²⁹⁷ .

5.4.2.2- Salbek Kompozisyonları:

Salbekler küçük boyutlu oldukları için bunların içine yapılan süslemeler de küçük bir çiçek veya rumi-palmet gibi uygulamalardır. Bu şekilde 3 tip ortaya çıkmaktadır.

²⁹⁶ Kemal ÇİĞ: a.g.e., 11

²⁹⁷ Evliya ÇELEBİ: a.g.e., 609

Birinci tipte hatayi tarzında yapılan çiçek süslemesidir. Bu tipte yapılmış 17. yüzyıldan 13; 18. yüzyıldan 15 olmak üzere toplam 28 örnek vardır²⁹⁸.

İstanbul ve Anadolu kütüphanelerinde yer alan bir çok kitabın salbek süslemesinde bu uygulama görülmüştür. Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki 1680 tarihli Kala'idü'l-anhar li'multega'l-abhar, 17. yüzyıla tarihli Gunye tu'l Mutemelli, 1793 tarihli Kuran'ın, 18. yüzyıla tarihlenen Fetani Ankaravi, Tercümetü'l Menakibi'l Kurbi, Şerhu Mesabihi's-Sünnetu li'l-Kadi, Ezzimat fi Fururi'il-Hanefiyye adlı kitapların²⁹⁹ salbeklerinde; Etnografya Müzesi'deki 15. yüzyıla tarihlendirilen 10108, 10109, 16. yüzyıla tarihlendirilen 14974 nu.lı kitapların, Türk Tarih Kurumu'nda bulunan 16-18. yüzyıla tarihlendirilen 22, 77, 675, 676 nu.lı kitapların, Milli Kütüphane'de bulunan 17. yüzyıla tarihlendirilen 398, 3817, 3842 nu.lı kitapların³⁰⁰; Raşit Efendi Kütüphanesi'de bulunan 17-18. yüzyıllarda yazılmış 40 kitabın³⁰¹ salbeği hatayi tarzındaki tek çiçekten oluşur.

İkinci tipte rumi-palmet uygulaması yapılmıştır. Bu tipte yapılmış 17. yüzyıldan 2; 18. yüzyıldan 7 olmak üzere toplam 9 örnek vardır³⁰². Bu uygulama genellikle yekşah şemselerde görülmektedir.

Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki 1756 tarihli Şerhu'l-Delaili'l-Hayrat, 1794 tarihli Delailu'l-Hayrat adlı kitapların³⁰³, Raşit Efendi Kütüphanesi'de bulunan 16-19. yüzyılda yazılmış 14 kitabın³⁰⁴ salbeği 2. tipte yapılmıştır.

²⁹⁸ Bkz. örn: 1, 8, 13, 18, 24, 26, 31, 35, 36, 46, 48, 50, 55, 57, 58, 59, 66, 69, 71, 74, 75, 79, 81, 86, 89, 97, 108, 112

²⁹⁹ Kazım HACİMEYLİÇ: a.g.t., 45-160

³⁰⁰ Meral ERKAN: a.g.t., 48-150

³⁰¹ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 64-214

³⁰² Bkz. örn: 40, 52, 62, 64, 70, 85, 92, 93, 94

³⁰³ Kazım HACİMEYLİÇ: a.g.t., 45-160

³⁰⁴ Yıldırım ÖZBEK: a.g.e., 67-227

Üçüncü tipte naturalist çiçek ve yaprak uygulamaları vardır. Bu tipte yapılmış 17. yüzyıldan 1; 18. yüzyıldan 6 olmak üzere toplam 7 örnek vardır³⁰⁵.

Çizim 17: Salbek Süslemeleri

5.4.2.3- Mikleb Şemsesi Kompozisyonları:

Kütüphanede incelenen ciltlerin mikleb şemse kompozisyonlarına bakıldığında sarmal, tek şakayık merkezli, Çin bulutu merkezli, rumili ve münferit uygulamalar tespit edilmiştir.

5.4.2.3.1- Sarmal Kompozisyon:

Mikleb şemselerindeki bitkisel kompozisyona bakıldığında; kapak şemselerindeki kompozisyon biçiminin daha basit biçimde uygulandığı görülmektedir. Burada şemsenin alt ucundaki hançer yaprağından çıkan iki kıvrımdal dıştan içe sarmal düzende olup bu kıvrımdallar üzerinde hatayi tarzında şakayıklar, güller, goncalar, beş, altı yapraklı çiçekler ve hançer yaprakları görülmektedir. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 11, 18. yüzyıldan 10 olmak üzere toplam 21 örnek vardır³⁰⁶.

Bu kompozisyon diğer kütüphanelerde bulunan ciltlerin mikleb şemselerinde de mevcuttur. Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde bulunan 1637

³⁰⁵ Bkz. örn: 44, 87, 88, 96, 98, 100, 104

³⁰⁶ Bkz. örn: 2, 4, 5, 9, 13, 15, 17, 26, 29, 47, 54, 57, 66, 69, 70, 71, 77, 81, 90, 102, 105

tarhli Dururu'l-Hukkam, 1753 tarhli Delailü'l-Hayrat, 18.yüzyıla tarhli Fetava-yı Abdurrahman Efendi ve Fetani Ankaravi, Leyla ile Mecnun adlı kitapların³⁰⁷; Ankara Etnografya Müzesi'nde bulunan ve 16. yüzyıla tarhlenen 10112, 17. yüzyıla tarhlenen 14937, Milli Kütüphane'de bulunan ve 17. yüzyıla tarhlenen 3842, numaralı kitapların³⁰⁸; Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 15. ve 18. yüzyıllar arası yazılmış 30 kitabın³⁰⁹ şemse kompozisyonunda görölmektedir.

Çizim 18: Sarmal Kompozisyon (S. MARAŞLI'dan)

5.4.2.3.2- Tek Şakayık Merkezli Kompozisyon:

Bitkisel süslemede görölen ikinci kompozisyonda; hançer yaprakları ile hatayi tarzında büyük bir şakayık meydana getirilmiştir. Bu çiçeği hançer yaprakları ve aralarındaki hatayi tarzında beş yapraklı çiçekler ve goncalar tamamlamaktadır. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 3 örnek vardır (örn: 6, 16, 18).

Bu kompozisyona benzer başka bir uygulama ise hatayi tarzında büyük bir şakayığın şemse içini doldurmasıyla oluşur. Bu kompozisyon dilimli-dairesel şemselerde görölür. 17. ve 18. yüzyıllardan yapılmış birer örnek vardır (örn: 12, 60). Bu kompozisyon bir de palmet biçimli şemselerin içini doldurmuş şekilde yapılmıştır. Fakat burada şakayıklar iyice stilize olmuş ve belirli bir kompozisyon teşkil etmeyip çoğu kez salbeklerin mikleb üzerinde tekrarlanmasından oluşmuştur. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17.

³⁰⁷ Kazım HACIMEYLİÇ: a.g.e., 58-160

³⁰⁸ Meral ERKAN: a.g.e., 30-70

³⁰⁹ Yıldray ÖZBEK: a. g. e., 54-219

yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 4 olmak üzere 7 örnek vardır (örn: 14, 39, 50, 58, 82, 89, 97).

5.4.2.3.3- Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon:

Bitkisel süsleme ile birlikte kullanılan doğadan stilize edilmiş Çin bulutlu örneklerle bakıldığında kapak şemselerinde görülen örneklerde olduğu gibi birkaç tip görülmektedir.

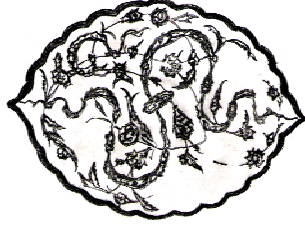
1- Birinci Tip: Çin bulutlu kompozisyonun ilk tipinde; iki Çin bulutu ortabağla bağlanıp kavisli bir dikdörtgen oluşturduktan sonra tekrar bir ortabağ ile bağlanarak üç yapraklı çiçek şeklinde sona ermiştir. Bu kompozisyonun zeminini hançer yapraklı dallar çerçevelemektedir. Bu uygulama esas alınarak yapılmış 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 5 olmak üzere toplam 8 örnek vardır³¹⁰.

Çizim 19: Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon (K. HACIMEYLİÇ'ten)

2- İkinci Tip: Çin bulutlu kompozisyonun ikinci tipinde; merkezden ters simetri olarak iki yana doğru s biçimi oluşturarak uzanan Çin bulutlarını şemse uçlarında sona ermektedir. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 17. ve 18. yüzyıllardan birer örnek vardır (örn: 31, 84).

³¹⁰ Bkz. örn: 3, 21, 30, 72, 74, 75, 76, 78

Çizim 20: Çin Bulutu Merkezli Kompozisyon

Çin bulutlu kompozisyonların 1. tipini; Etnografya Müzesi'nden 15. yüzyıla tarihlenen 10109, Milli Kütüphane'den ve 15. yüzyıla tarihlenen 468, Türk Tarih Kurumu'ndan ve 17. yüzyıla tarihlenen 78 numaralı kitapların³¹¹; Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde bulunan ve 17. yüzyıla tarihlendirilen El Mizanu Şaraniyetu'l-Kubra ve Gunyetu'l Mutemelli, 1706 tarihli tarihli Edduru Şerhu'l-Gurur, 18. yüzyıla tarihlendirilen Ezzimat fi furui'l-Hanefiyye adlı kitapların³¹²; Raşit Efendi Kütüphanesi'nde bulunan 16-18. yüzyıllarda yazılmış 14 kitabın³¹³ mikleb şemselerinde görmek mümkündür.

5.4.2.3.4- Rumili Kompozisyon:

Rumili bitkisel kompozisyona bakıldığında; birebir aynı kompozisyonları vermemekle birlikte birbirlerine yakın bir anlayışta yapıldıkları anlaşılmaktadır. Bu tarzda yapılmış 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 8 olmak üzere toplam 11 örnek bulunmaktadır³¹⁴.

Bir başka kompozisyonda ise iki yapraklı bir dalın üç yapraklı çiçek ile sona ermesi görülmektedir. Bu süsleme tarzı da belirli bir kompozisyon teşkil etmeyip çoğu kez salbeklerin mikleb üzerinde tekrarlanmasından oluşmuştur. Bu kompozisyon esas alınarak yapılmış 3 örnek vardır (örn: 96, 98, 100).

³¹¹ Meral ERKAN: a. g. e., 30-70

³¹² Kazım HACİMEYLİÇ: a.g.e., 58-160

³¹³ Yıldray ÖZBEK: a. g. e., 71-234

³¹⁴ Bkz. örn: 35, 41, 52, 62, 63, 82, 85, 92, 93, 94, 95

Şimdiye kadar belirtilen bu ana kompozisyonlara uymayan 19 örnek münferit tarzda yapılmıştır. Bu örnekler hem belirtilen ana kompozisyonlara hem de birbirlerine benzememektedir. Bu örneklerin çoğu kıvrımdallara bağlı hançer yaprakları, beş yapraklı çiçekler, palmetler ile oluşturulmuştur³¹⁵. Bunların dışında geometrik olarak oluşturulmuş örnek de mevcuttur (örn: 42).

Katalogu oluşturan ciltler incelendiğinde ön ve arka kapağın aynı tarzda yapılması, şemse, köşebent, cetvel veya zencereğin miklebte de değişmeden uygulanması yapılan ciltlerde bir bütünlüğün olduğunun göstergesidir. Miklebte görülen şemseler kapak şemselerinde görülen kompozisyonların biraz basite indirgenmiştir. Kapak ile mikleb şemsesinde aynı kompozisyonadaki süslemeler görülebildiği gibi bazen de salbeklerin tekrarı görülmektedir. Miklebler klasik cilt sanatının değişmez bir parçasıdır. Fakat 18. yüzyıldan itibaren kapakla birlikte yapılan mikleblerin terk edilmeye başladığı görülmektedir. Bu yüzyıldan itibaren miklebli örnekler yapılsa da günümüz kitap biçiminin de benimsenmeye başladığı anlaşılmaktadır.

5.4.2.4- Köşebent Kompozisyonları:

Dilimli biçimlenişe sahip köşebentlerin içlerine bakıldığında hatayi tarzında goncalar, beş yapraklı çiçekler, hançer yaprakları, Çin bulutları, rumiler ana süsleme öğelerini oluşturur. Köşebentlerdeki süsleme kompozisyonu ise serbest düzende dolanan kıvrımdallardan oluşur. Kıvrımdallar üzerinde ya hançer yaprakları (Örn:1, 40, 41); ya rumiler (örn: 40, 44, 67, 87, 93); ya da hatayi tarzında çiçekler vardır (örn:32, 52). Yahut ta kıvrımdallar arasında Çin bulutları görülmektedir (örn: 79).

İstanbul ve Anadolu kütüphanelerindeki köşebent kompozisyonlarına bakıldığında; Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan 1495 tarihli Divan'ın,

³¹⁵ Bkz. örn: 10, 11, 20, 23, 24, 32, 37, 40, 46, 48, 51, 55, 56, 59, 60, 61, 79, 80, 83, 99

1508 tarihli Divan-ı Kasım Anvar'ın, 1587 tarihli Divan'ın, 1590 tarihli Divan-ı Urfi'nin³¹⁶; Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki 17. yüzyıla tarihlenen El Mizanu Şaraniyetü'l-Kubra, Gunyetu'l Mutemelli, 1771 tarihli Kuran'ın, 1793 tarihli Kuran'ın, Leyla ile Mecnun'un, 18. yüzyıla tarihlenen Fetani Ankaravi, Tercümetü'l Menakibi'l Kurbi, Şerhu Mesabihi's-Sünnetu li'l-Kadi adlı kitapların³¹⁷, Türk Tarih Kurumu'ndaki 16. yüzyıla tarihlendirilen 77, 676 ve Milli Kütüphane'de 18. yüzyıla tarihlendirilen 3817 numaralı kitapların³¹⁸ köşebentleri de kıvrımdal ve hatayi tarzı çiçeklerle oluşturulmuştur.

Etnografya Müzesi'nde bulunan 15. yüzyıla tarihli 10109, Milli Kütüphane'de bulunan 15. yüzyıla tarihli 468 nu.lı kitapların³¹⁹ köşebentleri Çin bulutu ve hatayi tarzı çiçeklerle oluşturulmuştur.

5.5- Üslup:

Katalogu oluşturan ciltler üstünde bulunan kompozisyonlar; kıvrımdal, yaprak, hatayi ve naturalist tarzı çiçekler, rumi, palmet, lotus, Çin bulutu ve geometrik süslemeler ile oluşturulmuştur. Bu süslemeler ile oluşan bitkisel karakterli kompozisyonlar 5 bölüme (sarmal, tek merkez şakayık, Çin bulutu merkezli, rumi ve naturalist) ayrıldı. Cilt üstünde görülen bu süsleme ve kompozisyonlara bakarak ortaya çıkan üslup 3 ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; saz, rumi ve naturalist üsluplarıdır.

Osmanlı sanatında belirli motifleri içeren ve 16. yüzyılın ilk çeyreği başlarından 17. yüzyıl ortalarına değin yapıldığı düşünülen bir grup mürekkep çalışmasına ve bu motif dünyasını yansıtan bir bezeme üslubuna saz üslubu denilmektedir. 1514'de Yavuz Sultan Selim'in Tebriz'i almasından sonra

³¹⁶ Zeynep Ç. KALELİ: Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Din Dışı Yazma Eserlerin Tezyinatı (15. ve 16. Yüzyıl Divanları) (İstanbul, 1999), 40-100

³¹⁷ Kazım HACIMEYLİÇ: a.g.t., 45-160

³¹⁸ Meral ERKAN: a.g.t., 48-150

³¹⁹ Meral ERKAN: a.g.t., 48-150

Amasya'ya getirilen Bağdat'lı sanatkar Şahkulu, sazyolu üslubunu başlatmıştır³²⁰. Saz üslubundaki resimlerde çoğunluğunun kökeni İç Asya ve Uzak Doğu kültürlerine dayanan mitolojik motifler işlenmiş ve belli bir konu, saz yani orman dünyası yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma yolunun bazı motifleri, özellikle hançeri yapraklar ve hatayiler Osmanlı sanatının klasik çağını belirleyen yaygın bir bezeme üslubunun da nakış motifleri olarak dikkat çeker. Bu bezeme üslubu kitap sanatında tezhip, halkar ve cilt yapımcılığında, çini ve keramik sanatında, kalemişlerinde, kumaş, halı ve kilim sanatlarında maden işçiliği, kuyumculuk, fildişi işçiliği ile bazı el sanatlarında ve taş işçiliğinde varolarak 19. yüzyıl içlerine kadar sürmüştür³²¹.

Bu üslup 17-18. yüzyıllarda mitolojik özelliklerinin kaybetmiş sadece yaprak ve hatayi çeşitlemelerinden oluşan kompozisyonlara indirgenmiştir. Cilt sanatında saz üslubunu şemse motiflerinde izlemek mümkündür. Bir şemse formu içinde ve s hattı üzerinde yapılan bu tasarımın en önemli özelliği orta göbeğe konan hatayinin mukakkak merkezsel olmasıdır³²². S hattını oluşturan kıvrımdallar üzerindeki diğer motifler ise çeşitli şekillerde küçük-büyük, stilize-yarı stilize olarak yapılmış hatayi goncası, penç ve hançer yapraklarıdır. Bazen bu S hattı üzerine yapılmış kendi bünyeleri içinde, başka motiflerle karışmadan bütün süslemeyi dolduran³²³ Çin bulutları ile çeşitlendirilmiştir. Çin bulutları bazen de bağlayıcı olarak kullanılmıştır.

Kataloğu oluşturan ciltlerin çoğunluğu değişik kompozisyonlarda olup bu üsluba işaret etmektedirler. Bu üslupta yapılmış 17. yüzyıldan 41, 18. yüzyıldan 42 olmak üzere toplam 83 örnek vardır³²⁴.

³²⁰ Banu MAHİR: "Osmanlı Sanatında Saz Üslubundan Anlaşılan", Topkapı Sarayı Müzesi, Yılık:2 (İstanbul, 1987), 123

³²¹ Banu MAHİR: a.g.m., 125

³²² Cahide KESKİNER: Türk Süsleme Sanatında Stilize Çiçekler Hatayi (Ankara, 2002), 8

³²³ Azade AKAR ve Cahide KESKİNER: a.g.e., 20

³²⁴ Bkz. örn: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112

Rumi adıyla bilinen süsleme motifi bazen çatallanarak iki parçaya ayrılır, bazen de damarlar halinde dilimlenmiş gövdesiyle bilinen formunun dışına çıkar, uzar, kısalır, ve iç içe geçmiş zengin, karmaşık biçimlere dönüşür³²⁵. Ruminin penç, yaprak, bulut gibi diğer motiflerle bir arada kullanılmış oluşu, motife temel unsur kazandırır. Diğer taraftan süsleme sanatının her dalında müstakil kullanılmış olması rumiye bir üslup sıfatı kazandırır³²⁶. 14. yüzyıla kadar rumi üslubu ile yapılmış süslemelerin çoğunda hayvanları tanımak mümkünken 15, 16 ve 17. yüzyıllarda kökenlerini belli etmeyecek kadar katı stilize şekillerde görülürler³²⁷.

Cilt sanatında rumili süslemeleri şemse içlerinde takip etmek mümkündür. Rumi bazen tek süsleme ögesi olarak karşımıza çıkarken, bazen de hatayi, penç, hançer yaprakları ile birlikte bir kompozisyon oluşturmuşlardır. Fakat çiçek dalları ile rumi yolları hep ayrı kanallarda dolanıp, hiç bir zaman birbirlerinin yollarına karışmazlar³²⁸.

Katalogu oluşturan ciltlerin bir kısmı bu üslubun değişik kompozisyonlarında yapılmıştır. Bu üslupta yapılmış 17. yüzyıldan 10, 18. yüzyıldan 6 olmak üzere toplam 16 örnek vardır³²⁹.

Kütüphanede incelenen ciltlerde 15. yüzyıla kadar Selçuklu etkisinde rumi üsluplu örnekleri çokça görmek mümkünken, klasik üslubun oluşmasıyla saz üslubunda daha fazla cilt yapılmış ve rumi üsluplu örnekler iyice azalmıştır. Bu motifli örnekler bakıldığında klasik dönemdeki katı stili yakalamak mümkünken herhangi bir soysuzlaşma görülmemektedir³³⁰.

18. yüzyılda yaygın bir süsleme biçimi olan naturalist üslupta doğal veya üsluplanmış çiçek minyatürleri, buket, vazolu, vazosuz çiçekler veya tek

³²⁵ Selçuk MÜLAYİM: a.g.e., 168

³²⁶ İ.BİROL ve Ç. DERMAN: a.g.e., 179

³²⁷ Azade AKAR ve Cahide KESKİNER: a.g.e., 19

³²⁸ Azade AKAR ve Cahide KESKİNER: a.g.e., 16

³²⁹ Bkz.örn: 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 90, 91, 92, 93, 94, 95

³³⁰ Azade AKAR ve Cahide KESKİNER: a.g.e., 19

çiçek resmedilmiştir. Bu üslupta doğada bulunan hemen hemen her tür çiçek kullanılmıştır.

Cilt sanatında ise bu çiçekler bazen tek başına kapak üstüne uygulanmış; bazen de klasik cilt formları hazırlanıp içlerine realist çiçek motifleri, klasik teknikle yerleştirilmiştir³³¹.

Katalogta yer alan ve naturalist üsluba atfedilen ciltler 18. yüzyılda yapılmış olup biraz değişiklik göstermektedir. Bu ciltler içinde birebir bu üslupta yapılanlar olduğu gibi daha basit yapılmış örnekleri görmek de mümkündür. Bu üslupta yapılmış 8 örnek vardır³³².

Katalogta yer alan ciltler malzeme, teknik, süsleme, kompozisyon, üslup ve cilt formları (köşebent, mikleb, sertab) gibi birçok alanda ayrıntılı olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre 17-18. yüzyıl cilt sanatı gelişimini burada vermek daha doğru olacaktır.

17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan değişim sanat hayatında da kendisini hissettirmiştir. Bu yüzyılda cilt yapım tekniğinde bir değişiklik yoktur. Yalnız kompozisyonda ve süsleme motiflerinin işçiliğinde gerileme görülür. Genellikle köşebent ve bordür süslemesi kalkmıştır. Bunların yerine kenar ve kenar ortaları çıkıntılı dikdörtgen şemseler tek başına kullanılmıştır³³³. Fakat bu şemse biçiminin çok sevildiği söylenemez. Çünkü dilimli-oval şemse kadar çok kullanılmamıştır. Dilimli-oval şemseler de çok kullanılmakla birlikte boyutlarında büyüme olmuştur. Bu dönem cilt süslemelerinde farklı motif ve kompozisyonlar görülmemekle birlikte yüzyılın sonuna doğru yekşah şemse denilen ve şemse ile köşebent içlerinde aletle yapılmış ve yaldızla boyanmış rumili kompozisyon görülmektedir³³⁴. 17. yüzyıl ciltlerinde kompozisyonda görülen oran değişikliği, salbeklerin

³³¹ Mine E.ÖZEN: a.g.e., 21

³³² Bkz. örn: 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103

³³³ Mine E. ÖZEN: a.g.e., 19

³³⁴ Zeren TANINDI: a.g.m., 106

büyümesi, bazı ciltlerde köşebent ve bordürün kalkması, büyük dikdörtgen şemselerin belirmesi, 16. yüzyılda ulaşılan mükemmeliyetten sonraki bir yenilik arayışı olarak değerlendirilebilir³³⁵. Bu görüş sadece İstanbul kütüphaneleri göz önünde bulundurularak verilmiştir. Sadece Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi için incelenen 17. yüzyıla ait 55 cilt içinde 6 örnekte dikdörtgen şemse, 16 örnekte boyutları büyümüş şemse, 3 örnekte de büyük salbek görülmektedir. Bu durumda 17. yüzyıl için değişimler olsa da klasik etkinin terk edilmediği anlaşılmaktadır.

18. yüzyılda klasik deri ciltlerin yapımına devam edilmiştir. Dış ve iç kapak süslemeleri artmış; her renk deri ve daha fazla altın kullanılmıştır³³⁶. Bu yüzyılda klasik ciltlerle birlikte yüzyılın ilk yarısından itibaren başka teknikte ciltler de yapılmaya başlamıştır. Bu yeni uygulamalardan birisi ilk örneği Fatih döneminde görülen fakat 18. yüzyılda pek çok örneği yapılan lake ciltlerdir³³⁷. Lake ciltlerde, 16. yüzyılın şemseli, salbekli, köşebentli klasik cilt biçimlerinin ve saz üslubunda desenlerin fırça kullanılarak boyayla deri üzerine yapılması söz konusudur. Bu dönemde yayılan bu teknikle bir yandan geçmişin biçim ve desen kalıpları yeni yorumlarla ele alınırken bir yandan da naturalist çiçek buketlerinin hatta manzara resimlerinin de bu teknikle kitap kapaklarına bir nevi “resmedildiği” görülür³³⁸.

Bu dönemde yapılan realist motifli ciltler teknik bakımından iki kısma ayrılır. Bunlar zerduz ve klasik teknikli-realist motifli ciltlerdir³³⁹.

Bu dönemde yapılmaya başlayan bir başka uygulama ise deri üzerine yekşah denilen aletle motifin uygulanması ve yaldızlanmasıyla

³³⁵ Mine E. ÖZEN: a.g.e., 19

³³⁶ Mine E. ÖZEN: a.g.e., 19

³³⁷ Zeren TANINDI: “Rügani Türk Kaplarının Erken Örnekleri”, Kemal Çığ’a Armağan (İstanbul, 1984), 223

³³⁸ Mine E. ÖZEN: “Klasik Cilt Sanatımızda Lake”, Antik ve Dekor, s. 6 (1990), 78

³³⁹ A. Saim ARITAN: a.g.md., 557

oluşan ciltlerdir. Yekşah ciltlerde motifler klasik şemseli ciltlerin stilize rumi ve hatayi motifleridir³⁴⁰.

Amasya'da incelen 18. yüzyıl ciltleri 17. yüzyıl ciltlerinin devamı gibidir, fazla değişiklik göstermemekle birlikte bu yüzyılda tekniklerde ve şemse süslemelerinde farklılıklar görülmeye başlar. Bu yüzyılda ortaya çıkan yekşah uygulaması ile naturalist buketler bu kütüphane örneklerinde görülürken yine aynı yüzyılda ortaya çıkan lake ciltlere rastlanmaz.

Katalogta yer alan ciltler Amasya'da yapılıp yapılmadıkları konusunda tatmin edici fikirler vermemektedir. Bir de bu ciltleri yazıldıkları yer bilgisine bakarak değerlendirmekte yarar vardır. Çünkü kitapların yazıldığı yerin Amasya'ya yakınlığı uzaklığı, bu yerler arasındaki üslup birliğinin olup olmadığı önemlidir.

Kataloğu teşkil eden kitaplardan sadece 28'inin yazıldığı yer bilinmektedir. Bunlardan 5, 30, 45, 50 ve 102. örneklerin sadece İstanbul'da yazıldığı belirtilirken, 11. örneğin İstanbul Sultan Süleymaniye Medresesi'nde yazıldığı ayrıntısı da verilmiştir. 7. örnek Trabzon'da, 17. örnek Nemçe Serem Livası'nda, 19. örnek Erzurum Yakutiye Medresesi'nde, 24. örnek Malatya'da, 40. örnek Bağdat'ta, 49. örnek Şirvan'da, 52. örnek Halhal'da, 63. örnek Harput'ta, 69 ve 76. örnekler Amasya'da, 53. örnekler Amasya Acem Ali Medresesi'nde, 97. örnek Diyarbakır'da, 98 ve 105. örnekler Medine'de, 104. örnek ise Karaman'da yazılmıştır.

Bu eserlerin çoğu imparatorluğun başkentinde yazılmıştır. Başkent dışında Diyarbakır, Erzurum, Kayseri, Harput, Malatya, Karaman gibi şehirlerde yazılmış kitaplar da vardır. Bunun dışında Bağdat, Medine, Şirvan, Avusturya gibi Anadolu'ya uzak eyalet ve şehirlerden de Amasya'ya kitap geldiği anlaşılmaktadır. Bu kadar çeşitli yer isminin geçmesi Amasya'nın

³⁴⁰ Kemal ÇIĞ: a.g.e., 18

doğu ile batı arasında oluşturduğu köprü olmasından dolayıdır. Özellikle 17. ve 18. yüzyılda birçok kütüphaneye çeşitli şehirlerden kitap geldiğini de kanıtlamaktadır. Kitap küçük ve taşınabilir bir meta olmasından dolayı bu kitapların yazıldığı yerde mi yoksa başka bir yerde mi ciltlendiği bilinmemektedir.

Osmanlı imparatorluğunun çeşitli yerlerde yazılmış bu kitapların ortak özelliğine bakıldığında, süsleme ve kompozisyonlarında ufak çeşitlendirmelerle birlikte üslup birliği vardır.

6- SONUÇ:

Osmanlı şehzadelerine eğitim ve siyasetin öğretildiği Amasya şehri, başkentle sıkı ilişkileri içinde, merkeze uzak olmakla birlikte yeri ve konumu itibariyle önemli bir şehirdir. Önemli padişahların Amasya’da doğması ve yetişmesi ile bu padişahlarla şehir arasında bir gönül bağı kurulmuştur. Bu padişahlardan 2. Bayezid şehre vefa borcunu bir külliye yaparak ödemiştir. Külliye’nin bugün de kütüphane olarak kullanılan medresenin değerli kitapların sergilendiği ana odasında Amasya’da hala incelenmemiş eserlerin bulunduğunu biliyoruz.

Bu düşünceden yola çıkarak “Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi’ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri” hakkında kapsamlı bir çalışma yapılmaya çalışıldı. Bu ciltlerin İstanbul ve diğer Anadolu merkezleriyle bağlantılarını ortaya koyulmaya çalışıldıysa da Türk cilt sanatı ile ilgili özellikle Anadolu kütüphaneleriyle ilgili yeterli çalışmaların olmaması karşılaştırma yapabilecek kütüphane sayısını da kısıtlamıştır.

Kütüphanede bulunan 17-18. yüzyıllara ait olan 112 cildin malzemeleri, teknikleri, süslemeleri, genel formları, kompozisyonları ve üsluplarına bakarak bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Kullanılan **malzemenin** regine bakıldığında; 17. yüzyıldan 20, 18. yüzyıldan 17 olmak üzere toplam 37 ciltte kahverengi deri; 17. yüzyıldan 9, 18. yüzyıldan 16 olmak üzere toplam 25 ciltte siyah deri; 17. yüzyıldan 14, 18. yüzyıldan 12 olmak üzere toplam 26 ciltte bordo deri; 17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıldan 8 olmak üzere toplam 15 ciltte vişne renkli deri; 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 5 ciltte yeşil deri; 17. yüzyıldan 1, 18. yüzyıldan 3 olmak üzere toplam 4 ciltte kırmızı deri kullanılmıştır. 17. ve 18. yüzyıllara ait ciltlerde malzeme olarak derinin hemen her rengi olsa da ağırlıklı olarak kahverengi ve tonları tercih edilmiştir.

İstanbul ve Anadolu kütüphanelerinde de kitapların deri rengi ağırlıklı olarak kahverengidir.

112 ciltte üç **teknik** vardır.

Aletle yapılan yekşah tekniği 17. yüzyıl ciltlerinden 3, 18. yüzyıl ciltlerinden 3 olmak üzere toplam 6 örnekte bulunur.

Altın yaldız sürülerek yapılan boyama tekniği 1 örnekte görülmektedir.

112 ciltten 106 cilt kalıp ile baskı-kabartma tekniğinde yapılmıştır. Bu ciltlerde baskı-kabartma tekniği ile yapılan çeşitli uygulamalar görülmektedir. 17. yüzyıl ciltlerinden 30, 18. yüzyıl ciltlerinden 25 olmak üzere toplam 55 örnekte soğuk şemse; 17. yüzyıl ciltlerinden 7, 18. yüzyıl ciltlerinden 1 olmak üzere toplam 8 örnekte sıcak şemse; 17. yüzyıl ciltlerinden 5, 18. yüzyıl ciltlerinden 10 olmak üzere toplam 15 örnekte mülevven şemse; 17. yüzyıl ciltlerinden 2, 18. yüzyıl ciltlerinden 5 olmak üzere toplam 7 örnekte mülemma şemse; 17. yüzyıl ciltlerinden 8, 18. yüzyıl ciltlerinden 11 olmak üzere toplam 19 örnekte alttan ayırma şemse; 17. yüzyıl ciltlerinden 1, 18. yüzyıl ciltlerinden 1 olmak üzere toplam 2 örnekte üstten ayırma şemse; 17. yüzyıl ciltlerinden 1, 18. yüzyıl ciltlerinden 3 olmak üzere toplam 4 örnekte gömme şemse uygulamaları şeklindedir.

112 cildin şemse **süslemeleri**; bitkisel süsleme, geometrik süsleme, bulut ve ortabağdır.

Şemse içlerindeki bitkisel süslemede; kıvrımdal, yaprak, hatayi tarzlı ve naturalist tarzlı çiçekler, rumi, palmet ve lotus vardır.

Şemse içini dolanan kıvrımdallar süslemenin iskeletini oluşturmaktadır. Kıvrımdallar 3 şekilde görülür. Şemsenin alt ucundan çıkarak s yapan kıvrımdal uygulaması 17. yüzyıldan 22, 18. yüzyıldan 17 olmak üzere toplam

39 örnekte; şemse merkezinden çıkan kıvrımdal uygulaması 17. yüzyıldan 18, 18. yüzyıldan 19 olmak üzere toplam 37 örnekte; münferit şekilde dolanan kıvrımdallar 17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıldan 7 olmak üzere toplam 14 örnekte yapılmıştır.

Kıvrımdallara bağlı yapraklar hançer yaprakları ve naturalist tarzda yapraklar olmak üzere 2 şekildedir. Hançer yaprakları basit, kıvrımlı, dilimli ve geniş, uzun ve kıvrımlı olmak üzere 4 şekilde görülür. Basit yapraklar 17. yüzyıldan 18, 18. yüzyıldan 25 olmak üzere toplam 43 örnekte; kıvrımlı yapraklar 17. yüzyıldan 25, 18. yüzyıldan 24 olmak üzere toplam 49 örnekte; dilimli-geniş yapraklar 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 11 olmak üzere toplam 26 örnekte; uzun-kıvrımlı yapraklar 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 14 olmak üzere toplam 29 örnekte vardır. Naturalist tarzda yapraklar 18. yüzyıldan 8 örnektir.

Kıvrımdalların tamamlayıcısı olan çiçekler hatayi tarzında çiçekler ve naturalist tarzda çiçekler olmak üzere 2 şekildedir. Hatayi tarzı çiçeklerden şakayık uygulaması 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 7 olmak üzere toplam 22 örnektir. Gül uygulaması 17. yüzyıldan 17, 18. yüzyıldan 16 olmak üzere toplam 33 örnekte bulunur. Gonca uygulaması 17. yüzyıldan 29, 18. yüzyıldan 24 olmak üzere toplam 53 örnekte görülür. Beş, altı yapraklı çiçekler 17. yüzyıldan 43, 18. yüzyıldan 43 olmak üzere toplam 86 örnekte yer alır. Naturalist tarzdaki çiçeklerden gül uygulaması 4 örnekte, lale uygulaması 1 örnekte, karanfil uygulaması 2 örnekte görülür. Bunun dışında ismi bilinmeyen 3 çiçek daha vardır.

Osmanlı topraklarında 15-17. yapılmış mimari yapıların çini süslemelerinde en iyi şekilde yapılmış hatayi tarzı çiçekler yer alır. Ayrıca el sanatı ürünlerinde hatayi tarzı çiçekler kullanılmıştır. Mimariden el sanatlarına kadar çok geniş bir yelpazede görülen hatayi tarzı çiçekler Osmanlı'nın klasik üslubunu yansıtır.

Kıvrımdallara bağlı rumiler basit ve kanatlı rumi olmak üzere 2 şekildedir. Tek yapraktan oluşan basit rumi 17. yüzyıldan 5, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 6 örnekte; iki yapraktan oluşan kanatlı rumi 17. yüzyıldan 12, 18. yüzyıldan 9 olmak üzere toplam 21 örnekte görülür.

Kıvrımdalları bağlamak amacıyla veya şemse uçlarına konulan palmetler 17. yüzyıldan 19, 18. yüzyıldan 18 olmak üzere toplam 37 örnekte yer alır.

Rumilerin ucunu birleştirmek amacıyla yapılan lotus cilt süslemeleri içinde 17. yüzyıldan 1 örnekte vardır.

Geometrik süsleme cilt örneklerinde biraz daha basit işlenmiştir. Bu uygulama 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 4 örnekte görülür. Geometrik süslemenin en basit şekli olan zecerekler 17. yüzyıldan 21, 18. yüzyıl ciltlerinden 25 olmak üzere toplam 46 örnekte vardır.

Çin bulutu bağımsız ve ortabağlarla bağlanmış olarak 2 şekildedir. Bağımsız Çin bulutu uygulaması 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 5 olmak üzere toplam 9 örnekte; ortabağlarla bağlanmış değişik şekillerdeki Çin bulutu süslemesi 17. yüzyıldan 12, 18. yüzyıldan 14 olmak üzere toplam 26 örnekte görülür.

Ortabağ bulut ve palmet biçimli olmak üzere 2 şekilde yapılmıştır. Doğadan stilize bulut şeklinde yapılan ortabağ uygulaması 17 yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 3 olmak üzere toplam 7 örnekte, palmete benzer biçimde yapılan ortabağ uygulaması 17 yüzyıldan 1 örnekte görülür.

Rumili ortabağlar sadece cilt, çini süslemelerinde değil kapı tokmaklarında da görülür.

Şemselerde 4 **form** vardır. Bunlar; 91 örnekte dilimli-oval şemse, 2 örnekte dairesel şemse, 1 örnekte baklava biçimli şemse, 15 örnekte uzun dikdörtgen şemse biçimleridir.

Dilimli-oval şemse formu; 15-18 yüzyıllar arasında yapılmış, mimari yapıların taş, çini, ahşap, kalemşi süslemelerinde, halı, seccade, kumaş gibi dokumalarda ve maden işlerinde görülmektedir.

Salbeklerde 4 form görülür. Bunlar; 27 örnekte 5 dilimli palmet, 16 örnekte 3 dilimli palmet, 1 örnekte 7 dilimli palmet, 1 örnekte dilimli-oval salbek biçimleridir. Salbeklerde hatayi tarzı çiçekler, rumi-palmet ve naturalist tarzda çiçekler olmak üzere 3 süsleme kompozisyonu görülür.

Miklebler de 4 formludur. Bunlar; 41 örnekte dilimli-dairesel şemse, 15 örnekte dilimli-oval şemse, 1 örnekte oval şemse, 16 örnekte palmet biçimli şemselerdir.

Köşebentlerde görülen dilimli biçimleniştir. Köşebent süslemeleri de şemse süslemeleriyle aynı olup bu süslemelerle belirli bir kompozisyon oluşturulmamıştır. Köşebent yerine çoğunlukla burayı belli etmek için aletle üçgen biçiminde cetvel yapılmış ya da aletle uçları tıgılı veya tıgsız tekli, üçlü, dörtlü veya beşli baskı çiçeklerin kullanılmıştır. 17. yüzyılda köşebentin yerini birer basit üçgen alırken, 18. yüzyılda baskı çiçekler yapılmıştır. Çoğu örnekte ise hiçbir uygulama görülmemektedir.

Kapak ile mikleb arasında hareketliliği sağlayan sertab üstünde nadiren süsleme görülmektedir. Bu süsleme bazen cetvel, bazen zencerek bazen de baskı çiçeklerden oluşan basit süslemedir.

Kapak kenarlarını belirtmek amacıyla çekilen cetveller tekli, çift, üç veya kuzulu şekilde oluşturulmuştur. Çiftli veya daha çok çekilen cetvellerin arasındaki boşluğa 2 şekilde zencerek çekilmiştir. Zencerekler ya s harfli

düzende ya da sarmal düzende yapılmıştır. Cetvel ve zencerekler kapak kenarları ve miklebte aynı tarzda kullanılmışlardır.

Şemse süslemeleri dikkate alınarak sarmal, tek merkez şakayık, Çin bulutu merkezli, rumili, naturalist olmak üzere 5 **kompozisyon** tespit edilmiştir.

Sarmal kompozisyon 2 şekilde yapılmıştır. 1. şekil 17. yüzyıldan 15, 18. yüzyıldan 13 olmak üzere toplam 28 örnekte; 2. şekil 18. yüzyıldan 3 örnekte vardır.

Tek şakayık merkezli kompozisyon 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 1 olmak üzere toplam 5 örnekte görülür.

Çin bulutu merkezli kompozisyon 3 şekildedir. 1. şekil 17. yüzyıldan 5, 18. yüzyıldan 11 olmak üzere toplam 16 örnekte; 2. şekil 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 2 olmak üzere toplam 5 örnekte; 3. şekil 17. yüzyıldan 3 örnekte vardır. 3. şekil kompozisyon 18. yüzyıldan 2 örnekte biraz daha farklı anlayışla yapılmıştır.

Rumili kompozisyon 2 şekilde görülür. 1. şekil 17. yüzyıldan 4, 18. yüzyıldan 3 olmak üzere toplam 7 örnekte; 2. şekil 17. yüzyıldan 7, 18. yüzyıldan 6 olmak üzere toplam 13 örnekte vardır.

Rumili kompozisyonlar sadece cilt sanatında değil mimari yapıların taş, çini, ahşap, kalemşi programlarında da görülmektedir.

Naturalist kompozisyon 18. yüzyıldan 8 örnekte görülür.

İstanbul ve Anadolu kütüphanelerindeki ciltlerde de bu kompozisyonlar sevilerek işlenmiştir.

Tespit edilen bu kompozisyonların kalıplarından sadece 3 çift birbirini tutmaktadır. Geriye kalan 100 kalıp birbirinden farklıdır.

İstanbul ve Anadolu kütüphanesindeki ciltlerin salbeklerinde çoğunlukla hatayi tarzı çiçekler, daha az olarak rumi- palmet uygulamaları vardır.

Miklelerin şemselerinde de kapak şemselerinde görülen süsleme öğeleri vardır. Bu süsleme öğeleri ile sarmal, tek şakayık merkezli, Çin bulutu merkezli, rumili olmak üzere 4 kompozisyon yapılmıştır.

Sarmal kompozisyonda yapılmış 17. yüzyıldan 11, 18. yüzyıldan 10 olmak üzere toplam 21 örnek vardır.

Tek şakayık merkezli kompozisyon 2 şekilde görülür. 1. şekil 17. yüzyıldan 3 örnekte; 2. şekil 17-18. yüzyıllardan birer örnekte vardır.

Çin bulutu merkezli kompozisyon 2 şekilde görülür. 1. şekil 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 5 olmak üzere toplam 8 örnekte; 2. şekil 17-18. yüzyıllardan birer örnekte vardır.

Anadolu kütüphanelerindeki ciltlerin mikleb şemselerinde sarmal ve Çin bulutu merkezli (1. tip) kompozisyonlar görülmektedir.

Rumili kompozisyon 17. yüzyıldan 3, 18. yüzyıldan 8 olmak üzere toplam 11 örnekte vardır.

Ciltlerin süsleme ve kompozisyonlarına bakarak 3 **üsluba** ulaşılmıştır.

İlki hatayi tarzı çiçekler ve hançer yaprakları ile oluşturulan saz üslubudur. Bu üslupta yapılmış 17. yüzyıldan 41, 18. yüzyıldan 42 olmak üzere toplam 83 örnek vardır. Saz üslubu 16. yüzyılda çıkmış olsa da 17-18.

yüzyıl ciltlerinde de devam etmiştir. Bu nedenle bu yüzyıllar arasındaki ayrım kesin çizgilerle yapılamamaktadır.

İkincisi gelenekten gelen ve vazgeçilemeyen bir motif olan rumilerle yapılan üsluptur. Bu üslupta 17. yüzyılda 10, 18. yüzyıldan 6 olmak üzere 16 örnek vardır. Bu üslup Gaznelilerden bu yana 18. yüzyıl ortalarına kadar kesintisiz devam etmiş, 18. yüzyıldan sonra terkedilmiştir.

Sonuncusu naturalist üsluptur. Bu üslupta yapılmış 18. yüzyıldan 8 örnek vardır. 15. yüzyılda ortaya çıkan bu üslup 18. yüzyıldan itibaren cilt sanatına girmiştir.

Yapılan bu çalışmada kuşkusuz bir çok eksik bulunabilir. Anadolu'daki diğer kütüphanelerde yazma eser ciltleri incelenip ulaşılan farklı yaklaşımlar, kütüphanelerde bilinmeyen ciltlerin ortaya çıkmasına yardım edecektir. Cilt sanatı hakkında eksik olan dönemlerin arasındaki etkileşim ve farklılıkları bulunarak zincirin parçaları tamamlanacaktır.

KAYNAKÇA

- ACUN, Sabiha ve başk. Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi, c. 1, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1990
- ACUN, Sabiha ve başk. Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi, c. 2, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1990
- AKAR Azade ve Cahide KESKİNER. Türk Süsleme Sanatında Desen ve Motif, Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları. 2, İstanbul, 1978
- ALP Faruk ve başk. Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi, c. 3, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1992
- ALP Faruk ve başk. Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi, c. 4, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1992
- ALP, Suat. Balkanlar'da Osmanlı Dönemi Maden Sanatı: XV-XVIII. Yüzyıllar Arası Üretilmiş Gümüş Taslar, Hacettepe Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2003
- ARITAN, A. Saim. Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları, Selçuk Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1992
- ARITAN, A. Saim. "Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildine Etkileri", Hacettepe Üniv., Edebiyat Fak., Sanat Tarihi Bölümü, V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 19-20 Nisan 2001, Bildiriler, Ankara, 2001, S. 29-40
- ARITAN, A. Saim. "Ciltçilik" Md., T.D.V. İslam Ansiklopedisi, c. 7, T.D.V. Yayınları, İstanbul, 1993, S. 551-557
- ARSEVEN, Celal Esad. Les Arts Decoratifs Turcs, İstanbul, 1952
- ARSEVEN, Celal Esad. "Cilt" Md., Sanat Ansiklopedisi, M.E.B. Yayınevi, İstanbul, 1998
- ASLANAPA, Oktay. "Osmanlı Devri Cild Sanatı", Türkiyemiz, s. 38, İstanbul, 1982, S. 12-15
- ATEŞ, Ahmed. "Anadolu Kütüphanelerinden Mühim Yazma Eserler (Amasya), Tarih Vesikaları, c. 1, s. 1(16), Ağustos, 1955, S. 141-172
- AYVAZOĞLU, Beşir. Güller Kitabı, İstanbul, 1996

- BAĞCI, Serpil. Minyatürlü Ahmedi İskendernameleri: İkonografik Bir Deneme, Hacettepe Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1989
- BAĞCI, Serpil. “Erken Osmanlı Sanatında Amasya”, Tarih Çevresi, s. 8, Ocak-Şubat, 1984, S.22-26
- BALKANAL, Zeynep. “Bilgi ve Kitabı Kaplayan Sanat: Ciltçilik”, Türkler Ansiklopedisi, c. 12, Ankara, 2002, S. 341-347
- BAYOĞLU, Servet ve başk. Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi, c. 5, T.C. Kültür Bak. Yay. 2714, Ankara, 2002
- BİNARK, İsmet. “Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı”, Türk Kültürü, s. 36, Eylül, 1965, S. 985-996
- BİNARK, İsmet. Eski Kitapçılık Sanatlarımız, Ankara, 1975
- BİROL, İnci ve Çiçek DERMAN. Türk Tezyini San’atlarında Motifler, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1995
- BİRSEL, Alper. Bursa Dini Mimari Yapılarında Görülen Taş-Tuğla- Kalemşi-Ahşap-Çini ve Maden Süsleme Çeşitlerinin İncelenmesi, Fotoğraflarla Belgelenmesi, Uludağ Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1995
- CEZAR, Mustafa. “Anadolu’nun Eski Oxford’u Amasya”, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, 1954, S.18-19
- CİMİLLİ, H. Canan. Türk Süsleme Sanatında 17. Yüzyıl Taş Süslemesi, İstanbul Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996
- CUNBUR, Müjgan. “Türk Kitap Sanatlarına ve Minyatürlerine Genel Bir Bakış”, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, c.17, Ankara, 1968, S.74-82
- CUNBUR, Müjgan. “Türklerde Cild San’atı”, Türk Dünyası El Kitabı, c. 2, Ankara, 1992, S. 452-463
- ÇİĞ, Kemal. Türk Kitap Sanatları, İstanbul, 1971
- ÇİĞ, Kemal. “Türk Kitap Sanatları”, Türkiyemiz, s. 9, İstanbul, 1973, S. 6-10
- DEMİRİZ, Yıldız. Osmanlı Mimarisinde Süsleme I Erken Devir (1300-1453), Kültür Bak. Yayınları, İstanbul, 1979

- DEMİRİZ, Yıldız. “16. Yüzyıl Türk Süsleme Sanatında Naturalist Akımın Gelişmesi”, Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı, İstanbul, 1988, S. 102-111
- DEMİRONAT, Muhsin. “Türk Tezyini Sanatlarında Motifler”, Akademi, s. 5, İstanbul, 1966, S. 48-49
- DOĞANBAŞ, Muzaffer. Kültürel ve Sanatsal Boyutuyla Amasya, Ankara, 2003
- DOĞANBAŞ, Muzaffer. Amasya Müzesindeki Osmanlı Devri Kitabeli Bakır Eserler (15-19.yy.), Gazi Üniv., Sos. Bil., Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005
- DÖNMEZ, Emine. Türk Çini Sanatının Sürekliliği İçinde XVII. Yüzyıl Eserlerinin Yeri, İstanbul Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2001
- ERKAN, Meral. Osmanlı Dönemi El Yazması Deri Cilt Kitap Süsleme Örnekleri (Ankara Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu ve Etnografya Müzesi), Gazi Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994
- ERUNSAL, İsmail. Türk Kütüphaneleri Tarihi 2, Kuruluş Tanzimatı Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri, Ankara, 1988
- ESİN, Emel. “Bitig” (İlk Devir Türk Kitap Sanatları), Kemal Çığ’a Armağan, İstanbul, 1984, S.111-125
- Evliya Çelebi. Seyahatname, Çev. Zuhuri DANIŞMAN, İstanbul, 1970, S.182-192
- GÖKBİLGİN, Tayyib. “15 ve 16. Asırlarda Eyalet-i Rum”, Vakıflar Dergisi, c. 6, İstanbul, 1965, S. 51-61
- GÖKBİLGİN, Tayyib. “Köprülüler” Md., T.D.V. İslam Ansiklopedisi, c. 6 T.D.V. Yayınları İstanbul, 1994, 893
- GÜN, Recep. “Tokat Erbaa’da Bulunan Bazı El Yazması Eserlerin Ciltleri Üzerine Bir Deneme” Ekev Akademi Dergisi, s. 26, 2006, S.165-175
- GÜNEŞ, Hüseyin. Lale Devrinde Amasya, On Dokuz Mayıs Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, 2001

- HACIMEYLİÇ, Kazım. Osmanlı Cilt Sanatında Saray Bosna'daki Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ndeki Nadir Eserlerin Yeri, Önemi ve Korunması, Mimar Sinan Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1997
- HASOL, Doğan. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayın, İstanbul, 1995
- İŞMEN, Habib, Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Fatih Devri Ciltleri, Mimar Sinan Üniv., Sos. Bil. Ens., Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 1994
- KALELİ, Zeynep Ç. Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bulunan Din Dışı Yazma Eserlerin Tezyinatı (15. ve 16. Yüzyıl Divanları), Marmara Üniv., Güzel Sanatlar Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999
- KARADANA, Cavit. 16. YY Kitap Kapaklarının Özellikleri, Mimar Sinan Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990
- KARADENİZ, Yılmaz. H. 1182 Şer'iyye Siciline Göre Amasya'nın İdari, Sosyal, Siyasi ve İktisadi Yapısı, İnönü Üniv., Sos. Bil. Ens, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 1996
- KARAMAĞARALI, Beyhan. "İslam Sanatında Haşhaş ve Hint Keneviri Motifleri", İslam İlimleri Dergisi, s. 5, Ankara, 1982, 463-484
- KARAMAĞARALI, Beyhan. "Sanat Tarihinde Cerrahiyyetü'l Haniyye", Bilim ve Teknik, s. 316, Ankara, 1994, S.61
- KARAMAN, Fikri. Salname-i Vilayet-i Sivas (Sivas, Amasya, Tokat ve Karahisar-ı Şarki) (1308-1890), İstanbul, 2001
- KESKİNER, Cahide. Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler Hatayı, Kültür Bak. Yay. 2459, Ankara, 2002
- KOÇİN, Abdulhakim. "Beş Yüzyıllık Bir Tıp Kitabı: Cerrahiyyetü'l Haniyye", Bilim ve Teknik, s. 316, Ankara, 1994, S.60-63
- KUBAN, Doğan. "Amasya ve Sivas", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, s. 26, 1970, S.3-8
- KURTULUŞ, Tuba. Topkapı Sarayındaki Halı Seccadelerden Bir Grubun İncelenmesi, Mimar Sinan Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001
- KURU, Alev. "Orta Asya Sanatında Palmet ve Lale Motifinin Değerlendirilmesi Hakkında Bir Deneme", Belleten, c. 61, Ankara, 1997, S.37-53

- MAHİR, Banu. “Osmanlı Sanatında Saz Üslubundan Anlaşılan”, Topkapı Müzesi, Yıllık. 2, İstanbul, 1987, S. 113-130
- MARAŞLI, Savaş. Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesindeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri, Erciyes Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005
- MAVİLİ, Gürcan. Süleymaniye Kütüphanesi’ndeki 13 ve 14. YY’lara Ait Cilt Sanatı Örnekleri, Mimar Sinan Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002
- MERCAN, Nuray. Hüsrev Paşa Kalemîşi ve Çini Süslemeleri, Yüzüncü Yıl Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Van, 2001
- MERİÇ, Rıfki Melul, Türk Cild Sanatı Tarihi Araştırmaları 1, Vesikalar, Ankara Üniv., İlahiyat Fak. Yayınları, Ankara, 1954
- MUTLU, Belkis. “Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış”, Akademi, s. 5, Mart 1966, S. 53-58
- MÜLAYİM, Selçuk. Değişimin Tanıkları, Ortaçağ Türk Sanatında Süsleme ve İkonografi, İstanbul, 1999
- OĞUZ, Behiye. XVII., XVIII. ve XIX Yüzyıl Ankara Evleri Tavan Süslemelerinden Bazı Örnekler, Gazi Üniv., Sos Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1992
- OLCAY, Fevzi. Amasya Meşahiri, Çev. Turan BÖREKÇİ, Amasya Kültür Yayınları, 2002
- ORHAN, İsmail. İstanbul’da XVI. Yüzyıl Türbelerinin Çini Süsleme Programları, İstanbul Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999
- ÖNKAL, Hakkı. Selçuklu-Osmanlı Sultanları ve Türbeleri, Ankara, 1999
- ÖZBEK, Yıldırım. Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453), Kültür Bak. Yay. 2918, Ankara, 2002
- ÖZBEK, Yıldırım. Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları, Erciyes Üniv. Yay. 147, Kayseri, 2005
- ÖZCAN, Mert. 18. v19. Yüzyıllarda Çapanoğulları, Kültür Bak. Yay., Ankara, 1980

- ÖZCAN, Yılmaz. Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi, Kültür Bak. Yay. 1124, Ankara, 1990
- ÖZEN, Mine Esiner. Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü, İstanbul, 1985
- ÖZEN, Mine Esiner. "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri", Antika, s. 25, 1987, S. 4-10
- ÖZEN, Mine Esiner. Türk Cilt Sanatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1998
- SERTYÜZ, Nurcan. 16. Yüzyıl Tezhip Sanatında Gül, Marmara Üniv., Güzel Sanatlar Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998
- SEVİM, Ali ve Erdoğan MERÇİL. Selçuklu Devletleri Tarihi, T.T.K. Yay., Ankara, 1995
- ŞİMŞİR, Zekeriya. Konya'daki Selçuklu Mimarisinde Rumi Motifi, Selçuk Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2002
- ŞİMŞİRGİL, Ahmed. "16. YY'da Amasya Şehri", Tarih İncelemeleri Dergisi, s. 11, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay., İzmir, 1996
- TANINDI, Zeren. "Rugani Kitap Kapılarının Erken Örnekleri", Kemal Çığ'a Armağan, İstanbul, 1984, S. 223-251
- TANINDI, Zeren. "İslamda Kitap Kapıları ve Ustaları", Yeni Boyut, s. 23, Mayıs, 1984, S.20-22
- TANINDI, Zeren. "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Ortaçağ İslam Ciltleri", Topkapı Sarayı Müzesi, Yıllık. 4, İstanbul, 1990, S. 103-149
- TURAN, Osman. "2. Kılıçarslan" Md., T.D.V. İslam Ansiklopedisi, c. 6, T.D.V. Yayınları, İstanbul, 1994, S. 692
- "Amasya" Md., Türk Ansiklopedisi, c. 2, M.E.B. Basımevi, İstanbul, 1966, S. 241-251
- ULUERLER, Sıtkı. 71 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicilli (H. 1234-1236 / M. 1818-1821), Fırat Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1999
- UNCUOĞLU, M. Ayhan. Topkapı Sarayı Çinileri, Mimar Sinan Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992

- UYSAL, Zekiye. Ankara Mescitlerinde Kalem İşi Süslemeler (XIV.-XV. Yüzyıl), Çanakkale On Sekiz Mart Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2001
- UZEL, İlter. Amasyalı Hekim ve Cerrah Sabuncuoğlu Şerafeddin, Amasya Valiliği Kültür Yay.10, Ankara, 2004
- VARDAR, F. Kadriye. İstanbul'da 18. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Maden İşinin Kullanım Alanları, Teknik ve Süsleme Özellikleri, İstanbul Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1994
- YAMANLAR, Minako Mizuno. "Hatayi Motifinin Menşei", 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, c. 3, İstanbul, 1995, S.23-27
- YAŞAR, Hüseyin Hüsameddin. Amasya Tarihi, Sad. Ali YILMAZ ve Mehmet AKKUŞ, Amasya Belediyesi Kültür Yay. 1, Ankara, 1986
- YILDIZ, Nuray. Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu, T.T.K. Yay., Ankara, 2000
- YILMAZ, Fikret. Amasya'nın Bir Numaralı Şer'iyye Sicili, Ege Üniv., Sos. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1987
- YİNANÇ Halil. "Amasya" Md. İslam Ansiklopedisi, c. 2, M.E.B. Yayını, İstanbul, 1966, S. 393-396
-"Amasya" Md., Yurt Ansiklopedisi, c.1, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1981, S. 419-509
- YÜCE, Ahmet. Amasya Müzesi, Amasya Valiliği Kültür Yay. 6, Ankara, 2004
- YÜCEL, Erdem. "Amasya", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, s. 26, Haziran, 1970, S. 9-14
- YÜCEL, Yaşar, 1640 Tarihli Es'ar Defteri (Metnin Türk Harflerine Çevirisi ve Değerlendirilmesi), Ankara Üniv. Dil ve Coğrafya Fak. Yay., Ankara, 1982

EKLER:

EK-1: TABLO 1

Deri Rengi													
Örnek Numarası	Tarih H. / M.	Kapak						Şemse İçi					
		Kahve	Siyah	Bordo	Vişne	Kırmızı	Yeşil	Kahve	Siyah	Bordo	Vişne	Kırmızı	Kiremit
1	1012 / 1603			x				x					
2	1015 / 1606	x											
3	1015 / 1606	x											
4	1040 / 1631			x									
5	1043 / 1633			x									
6	1049 / 1639				x								
7	1054 / 1644				x								
8	1056 / 1646		x										x
9	1059 / 1649			x									
10	1062 / 1652		x										
11	1066 / 1655	x											
12	1072 / 1661		x										
13	1094 / 1683			x				x					
14	1100 / 1689	x									x		
15	1102 / 1691	x											
16	1026 / 1617						x						
17	1038 / 1628		x							x			
18	1046 / 1636	x											
19	1085 / 1674	x											
20	1054 / 1615	x											
21	1040 / 1630		x										
22	1040 / 1630	x											
23	1072 / 1662			x						x			
24	1037 / 1663				x								
25	1029 / 1620						x			x			
26	1057 / 1647	x							x				
27	1099 / 1697	x											
28	1043 / 1633			x									
29	1099 / 1690		x							x			
30	1101 / 1697		x							x			
31	1048 / 1638	x											
32	1062 / 1651	x										x	
33	1033 / 1665		x										
34	1087 / 1675			x									
35	1056 / 1646	x											
36	1074 / 1663			x									
37	1083 / 1672	x											
38	1091 / 1680		x										
39	1095 / 1683	x											
40	1095 / 1683					x		x					
41	1105 / 1693		x										
42	1057 / 1647						x						
43	1087 / 1676			x									
44	1009 / 1600				x			x					
45	1092 / 1611		x										
46	1032 / 1623				x								

EK-2: TABLO 2

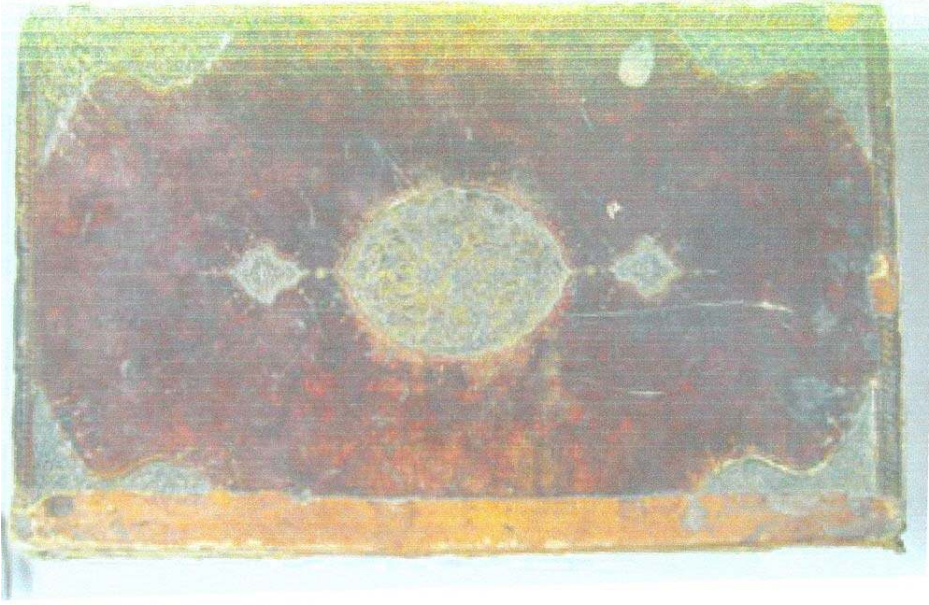
Teknik, Süsleme ve Üslup																
Örnek Numarası	Tarih H. / M.	Teknik								Süsleme					Üslup	
		Kalıp							Boyama	Hatayi Tarzi	Çin Bulutlu	Rumili	Geometrik	Naturalist	Saz Yolu	Rumi
		Soğuk Ş.	Sıcak Ş.	Gömme	Altın A.	Üstten A.	Mülevven	Mülemma								
1	1012 / 1603				x		x			x					x	
2	1015 / 1606	x								x					x	
3	1015 / 1606		x							x					x	
4	1040 / 1631	x								x					x	
5	1043 / 1633	x								x					x	
6	1049 / 1639	x								x					x	
7	1054 / 1644	x								x					x	
8	1056 / 1646				x		x			x					x	
9	1059 / 1649	x								x					x	
10	1062 / 1652	x								x					x	
11	1066 / 1655	x								x					x	
12	1072 / 1661	x								x					x	
13	1094 / 1683				x		x			x					x	
14	1100 / 1689						x			x					x	
15	1102 / 1691	x								x					x	
16	1026 / 1617	x								x					x	
17	1038 / 1628	x								x					x	
18	1046 / 1636				x		x			x					x	
19	1085 / 1674	x								x					x	
20	1054 / 1615	x								x	x				x	
21	1040 / 1630	x								x	x				x	
22	1040 / 1630	x								x	x				x	
23	1072 / 1662				x		x			x	x				x	
24	1037 / 1663	x								x	x				x	
25	1029 / 1620						x			x	x				x	
26	1057 / 1647						x			x	x				x	
27	1099 / 1697		x							x	x				x	
28	1043 / 1633	x								x	x				x	
29	1099 / 1690						x			x	x				x	
30	1101 / 1697				x		x			x	x				x	
31	1048 / 1638	x								x		x				x
32	1062 / 1651							x		x		x				x
33	1033 / 1665	x								x		x				x
34	1087 / 1675		x							x		x			x	
35	1056 / 1646	x										x				x
36	1074 / 1663	x										x				x
37	1083 / 1672		x									x				x
38	1091 / 1680	x										x				x
39	1095 / 1683	x										x				x
40	1095 / 1683					x	x	x	x			x				x
41	1105 / 1693	x										x				x
42	1057 / 1647								x				x			
43	1087 / 1676								x				x			
44	1009 / 1600			x	x		x			x		x				x
45	1092 / 1611									x	x				x	

100	1145 / 1732	x													x			
101	1147 / 1734						x								x			
102	1170 / 1757	x													x			
103	1155 / 1742	x													x			
104	1115 / 1703	x									x			x	x			
105	1116 / 1705	x									x	x				x		
106	1121 / 1709					x					x	x				x		
107	1120 / 1708	x									x					x		
108	1140 / 1728			x							x	x				x		
109	1164 / 1750	x									x	x				x		
110	1167 / 1753								x						x			
111	1195 / 1780						x	x			x	x				x		
112	1201 / 1786	x									x					x		

24	1037 / 1663	x				x					x				x			x		x				
25	1029 / 1620	x																	x					
26	1057 / 1647	x				x				x									x					
27	1099 / 1697	x																		x				
28	1043 / 1633				x														x					
29	1099 / 1690				x					x						x		x			x			
30	1101 / 1697				x					x						x	x					x		
31	1048 / 1638				X						x				x			x		x				
32	1062 / 1651	x											x	x								x		
33	1033 / 1665				x										x	x			x	x				
34	1087 / 1675	x																				x		
35	1056 / 1646	x					x			x					x								x	
36	1074 / 1663	x					x															x		
37	1083 / 1672	x								x												x		
38	1091 / 1680	x														x			x			x		
39	1095 / 1683	x																	x			x		
40	1095 / 1683	x					x							x				x				x		
41	1105 / 1693	x									x			x				x		x				
42	1057 / 1647	x																x				x		
43	1087 / 1676	x															x						x	
44	1009 / 1600	x					x								x									
45	1092 / 1611	x									x								x		x			
46	1032 / 1623	x					x				x								x				x	
47	1035 / 1625	x									x					x			x		x			
48	1038 / 1629	x					x				x					x								x
49	1043 / 1634	x																					x	
50	1076 / 1666	x							x												x			
51	1089 / 1678	x						x												x			x	
52	1090 / 1679	x						x												x			x	
53	1090 / 1679	x																			x			
54	1094 / 1683	x									x					x				x	x			
55	1108 / 1696	x						x			x									x			x	
56	1111 / 1700	x																x	x				x	
57	1115 / 1703	x					x				x					x			x				x	

58	1118 / 1707	x				x						x					x		x			
59	1124 / 1712	x					x			x							x					x
60	1125 / 1713		x							x							x				x	
61	1161 / 1748	x																x	x			
62	1178 / 1764	x							x	x					x	x					x	
63	1184 / 1770	x										x					x			x		
64	1186 / 1772	x				x									x						x	
65	1192 / 1777	x												x							x	
66	1195 / 1185	x				x				x								x	x			
67	1206 / 1792	x											x								x	
68	1212 / 1797	x																x				x
69	1134 / 1721	x					x										x		x			
70	1151 / 1738	x				x				x				x				x			x	
71	1163 / 1750	x				x									x						x	
72	1111 / 1700	x								x					x	x					x	
73	1133 / 1720	x													x						x	
74	1132 / 1720	x					x			x				x			x		x			
75	1138 / 1725	x					x				x				x			x	x			
76	1139 / 1726	x								x					x		x		x			
77	1139 / 1726	x																x				
78	1141 / 1729	x								x	x				x	x			x			
79	1163 / 1750	x				x							x					x			x	
80	1178 / 1764	x									x				x			x			x	
81	1190 / 1776	x				x					x							x	x			
82	1205 / 1790	x										x		x				x		x		
83	1112 / 1700	x								x				x				x		x		
84	1158 / 1745	x								x								x		x		
85	1129 / 1716					x	x					x							x			
86	1142 / 1729					x	x								x						x	
87	1117 / 1705	x					x							x								
88	1137 / 1724	x						x											x			
89	1155 / 1742	x					x						x						x			x
90	1118 / 1706	x								x					x	x			x			
91	1149 / 1736		x											x					x			

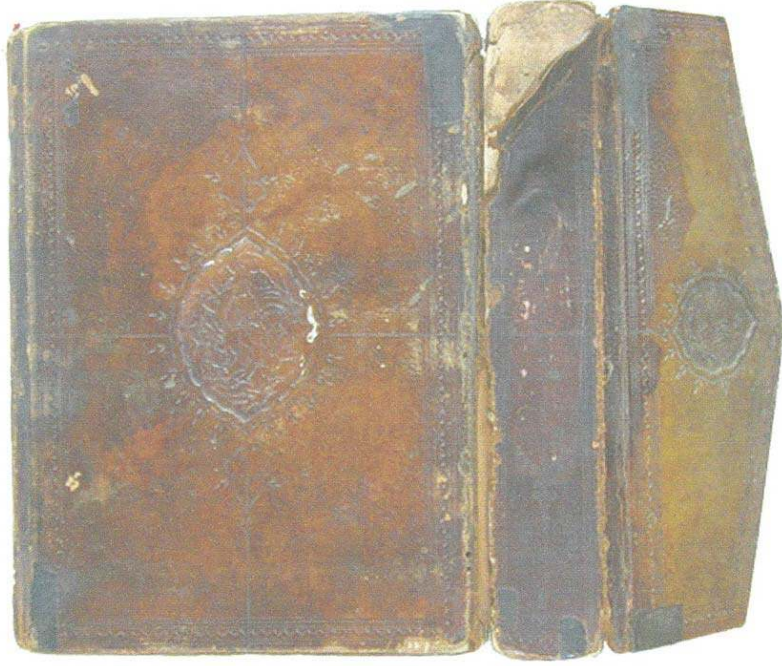
92	1182 / 1768				x	x					x					x	x					x	
93	1193 / 1779	x					x						x	x				x		x			
94	1195 / 1780				x	x				x						x	x	x				x	
95	1185 / 1771	x								x						x		x		x			
96	1114 / 1703			x		x							x					x		x			
97	1121 / 1709	x					x						x					x				x	
98	1129 / 1717	x					x						x				x					x	
99	1138 / 1725	x								x										x			
100	1145 / 1732	x				x							x					x		x			
101	1147 / 1734				x											x						x	
102	1170 / 1757	x								x								x		x			
103	1155 / 1742				x											x				x			
104	1115 / 1703	x				x														x	x		
105	1116 / 1705	x								x								x		x			
106	1121 / 1709	x			x																	x	
107	1120 / 1708	x													x				x			x	
108	1140 / 1728	x				x																	
109	1164 / 1750				x										x					x			
110	1167 / 1753	x														x		x				x	
111	1195 / 1780				x																		
112	1201 / 1786	x					x								x					x			

EK-4: FOTOĞRAFLAR

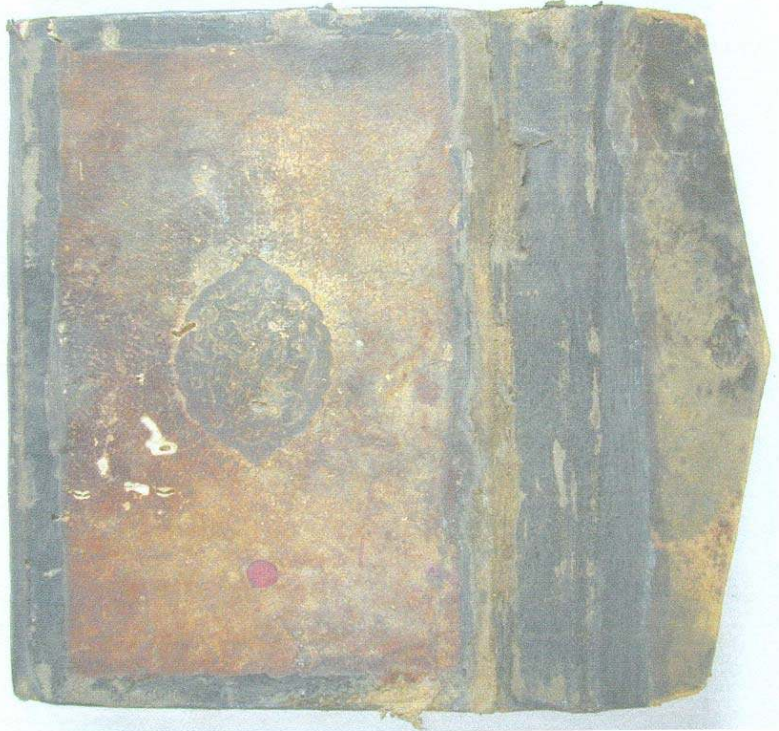
Fot. 1- 1. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

Fot. 2- 1. Örneğin İç Kapak Genel Görünümü

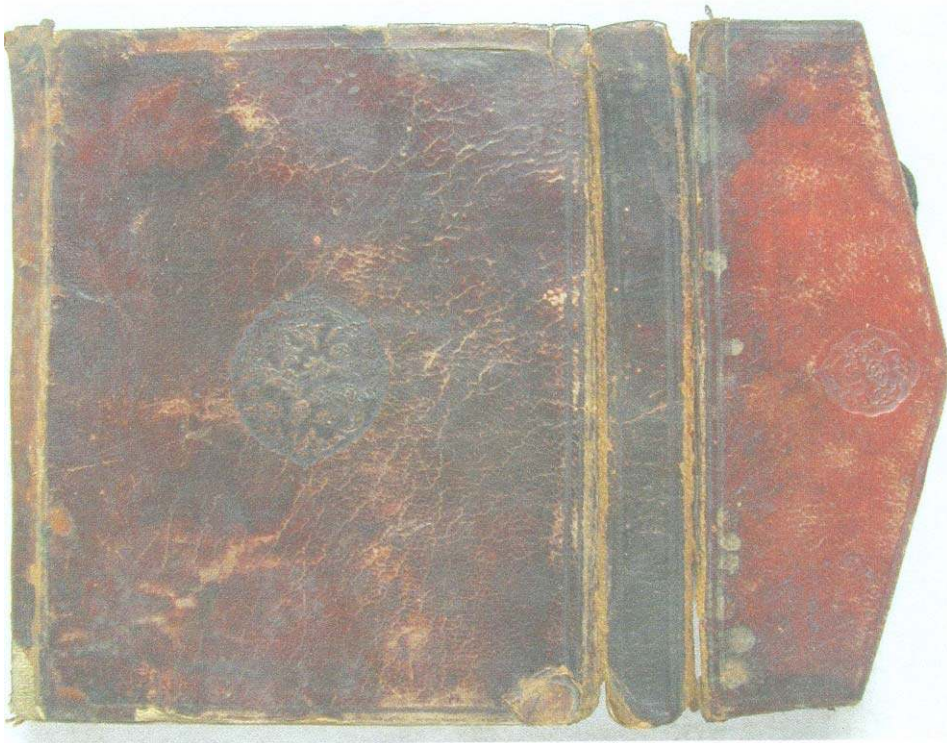
Fot. 3-2. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

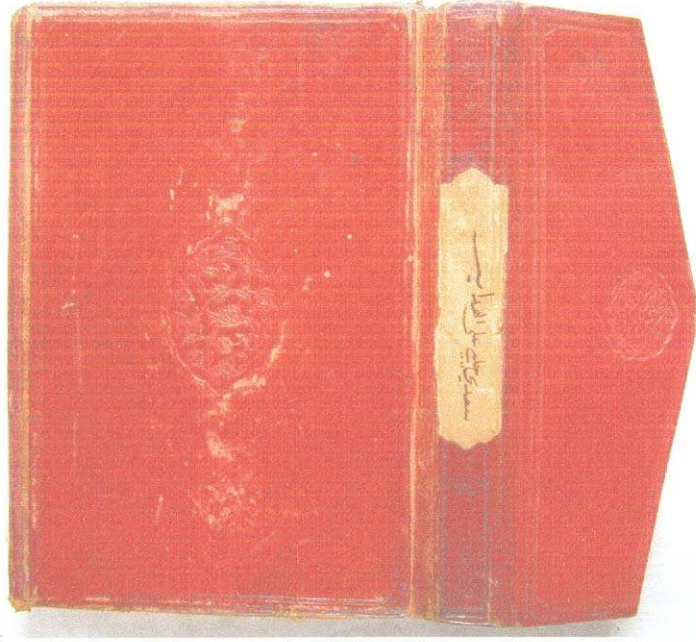
Fot. 4-3. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

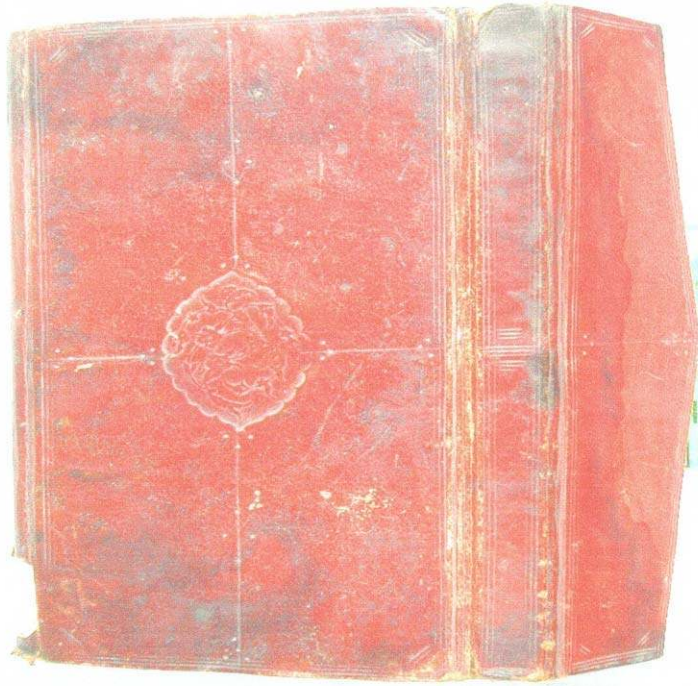
Fot. 5- 4. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

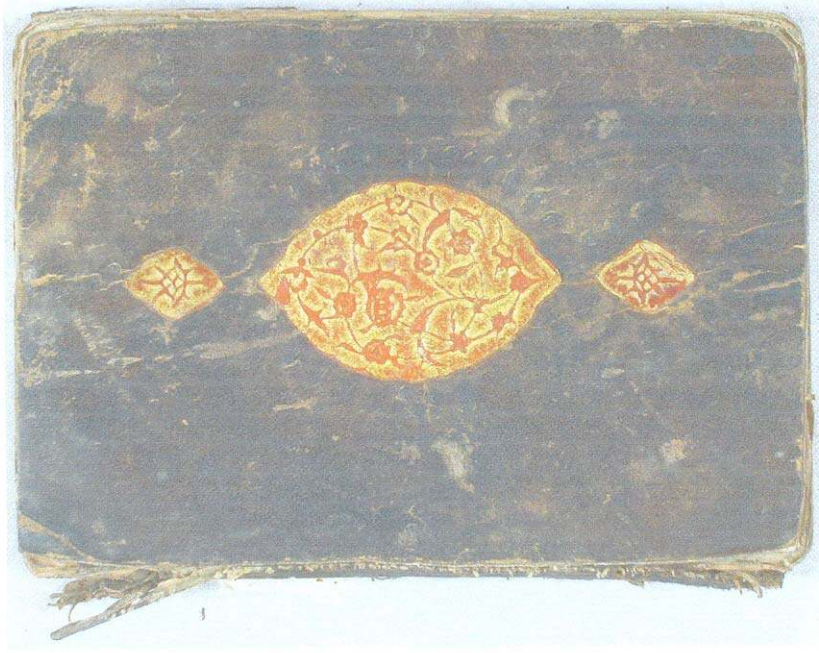
Fot. 6- 5. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

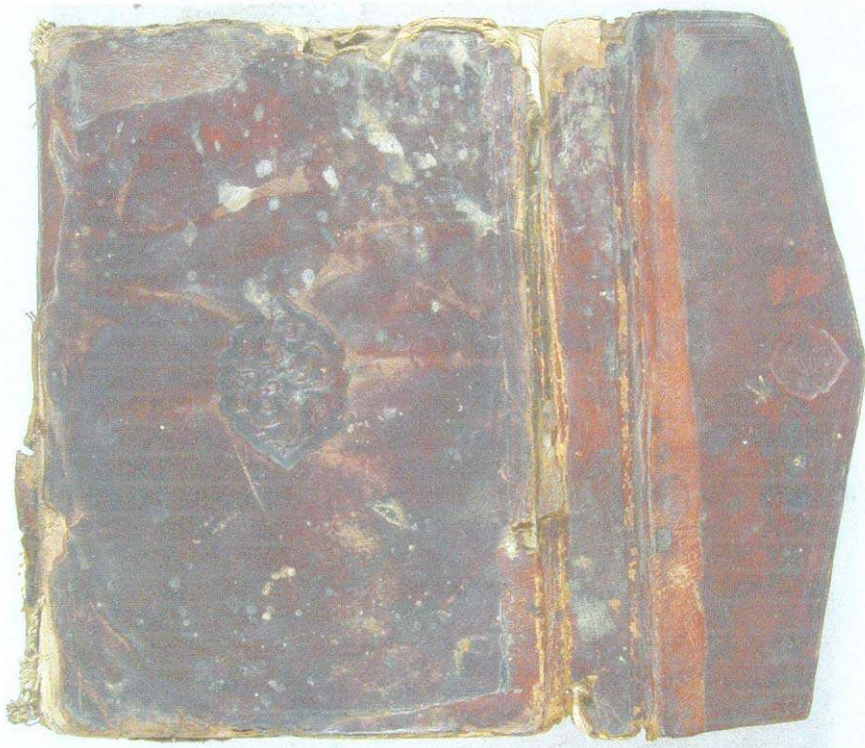
Fot. 7-6. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 8-7. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

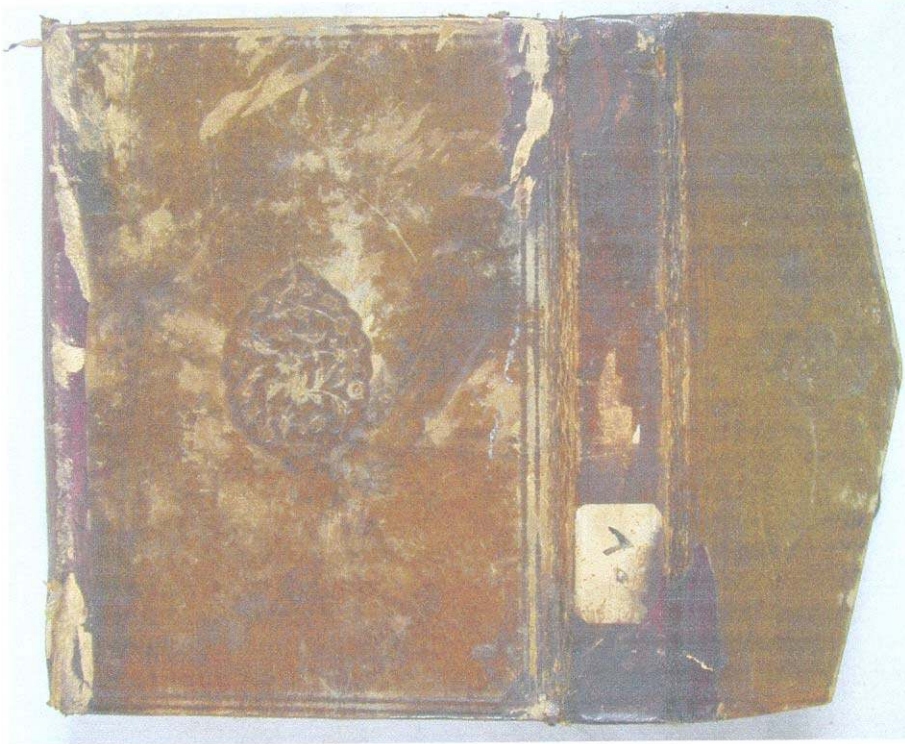
Fot. 9- 8. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

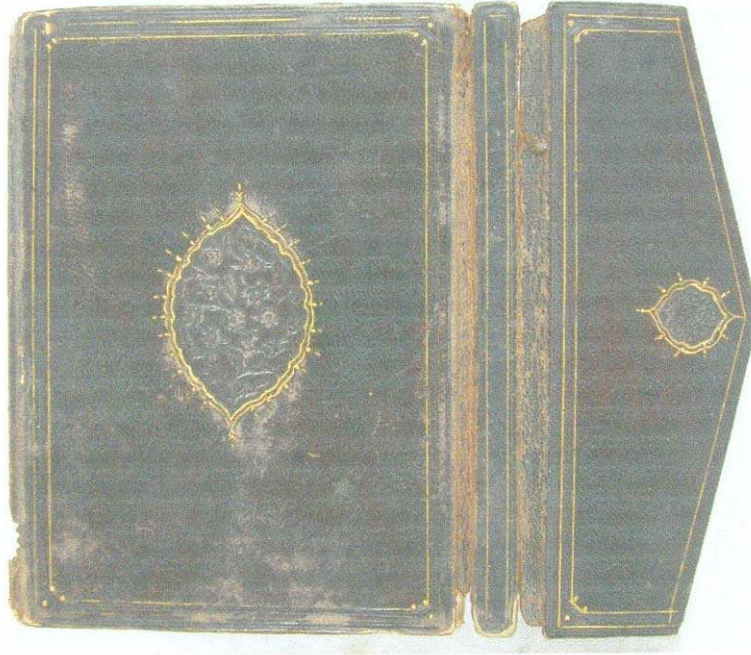
Fot. 10- 9. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

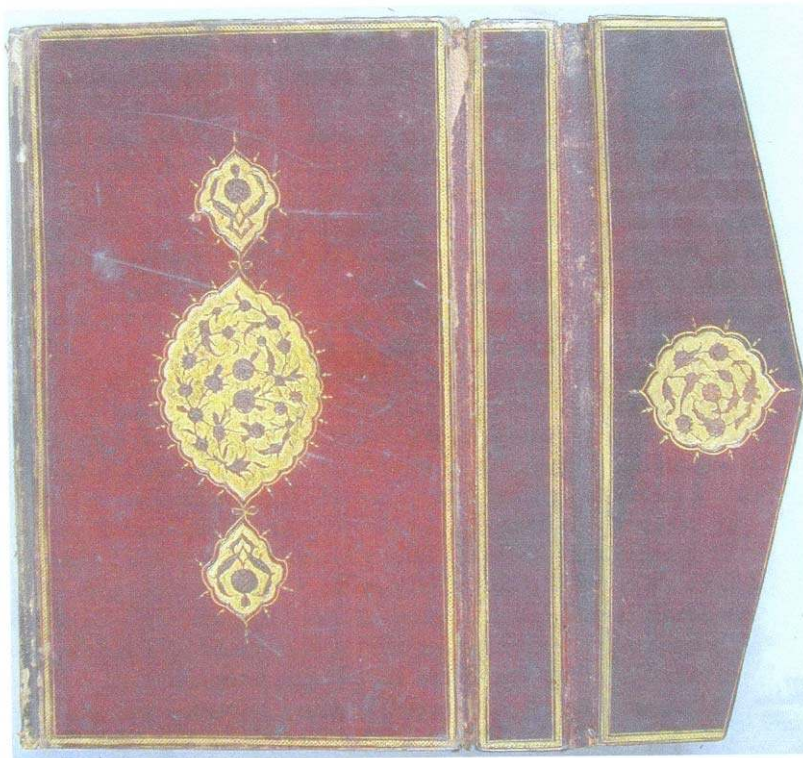
Fot. 11- 10. Örneğin Arka Kapak ve Micleb Genel Görünümü

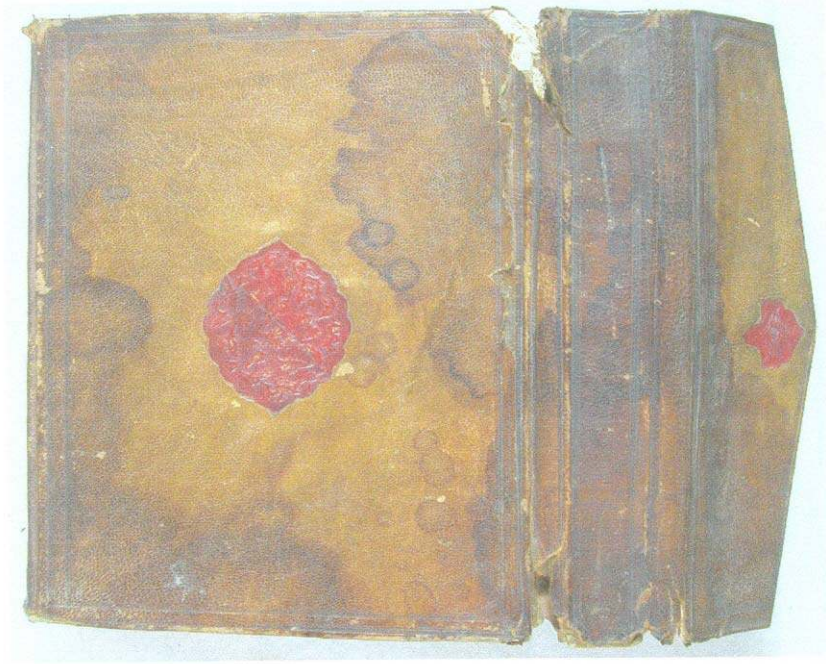
Fot. 12- 11. Örneğin Arka Kapak ve Micleb Genel Görünümü

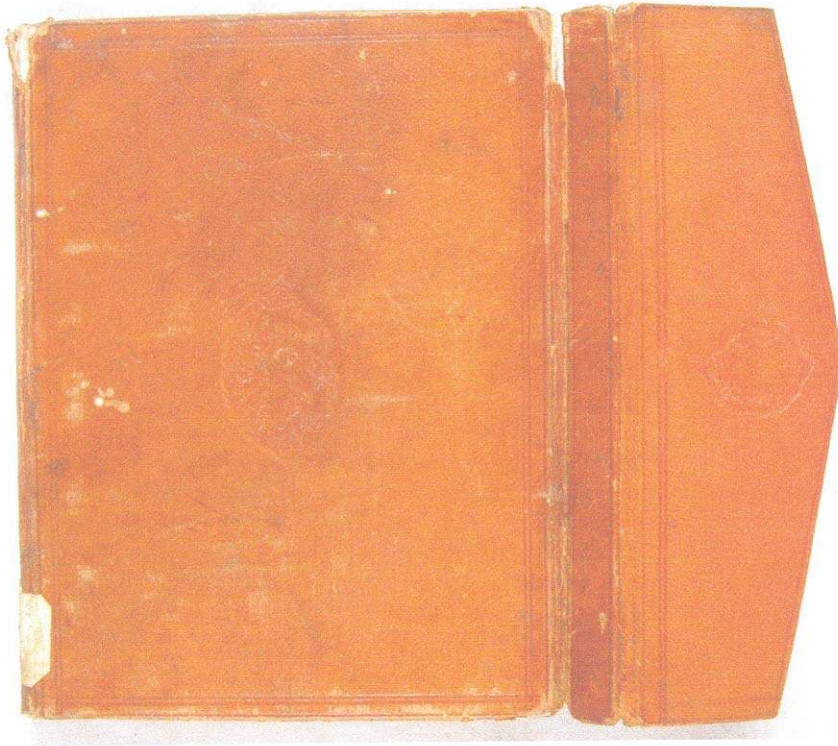
Fot. 13- 12. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

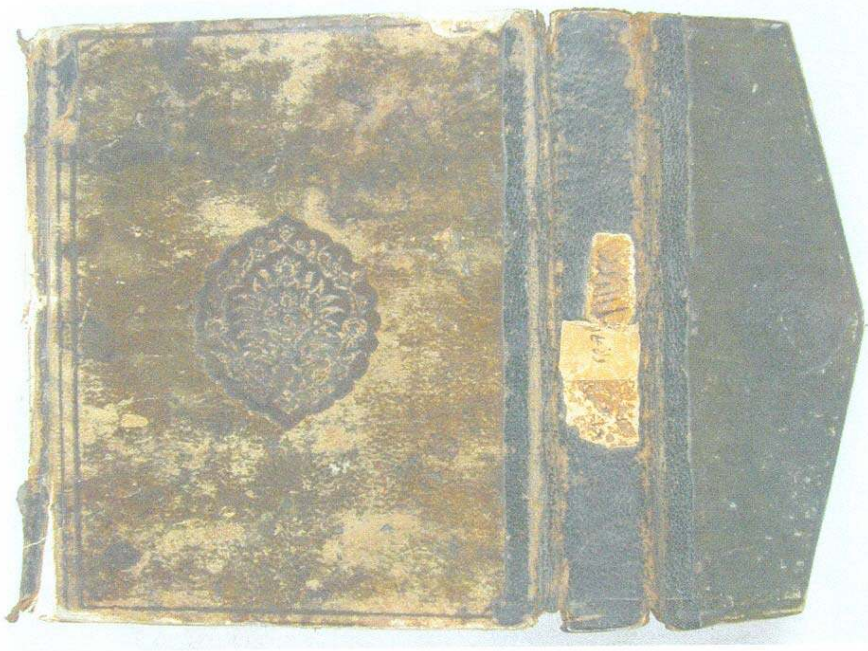
Fot. 14- 13. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

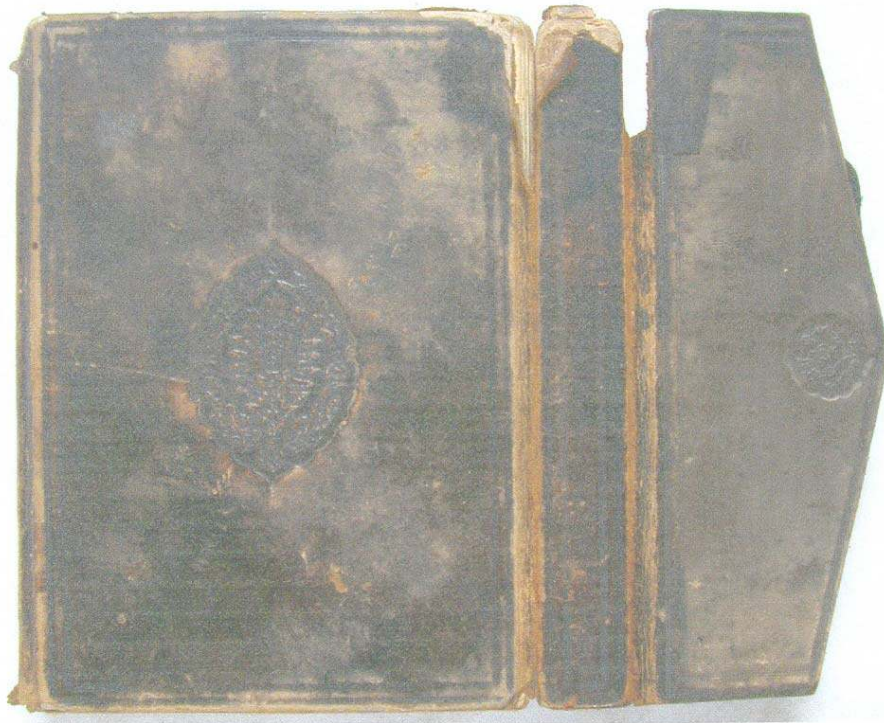
Fot. 15- 14. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

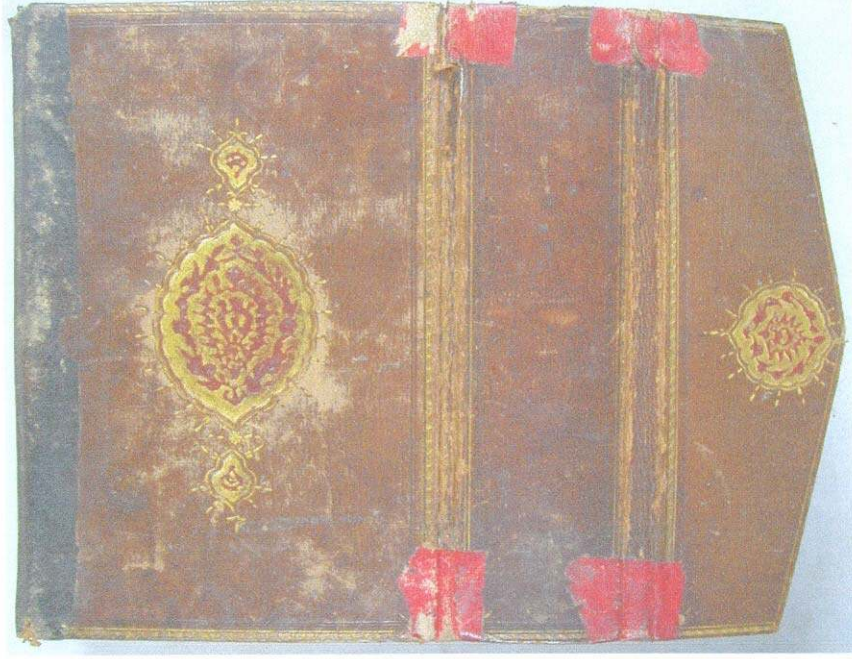
Fot. 16- 15. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 17- 16. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

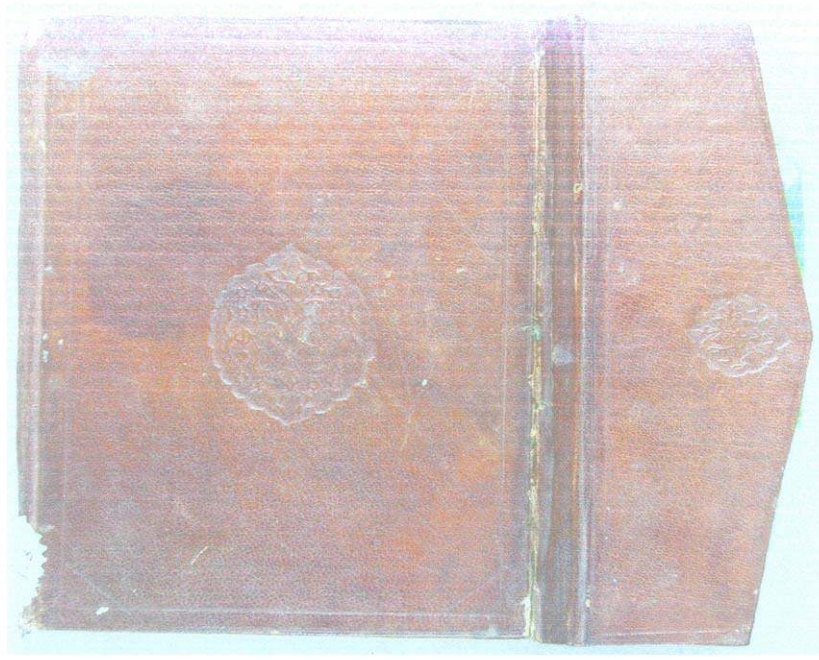
Fot. 18- 17. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

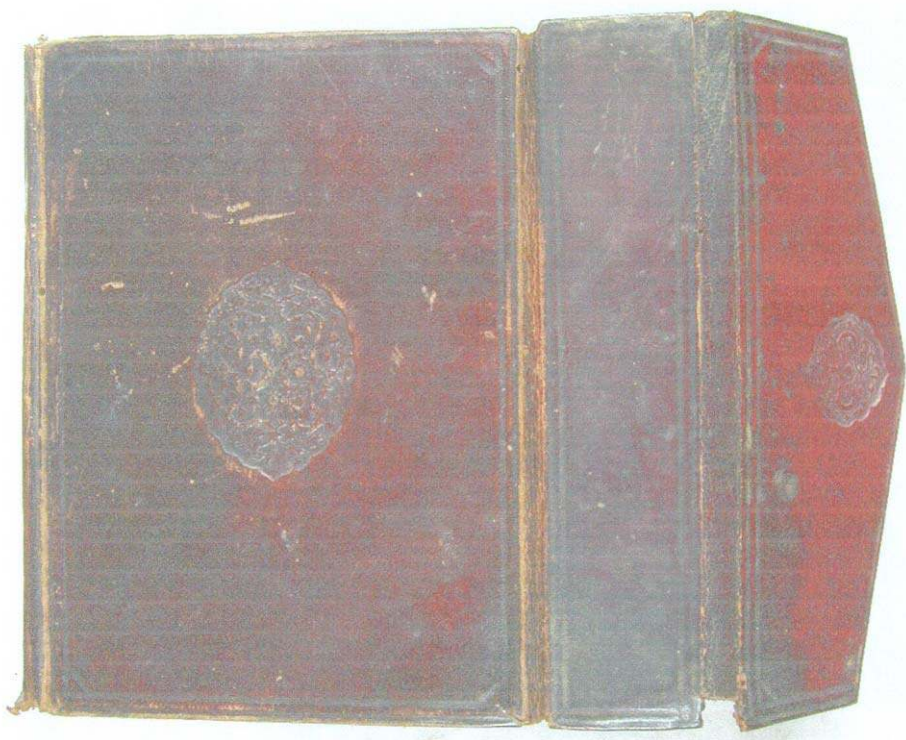
Fot. 19- 18. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

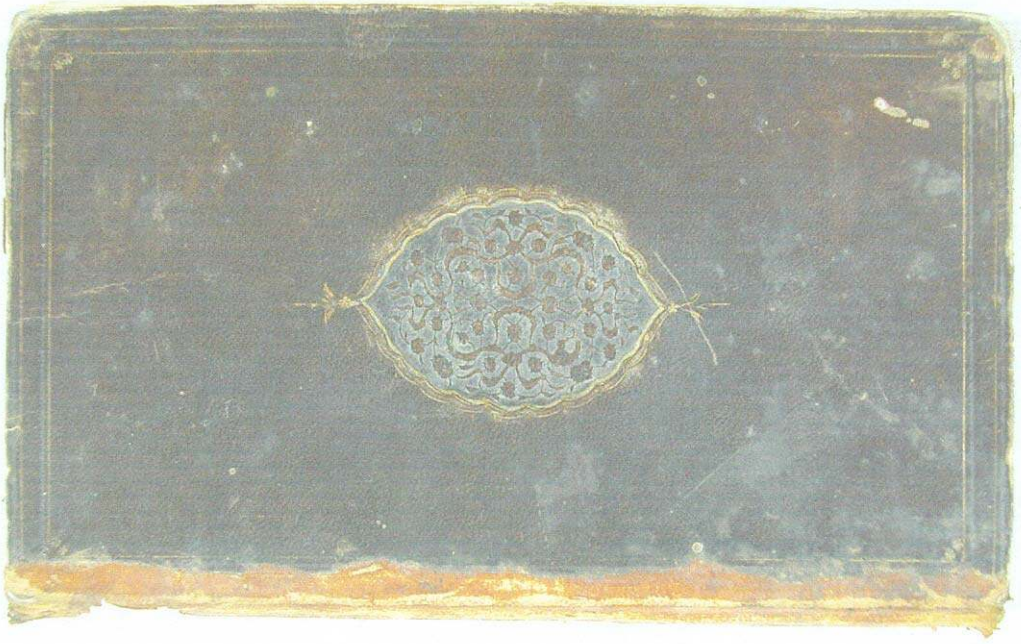
Fot. 20- 19. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

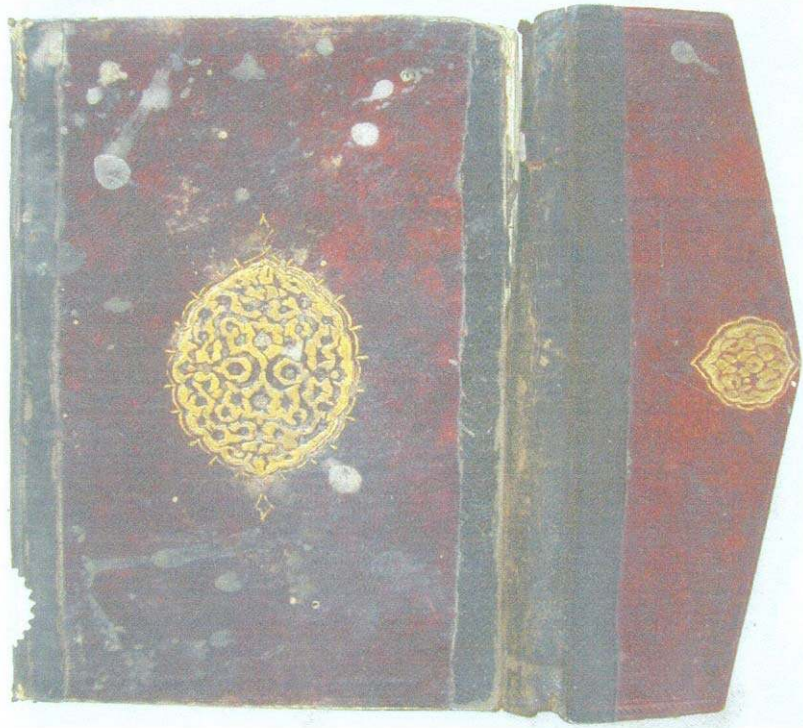
Fot. 21- 20. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

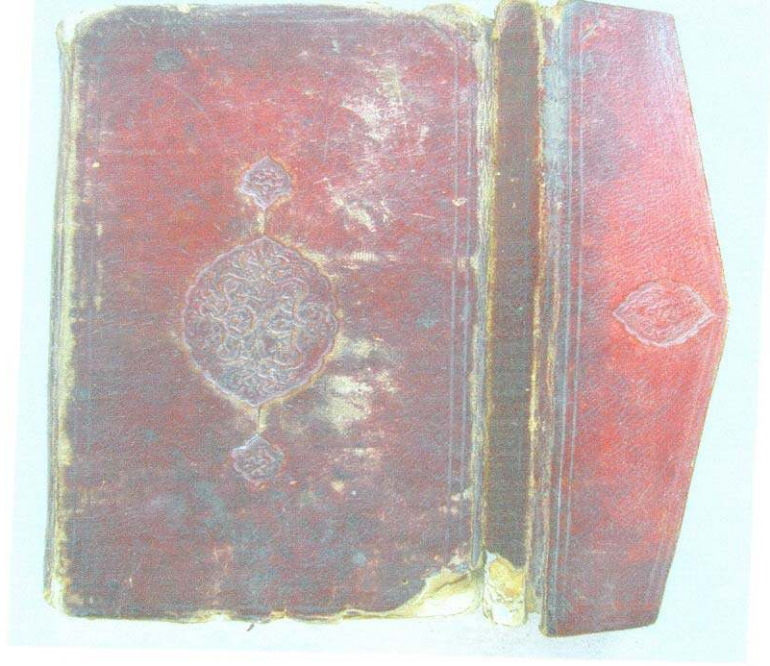
Fot. 22- 21. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

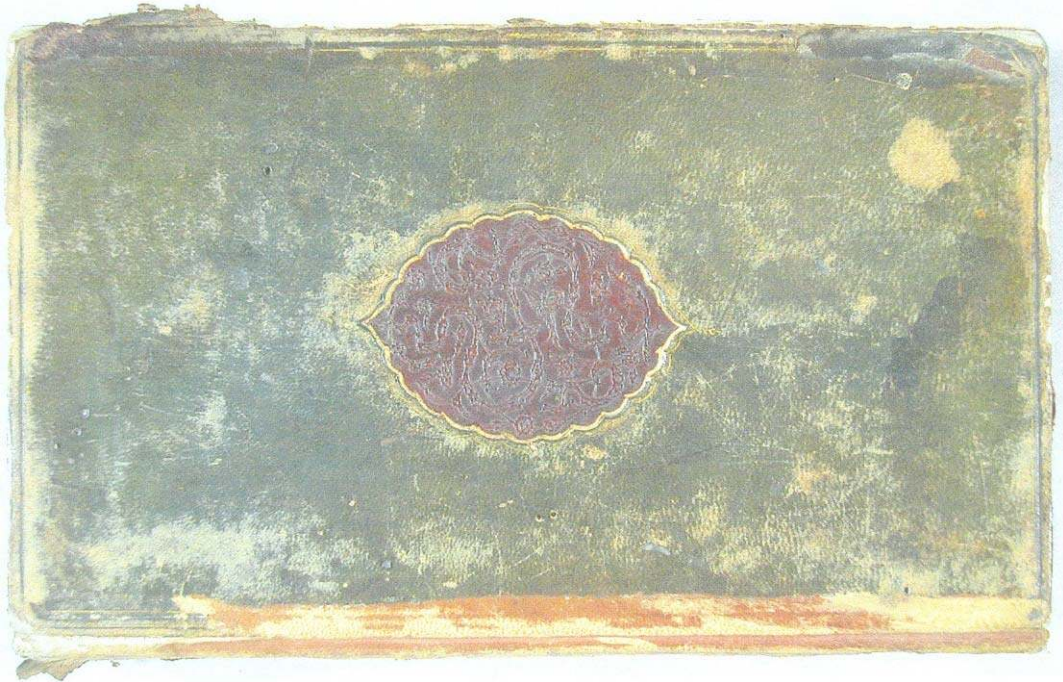
Fot. 23- 22. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

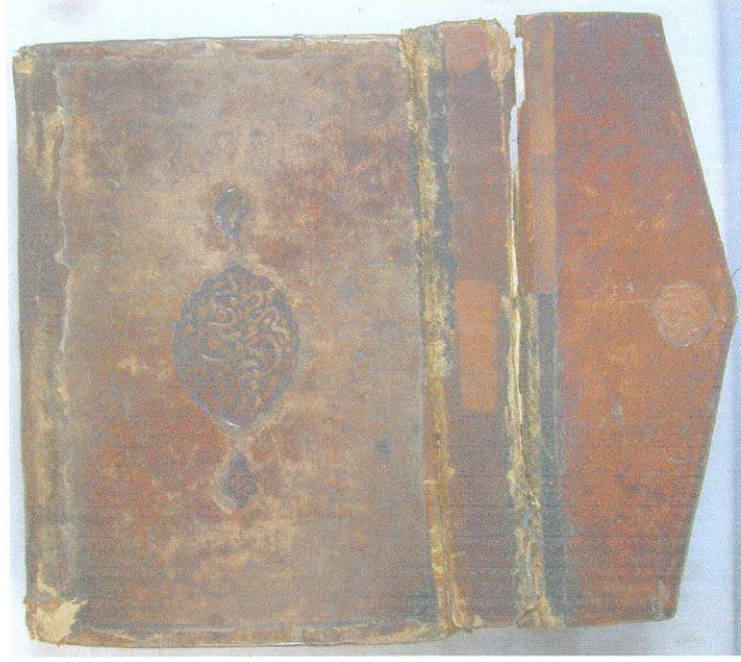
Fot. 24- 23. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 25- 24. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

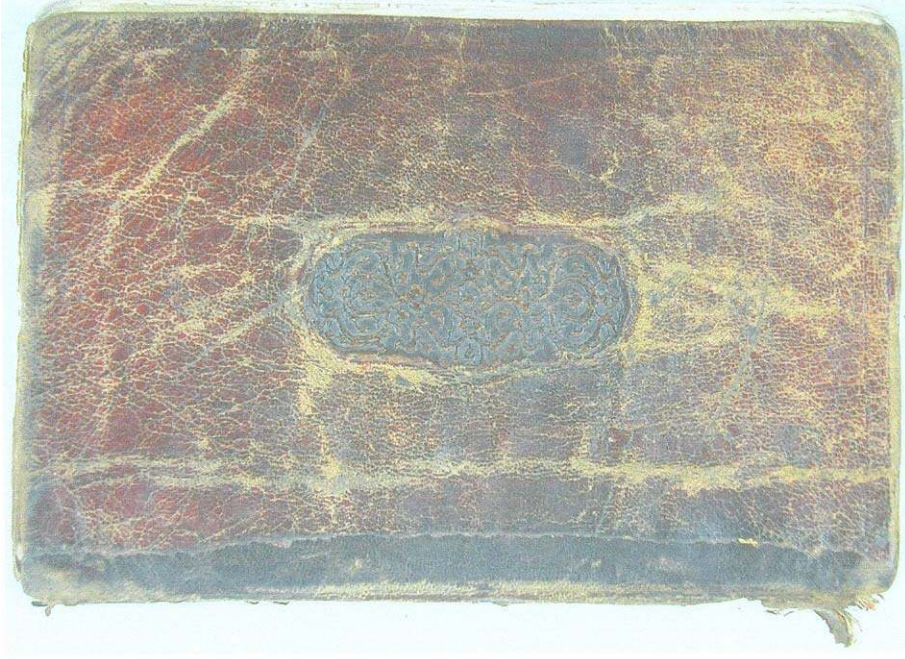
Fot. 26- 25. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü

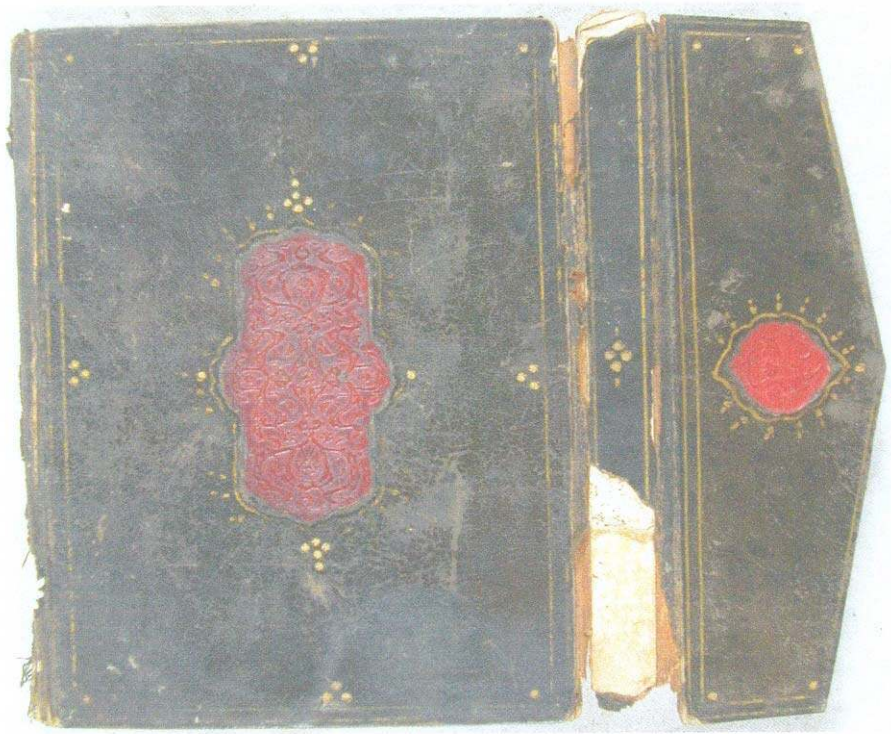
Fot. 27- 26. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

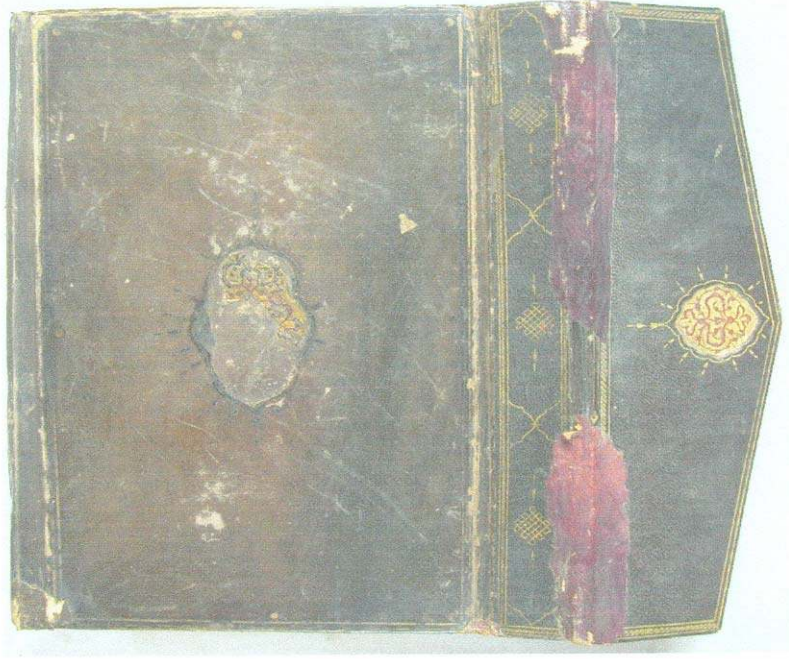
Fot. 28- 27. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü

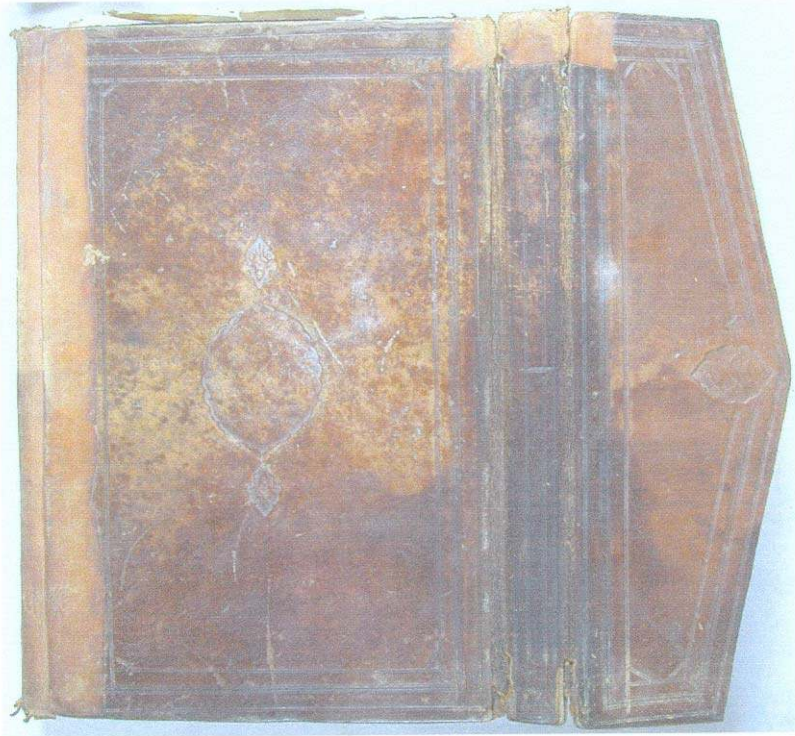
Fot. 29- 28. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

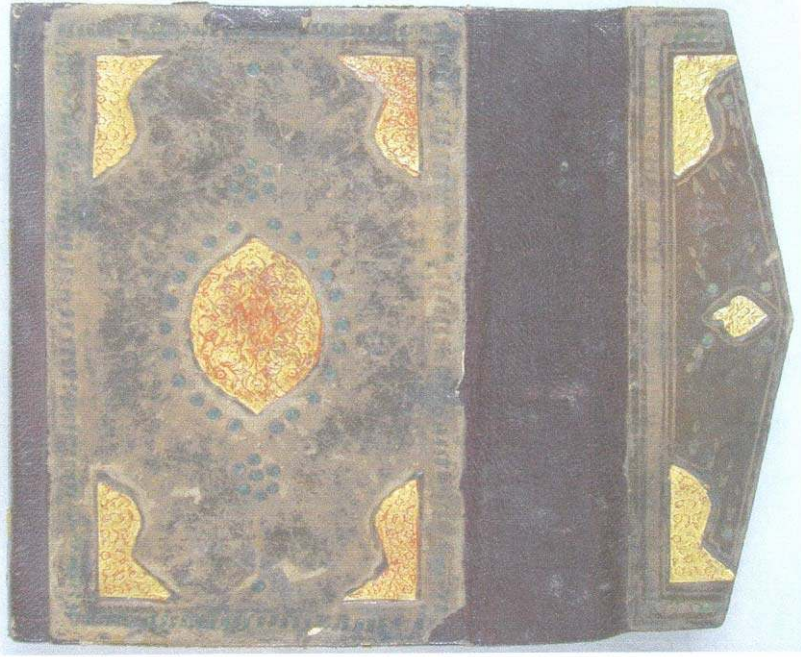
Fot. 30- 29. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

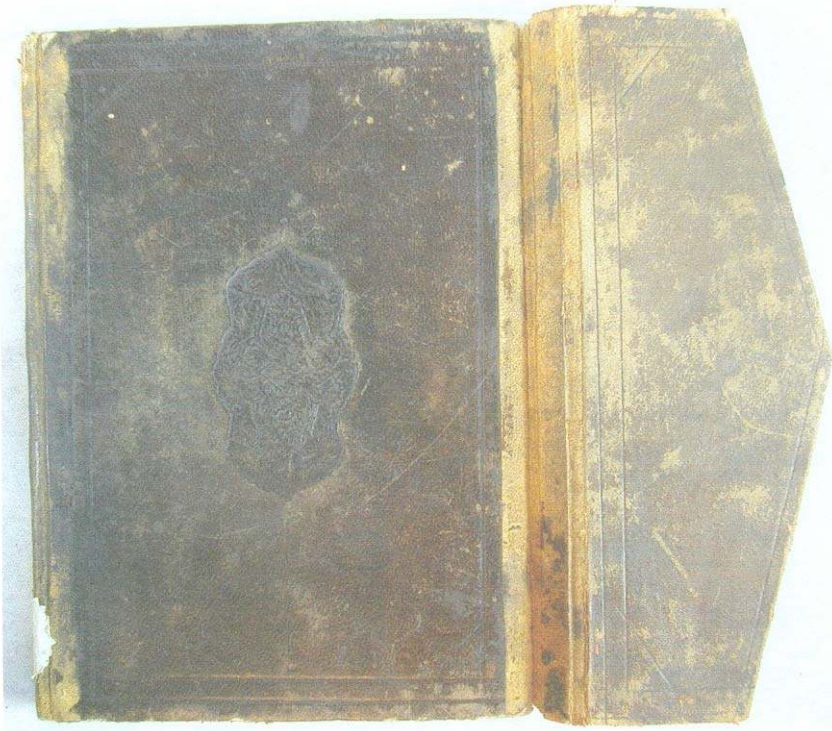
Fot. 31- 30. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

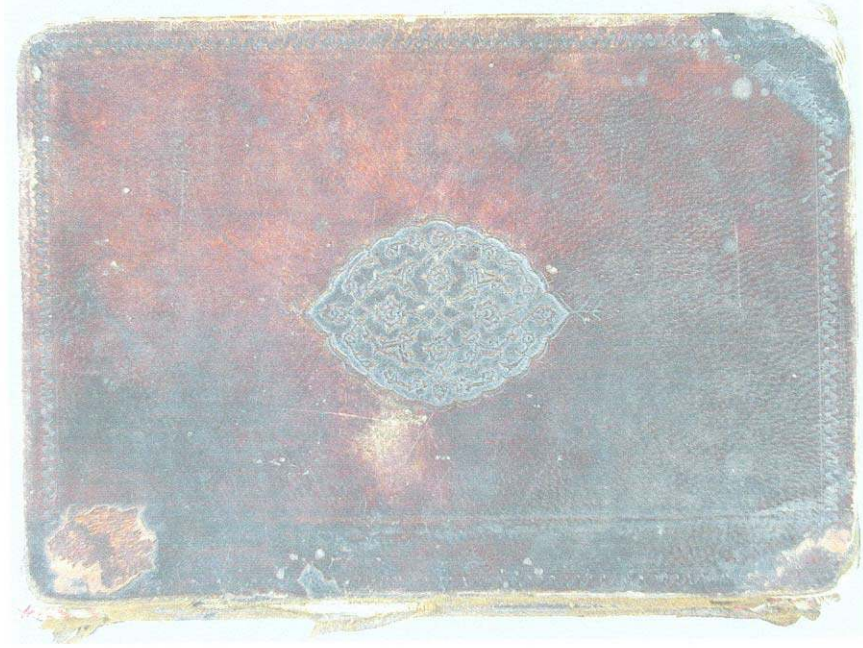
Fot. 32- 31. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

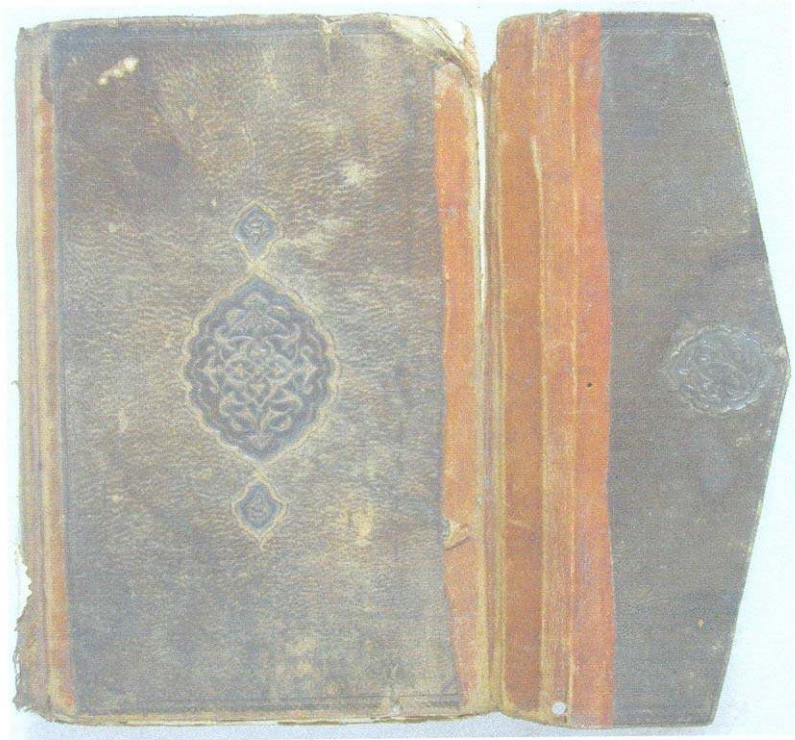
Fot. 33- 32. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 34- 33. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

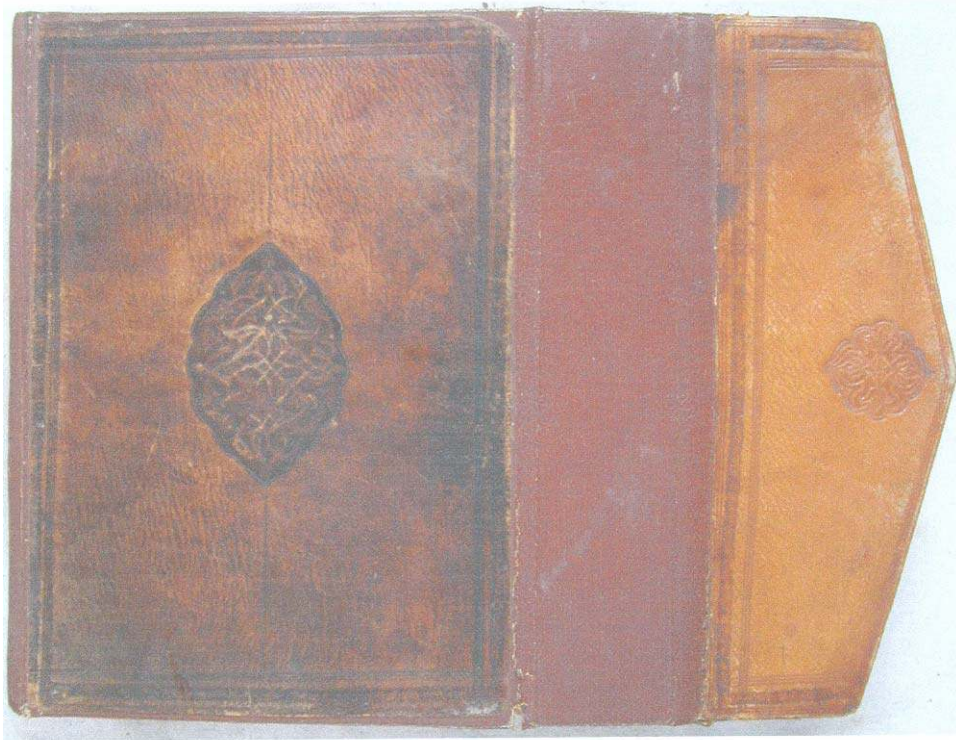
Fot. 35- 34. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

Fot. 36- 35. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

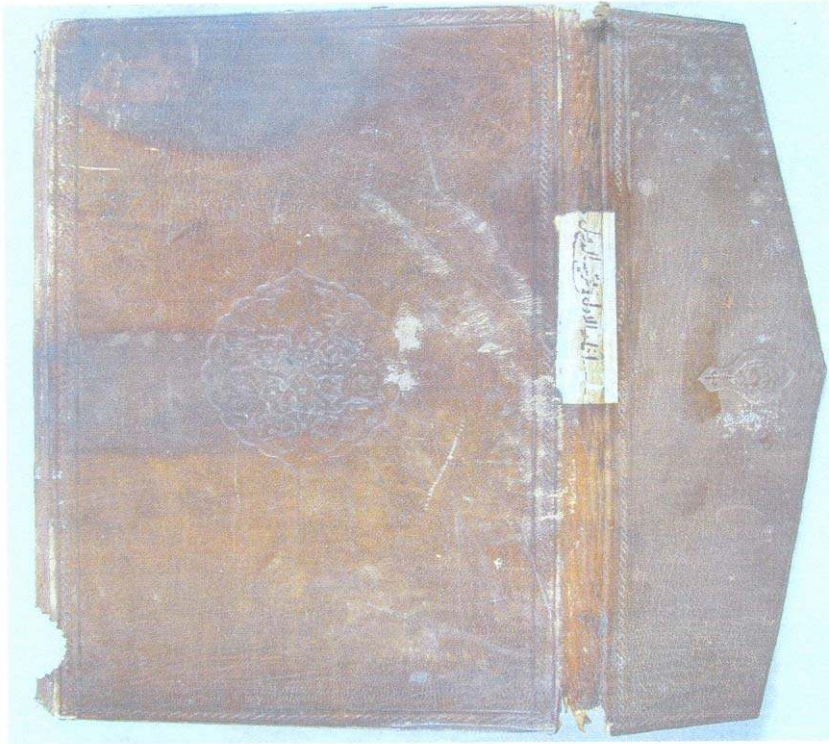
Fot. 37- 36. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

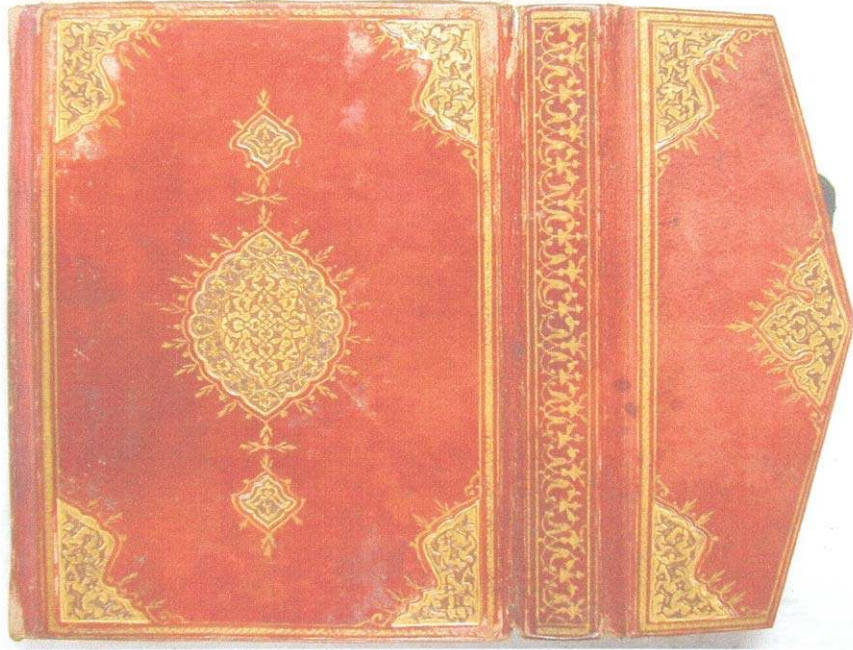
Fot. 38- 37. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

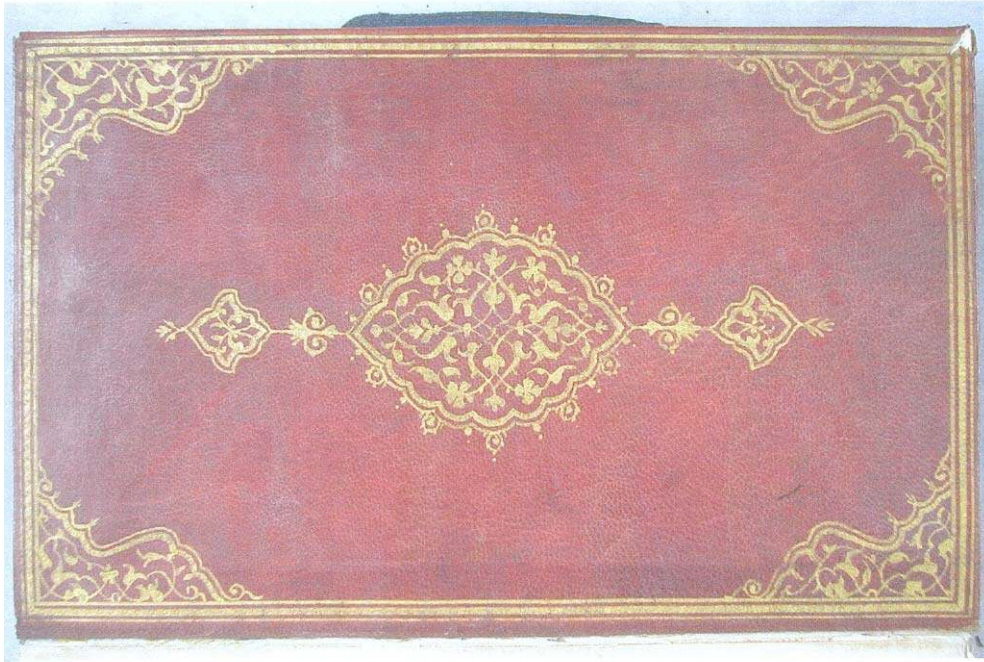
Fot. 39- 38. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

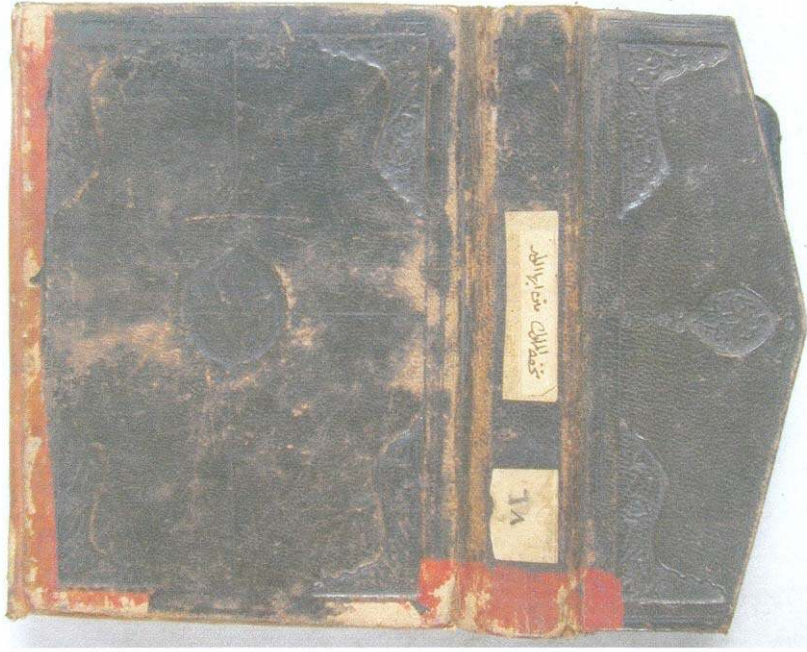
Fot. 40- 39. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

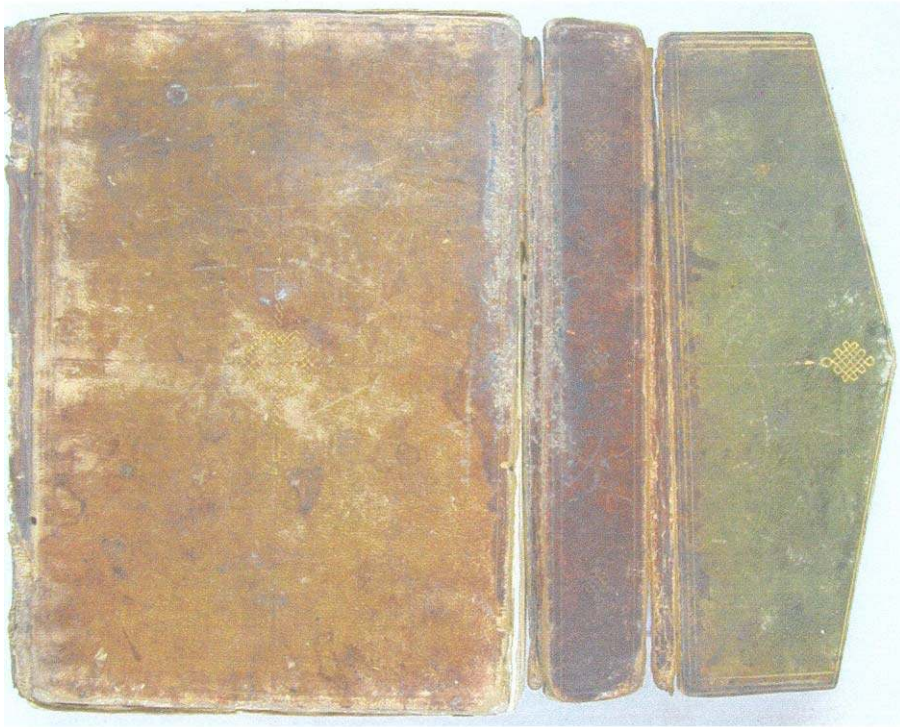
Fot. 41-40. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

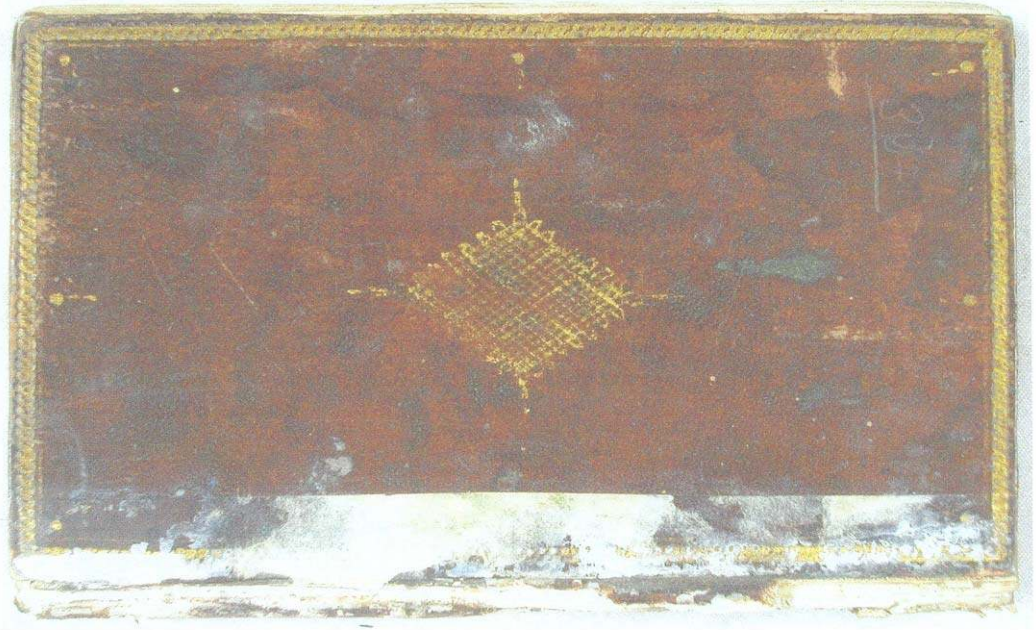
Fot. 42-40. Örneğin İç Kapak Genel Görünümü

Fot. 43- 41. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

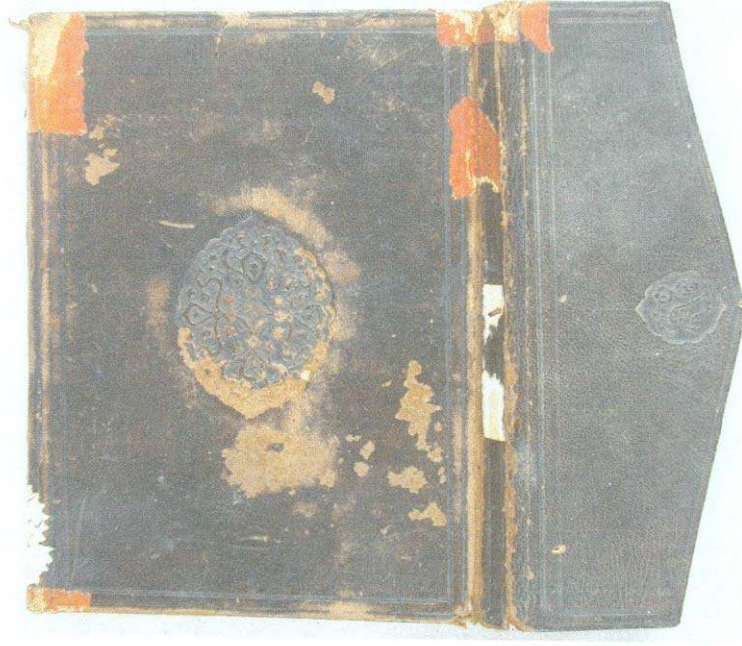
Fot. 44- 42. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

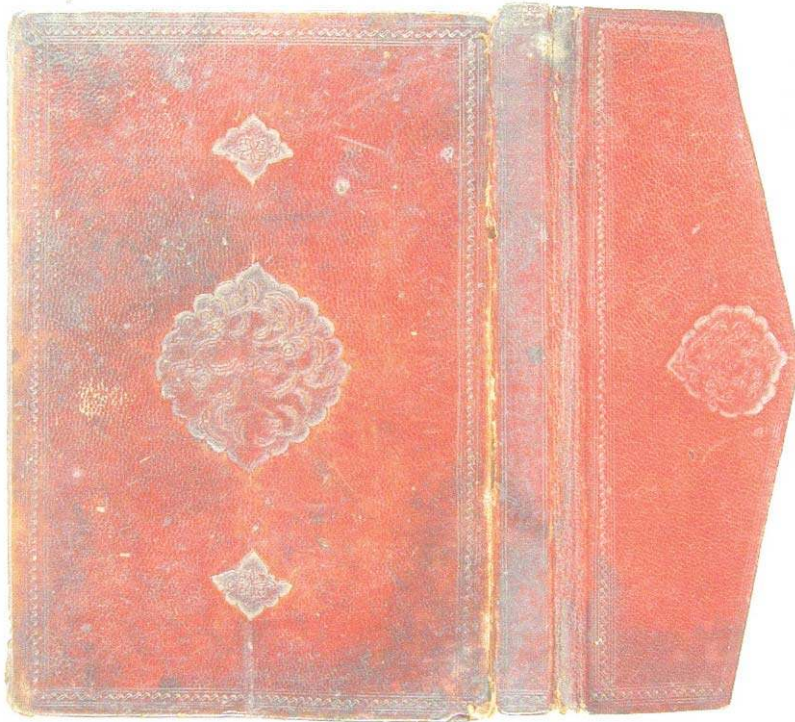
Fot. 45- 43. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

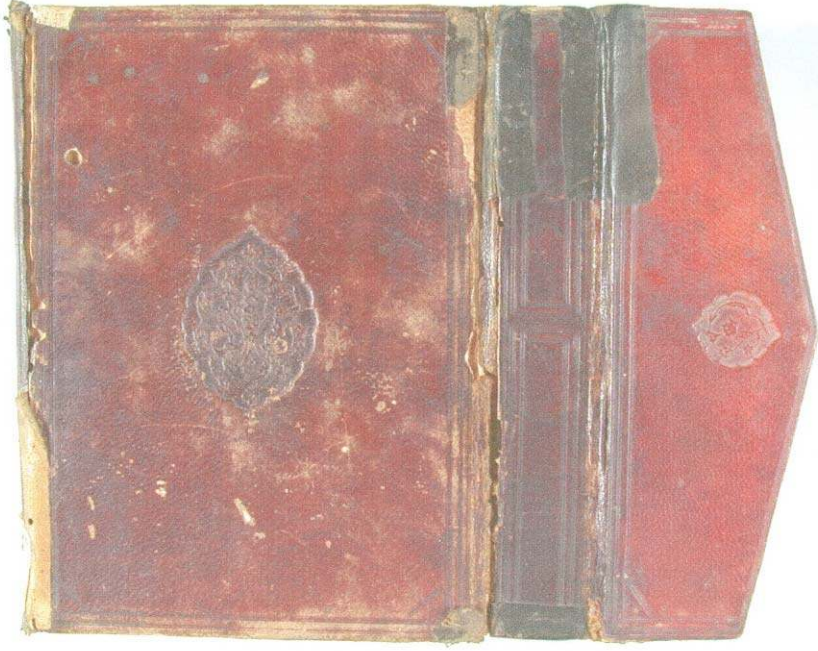
Fot. 46- 44. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

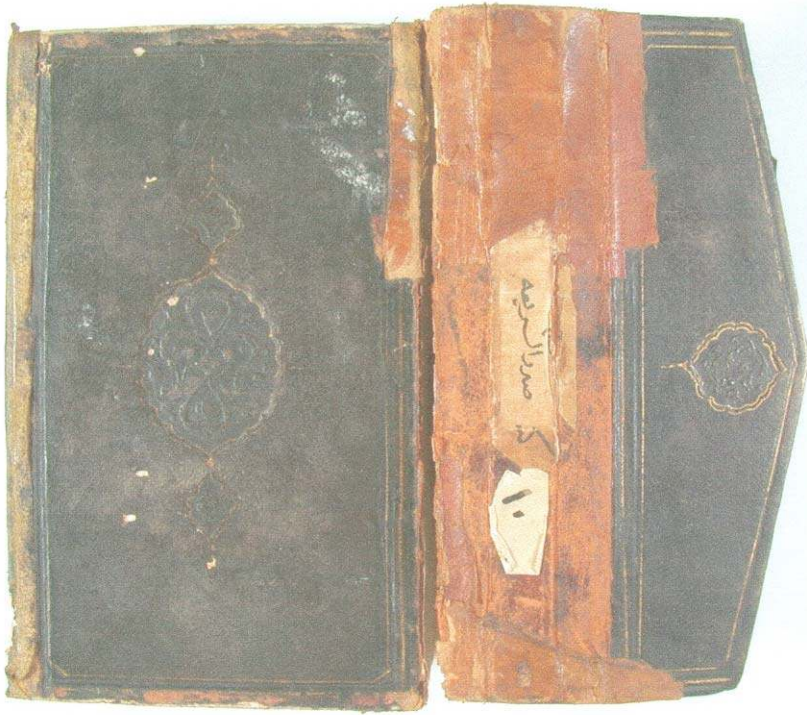
Fot. 47- 45. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 48- 46. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

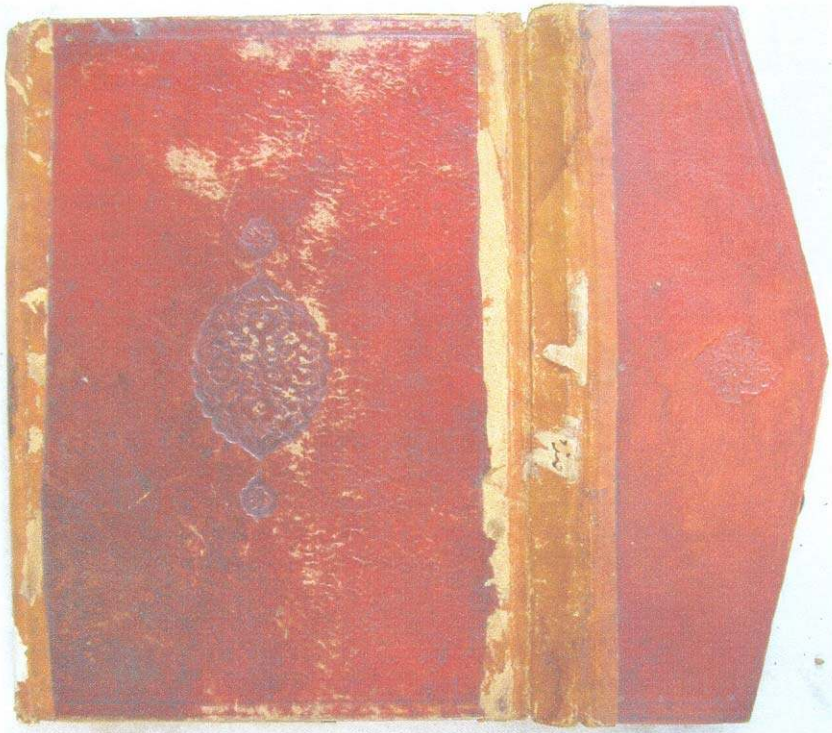
Fot. 49- 47. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

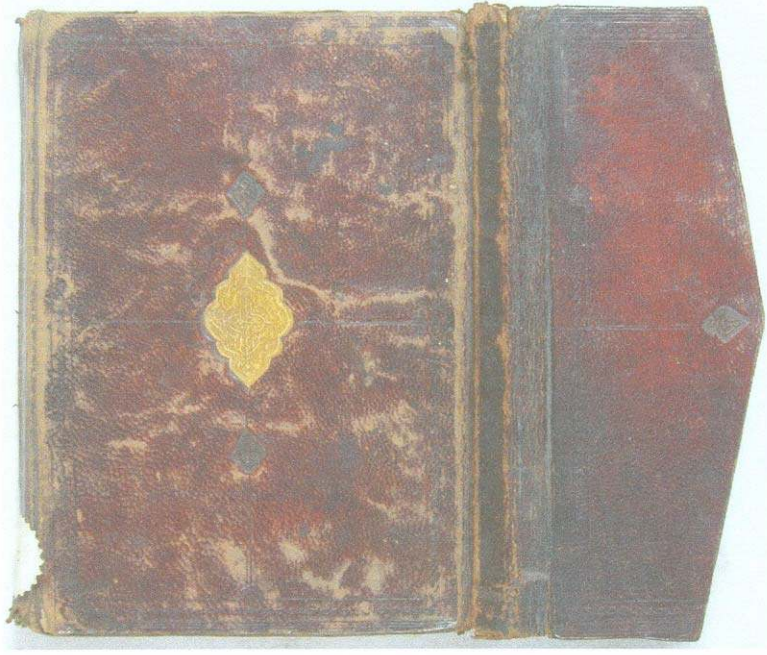
Fot. 50- 48. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

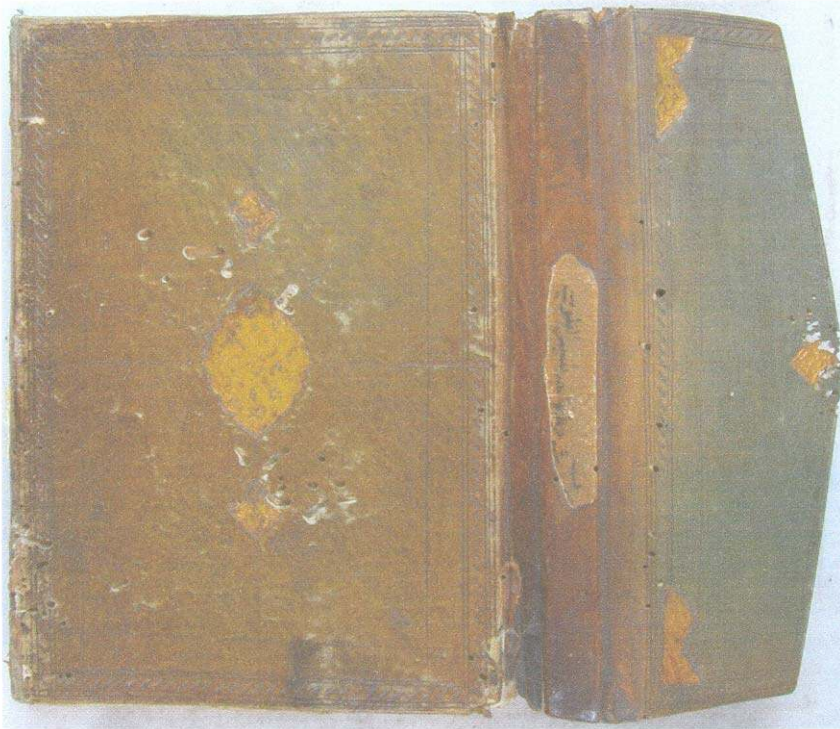
Fot. 51- 49. Örneğin Ön Kapak Genel Görünümü

Fot. 52- 50. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

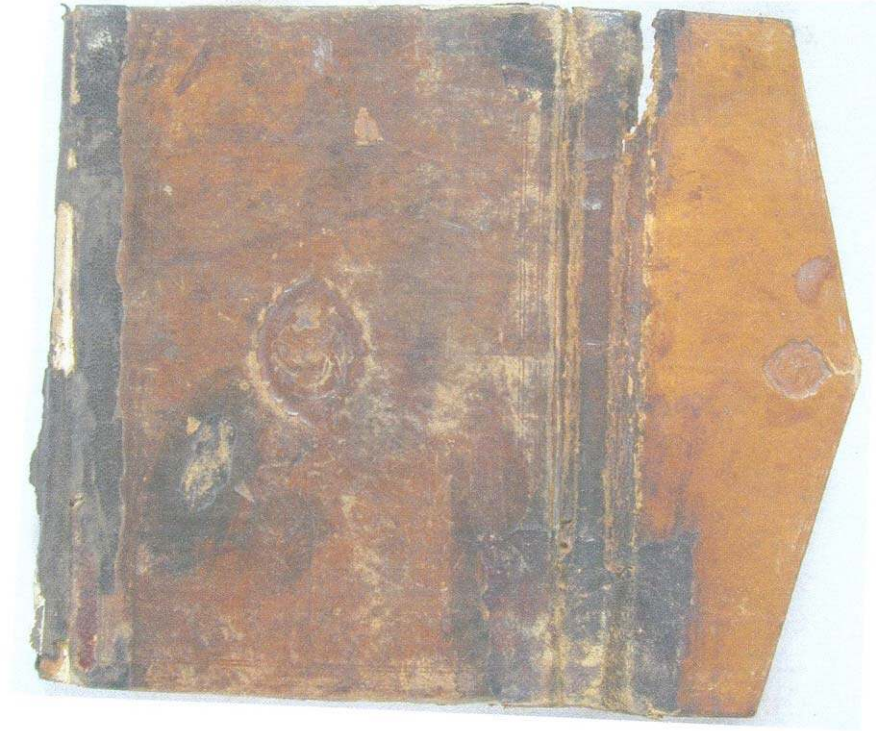
Fot. 53- 51. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

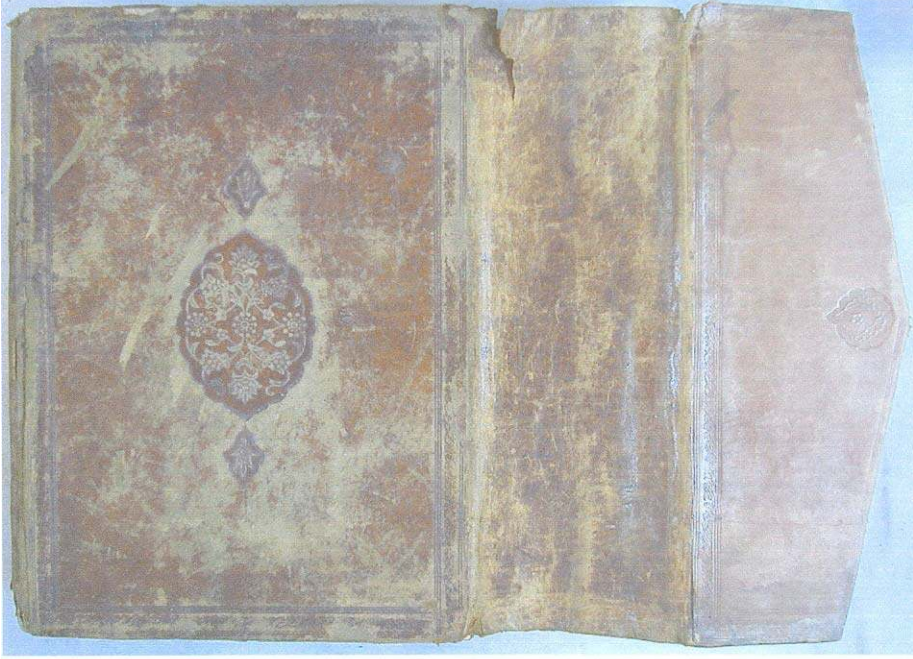
Fot. 54- 52. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

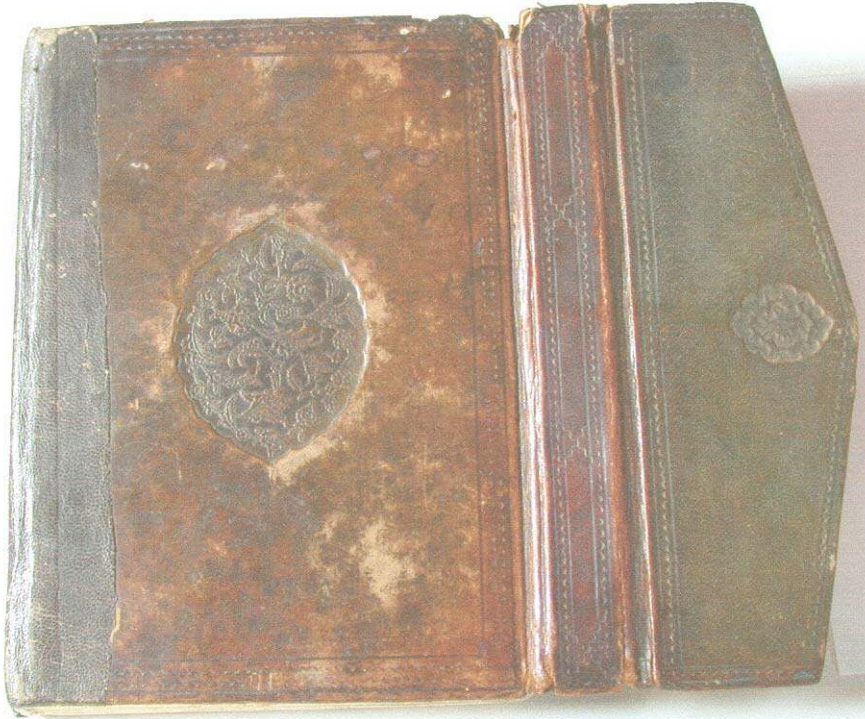
Fot. 55- 53. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü

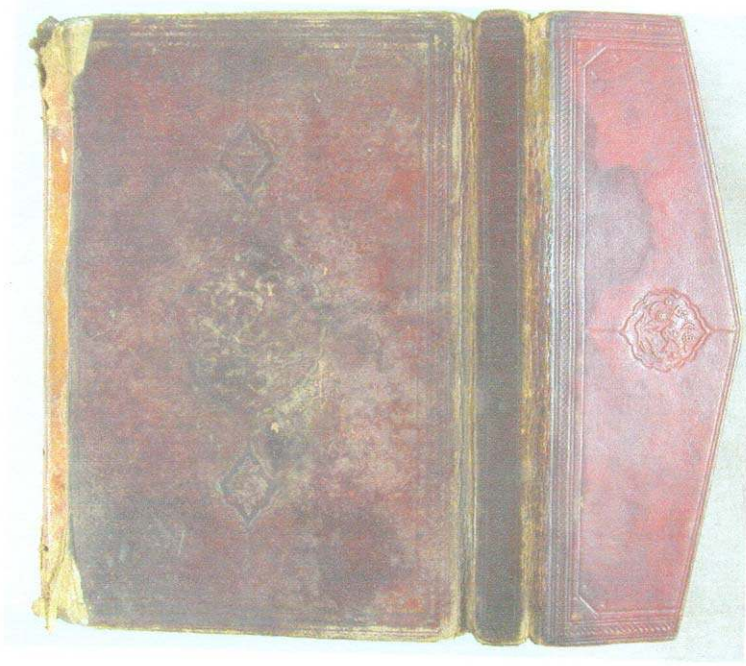
Fot. 56- 54. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

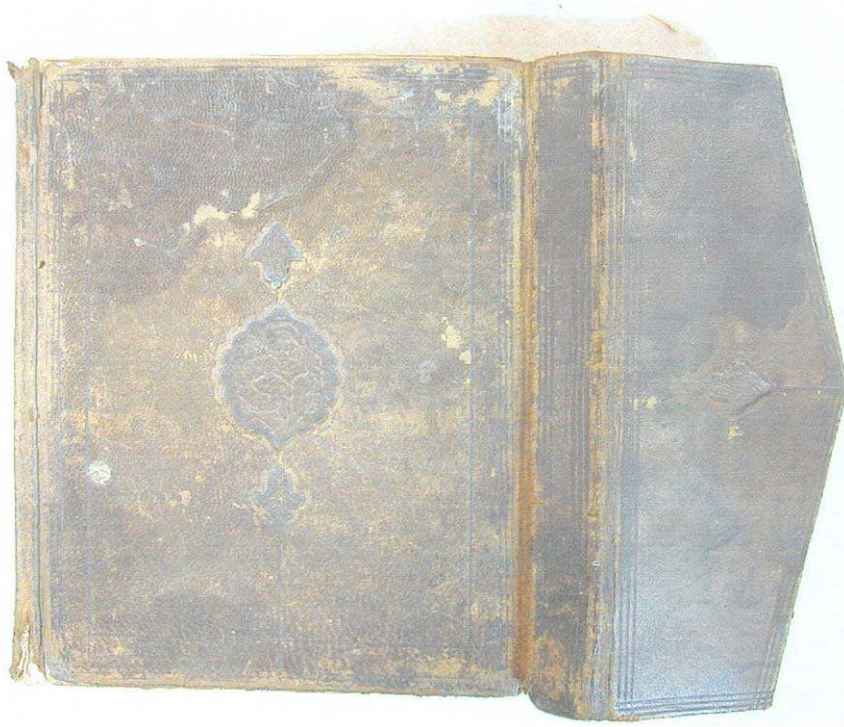
Fot. 57- 55. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

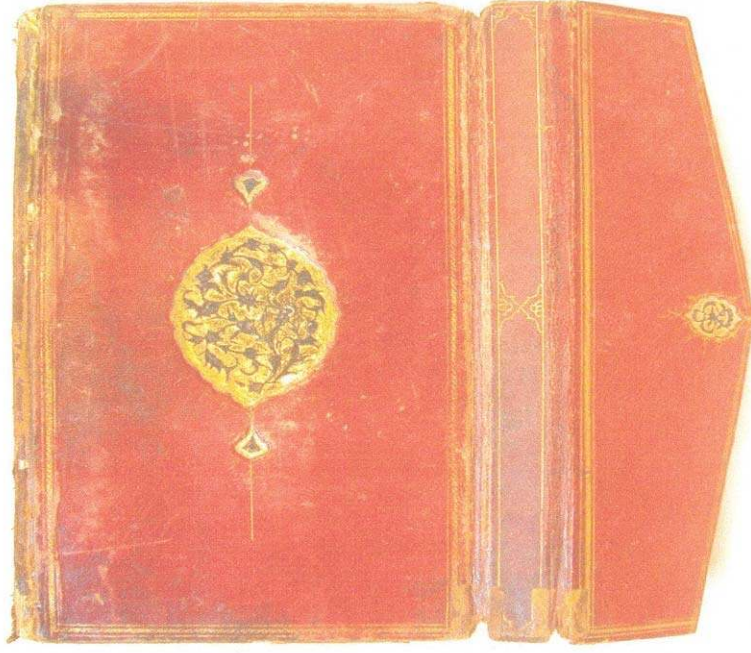
Fot. 58- 56. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

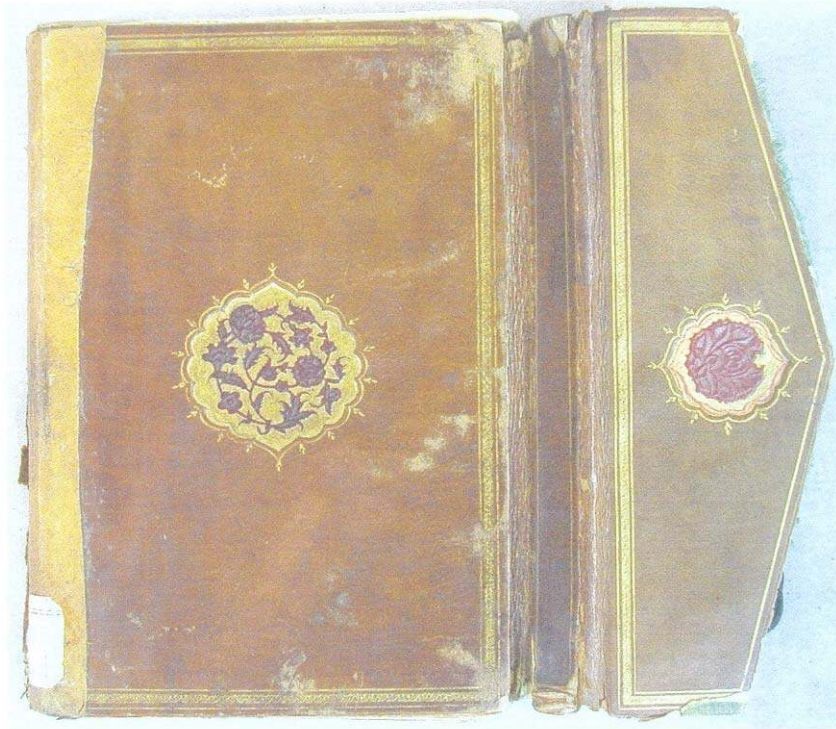
Fot. 59- 57. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

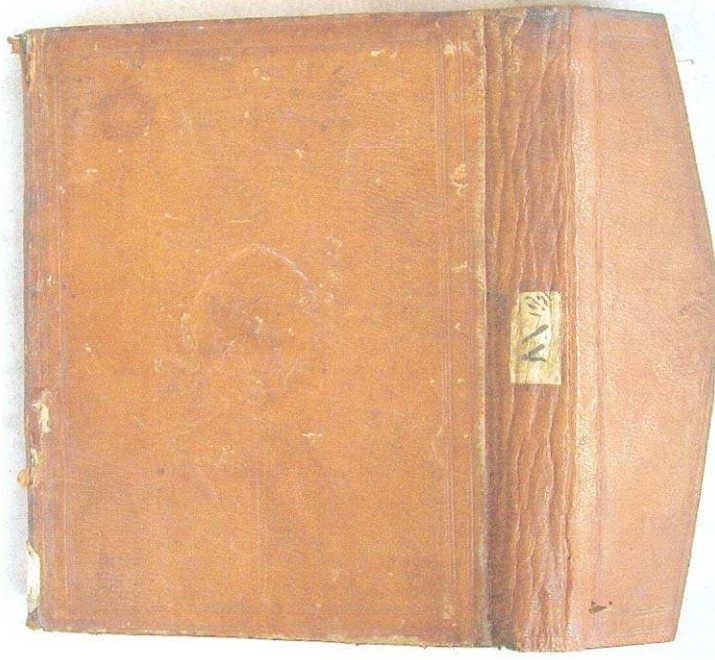
Fot. 60- 58. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

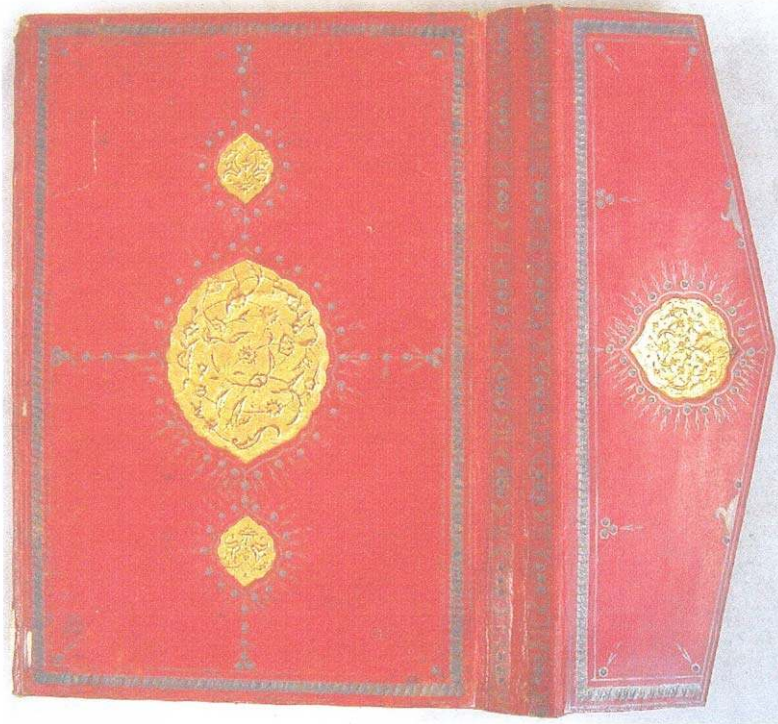
Fot. 61- 59. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

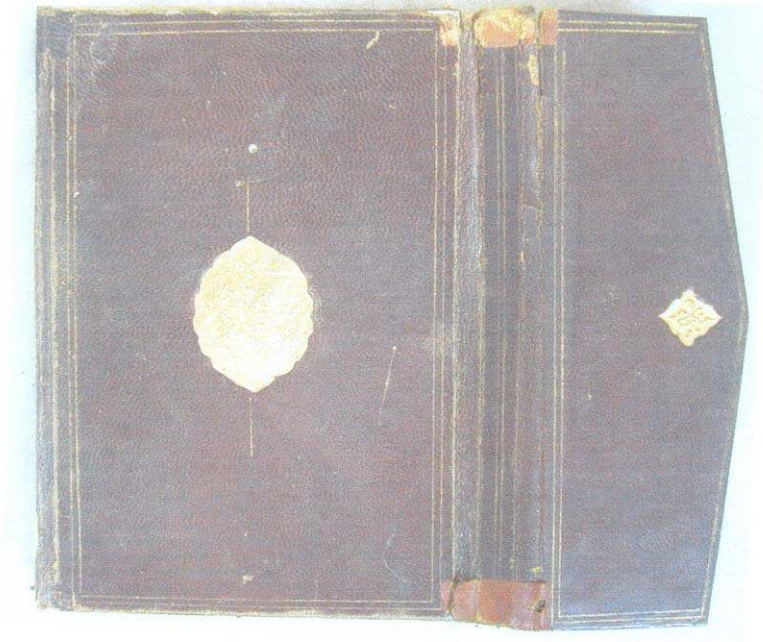
Fot. 62- 60. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 63- 61. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 64- 62. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

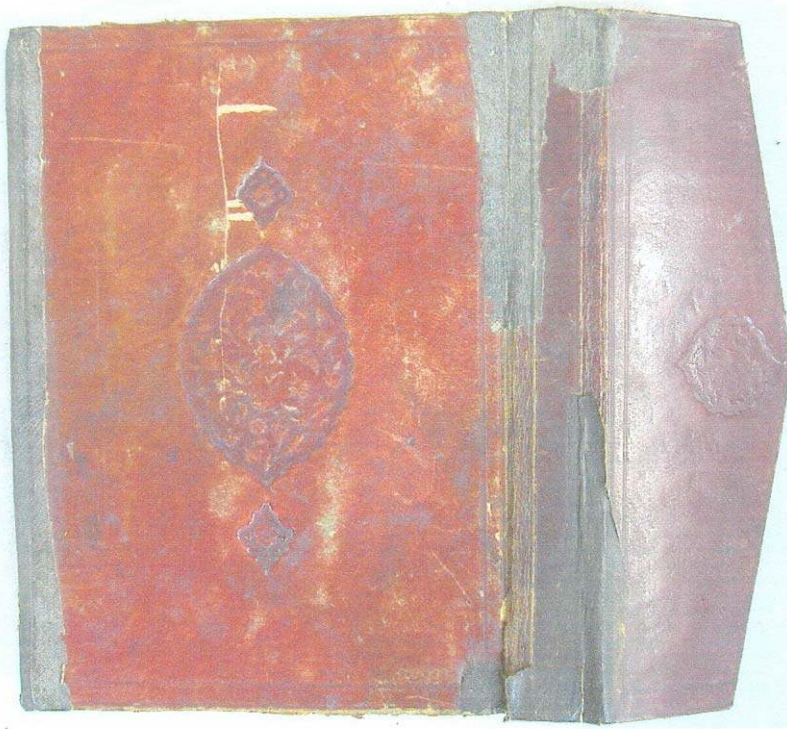
Fot. 65- 63. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 66- 64. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü

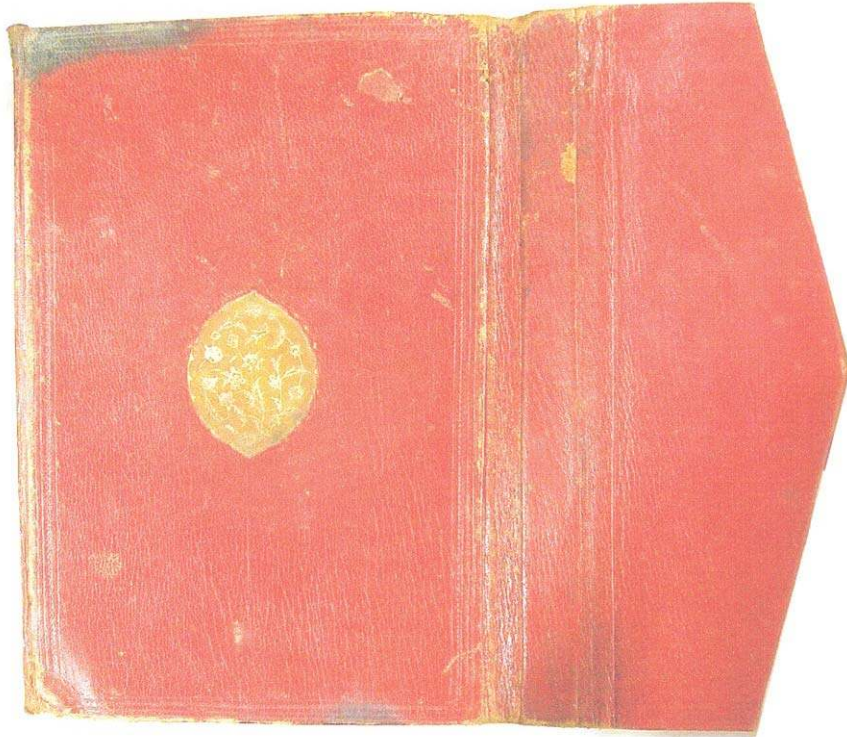
Fot. 67- 65. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü

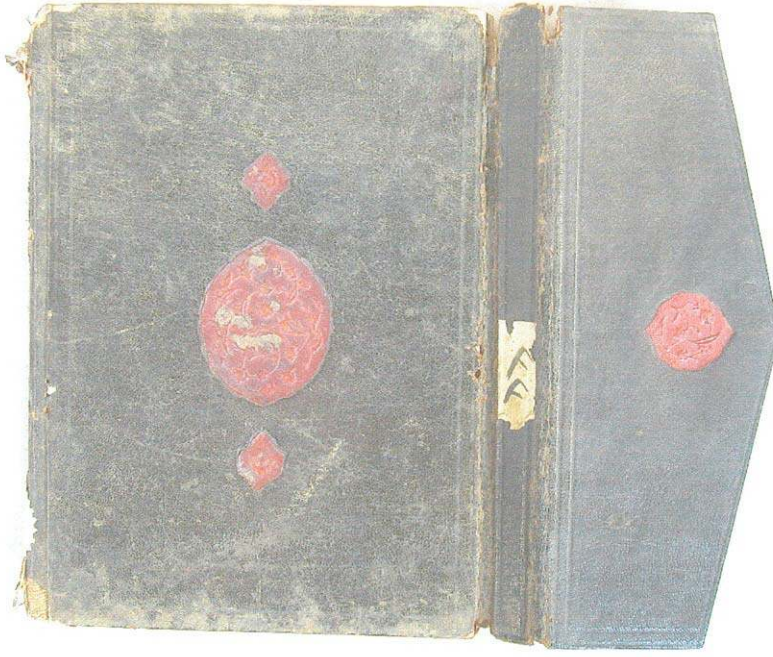
Fot. 68- 66. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

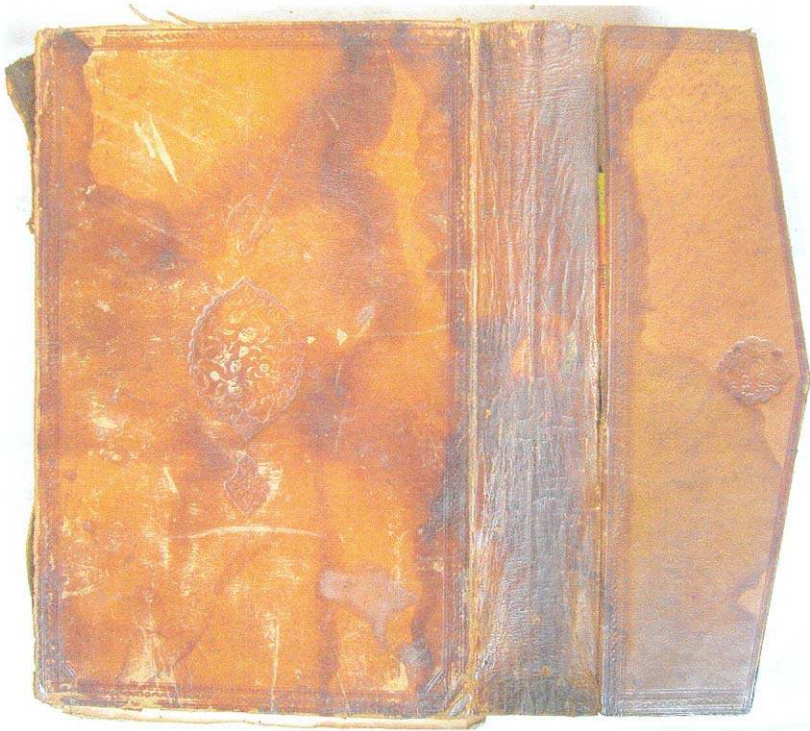
Fot. 69- 67. Örneğin Arka Kapak Genel Görünümü

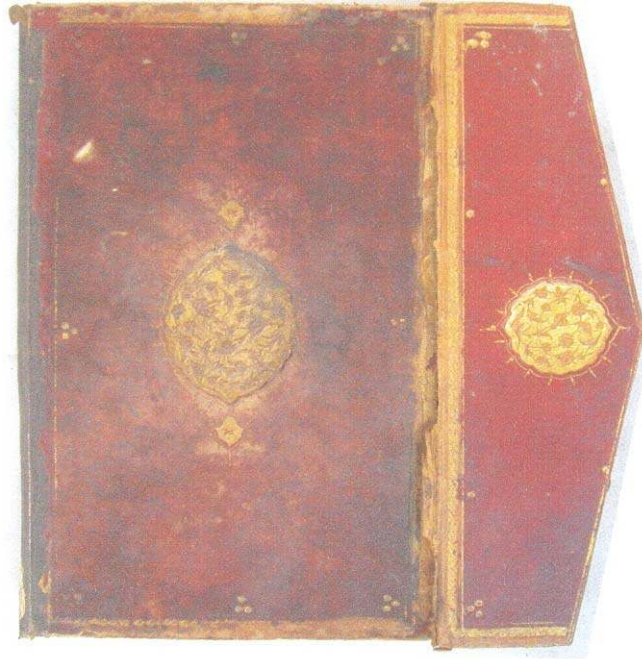
Fot. 70- 68. Örneğin Arka Kapak ve Micleb Genel Görünümü

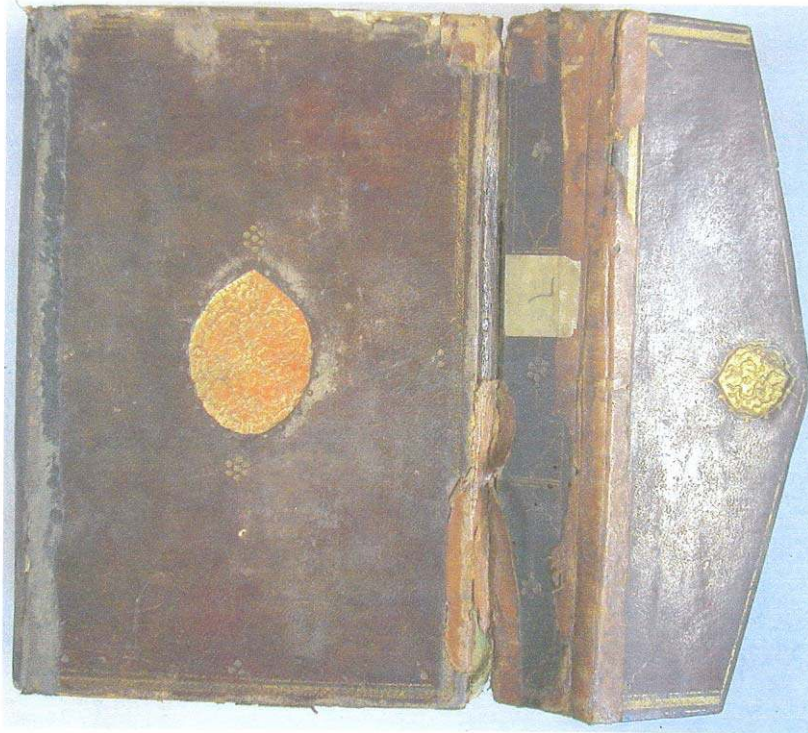
Fot. 71- 69. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

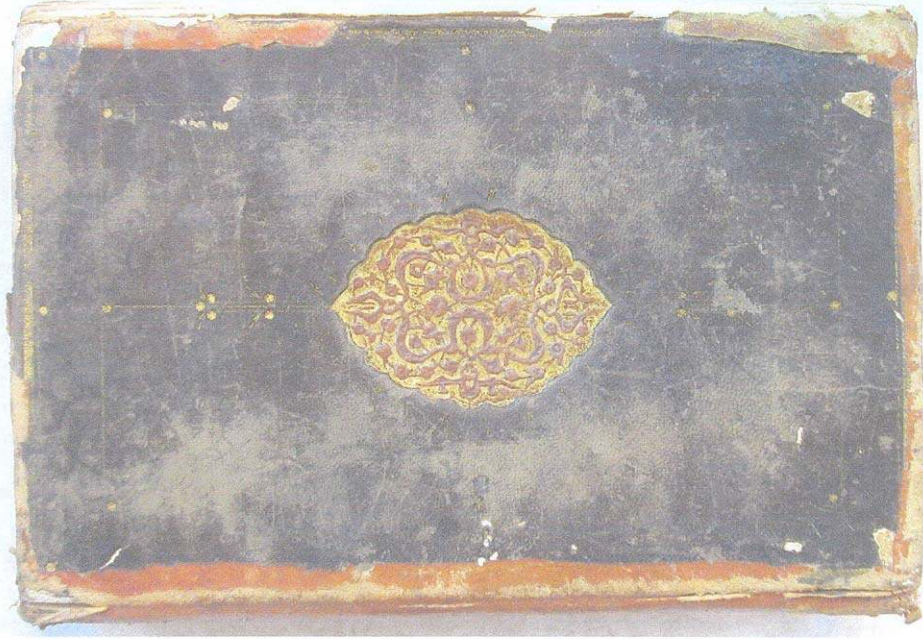
Fot. 72- 70. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

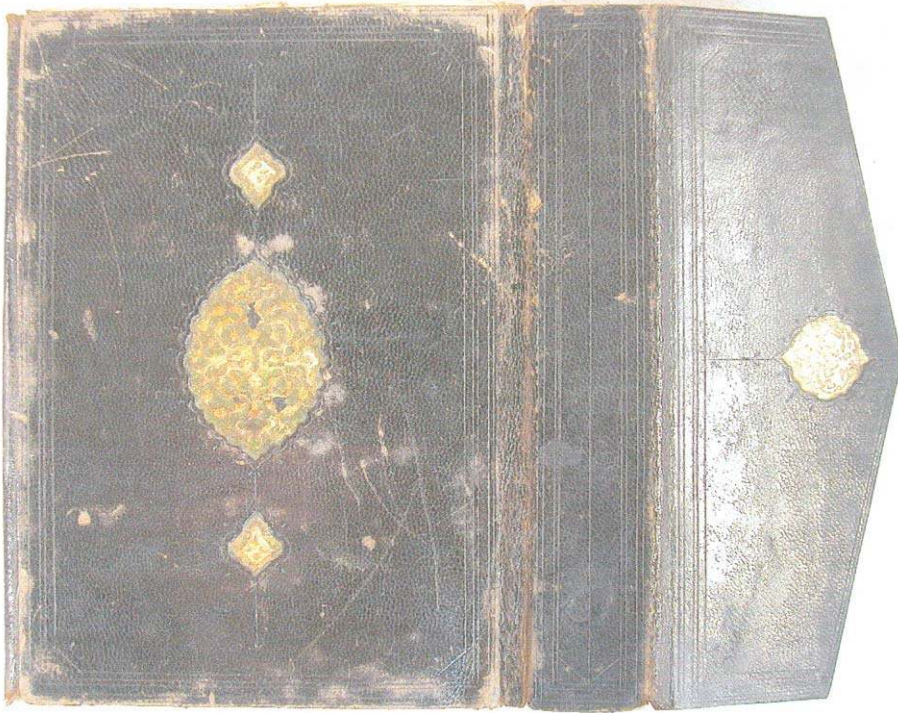
Fot. 73- 71. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

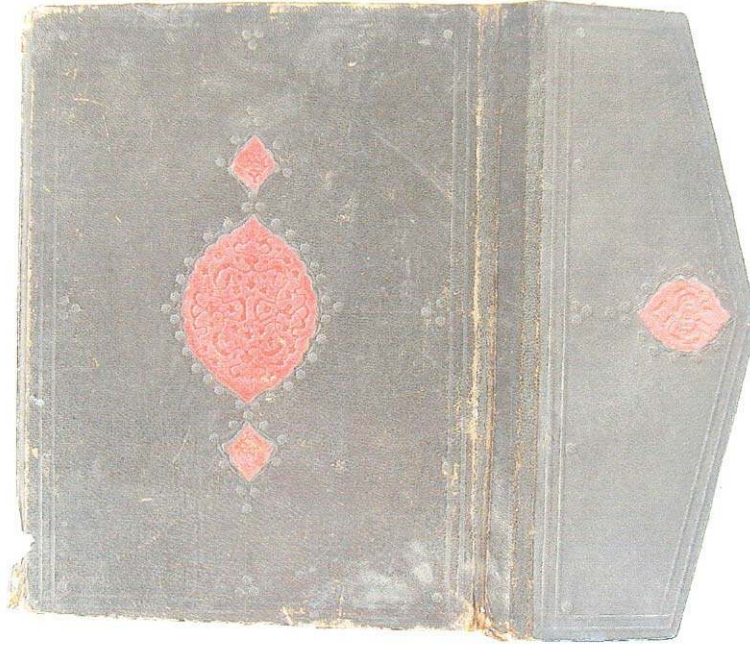
Fot. 74- 72. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

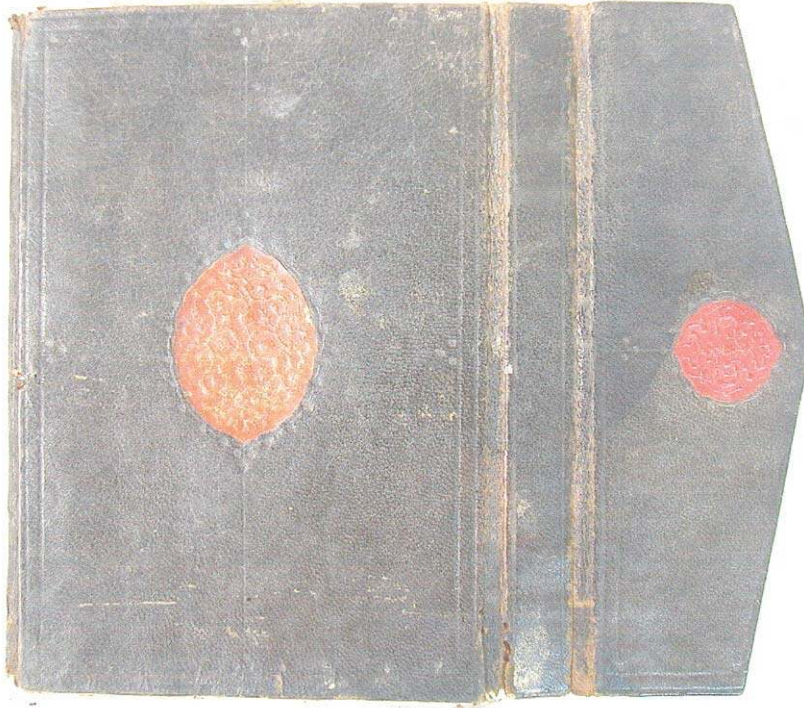
Fot. 75- 73. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

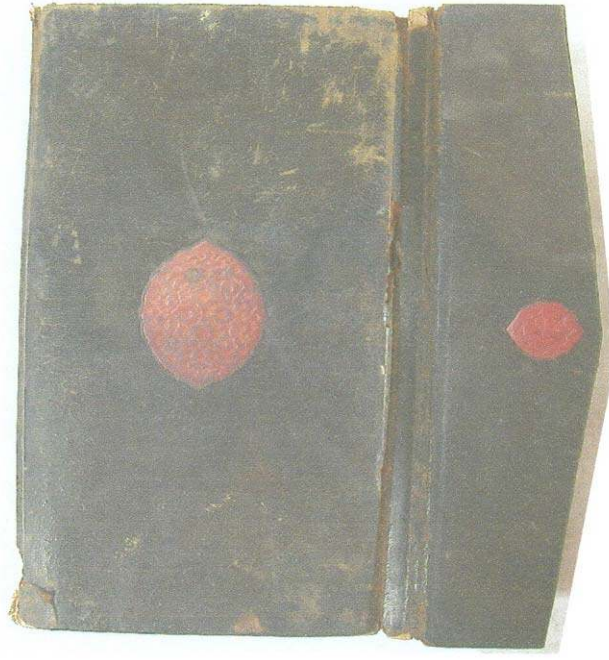
Fot. 76- 74. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

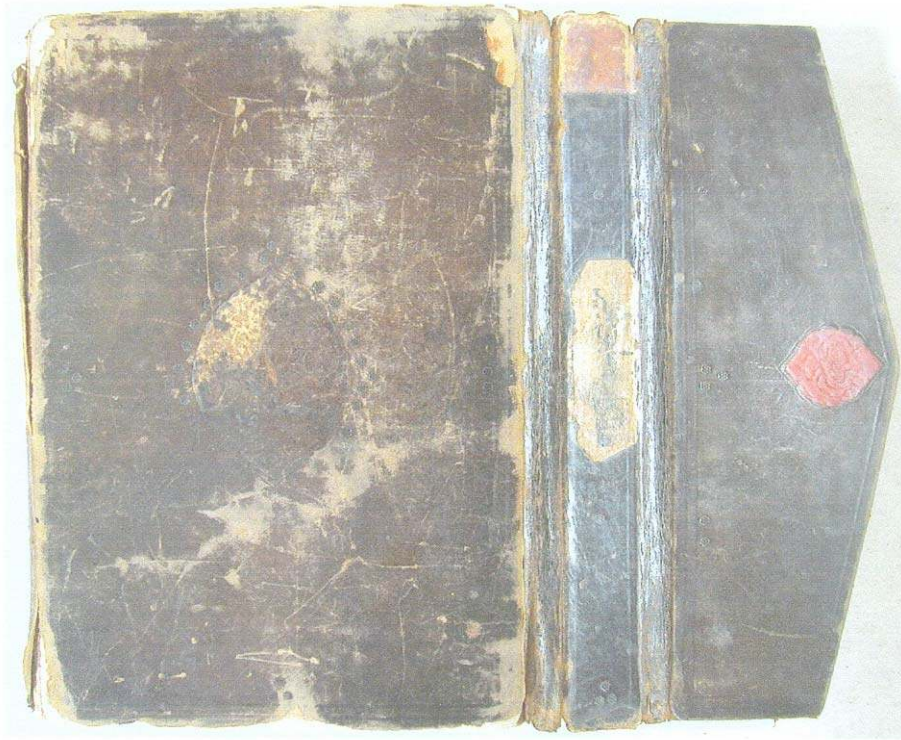
Fot. 77- 75. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

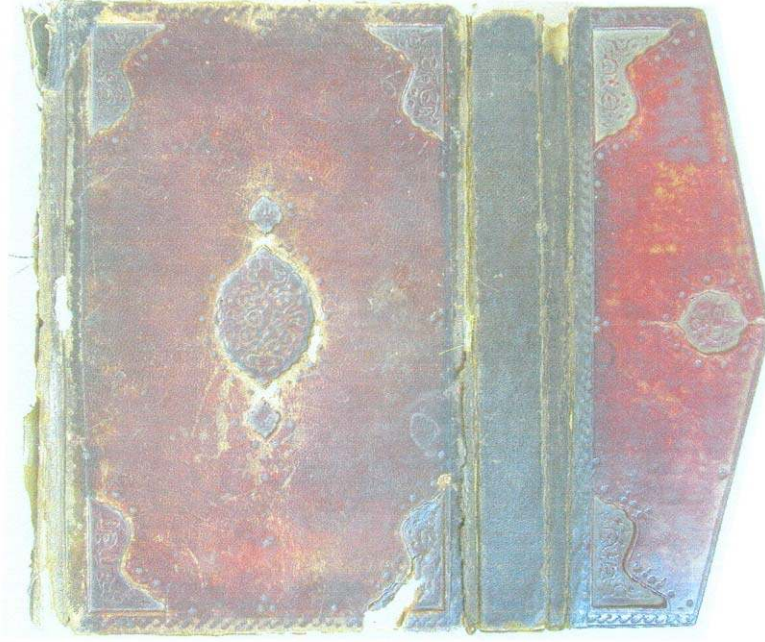
Fot. 78- 76. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

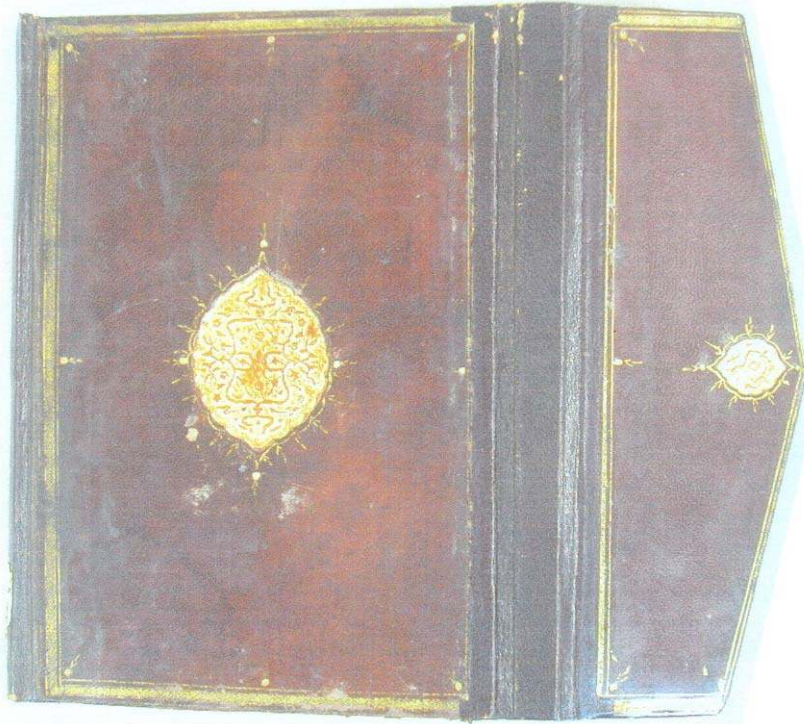
Fot. 79- 77. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

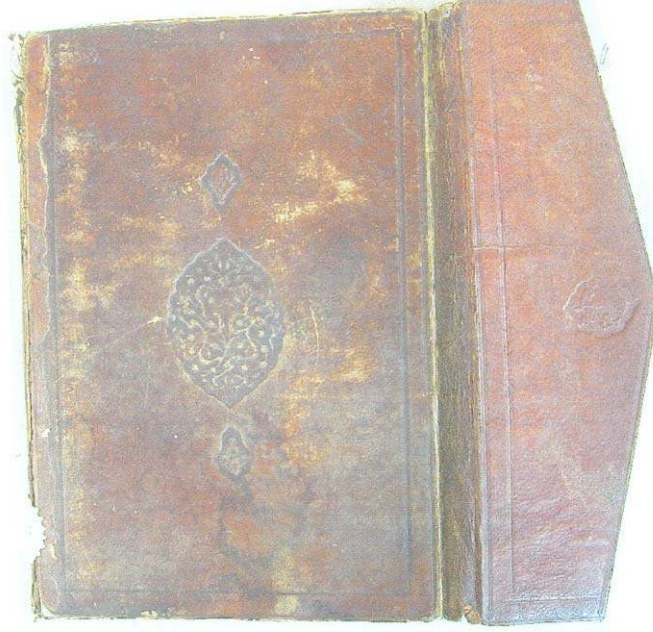
Fot. 80- 78. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

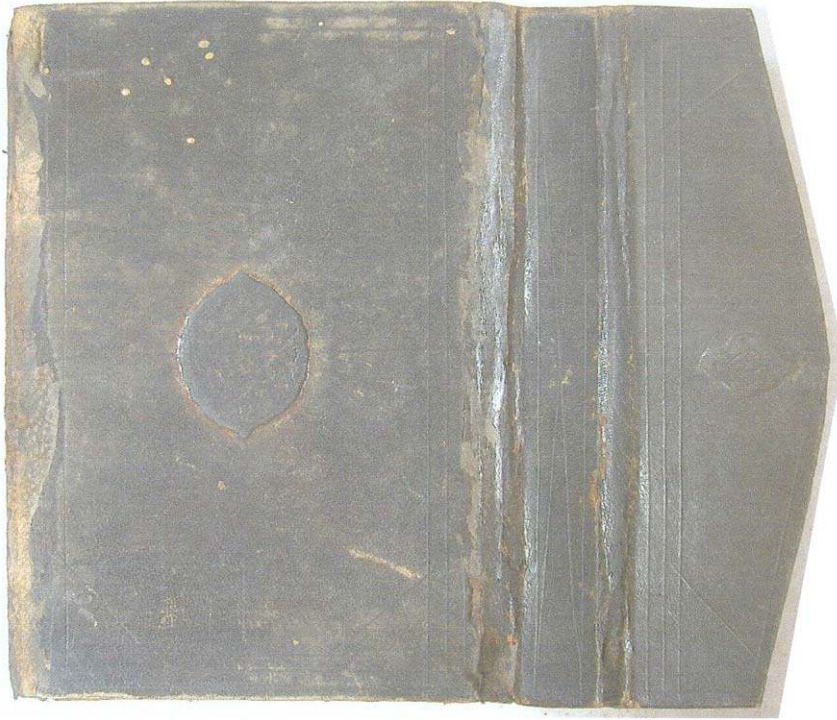
Fot. 81- 79. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

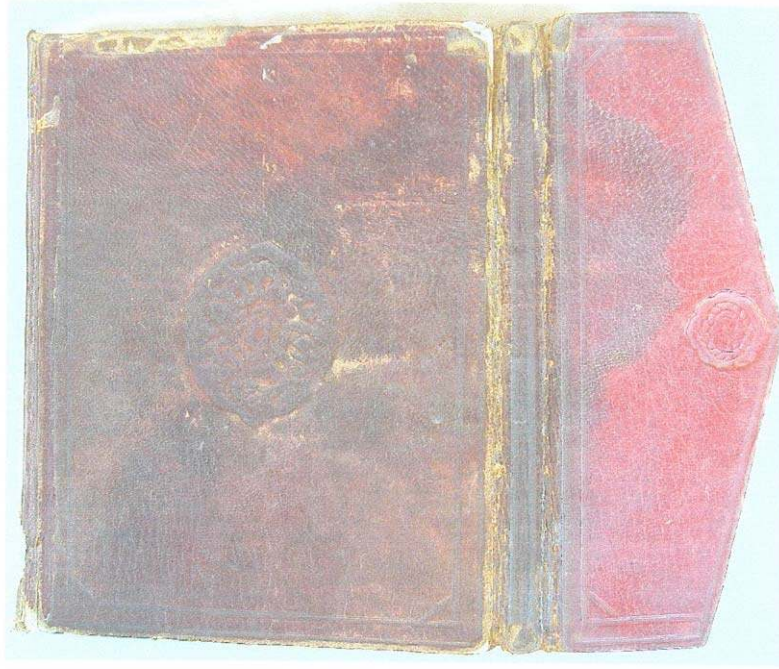
Fot. 82- 80. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

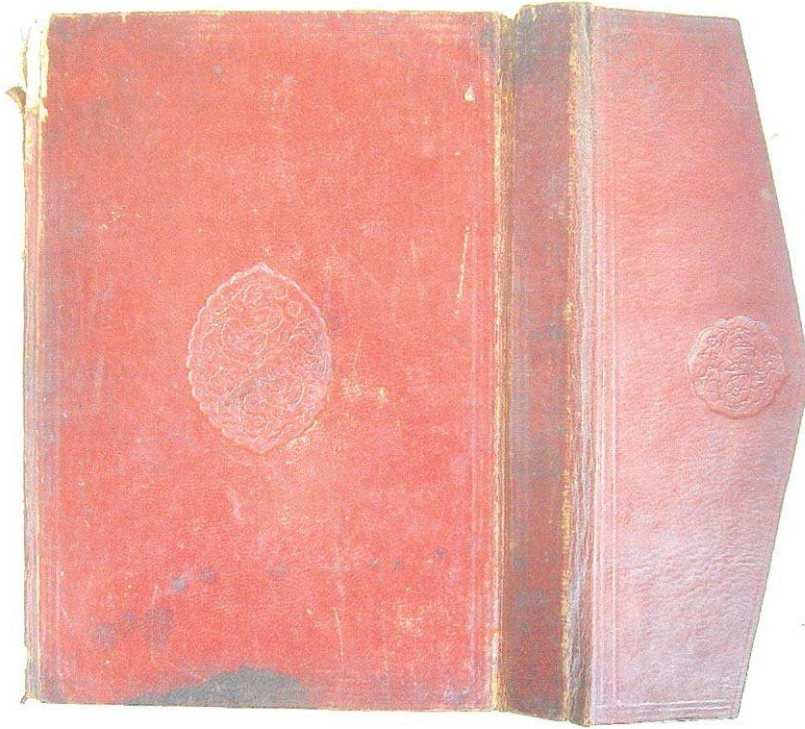
Fot. 83- 81. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

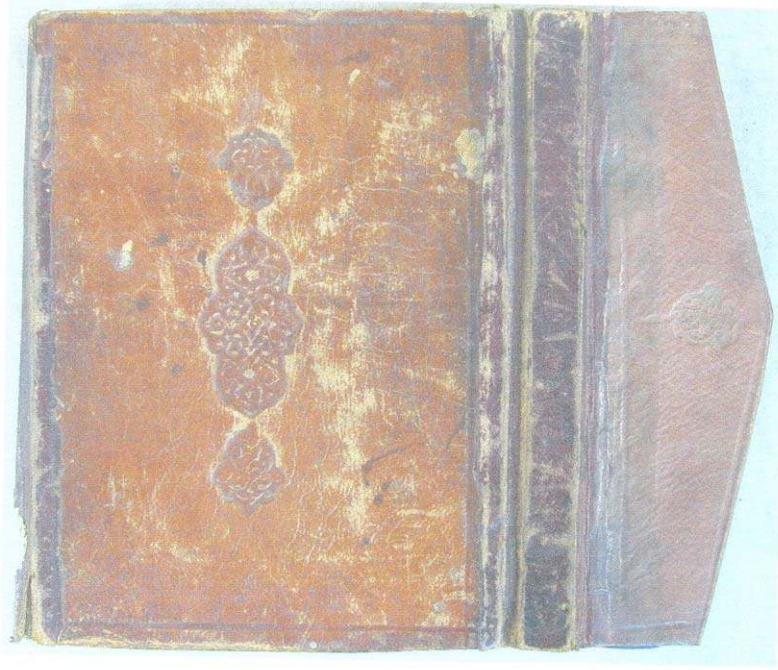
Fot. 84- 82. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

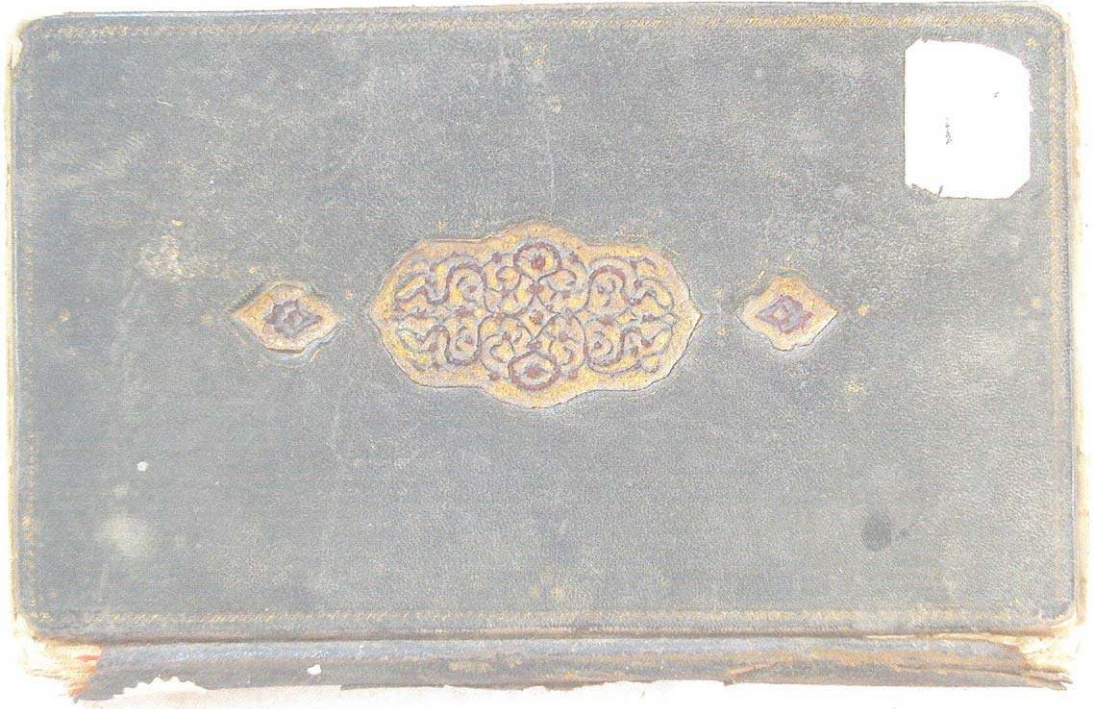
Fot. 85- 83. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 86- 84. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

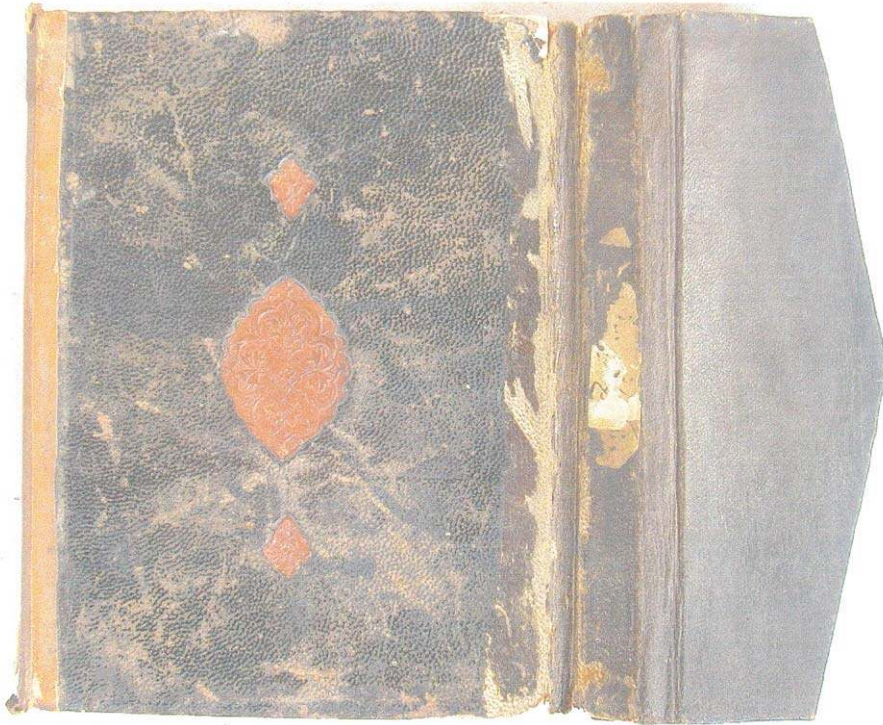
Fot. 87- 85. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

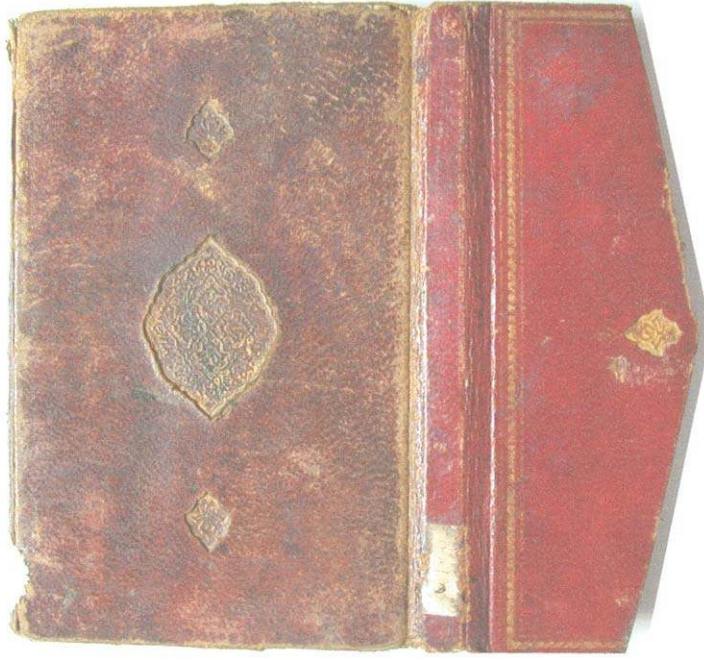
Fot. 88- 86. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

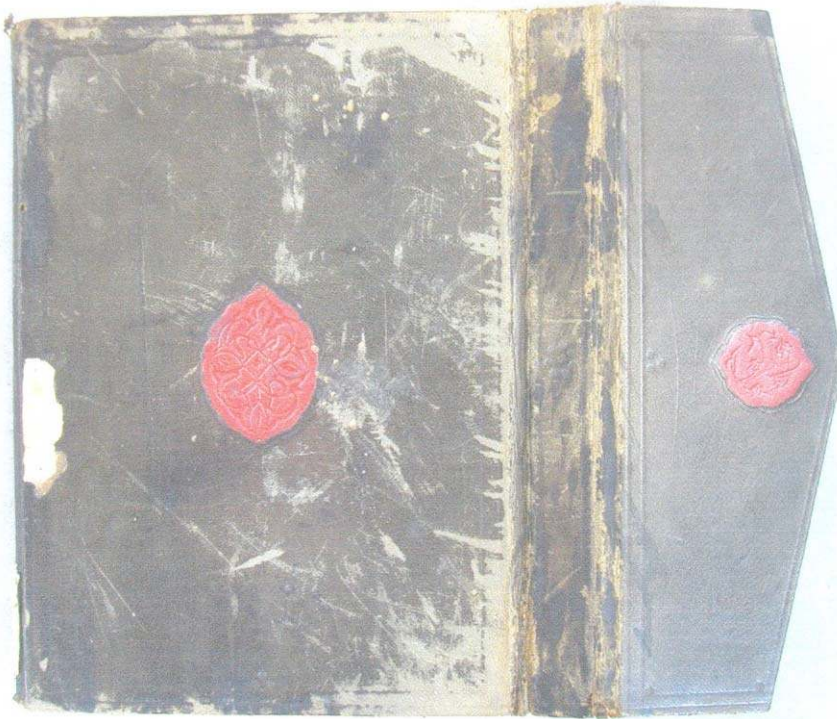
Fot. 89- 87. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 90- 88. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

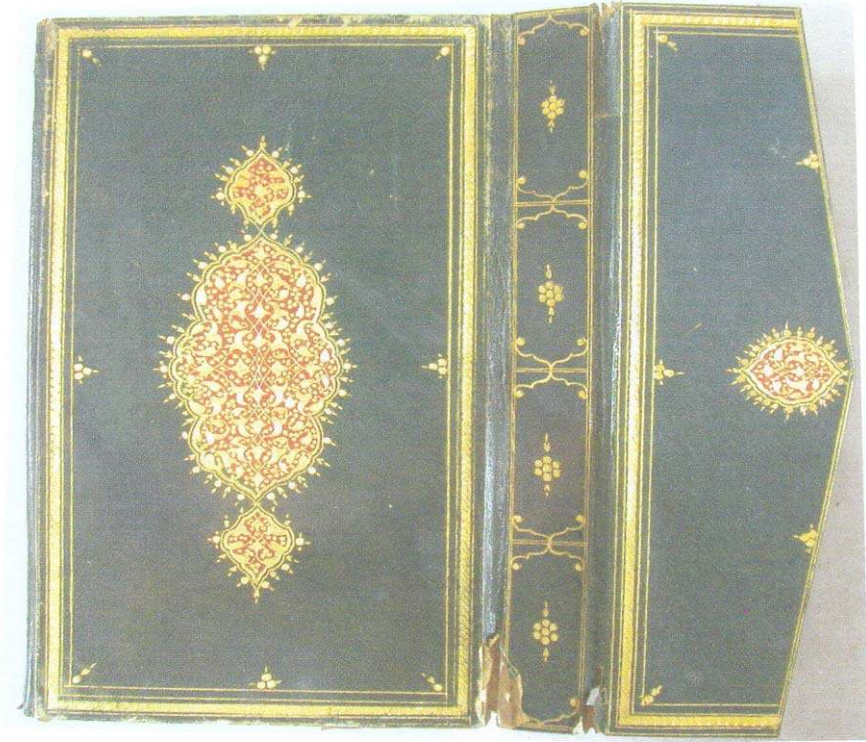
Fot. 91- 89. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

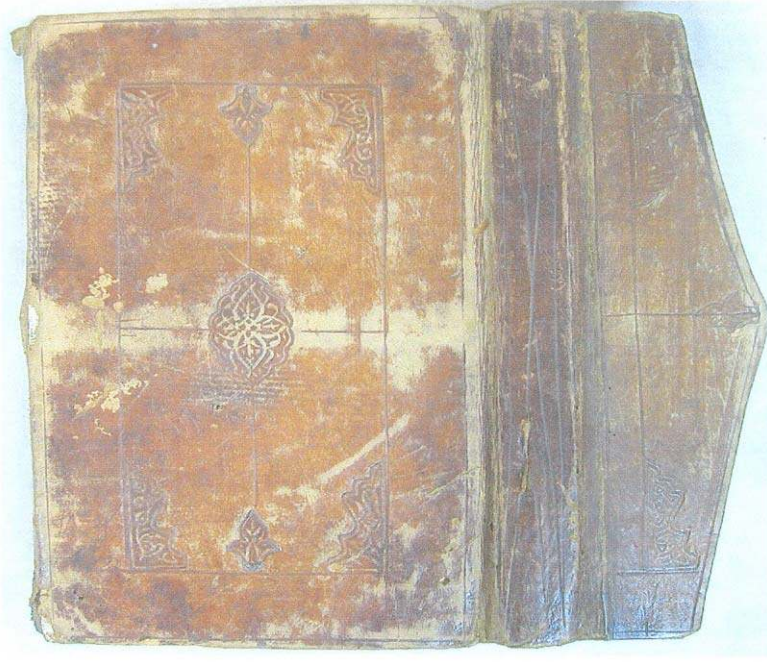
Fot. 92- 90. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

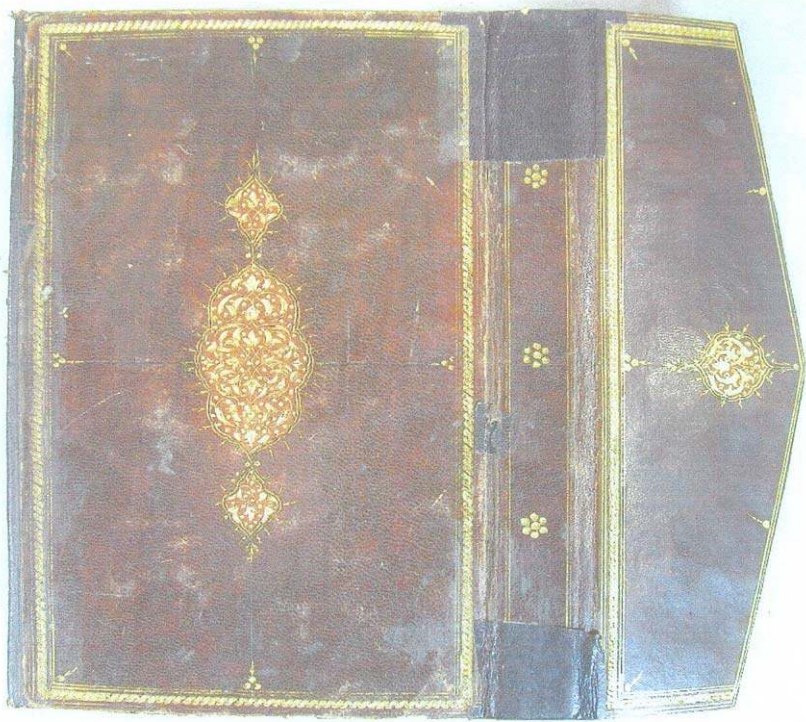
Fot. 93- 91. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

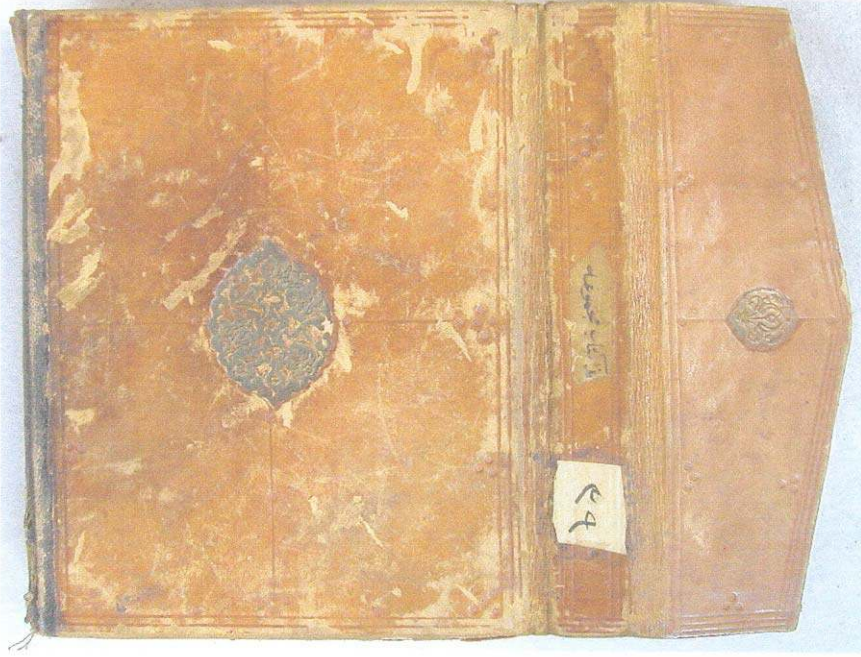
Fot. 94- 92. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

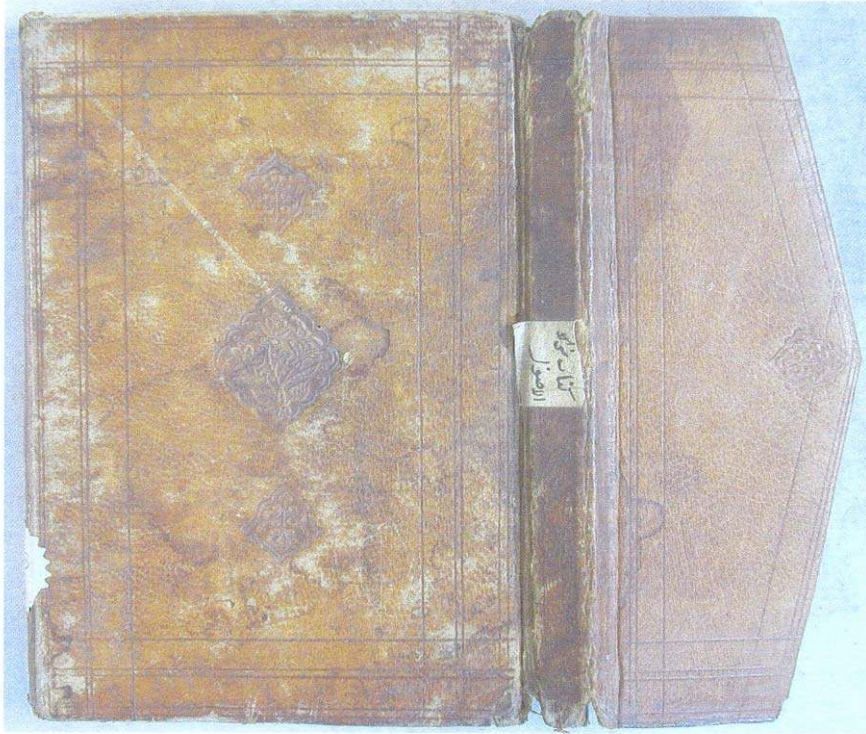
Fot. 95- 93. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

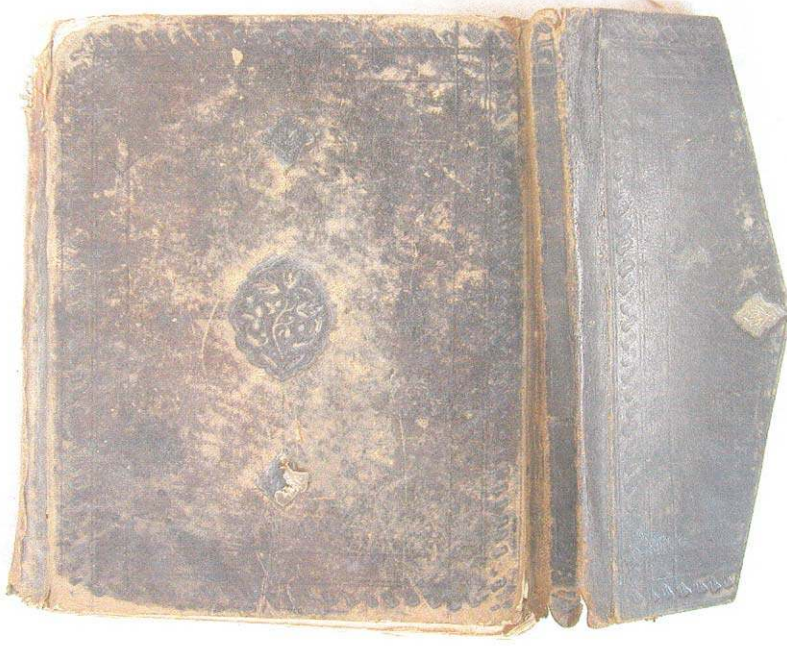
Fot. 96- 94. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

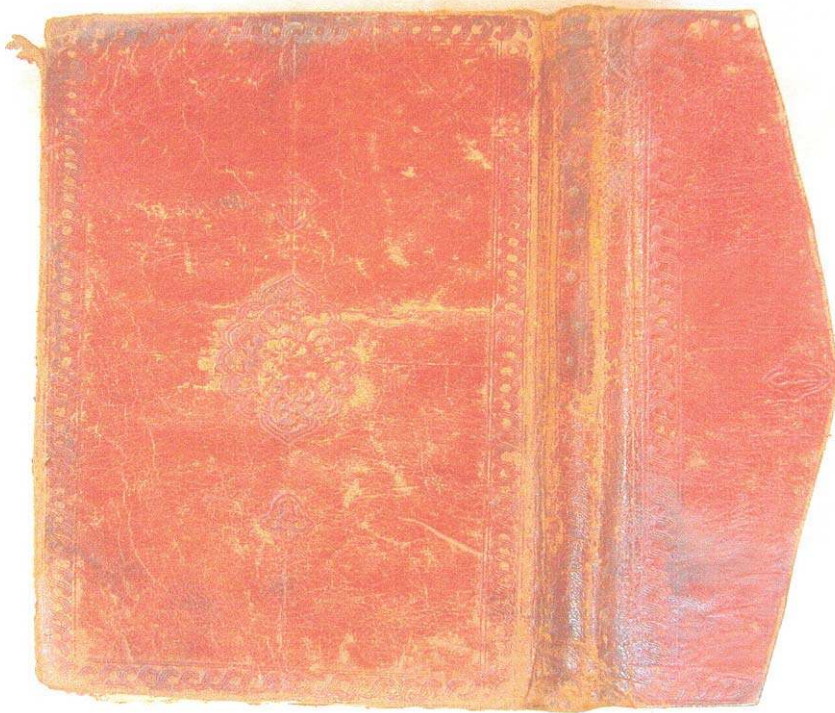
Fot. 97- 95. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

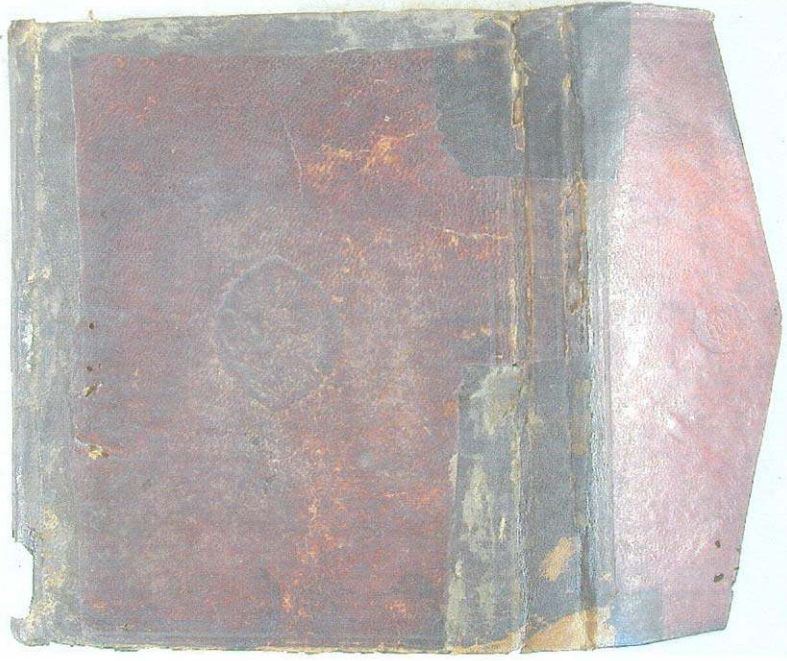
Fot. 98- 96. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

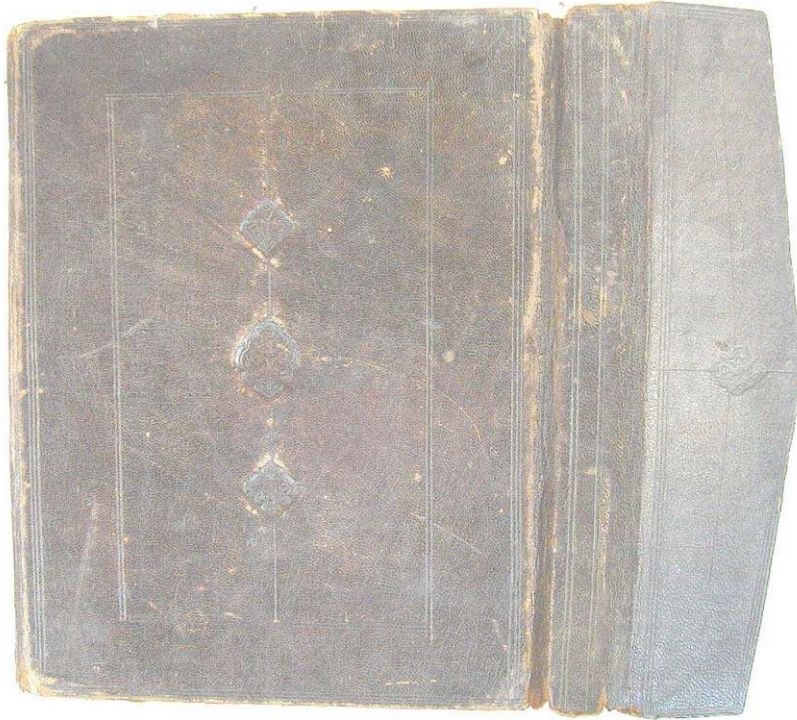
Fot. 99- 97. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

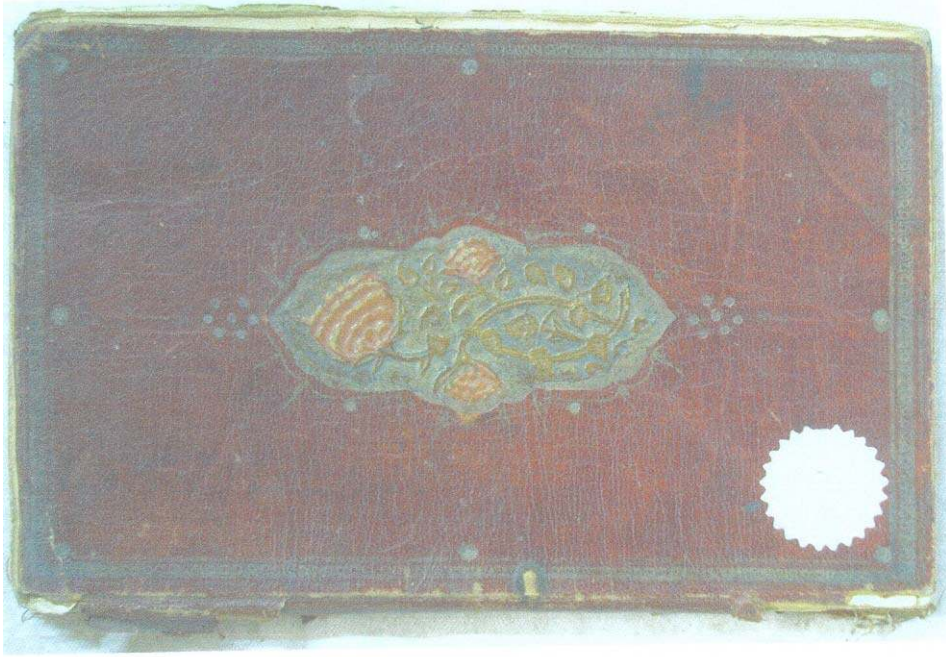
Fot 100- 98. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

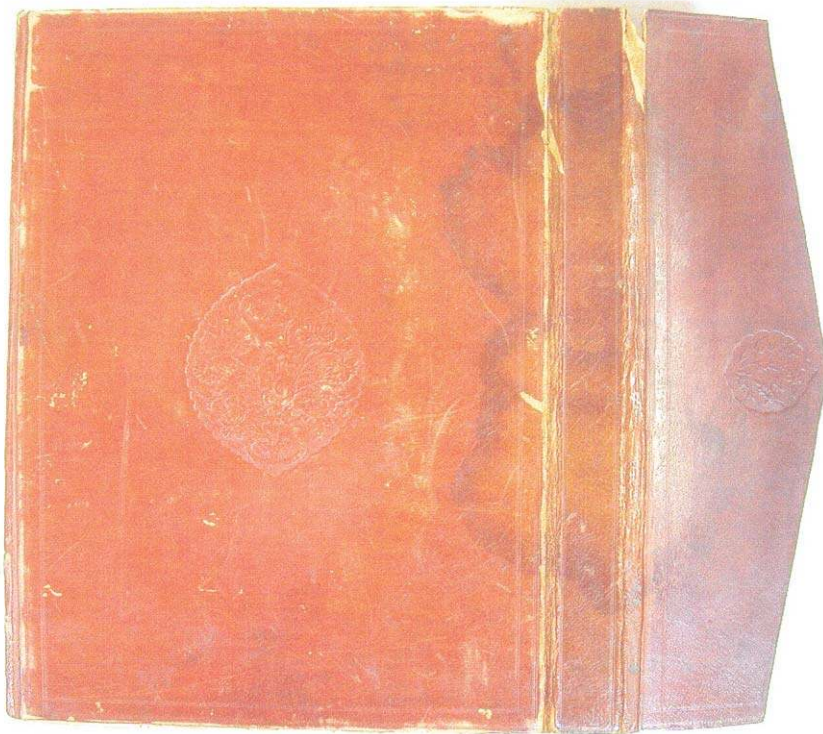
Fot. 101- 99. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 102- 100. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 103- 101. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

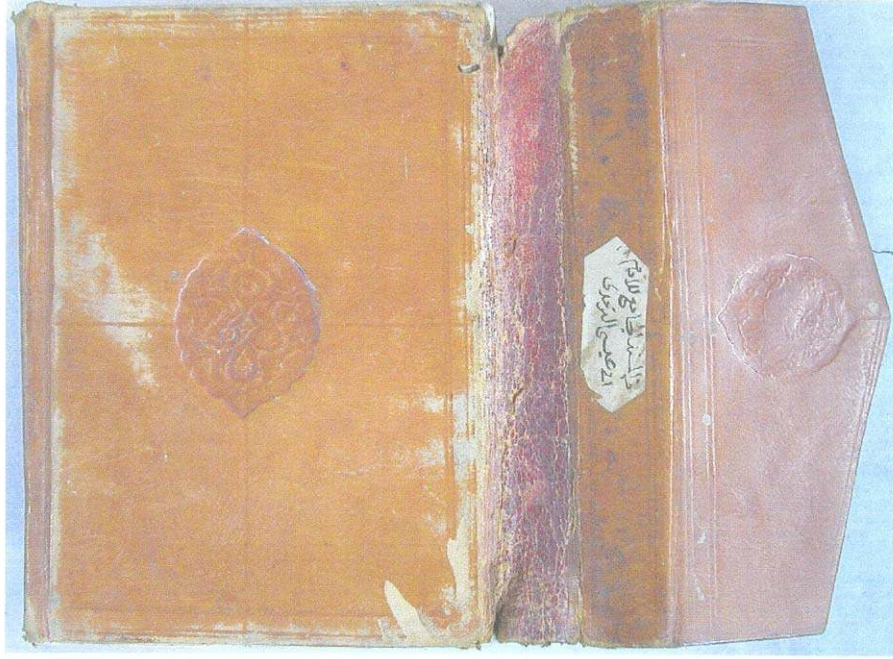
Fot. 104- 102. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

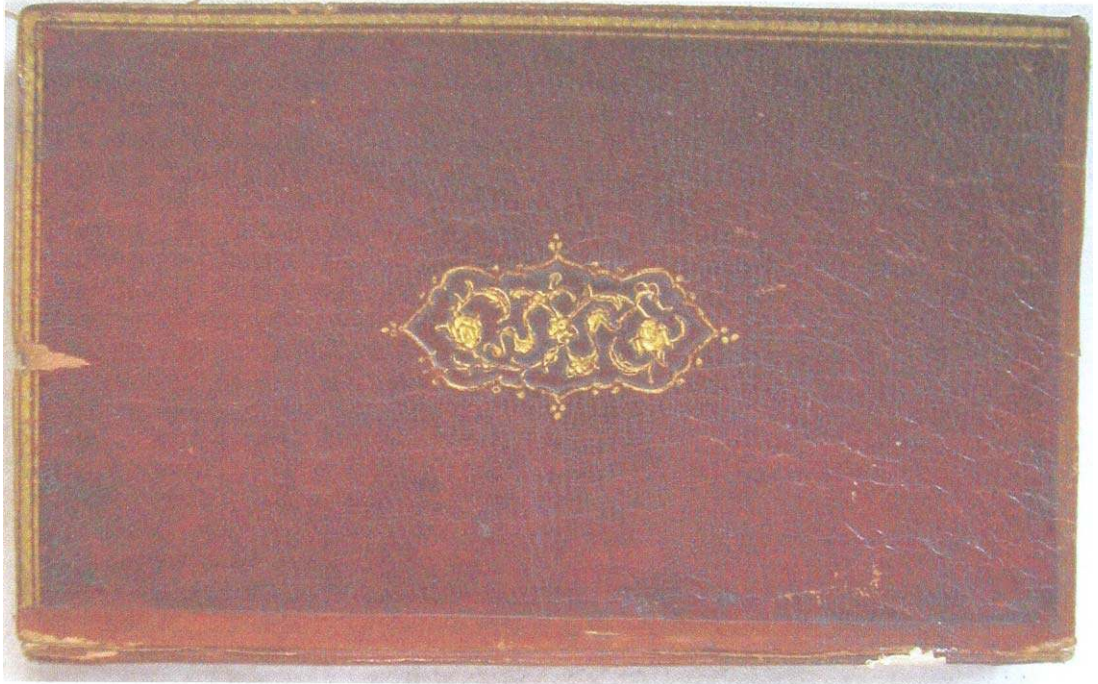
Fot. 105- 103. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

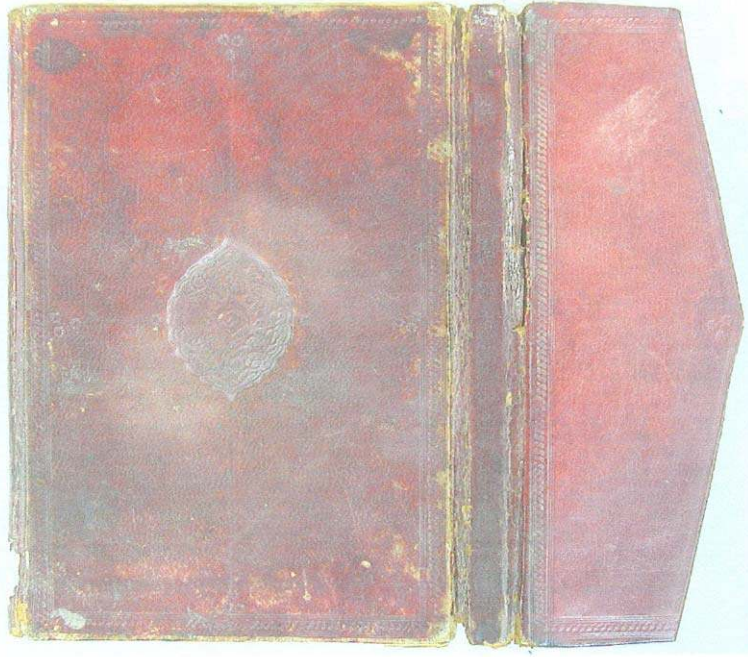
Fot. 106- 104. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 107- 105. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 108- 106. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

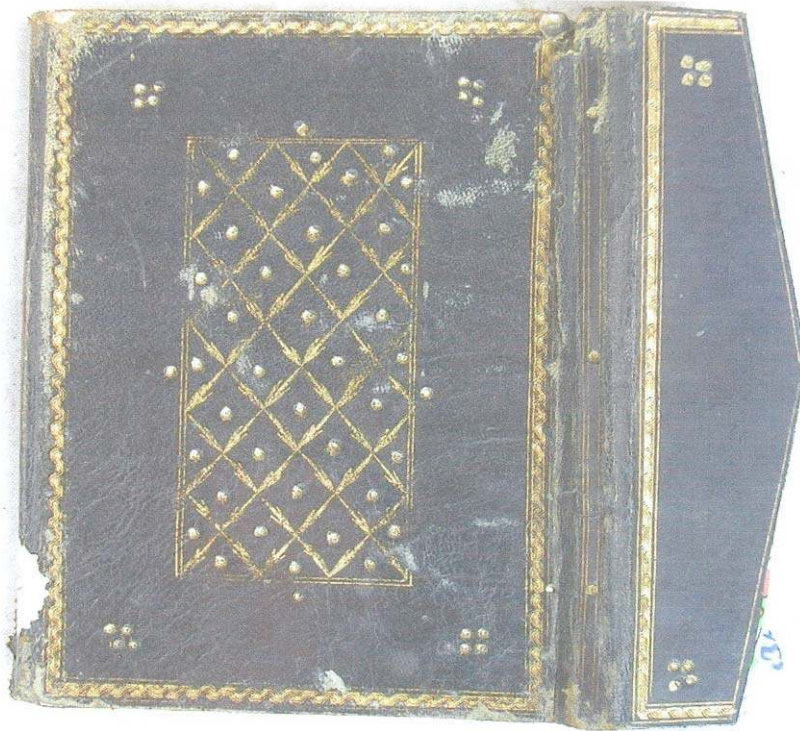
Fot. 109- 107. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

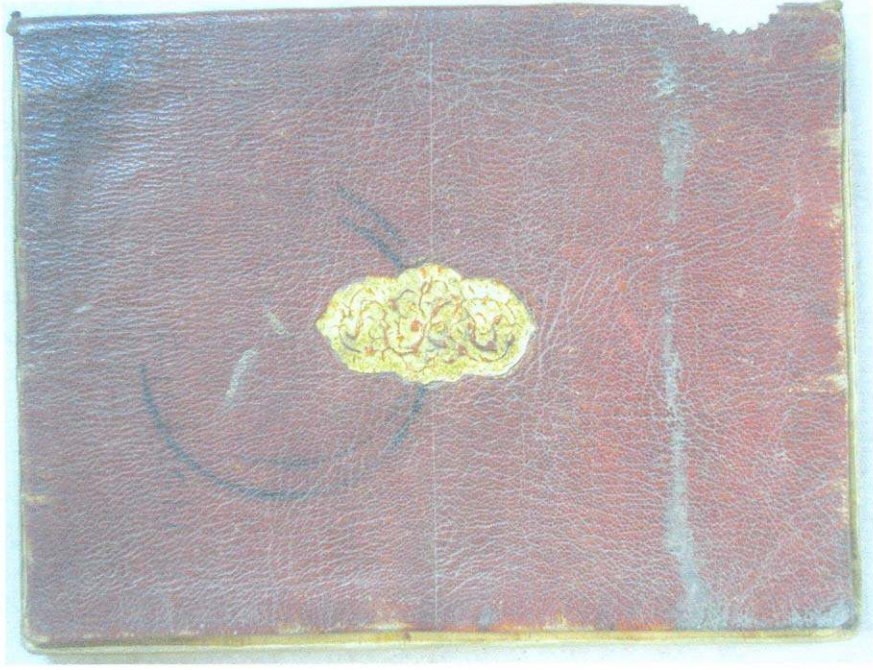
Fot. 110- 108. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 111- 109. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 112- 110. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 113- 111. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

Fot. 114- 112. Örneğin Arka Kapak ve Mikleb Genel Görünümü

ÖZET:

Bu tezde; Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 17. ve 18. yüzyıl ciltleri form, malzeme, teknik, süsleme ve kompozisyon yönleriyle ele alınarak incelenmiştir.

Katalogta, 55'i 17. yüzyıla 57'si 18. yüzyıla tarihli toplam 112 cildin gözlem fişlerine yer verilmiş ve bu bilgilerden hareketle değerlendirmeye gidilmiştir.

Katalogta incelenen örneklerin malzemesi deri olduğu için bu ciltlerde uygulanan teknikler de deri üstünde görülen yekşah, boyama, kalıp ile baskı-kabartma teknikleridir. Kalıp ile yapılan baskı kabartma tekniğinde; soğuk, sıcak, mülevven, mülemma, alttan ayırma, üstten ayırma ve gömme şemse uygulanmıştır.

Ciltlerdeki şemse süslemelerinde bitkisel süsleme ağırlıkta olup geometrik süslemelerde görülmüştür. Bitkisel süslemede; kıvrımdal, yaprak, hatayi ve naturalist tarzda çiçekler, rumi, palmet, lotus görülmüştür. Geometrik süslemede belirli motifler yoktur. Bunların dışında doğadan stilize edilmiş bulut motifi de sıkça kullanılmıştır.

Süsleme programından hareketle 5 kompozisyon ve bu kompozisyonların alt tipleri ile toplam 10 kompozisyon biçimi tespit edilmiştir. Bu süsleme ve kompozisyonlar, diğer kütüphanelerde bulunan ciltlerin ve mimari elemanların süsleme programları ile karşılaştırılmıştır. Ciltlerin formları, süslemeleri ve kompozisyonları göz önünde bulundurularak 3 üslup tespit edilmiştir.

Elde edilen bu neticeler sonuçta kısaca belirtilmiştir.

ABSTRACT:

In this thesis, the volumes of the 17 th and 18 th centuries in Amasya Bayezid Province Public Library have been investigated according to their form, material, technique, ornament and styles.

In the catalogue, the observation index cadrds of total 112 volumes,55 of them with date of 17 th century and 57 of them with the 18 th century, are included and by means of this information an evaluation has been performed.

Since the material of the samples investigated in the catalogue is leather, the tecniques applied at these volumes are also the techniques of yekşah, painting and printing relief by model. At the technique of printing relief by model, cold, hot, mülevven, mülemma, down separeting, up separating and burying şemse have been applied.

At the ornaments of şemse at the volumes, plant ornament is more common and geometrical ornaments are also seen. At the plant ornament, curled, leaf, hatayi and naturalist styled flowers, rumi, palmet and lotus have been seen. At the geometrical ornaments there aren't certain ornaments. Other than these, cloud motif stylized by nature are often used.

By considering the ornament program, 5 compositions and the sub-types of these compositions and total 10 types of compositions have been determined. These ornament and compositions have been compared with the ornament programs of the volumes and the architect elements taking place in the other libraries. Considering the forms of the volumes, their ornaments and compositions, 3 styles have been determined.

These obtained results have briefly described in the conclusion.